

**ΑΝΩΤΑΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΘΕΜΑ : « ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΩΝ ΟΤΑ. Η
ΑΝΤΙΛΗΨΗ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΕΙΔΟΣ ΚΑΙ
ΤΙΣ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΣΤΗΝ
ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΚΕΡΑΤΣΙΝΙΟΥ »**

ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΑ : ΠΛΥΤΑ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ : ΚΟΝΔΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

ΚΑΛΑΜΑΤΑ 2010-2011

Ευχαριστίες

Θεωρώ υποχρέωση μου να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή μου κ. Κόνδη Γεώργιο για την πολύτιμη καθοδήγησή του. Επιπλέον, θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά την αντιδήμαρχο Κοινωνικής Πρόνοιας του Δήμου Κερατσινίου, καθώς και τους υπαλλήλους των αρμοδίων γραφείων και υπηρεσιών κοινωνικής πολιτικής του Δήμου Κερατσινίου για την βοήθεια και την συνεργασία που μου προσέφεραν στην συγκέντρωση των στοιχείων και την συμπλήρωση των ερωτηματολογίων. Επιπρόσθετα, οφείλω να αφιερώσω την πτυχιακή μου εργασία στους γονείς μου, που μου συμπαραστάθηκαν όλα τα χρόνια της φοίτησης μου στο Α.Τ.Ε.Ι. Καλαμάτας.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Γνωρίζοντας ότι στις μέρες μας πολλοί δήμοι εφαρμόζουν προγράμματα κοινωνικής πολιτικής, επέλεξα την εργασία με θέμα Κοινωνική Πολιτική των Ο.Τ.Α. Η αντίληψη των πολιτών για το είδος και τις δυνατότητες εφαρμογής στην περίπτωση του Δήμου Κερατσινίου. Σκοπός της έρευνας αυτής είναι να διερευνηθεί και να καταδειχθεί το επίπεδο κάλυψης των αναγκών στο επίπεδο υγείας, πολιτισμού, κοινωνικής μέριμνας καθώς και οι απόψεις των ίδιων των πολιτών για τα θέματα αυτά. Για την πραγματοποίηση της έρευνας αυτής εκτός από την υπάρχουσα βιβλιογραφία, αλλά και τα πληροφοριακά έντυπα των υπηρεσιών του δήμου, χρειάστηκε να πραγματοποιηθεί μια δειγματοληπτική έρευνα με τη μέθοδο του ερωτηματολογίου, το οποίο απαντήθηκε από τους πολίτες που κάνουν χρήση των υπηρεσιών του δήμου.

Η παρούσα πτυχιακή χωρίζεται σε δύο μέρη. Στο πρώτο μέρος, το οποίο αποτελεί το γενικό μέρος της πτυχιακής αναφέρεται στην έννοια της κοινωνικής πολιτικής, το κράτος πρόνοιας και αναλύεται ιδιαίτερα η ιστορική εξέλιξη του θεσμού της τοπικής αυτοδιοίκησης και κοινωνικής πολιτικής στην Ελλάδα.

Στο δεύτερο μέρος παρουσιάζεται η μελέτη περίπτωσης, ο Δήμος Κερατσινίου, αναλύοντας τις υπηρεσίες κοινωνικής πολιτικής που προσφέρει στους πολίτες. Αλλά και τα αποτελέσματα της δειγματοληπτικής έρευνας.

Από την παραπάνω έρευνα διαπιστώθηκε ότι ο Δήμος Κερατσινίου προσφέρει ένα ευρύ φάσμα κοινωνικών παροχών προς τους πολίτες. Ωστόσο όμως παρατηρήθηκε ότι υπάρχει ένα κενό στον τομέα διοίκησης τους, καθώς κάθε υπηρεσία που εφαρμόζει κοινωνικές δράσεις έχει διαφορετική διοίκηση και μοιάζει να λειτουργεί ανεξάρτητα. Επίσης ένας άλλος παράγοντας που προβληματίζει είναι η ισχνή οικονομική κατάσταση, καθώς η τοπική αυτοδιοίκηση δεν ενισχύεται οικονομικά και οι κοινωνικές υπηρεσίες του δήμου αντλούν το μεγαλύτερο μέρος των εσόδων τους από τον προϋπολογισμό του δήμου.

Η ίδρυση μιας Ενιαίας Διεύθυνσης Κοινωνικών Υπηρεσιών για την κοινωνική πολιτική, στελεχωμένη με το κατάλληλο και εκπαιδευμένο προσωπικό, η οποία θα είναι υπεύθυνη για την δημιουργία ενός ενιαίου σχεδιασμού, εφαρμογής και αξιολόγησης των δράσεων για όλα τα στάδια λειτουργίας των κοινωνικών προγραμμάτων, και η οποία θα αναλαμβάνει και θα καταρτίζει ενιαίο προϋπολογισμό και θα διαχειρίζεται με ενιαία

χρηματοδότηση για όλες τις υπηρεσίες τα οικονομικά τους, θεωρείται απαραίτητο βήμα για την αποφυγή διοικητικών και οικονομικών δυσλειτουργιών.

Επίσης θα ήταν χρήσιμο να ζητηθεί και να ληφθεί υπόψη η γνώμη των πολιτών, ώστε να βελτιωθεί η αποτελεσματικότητα των προγραμμάτων. Επίσης, σκόπιμη θα ήταν και η δικτύωση των υπηρεσιών.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	7
ΜΕΡΟΣ Α	
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο : Εννοιολογική αποσαφήνιση	9
1.1 Ορισμός κοινωνικής πολιτικής και κράτους πρόνοιας	9
1.2 Η κοινωνική πολιτική ως μέσο επίτευξης της ευημερίας	12
1.3 Κύρια Πρότυπα Κοινωνικής Πολιτικής.....	14
1.4 Τα επίπεδα άσκησης κοινωνικής πολιτικής.....	16
1.5 Στόχος των συστημάτων κοινωνικής πολιτικής.....	18
1.6 Κοινωνική Ασφάλιση, Κοινωνική πρόνοια και Προστασία της Υγείας.....	19
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο : Η Κοινωνική Πολιτική στην Ευρωπαϊκή Ένωση.....	22
2.1 Η έννοια της Κοινωνικής Πολιτικής στην Ευρωπαϊκή Ένωση.....	22
2.2 Ιστορική αναδρομή της Κοινωνικής Πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης.....	23
2.3 Τα προνοιακά καθεστώτα στις χώρες-μέλη	25
2.4 Μοντέλα Ευρωπαϊκής Κοινωνικής Πολιτικής.....	27
2.5 Το θεσμικό πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Κοινωνικής Πολιτικής.....	28
2.6 Τα Ευρωπαϊκά Όργανα άσκησης Κοινωνικής Πολιτικής στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης	42
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο: Κοινωνική Πολιτική και Τοπική Αυτοδιοίκηση.....	50
3.1 Ιστορική εξέλιξη του θεσμού της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.....	50
3.2 Το Σύστημα Κοινωνικής Πολιτικής στην Ελλάδα, κοινωνική ασφάλιση και κοινωνική πρόνοια.....	54
3.3 Η Ενίσχυση του θεσμού της Αυτοδιοίκησης μέσω των Ελληνικών Προγραμμάτων Ανάπτυξης.....	57
3.4 Το Ισχύον Πλαίσιο των Κοινωνικών Αρμοδιοτήτων των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης.....	58
3.4.1 Η Πρωτοβάθμια Αυτοδιοίκηση : Δήμοι και Κοινότητες.....	58
3.4.2 Η Δευτεροβάθμια Αυτοδιοίκηση :Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις.....	62
3.5 Οργάνωση δομών, Υπηρεσιών και Προγραμμάτων Κοινωνικής Προστασίας από τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης.....	64
3.6 Οι Πόροι Παροχής Κοινωνικών Υπηρεσιών των Οργανισμών	

Τοπικής Αυτοδιοίκησης.....	66
----------------------------	----

ΜΕΡΟΣ Β

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο : Ο Δήμος Κερατσινίου.....	67
4.1 Η ίδρυση του Δήμου Κερατσινίου.....	68
4.2 Ο πληθυσμός του Δήμου Κερατσινίου.....	71
4.3 Η Διοικητική Δομή του Δήμου.....	77
4.3.1 Νομικά Πρόσωπα που προσφέρουν υπηρεσίες στους δημότες.....	79
4.4 Άλλες δομές – υπηρεσίες στο Δήμο.....	81
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο : Η Κοινωνική Πολιτική του Δήμου Κερατσινίου.....	84
5.1 Το Γραφείο Κοινωνικής Μέριμνας.....	84
5.2 Η Κοινωφελής Δημοτική Επιχείρηση Πρόνοιας Κερατσινίου (ΔΗ.Κ.Ε.ΠΡΟ.Κ.).....	87
5.3 Οι Παιδικοί – Βρεφονηπιακοί Σταθμοί.....	101
5.4 Τα Κέντρα Ανοιχτής Προστασίας Ηλικιωμένων (Κ.Α.Π.Η.).....	102
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο : Δειγματοληπτική Έρευνα για την ικανοποίηση των εξυπηρετούμενων από τις υπηρεσίες κοινωνικής πολιτικής του Δήμου.....	104
6.1 Μεθοδολογία Δειγματοληπτικής Έρευνας.....	104
6.2 Αποτελέσματα Περιγραφικής Στατιστικής.....	106
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	149
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	152
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	156

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα εργασία αφορά στην έρευνα των κοινωνικών δομών του δήμου Κερατσινίου. Δίνεται έμφαση στις δραστηριότητες του και τελικά στην αποτίμηση των κοινωνικών παροχών του από τους ίδιους τους πολίτες όπως καταγράφεται στα ερωτηματολόγια που συμπλήρωσαν.

Ένας βασικός στόχος ήταν η πρόθεση μας να καταδειχθεί το επίπεδο κάλυψης των αναγκών στο επίπεδο υγείας, πολιτισμού, κοινωνικής μέριμνας καθώς και οι απόψεις των ίδιων των δημοτών για τα θέματα αυτά. Βεβαίως υπάρχει η σχετική νομολογία και ο Δήμος έχει θέσει σε λειτουργία σχετικούς μηχανισμούς αλλά δεν γνωρίζουμε αν καλύπτονται, έστω και σχετικά, οι ανάγκες των δημοτών. Στο επίπεδο αυτό θα προσπαθήσω να αναδείξω ζητήματα για την υγεία, όπως η ύπαρξη δημοτικών ιατρείων, η παροχή υπηρεσιών υγείας και πρόνοιας, θέματα για την κοινωνική μέριμνα όπως συμβουλευτικής, κοινωνικής και ψυχολογικής υποστήριξης των δημοτών και των κατοίκων από εξειδικευμένο προσωπικό και θέματα πολιτισμού όπως η ύπαρξη Κέντρων Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών, Βιβλιοθηκών, αλλά και εκδηλώσεων και ημερίδων ψυχαγωγικού αλλά και ενημερωτικού χαρακτήρα.

Στη συνέχεια θα προσπαθήσω να αναδείξω πως αξιολογείται αυτή η προσπάθεια του Δήμου από τους δημότες, αλλά και να προτείνω ενδεχομένως τρόπους βελτίωσης των παρεχόμενων κοινωνικών υπηρεσιών του δήμου.

Το συγκεκριμένο θέμα επιλέχθηκε με σκοπό να καλύψει το βιβλιογραφικό κενό σχετικά με την κοινωνική πολιτική του δήμου Κερατσινίου. Μπορεί να χρησιμεύσει για συγκριτική μελέτη και ως εργαλείο για τη βελτίωση των κοινωνικών υπηρεσιών του δήμου.

Για την ολοκλήρωση της εργασίας απαιτήθηκε καταρχάς βιβλιογραφική έρευνα. Στη συνέχεια έγιναν συνεντεύξεις σε επίσημους φορείς του δήμου για να καταγραφεί υπεύθυνα ενημέρωση για τις παροχές του. Επίσης συμπληρώθηκαν 200 ερωτηματολόγια από τον αντίστοιχο αριθμό δημοτών. Τα στοιχεία που προέκυψαν από την δειγματοληπτική έρευνα καταγράφονται και παρουσιάζονται αναλυτικά με διαγράμματα. Έτσι προκύπτουν τα συμπεράσματα της έρευνας και οι προτάσεις βελτίωσης των κοινωνικών υπηρεσιών του δήμου Κερατσινίου.

Η ολοκλήρωση της εργασίας προσέκρουσε σε αρκετές δυσκολίες . Βασικότερη ήταν οι γραφειοκρατικές αγκυλώσεις οι οποίες καθυστέρησαν της πραγματοποίησή της.

Η συγκεκριμένη εργασία αποτελείται από 2 μέρη :

Στο πρώτο μέρος (3 κεφάλαια) αποσαφηνίζονται οι έννοιες της κοινωνικής πολιτικής, του κράτους πρόνοιας και οι ιστορική εξέλιξη του θεσμού στην Ελλάδα.

Στο δεύτερο μέρος (3 κεφάλαια) παρουσιάζονται τα συμπεράσματα και οι προτάσεις έπειτα από έρευνα, ανάλυση των δεδομένων και των πληροφοριών που αφορούν την κοινωνική πολιτική του δήμου Κερατσινίου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο: Εννοιολογική αποσαφήνιση

Στο πρώτο κεφάλαιο επιχειρείται η εννοιολογική αποσαφήνιση και η διερεύνηση του περιεχομένου της κοινωνικής πολιτικής καθώς και οι μορφές άσκησης αυτής. Αρχικά, παρουσιάζεται ο ορισμός της κοινωνικής πολιτικής και στη συνέχεια η κοινωνική πολιτική ως μέσο επίτευξης της ευημερίας. Στη συνέχεια αναφέρεται στα κύρια πρότυπα Κοινωνικής Πολιτικής, τα επίπεδα άσκησης της και τέλος στην κοινωνική ασφάλιση, στην κοινωνική πρόνοια και στην προστασία της υγείας καθώς αποτελούν βασικούς στόχους του συστήματος κοινωνικής πολιτικής. Για το λόγο αυτό ο κάθε ένας από αυτούς θα παρουσιαστεί ξεχωριστά.

1.1 Ορισμός Κοινωνικής Πολιτικής και Κράτους Πρόνοιας

Ο όρος κοινωνική πολιτική¹ αναφέρεται τόσο σε ένα σύνολο μορφών και μεθόδων κοινωνικής δράσης και παρέμβασης, όσο και σε ένα αντικείμενο μελέτης και επιστημονικής ανάλυσης των επί μέρους πολιτικών που την συγκροτούν. Αν και κατά καιρούς έχει υποστηριχθεί ότι η κοινωνική πολιτική αποτελεί ένα ξεχωριστό επιστημονικό αντικείμενο, σήμερα γίνεται ευρύτερα αποδεκτό ότι πρόκειται για ένα διεπιστημονικό πεδίο. Αυτό σημαίνει ότι για την ανάπτυξη του θεωρητικού της υπόβαθρου, και των μεθόδων έρευνας, ανάλυσης και παρέμβασης στην πράξη, αντλεί από ένα φάσμα άλλων- κοινωνικών- επιστημών. Η κοινωνιολογία, η δημογραφία, η νομική, η πολιτική και η οικονομική επιστήμη, η κοινωνική ανθρωπολογία, η κοινωνική ψυχολογία, η οικολογία, η στατιστική, είναι οι κυριότερες. Συνεπώς, η κοινωνική πολιτική έχει αποτελέσει πεδίο πολλών θεωρητικών και ιδεολογικών αντιπαραθέσεων. Τούτο σημαίνει ότι υπάρχουν διαφορετικές προσεγγίσεις σε σημαντικά θέματα που αφορούν κυρίως στο εύρος και στις μεθόδους παρέμβασης ενός κράτους πρόνοιας, στη

---

¹ Ο. Στασινοπούλου « Σημειώσεις για το μάθημα «Κοινωνική Πολιτική, Βασικές Έννοιες, Ιστορική Εξέλιξη, Φορείς και Πρότυπα» Παντείου Πανεπιστημίου Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, Τμήμα Κοινωνικής Πολιτικής, Αθήνα 2006, σελ. 2

σχέση του με την κοινωνία και τους θεσμούς, αλλά και στη δυνατότητα επίτευξης της ευημερίας των πολιτών.

Στην πράξη ο διεπιστημονικός της χαρακτήρας εκφράζεται με την συνεργασία διαφορετικών επιστημόνων και ειδικών για το σχεδιασμό και την υλοποίηση της. Π.χ. για την υιοθέτηση μέτρων καταπολέμησης της μακροχρόνιας ανεργίας των νέων,(προγράμματα κατάρτισης, επιδότηση θέσεων εργασίας κ.α.)ή για την δημιουργία ενός κέντρου υποστήριξης ατόμων με αναπηρία απαιτείται η σύμπραξη κοινωνιολόγων, πολιτικών επιστημόνων, οικονομολόγων, γιατρών, κοινωνικών λειτουργών. Αν μάλιστα λάβουμε υπόψη μας και την δημιουργία της απαραίτητης κτιριακής υποδομής, πρέπει να προσθέσουμε αρχιτέκτονα και πολιτικό μηχανικό, καθώς επίσης τεχνικούς, όπως ηλεκτρολόγο, υδραυλικό, κ.α. Το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό αυτής της σύμπραξης έγκειται στην κατανόηση των στόχων της συγκεκριμένης δράσης, αλλά και των ευρύτερων στόχων της κοινωνικής πολιτικής, για την υλοποίηση των οποίων απαιτούνται συχνά γνώσεις εξειδικευμένες, ακόμα και για τους τεχνικούς. Π.χ. προκειμένου οι εγκαταστάσεις να είναι προσβάσιμες σε άτομα με αναπηρία (κινητική ή αισθητηριακή), πρέπει οι κατασκευαστές να γνωρίζουν τις ειδικές προδιαγραφές και τεχνικές για την κατασκευή των χώρων – όπως η κλίση που πρέπει να έχουν οι ράμπες, ή το άνοιγμα των θυρών στους ανελκυστήρες και τα δωμάτια για να χωρούν τα αμαξίδια των κινητικά αναπήρων.

Για να μπορέσει όμως να λειτουργήσει ένα τέτοιο κέντρο χρειάζεται να γίνει αποδεκτό από την τοπική κοινωνία μέσα στην οποία θα λειτουργήσει. Διαφορετικά, η αντίδραση από τους κατοίκους μπορεί να οδηγήσει σε ματαίωση της προσπάθειας και να δημιουργήσει προβλήματα τα οποία αναιρούν τον κύριο στόχο της κοινωνικής ένταξης και ομαλής ζωής αυτών των ανθρώπων μέσα στο κοινωνικό τους περιβάλλον. Εκεί μπορούν να προσφέρουν πολλά οι κοινωνικοί επιστήμονες, αλλά και εκπαιδευμένοι εθελοντές.

Ο σύνθετος χαρακτήρας της κοινωνικής πολιτικής προϋποθέτει την στενή συνεργασία αυτών των ανθρώπων και συχνά την λειτουργία του ως ομάδα. Αυτό δεν είναι κάτι απλό. Οι άνθρωποι από διαφορετικές ειδικότητες έχουν συνηθίσει να λειτουργούν στα δικά τους συγκεκριμένα πλαίσια, επιστημονικής πρακτικής και δεοντολογίας. Αν μάλιστα προσθέσουμε στην ομάδα σχεδιασμού και υλοποίησης τους χρήστες των υπηρεσιών, ή εκπροσώπους τους τότε το εγχείρημα γίνεται ακόμα πιο δύσκολο, όσο και γοητευτικό. Γιατί ακριβώς πρόκειται για μια ζωντανή και δυναμική κατάσταση αλληλόδρασης και αυτογνωσίας, η οποία διαμορφώνεται μέσα από

διαδικασίες συναίνεσης και σύγκρουσης. Όχι μόνο γνώσεις, αλλά και αντιλήψεις, στάσεις, αξίες, πολιτικές πεποιθήσεις, προσωπικές εμπειρίες, γνώμες για το εφικτό και το δέον και για τις ηθικές διαστάσεις της εκάστοτε παρέμβασης αποτελούν υλικά με τα οποία δομείται η κοινωνική πολιτική, σε δεδομένα ιστορικά, κοινωνικά και πολιτισμικά πλαίσια.

Αυτός ο σύνθετος και δυναμικός χαρακτήρας της καθιστά ιδιαίτερα δύσκολο εγχείρημα τον ορισμό και την οριοθέτηση της α) στην πράξη, σε σχέση με άλλες πολιτικές και β) ως αντικείμενο επιστημονικής ανάλυσης, σε σχέση με τις άλλες κοινωνικές επιστήμες οι οποίες συνθέτουν τον διεπιστημονικό της χαρακτήρα. Αυτό εξηγεί και τους διαφορετικούς ορισμούς που συναντάμε στα πλαίσια της επιστημονικής ανάλυσης, αλλά και της ασκούμενης πολιτικής.

ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ ΠΡΟΝΟΙΑΣ

Το «Κράτος Πρόνοιας²» δεν είναι ένα ιδιαίτερο κράτος, μία ιστορικά ξεχωριστή εκδοχή του. Ο όρος αναφέρεται κυρίως σε μια δεδομένη ιστορικά μορφή του αστικού, εθνικού κράτους, με κύριο χαρακτηριστικό της την διευρυμένη κοινωνική λειτουργία του, υπεύθυνο για την κοινωνική προστασία των πολιτών του και την επίτευξη της ευημερίας τους. Πρέπει ευθύς εξ' αρχής να τονίσουμε ότι η περιγραφή του ευρωπαϊκού κράτους πρόνοιας, των στόχων και των κύριων πολιτικών του, αναφέρονται σε ιδεατό πρότυπο, το οποίο προσεγγίζουν λιγότερο ή περισσότερο τα υπαρκτά, καπιταλιστικά κράτη. Επίσης, κοινωνική πολιτική δεν ασκούν μόνο τα κράτη πρόνοιας στον καπιταλισμό. Κοινωνίες με διαφορετική οργάνωση και μορφή εξουσίας ανέπτυξαν τα δικά τους συστήματα συλλογικής ρύθμισης της κοινωνικής αναπαραγωγής, αντιμετώπισης ζωτικών αναγκών των μελών και του συνόλου και του κοινωνικού ελέγχου.

Η έννοια της σύγχρονης κοινωνικής πολιτικής συνδέεται άρρηκτα με την προβληματική της έκτασης και του χαρακτήρα της κρατικής παρέμβασης και με το κράτος πρόνοιας, ως πρακτική και ως ιδεατό πρότυπο. Καταλαβαίνουμε λοιπόν ότι αντίστοιχα, ένα σημαντικό κομμάτι της κοινωνικής πολιτικής ως επιστημονικού

---

²Ο. Στασινοπούλου, Σημειώσεις για το μάθημα «κοινωνική Πολιτική, Βασικές Έννοιες, Ιστορική Εξέλιξη, Φορείς και Πρότυπα», Πάντειον Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και πολιτικών Επιστημών, Τμήμα Κοινωνικής Πολιτικής, Αθήνα 2006, σελ.48

αντικειμένου ασχολείται με το κράτος πρόνοιας, τα ισχύοντα μοντέλα, της εξέλιξή του, τον μηχανισμό του και τις μεθόδους παρέμβασης στην κοινωνία, την σχέση του με την αγορά, την οικογένεια και την κοινωνία των πολιτών.

1.2 Η κοινωνική πολιτική ως μέσο επίτευξης της ευημερίας

Κατά τον Erskine η κοινωνική πολιτική³ ορίζεται ως : “ο όρος που χρησιμοποιείται για να περιγράψουμε δράσεις οι οποίες στοχεύουν στην παραγωγή της ευημερίας, καθώς επίσης ο όρος που χρησιμοποιείται για να υποδηλώσουμε την ακαδημαϊκή μελέτη τέτοιων δράσεων”⁴.

Ο Spicker, στο εισαγωγικό του έργο ορίζει το αντικείμενο της κοινωνικής πολιτικής άμεση συνάρτηση με την κοινωνική ευημερία και τους θεσμούς οι οποίοι στοχεύουν στην επίτευξη της, κυρίως τις κοινωνικές υπηρεσίες και το κράτος πρόνοιας. Αναφέρεται στα κύρια πεδία εφαρμογής της (υγεία, κοινωνική ασφάλιση, παιδεία, κοινωνική κατοικία, υπηρεσίες για την απασχόληση, κοινωνική φροντίδα κ.α.), στις κοινωνικές καταστάσεις που παρεμποδίζουν της επίτευξη της ευημερίας για ορισμένες κατηγορίες ανθρώπων (όπως είναι η αναπηρία, η ανεργία, η φτώχεια, τα γηρατειά), και σε κοινωνικά προβλήματα (όπως το έγκλημα, η εξάρτηση, η διάλυση οικογενειών)⁵.

Ο J.Midgley, αναφερόμενος στην κοινωνική ευημερία ως κύριο στόχο της κοινωνικής πολιτικής, συναρτά της επίτευξη της με την διαχείριση των κοινωνικών προβλημάτων και την μεγιστοποίηση των κοινωνικών ευκαιριών⁶.

Οι περισσότερες πάντως προσεγγίσεις με κύρια αναφορά στην ευημερία και στον ρόλο του κράτους για την επίτευξή της κινούνται στα μονοπάτια που χάραξε ο κλασικός θεμελιωτής της κοινωνικής πολιτικής ως γνωστικού αντικειμένου, R.Titmuss. Το έργο του αφορούσε κυρίως την κοινωνική διοίκηση, αλλά θεμελίωσε έννοιες και άνοιξε δρόμους για την ευρύτερη ανάπτυξη του αντικειμένου, παραμένοντας πάντοτε επίκαιρος. Παρόλο που το κύριο σημείο αναφοράς του για την κατανόηση της κοινωνικής πολιτικής ήταν η οργάνωση και η λειτουργία των κοινωνικών υπηρεσιών στα πλαίσια ενός «κράτους πρόνοιας» (έβαζε τον όρο πάντοτε σε εισαγωγικά), συμπεριέλαβε την ιστορική

³ Σχετικά με την έννοια αυτή : Ο. Στασινοπούλου , Σημειώσεις για το μάθημα « Κοινωνική Πολιτική Βασικές Έννοιες, Ιστορική Εξέλιξη, Φορείς και Πρότυπα», Πάντειον Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, Τμήμα Κοινωνικής Πολιτικής , Αθήνα 2006, σελ. 3-5

⁴ A. Erskine ., The Student's Companion to Social Policy Blackwell publishers Ltd, Oxford 1998, σ. 7

⁵ P. Spicker , Social Policy, Themes and Approaches, Prentice Hall/Harvester Wheatsheaf, London 1995, σ. 4

⁶ J. Midgley, Social Welfare in Global Context, Sage Publications 1997, σ.5

διάσταση της ευημερίας, ζητήματα οικονομίας, καθώς και την διαπλοκή ιδιωτικού-δημόσιου χώρου σε αυτό που σήμερα ονομάζουμε «μικτή οικονομία πρόνοιας». Θερμός υποστηρικτής της προαγωγής μιας ηθικής και «καλής» κοινωνίας, αναζήτησε τις βάσεις της κοινωνικής οργάνωσης της πρόνοιας στον αλτρουισμό ⁷, αναδεικνύοντας την σημασία των κοινωνικών σχέσεων για την κάλυψη των αναγκών στα πλαίσια της οικογένειας και της τοπικής κοινωνίας. Για τον Titmuss : *είναι ξεκάθαρο ότι η μελέτη της κοινωνικής πολιτικής δεν μπορεί να απομονωθεί από την μελέτη της κοινωνίας στο σύνολο της και σε όλες τις διαφορετικές κοινωνικές, οικονομικές και πολιτικές διαστάσεις της. Ένα ουσιαστικό υπόβαθρο για την μελέτη της κοινωνικής πολιτικής είναι η γνώση των αλλαγών στον πληθυσμό, στο παρελθόν, στο παρόν και των προβλεπόμενων στο μέλλον, του θεσμού της οικογένειας και της θέσης των γυναικών, της κοινωνικής διαστρωμάτωσης και των εννοιών της κοινωνικής τάξης, της κάστας, της κοινωνικής θέσης και της κοινωνικής κινητικότητας, της κοινωνικής αλλαγής και των επιπτώσεων της εκβιομηχάνισης, της αστικοποίησης και των κοινωνικών συνθηκών, της πολιτικής δομής, του εργασιακού ήθους και της κοινωνιολογίας των βιομηχανικών σχέσεων, των μειονοτικών ομάδων και των φυλετικών διακρίσεων, του κοινωνικού ελέγχου, της πειθάρχησης, της απόκλισης και των τρόπων που η κοινωνιολογία χρησιμοποιείται για να διατηρηθεί η καθεστηκυία τάξη πραγμάτων.* Πρέπει δηλαδή να έχουμε μία ευρεία κα σε βάθος κατανόηση των κοινωνικών φαινομένων, χωρίς ωστόσο να ξεχνάμε ότι πρόκειται για μία πολιτική, η οποία για να είναι αποτελεσματική *πρέπει να επιλέγει στόχους και να αντιμετωπίζει τα διλήμματα της επιλογής.* Για να μπορέσουμε όμως να την κατανοήσουμε, πρέπει να διακρίνουμε ανάμεσα στους στόχους και τα μέσα επίτευξής τους, καθώς επίσης να μην προσεγγίζουμε την κοινωνική πολιτική σε ένα ιστορικό, κοινωνικό κενό, αλλά να την τοποθετούμε στα συγκεκριμένα κάθε φορά ιστορικά, πολιτισμικά και κοινωνικά πλαίσια ⁸.

Αν και ένθερμος υποστηρικτής της συλλογικής ρύθμισης και της διευρυμένης κρατικής ευθύνης, ο Titmuss έβλεπε στην λειτουργία του κράτους πρόνοιας όχι μόνο την προαγωγή της ευημερίας αλλά και την πιθανότητα παραγωγής δυστυχίας (ilfare σε αντίθεση με το welfare). Κοινωνική πολιτική δεν ασκείται μόνο από το κράτος, αλλά και από τις μεγάλες επιχειρήσεις, οι οποίες έχουν έτσι έναν ρόλο στην επίτευξη της ευημερίας.

⁷ R.M. Titmuss , “ The gift relationship” Allen & Unwin, London 1971, σελ. 254.

⁸ R.M. Titmuss , “ Social policy”, Allen and Unwin, London 1974, σ. 15-16 και Gail Lewis, Sharon Gewirtz & John Clarke Επιμέλεια, «Κοινωνική Πολιτική. Μια άλλη προσέγγιση», Μετάφραση Άννα Χολογουέη, Gutenberg, Αθήνα 2007, σελ. 24-25

1.3 Κύρια Πρότυπα Κοινωνικής Πολιτικής

Η νεωτερική κοινωνική πολιτική ασκήθηκε και ασκείται με ορισμένες αρχές που αφορούν κυρίως την διαπλοκή δημόσιου –ιδιωτικού τομέα, τον χαρακτήρα και την έκταση της κρατικής παρέμβασης. Η επιστημονική μελέτη και ανάλυση των διαφορετικών συστημάτων κοινωνικής πολιτικής έχει καθιερώσει δύο κύρια πρότυπα⁹: Το **υπολειμματικό** και το **θεσμικό/ αναδιανεμητικό**. Ο Titmuss, ένας από τους κλασικούς θεμελιωτές του αντικειμένου της κοινωνικής πολιτικής και της σοσιαλδημοκρατικής παράδοσης, ανέπτυξε τα κύρια χαρακτηριστικά τους, και μίλησε για ένα ακόμα, το επιχειρηματικό ή της παράδοσης, αναφερόμενος στην κοινωνική πολιτική που ασκούσαν οι μεγάλες επιχειρήσεις¹⁰.

Το **υπολειμματικό πρότυπο** αναπτύχθηκε στη διάρκεια της αρχικής διεύρυνσης της κοινωνικής λειτουργίας του κράτους και διαμορφώθηκε σε σχέση με το κράτος πρόνοιας στη μεσοπολεμική και τα πρώτα χρόνια μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Κύριο σημείο αναφοράς του είναι η ατομοκεντρική προσέγγιση στην κάλυψη των αναγκών, δηλαδή, η κάλυψη των αναγκών αποτελεί κατά κύριο λόγο ατομική ευθύνη των ιδίων των πολιτών, με την υποστήριξη της οικογένειας και της τοπικής κοινότητας.

Η κρατική παρέμβαση είναι περιορισμένη και θεωρείται αναγκαία μόνο ως ένα «δίχτυ ασφαλείας», για την αποφυγή της κοινωνικής εξαθλίωσης ορισμένων ειδικών κατηγοριών του πληθυσμού, ιδίως όταν οι άλλοι θεσμοί φροντίδας δεν λειτουργούν, ή δεν επαρκούν. Το πρότυπο αυτό έχει ταυτιστεί με την **επιλεκτική μορφή κάλυψης** αναγκών από το κράτος και μόνον για όσους δεν μπορούν με τις δικές τους δυνάμεις και την ατομική τους πρωτοβουλία να το επιτύχουν. Η παροχή βοήθειας εδραιώνεται επομένως στην ανάγκη και την αδυναμία, όπως αυτές αποδεικνύονται μέσα από ένα δαιδαλώδες σύστημα κριτηρίων, εξακρίβωσης συνθηκών και ελέγχων. Γι' αυτό συμβάλλει στον στιγματισμό των αποδεκτών της κοινωνικής αρωγής και λειτουργεί κυρίως κατασταλτικά και όχι προληπτικά.

---

⁹ Ο. Στασινοπούλου, Σημειώσεις για το μάθημα « Κοινωνική Πολιτική, Βασικές Έννοιες, Ιστορική Εξέλιξη, Φορείς και Πρότυπα» Πάντειον Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, Τμήμα Κοινωνικής Πολιτικής, Αθήνα 2006, σελ.12-15

Γ. Αμίτσης, Αρχές οργάνωσης και λειτουργίας του συστήματος κοινωνικής πρόνοιας, Παπαζήση, Αθήνα 2001, σελ. 45-46

¹⁰ R. Titmuss, Social Policy, Allen and Unwin, London 1974, σελ. 15-16,

Ο. Στασινοπούλου, Κράτος Πρόνοιας, ιστορική εξέλιξη –Σύγχρονες Θεωρητικές Προσεγγίσεις, Gutenberg, Αθήνα 1992, σελ. 12-15

Το θεσμικό / αναδιανεμητικό πρότυπο εκπροσωπείται από το μοντέλο του Beveridge, όπως διαμορφώθηκε στην Αγγλία στην διάρκεια του Β. Παγκοσμίου Πολέμου, αλλά εφαρμόστηκε στις δεκαετίες του '50 και του '60, ενώ στις Σκανδιναβικές χώρες, εξακολούθησε να ισχύει για πολύ μεγαλύτερο διάστημα. Έχει συνδεθεί με τον ευρωπαϊκό καπιταλισμό, τη σοσιαλδημοκρατική προσέγγιση και την Κεϋνσιανή πολιτική για την οικονομία και τον ρόλο του κράτους. Κύριο χαρακτηριστικό είναι ένα διευρυμένο κράτος πρόνοιας, με αναδιανεμητικές πολιτικές, που έχουν ως στόχο τη μείωση των ανισοτήτων, και την εξασφάλιση της κοινωνικής συνοχής. Η κάλυψη των αναγκών γίνεται στη βάση ενός φάσματος κοινωνικών δικαιωμάτων που αποτελούν το περιεχόμενο της ουσιαστικής ιδιότητας του πολίτη. Υπερισχύει η **καθολική μορφή κάλυψης**, γι' αυτό αποφεύγεται ο στιγματισμός και ενισχύεται η πρόληψη, με υποστήριξη συλλογικών μορφών κάλυψης κυρίως από το κράτος. Ονομάζεται θεσμικό, γιατί λειτουργεί με στόχο την εδραίωση θεσμών για την κάλυψη των αναγκών, και όχι την αποσπασματική και εκ των υστέρων αντιμετώπιση προβλημάτων. Έχει αναδιανεμητικό χαρακτήρα γιατί αποσκοπεί στην αναδιανομή του πλούτου και των ευκαιριών, ως μέσο καταπολέμησης των ανισοτήτων. Οι πιο ένθερμοι υποστηρικτές του οραματίστηκαν ακόμα και την σταδιακή μετάβαση από τον καπιταλισμό στον σοσιαλισμό με κύριο μοχλό αυτής της αλλαγής το κράτος πρόνοιας.

Το θεσμικό / αναδιανεμητικό πρότυπο κατακρίθηκε ως εξαιρετικά γραφειοκρατικό και σπάταλο, ενώ στα πλαίσια της ανανέωσης της σοσιαλδημοκρατίας στην δεκαετία του '90 η αναδιανομή του πλούτου φάνηκε να υποχωρεί μπροστά στην ανάγκη για συγκράτηση των δαπανών και να αντικαθίσταται από την αναδιανομή του ρίσκου με ατομική ευθύνη. Όσον αφορά την καταπολέμηση της ανισότητας, έχει υποστηριχθεί ότι αν και σε πολλές περιπτώσεις βελτιώθηκαν οι συνθήκες διαβίωσης των χαμηλότερων εισοδηματικών στρωμάτων, η ανισότητα δεν μειώθηκε. Αντιθέτως, τα μεσαία αστικά στρώματα ωφελήθηκαν από το διευρυμένο κράτος πρόνοιας. Πάντως, οι δαπάνες των κρατών πρόνοιας την εποχή της κρίσης και υποχώρησής τους δεν μειώθηκαν δραστικά, ενώ σε πολλές περιπτώσεις αυξήθηκαν.¹¹

Το μικτό ή νέο πλουραλιστικό πρότυπο, αναπτύχθηκε μετά την κρίση του ευρωπαϊκού μοντέλου για το διευρυμένο κράτος πρόνοιας στις δεκαετίες του '70 και '80, ως μία διέξοδος από το δίλημμα στο δημόσιο ή ιδιωτικό. Αναζητήθηκε έτσι ένας «τρίτος δρόμος», για την υπέρβαση των αδυναμιών και των αντιφάσεων των μεταπολεμικών

---

¹¹ Clarke 1995

κρατών πρόνοιας¹². Το πρότυπο αυτό εγκαταλείπει την λογική που βλέπει το κράτος και την αγορά ως δύο αντιτιθέμενους πόλους και αναζητά δόκιμες μορφές σύμπραξης με στόχο την μείωση των δαπανών και την αύξηση της αποτελεσματικότητας, με εξασφάλιση της ποιότητας των υπηρεσιών.

Η οικογένεια και ο εθελοντισμός έχουν επίσης έναν σημαντικό ρόλο στο μικτό πρότυπο. Βέβαια το κράτος κρατά ακόμα τον επιτελικό του ρόλο, μαζί με τον έλεγχο, αλλά δεν θεωρείται αναγκαίο να παρέχει το μεγαλύτερο φάσμα των υπηρεσιών.

Αρχικά τουλάχιστον ο πλουραλιστικός χαρακτήρας εκφραζόταν κυρίως στο επίπεδο της εφαρμογής και όχι του σχεδιασμού της πολιτικής. Στην πορεία όμως υποστηρίχθηκαν περισσότερο οι συμπράξεις φορέων με ολοκληρωμένο τρόπο, προώθηση των δικτύων ως μορφή οργάνωσης και υιοθέτηση από το κράτος ενός υποστηρικτικού και διευκολυντικού ρόλου.

Έτσι, το μικτό ή πλουραλιστικό πρότυπο δεν λειτουργεί ως 'εργαλείο' άσκησης κοινωνικής πολιτικής, ούτε αποτελεί απλά μέθοδο μείωσης του κόστους της κοινωνικής πολιτικής, αλλά εκφράζει μια διαφορετική οπτική για το χαρακτήρα και τους στόχους της (άμεσους ή έμμεσους, μακροπρόθεσμους ή βραχυπρόθεσμους).

Στη σύγχρονη εκδοχή του το μικτό πρότυπο νοείται ως η από κοινού παρέμβαση κράτους αγοράς, οικογένειας και κοινωνίας πολιτών, η οποία εμπλέκει και αξιοποιεί διαφορετικούς φορείς για την κάλυψη αναγκών, με στόχο την εξειδίκευση στον χρήστη και την καλύτερη ποιότητα υπηρεσιών με λιγότερο κόστος.

Υιοθετείται ευρέως σε πολλούς τομείς της κοινωνικής πολιτικής σε εθνικό και υπερεθνικό επίπεδο και εμφανίζει μία ιδεολογική και πολιτική ουδετερότητα. Ωστόσο δεν λείπουν και οι πολέμοί του που βλέπουν σε αυτό την νομιμοποίηση της υποχώρησης των ευθυνών του κράτους και την επαναφορά του υπολειμματικού προτύπου.

1.4 Τα επίπεδα άσκησης κοινωνικής πολιτικής

Στα πλαίσια του εθνικού κράτους δύο είναι τα επίπεδα άσκησης της κοινωνικής πολιτικής¹³ : Το **κεντρικό** και το **τοπικό**.

¹² A. Giddens , *Beyond left and right* , The future of radical politics, Polity, 1994, σελ. 14-15

¹³Ο. Στασινοπούλου , Σημειώσεις για το μάθημα «Κοινωνική Πολιτική Βασικές Έννοιες, Ιστορική Εξέλιξη, Φορείς και Πρότυπα», Πάντειον Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, Τμήμα Κοινωνικής Πολιτικής, Αθήνα 2006, σελ. 16-18

Στο κεντρικό επίπεδο εντάσσονται τα αρμόδια υπουργεία (όσον αφορά την Ελλάδα αυτά είναι το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, το Υπουργείο Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας¹⁴ και αρμόδιοι φορείς δημόσιου χαρακτήρα (π.χ. η κεντρική διοίκηση των φορέων κοινωνικής ασφάλισης). Κύρια ευθύνη τους είναι ο επιτελικός σχεδιασμός, ο καθορισμός των κύριων κατευθυντήριων γραμμών άσκησης της κοινωνικής πολιτικής και ο έλεγχος.

Στο τοπικό επίπεδο η κοινωνική πολιτική ασκείται κυρίως από τους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ) κυρίως τους Δήμους και από την Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση. Σύμφωνα με την έννοια της αυτοδιοίκησης η οποία κατοχυρώνεται και από το Σύνταγμα της Ελλάδος, η τοπική αυτοδιοίκηση μπορεί να σχεδιάζει και να αποφασίζει για την κοινωνική πολιτική που ασκεί, στα πλαίσια όμως των όσων ο νόμος ορίζει. Συγχρόνως, είναι σημαντικός φορέας εφαρμογής της κοινωνικής πολιτικής του κεντρικού κράτους (π.χ. πληρωμή επιδομάτων και κοινωνικών βοηθημάτων). Στην χώρα μας οι Δήμοι αναπτύσσουν προγράμματα κοινωνικής προστασίας και κοινωνικής ένταξης για ηλικιωμένους- είναι γνωστά τα Κέντρα Ανοιχτής Προστασίας Ηλικιωμένων (ΚΑΠΗ), ευπαθείς πληθυσμούς για νέους και ανέργους. Κύριος στόχος των προγραμμάτων τους είναι η καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού, η προαγωγή της κοινωνικής συνοχής και η ενίσχυση της συμμετοχής των πολιτών για την εξασφάλιση της ποιότητας ζωής τους. Πολλά προγράμματα που αφορούν την προστασία του περιβάλλοντος και τον πολιτισμό εμπίπτουν και στην κοινωνική πολιτική. Στο τοπικό επίπεδο, επίσης, και στα πλαίσια της ανάδειξης μιας τοπικής κοινωνίας των πολιτών προωθείται η συνεργασία με συλλόγους, εθελοντικές οργανώσεις και πρωτοβουλίες πολιτών. Η Ευρωπαϊκή Ένωση ασκεί μεγάλη επίδραση μέσα από προγράμματα κοινωνικής πολιτικής που υλοποιεί η αυτοδιοίκηση Α΄ και Β΄ βαθμού με την δική της χρηματοδότηση και υποστήριξη.

Τέλος, η κοινωνική πολιτική ασκείται στο **υπερεθνικό και παγκόσμιο επίπεδο**, είτε από υπερεθνικούς και διεθνείς φορείς, όπως η Ευρωπαϊκή Ένωση, ο ΟΗΕ και ο ΟΟΣΑ, είτε από διεθνείς Μη Κυβερνητικούς Οργανισμούς (ΜΚΥΟ), όπως ο Ερυθρός Σταυρός. Η Ευρωπαϊκή κοινωνική πολιτική έχει διττή έννοια : Αναφέρεται στις κοινωνικές πολιτικές που ασκούνται στα κράτη μέλη της ευρωπαϊκής ένωσης και στην κοινωνική πολιτική που ασκούν τα όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

---

¹⁴ Σημερινή ονομασία “Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης”

Η κοινωνική πολιτική που ασκεί η ίδια η Ευρωπαϊκή Ένωση, αφορά κυρίως σε θέματα απασχόλησης και στην καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού, ο οποίος ορίζεται στενά ως αποκλεισμός από την αγορά εργασίας ¹⁵.

Τα κράτη μέλη εξακολουθούν να έχουν την αρμοδιότητα άσκησης κοινωνικής πολιτικής, καθώς η Ε.Ε. ρυθμίζει αυτά τα θέματα με ήπια νομοθεσία, και κυρίως με συστάσεις και ανακοινώσεις, εφαρμόζοντας της **αρχή της επικουρικότητας**, σύμφωνα με την οποία το προβάδισμα δίνεται στο εθνικό κράτος και στους φορείς που βρίσκονται πιο κοντά στον πολίτη (π.χ. ΟΤΑ). Ωστόσο, με την μεγάλη ανάπτυξη επιδοτούμενων προγραμμάτων και την λειτουργία παρατηρητηρίων, η Ε.Ε. έχει επηρεάσει σε μεγάλο βαθμό την ασκούμενη κοινωνική πολιτική των κρατών μελών, καθώς αποτελεί σημαντική πηγή εξεύρεσης πόρων.

Εκτός από αυτά, ασκεί επιρροή και μέσω άλλων πολιτικών της, που διαμορφώνουν το οικονομικό και πολιτικό περιβάλλον μέσα στο οποίο αναπτύσσεται η ανάγκη για παρεμβάσεις της κοινωνικής πολιτικής σε εθνικό και υπερεθνικό επίπεδο.

1.5 Στόχος των συστημάτων κοινωνικής πολιτικής

Ο κυρίαρχος στόχος των περισσότερων συστημάτων κοινωνικής πολιτικής είναι η κοινωνική ασφάλεια ή προστασία και ο πιο σύγχρονος ορισμός για τα συστήματα κοινωνικής πολιτικής δίνεται από το ινστιτούτο τοπικής αυτοδιοίκησης. Σύμφωνα με τον ορισμό του ινστιτούτου, *τα συστήματα κοινωνικής ασφάλειας (ή προστασίας) αποσκοπούν στην επίτευξη του στόχου της κοινωνικής ασφάλειας, δηλαδή στην προστασία του πληθυσμού από καταστάσεις που επιφέρουν απώλεια ή μείωση των πηγών συντήρησης, στην προληπτική ή επανορθωτική προστασία της υγείας, στην εξασφάλιση και τη διατήρηση της ικανότητας για εργασία, στην εγγύηση ενός αξιοπρεπούς επιπέδου διαβίωσης και στη διασφάλιση της δυνατότητας κάθε ατόμου να συμμετέχει ενεργητικά στην οικονομική και κοινωνική ζωή* ¹⁶. Ο στόχος της κοινωνικής ασφάλειας συνδέεται επίσης με την

¹⁵Θ. Σακελλαρόπουλος, «Υπερεθνικές πολιτικές την εποχή της Παγκοσμιοποίησης», Κριτική, Αθήνα 2001, σελ. 113

¹⁶ Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης, «Κοινωνική Πολιτική και Τοπική Αυτοδιοίκηση», Αθήνα 2006, σελ. 6

ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής, την αναδιανομή του εισοδήματος και την επιδίωξη της κοινωνικής δικαιοσύνης.

Η κοινωνική ασφάλεια καταγράφηκε ως ανθρώπινο δικαίωμα το 1948 στο άρθρο 22 της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Το ελάχιστο περιεχόμενο της προσδιορίζεται αρχικά από τον Ευρωπαϊκό Κώδικα Κοινωνικής Ασφάλειας του Συμβουλίου της Ευρώπης, ενώ τέσσερα χρόνια αργότερα το 1952 αναφέρεται στη Διεθνή Σύμβαση Εργασίας με το άρθρο 102 «περί ελαχίστων ορίων κοινωνικής ασφάλειας» της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας. Η κατοχύρωση του δικαιώματος στην κοινωνική ασφάλεια υπάρχει και στο άρθρο 12 του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Χάρτη του Συμβουλίου της Ευρώπης.¹⁷ Στη συνταγματική κατοχύρωση του δικαιώματος κοινωνικής ασφάλειας στο άρθρο 22 παράγραφος 4 του Συντάγματος δεν ορίστηκε καμία προϋπόθεση για τη χορήγηση ασφαλιστικών παροχών.¹⁸

Το σύστημα κοινωνικής ασφάλειας, συνήθως δεν αναφέρεται μόνο σε έναν κοινωνικοπολιτικό στόχο, αλλά και στο σύνολο των μέτρων που εξυπηρετούν το στόχο αυτό.¹⁹

1.6 Η κοινωνική ασφάλιση, η κοινωνική πρόνοια και η προστασία της υγείας

Όπως αναφέρθηκε και προηγούμενα, η θεσμική οργάνωση του συστήματος κοινωνικής ασφάλειας εξειδικεύεται από 3 βασικούς μηχανισμούς ή τεχνικές: την κοινωνική ασφάλιση, την κοινωνική πρόνοια και την προστασία της υγείας.²⁰

Η κοινωνική ασφάλιση καλύπτει το σύνολο των μέτρων που αφορούν τη χορήγηση οικονομικών πόρων (ασφαλιστικές παροχές) από ειδικούς φορείς (ασφαλιστικοί οργανισμοί) σε πρόσωπα που υπάγονται σε αυτούς (ασφαλισμένοι), τα οποία αντιμετωπίζουν τυποποιημένους κινδύνους μείωσης εισοδημάτων ή αύξησης των δαπανών τους (ασφαλιστικοί κίνδυνοι) και έχουν συμπληρώσει προκαθορισμένες χρονικές και οικονομικές προϋποθέσεις (χρόνο ασφάλισης, ασφαλιστικές εισφορές).

¹⁷ Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης, «Κοινωνική Πολιτική και Τοπική Αυτοδιοίκηση», Αθήνα 2006, σελ. 6

¹⁸ Δ. Κ. Κρεμαλής, «Δίκαιο Κοινωνικών Ασφαλίσεων», Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 1985, σελ. 22

¹⁹ Ο.π., σελ.22.

²⁰ Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης, ό.π., σελ. 7

Η κοινωνική πρόνοια καλύπτει το σύνολο των μέτρων που αφορούν τη χορήγηση μη ανταποδοτικών εισοδηματικών παροχών, παροχών σε είδος και κοινωνικών υπηρεσιών μέσω ειδικών φορέων (προνοιακοί φορείς) σε άτομα που τελούν σε κατάσταση ανάγκης και δεν μπορούν να την αντιμετωπίσουν με δικά τους μέσα.

Η προστασία της υγείας καλύπτει το σύνολο των μέτρων που αφορούν τη χορήγηση παροχών σε είδος και υγειονομικών υπηρεσιών από εξειδικευμένους φορείς, με σκοπό τη διατήρηση και την προαγωγή της υγείας του πληθυσμού.

Αν και οι τρεις παραπάνω βασικοί μηχανισμοί του συστήματος κοινωνικής ασφάλειας επιβάλλεται να λειτουργούν συμπληρωματικά για την εξυπηρέτηση του ευρύτερου στόχου της κοινωνικής ασφάλειας, ωστόσο διαθέτουν σχετική αυτοτέλεια ως προς τα χρησιμοποιούμενα μέσα και τους επιμέρους στόχους που επιδιώκουν. Η αναγκαία αυτή διάκριση μεταξύ των μηχανισμών του συστήματος κοινωνικής ασφάλειας διαπιστώνεται τόσο κατά το στάδιο του σχεδιασμού των ειδικότερων παρεμβάσεων, όσο και κατά το στάδιο της εφαρμογής των ειδικότερων κανόνων που ρυθμίζουν τις παρεμβάσεις αυτές.

Ο τρόπος με τον οποίο αξιοποιούνται και διαπλέκονται οι τρεις βασικοί μηχανισμοί του συστήματος κοινωνικής ασφάλειας στο πλαίσιο κάθε εθνικού κράτους πρόνοιας είναι αποτέλεσμα των ιδιαίτερων κοινωνικών, οικονομικών και δημογραφικών δεδομένων, των επιμέρους εθνικών παραδόσεων και πολιτιστικών ιδιαιτεροτήτων και των ιδεολογικών και πολιτικών επιλογών κάθε χώρας.

Στη βιβλιογραφία ο όρος κοινωνική πολιτική συνδέεται γενικότερα με την καταγραφή, ιεράρχηση και κάλυψη κοινωνικών κινδύνων και αναγκών μέσα από σύνολα ρυθμίσεων και παροχών σε τομείς όπως²¹:

- η υγεία
- η ασφάλιση
- η απασχόληση
- η στέγαση και
- οι προνοιακές υπηρεσίες, νοούμενες ως σύνολο παρεμβάσεων που

στοχεύουν στην εξατομικευμένη φροντίδα και κάλυψη αναγκών συνδεδεμένων ιδίως με :

- την παιδική μέριμνα
- την προστασία της τρίτης ηλικίας

---

²¹ Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης, ό.π., σελ.7

- την ενίσχυση της οικογένειας
- την υποστήριξη ατόμων με αναπηρίες

Στις ειδικότερες στοχεύσεις της κοινωνικής πολιτικής περιλαμβάνεται :

- η εξομάλυνση των ποσοτικών και ποιοτικών προβλημάτων που αφορούν τις συνθήκες διαβίωσης των λιγότερο ευνοημένων από τη λειτουργία της αγοράς πληθυσμιακών ομάδων και,
- η διασφάλιση αξιοπρεπών όρων ζωής για το σύνολο των μόνιμα εγκατεστημένων προσώπων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο : Η Κοινωνική Πολιτική στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Σ' αυτό το κεφάλαιο αντικείμενο μελέτης είναι ο ενιαίος ευρωπαϊκός κοινωνικός χώρος ο οποίος διαμορφώνεται παράλληλα με τη διαδικασία ολοκλήρωσης της Ευρωπαϊκής Ενοποίησης. Η μεθοδολογία που επιχειρείται στη μελέτη που ακολουθεί θα επικεντρωθεί στην καταγραφή των παρεμβάσεων που συνθέτουν τη δομή της κοινωνικής πολιτικής και τον στόχο της. Σκοπός της καταγραφής θα αποτελέσει η απόκτηση συνολικής εικόνας για την αποτελεσματικότητα της κοινωνικής πολιτικής στον ενιαίο ευρωπαϊκό χώρο.

2.1 Η έννοια της Κοινωνικής Πολιτικής στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Στα πλαίσια της ΕΕ η κυρίαρχη αντίληψη για την κοινωνική πολιτική ταυτίζεται με την κεϋνσιανή οπτική που την θέτει ως το συμπλήρωμα ή την αναγκαία παρέμβαση του κράτους στον κοινωνικό τομέα όταν η αγορά δεν μπορεί από μόνη της να επιλύσει τα προβλήματα που παρουσιάζονται. Η ευρωπαϊκή κοινωνική πολιτική εμφανίζεται δηλαδή ως υποστηρικτική διαδικασία στη λειτουργία της αγοράς όχι μόνο δημιουργώντας τις προϋποθέσεις για την εύρυθμη λειτουργία της αλλά και για να δημιουργήσει λύσεις που η ίδια η αγορά δεν μπορεί να βρει. Έτσι προβλήματα όπως η καταπολέμηση της ανεργίας, της φτώχειας κλπ υποστηρίζεται ότι μπορούν να αντιμετωπιστούν καλύτερα μέσα στα πλαίσια του ενιαίου οικονομικά, κοινωνικά και πολιτικά χώρου.

Προσπαθώντας να γίνει αξιολόγηση των σχέσεων μεταξύ εθνικών κοινωνικών πολιτικών και ευρωπαϊκής κοινωνικής πολιτικής παρατηρείται σύμπτωση και όχι αντίφαση. Το οικονομικό στοιχείο της κοινωνικής πολιτικής συναντάται τόσο σε εθνικό επίπεδο όσο και σε ευρωπαϊκό. Στον εθνικό χώρο το οικονομικό στοιχείο υπάρχει ήδη ενώ στον ευρωπαϊκό βρίσκεται σε φάση ολοκλήρωσης. Σε εθνικό επίπεδο η κοινωνική πολιτική συρρικνώνεται ενώ η δράση του εθνικού κράτους περιορίζεται στον εκτελεστικό ρόλο γεγονός που συμπνέει με την άσκηση κοινωνικής πολιτικής σε

ευρωπαϊκό επίπεδο που πέρα από την ύπαρξη της αγοράς επιθυμεί την σταδιακή αδρανοποίηση του κράτους.²²

2.2 Ιστορική αναδρομή της Κοινωνικής Πολιτικής στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Η απόφαση για την ανάπτυξη κοινωνικής πολιτικής λήφθηκε στη συνάντηση κορυφής των Παρισίων, το 1972, και στη συνέχεια το Συμβούλιο υιοθέτησε πρόγραμμα κοινωνικής δράσης την 21^η Ιανουαρίου 1974.

Νέα ώθηση έδωσε το 1985 η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη, η οποία και προσέθεσε στη Συνθήκη το άρθρο 118Α, θέτοντας τις ρυθμίσεις για την προστασία της υγείας και της ασφάλειας των εργαζομένων και το άρθρο 118Β με το οποίο καλεί την Επιτροπή για διάλογο μεταξύ των κοινωνικών εταίρων και την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής.

Τον Ιούνιο του 1988 το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Ανόβερου υπογράμμισε τη σπουδαιότητα της κοινωνικής διάστασης για την ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς για να είναι επωφελής για όλους τους πολίτες. Το Δεκέμβριο του 1989 οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων με εξαίρεση το Ην. Βασίλειο των 11 κρατών-μελών υιοθέτησαν στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Στρασβούργου τον “κοινοτικό χάρτη των θεμελιωδών κοινωνικών δικαιωμάτων των εργαζομένων”. Ο χάρτης αυτός εισάγει σύνολο δικαιωμάτων σχετικά με την δίκαιη αμοιβή εργασίας, την κοινωνική προστασία και την επαγγελματική κατάρτιση .

Το Φεβρουάριο του 1992 υπογράφηκε η Συνθήκη του Μάαστριχτ που έθεσε τους όρους της σχέσης της Ε.Ε. με τα κράτη μέλη στην άσκηση κοινωνικής πολιτικής, με υιοθέτηση της «αρχής της επικουρικότητας», στο στενό συντονισμό των οικονομικών πολιτικών των κρατών-μελών, στην εσωτερική αγορά, καθώς και στο καθορισμό κοινών στόχων. Η Συνθήκη ασχολείται επίσης με τις καταστάσεις κρίσεων, όπως σοβαρά προβλήματα στον εφοδιασμό ορισμένων προϊόντων, ή τη χορήγηση κοινοτικής οικονομικής βοήθειας σε κράτος-μέλος το οποίο αντιμετωπίζει δυσκολίες. Στο παράρτημα της Συνθήκης αυτής είναι προσαρτημένο το “Πρωτόκολλο για την Κοινωνική Πολιτική”, με το οποίο τα κράτη-μέλη διαπιστώνουν ότι 11 εξ αυτών -εκτός του Ην.

²² Ν. Ευστρατίου , «Η Κοινωνική Πολιτική στην Ευρωπαϊκή Ένωση», Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, Τμήμα Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Αθήνα 2001, σελ. 19

Βασιλείου- επιθυμούν να συνεχίσουν προς την κατεύθυνση της Κοινωνικής Χάρτας του 1989 και συνομολογούν μεταξύ τους μια συμφωνία με αυτό το στόχο.

Το Ιούνιο του 1997 υπογράφηκε η Συνθήκη του Άμστερνταμ όπου διατύπωσε μια κοινή πολιτική απασχόλησης και όρισε τις μεθόδους και τους μηχανισμούς παρακολούθησης και εφαρμογής της. Στο Συμβούλιο αυτό το Ην. Βασίλειο αποφάσισε να αποδεχθεί τις κοινωνικές διατάξεις της νέας Συνθήκης και έτσι το Κοινωνικό Πρωτόκολλο ενσωματώθηκε στη Συνθήκη η οποία προβλέπει ότι η Κοινότητα συμπληρώνει τη δράση των κρατών στον τομέα των συνθηκών εργασίας, της διαβούλευσης με τους εργαζομένους, της ένταξης των αποκλεισμένων από την αγορά εργασίας, της προαγωγής της ισότητας των ευκαιριών μεταξύ ανδρών και γυναικών²³.

Τέλος, το 2004 υπογράφηκε η συνθήκη για την θέσπιση Συντάγματος της Ευρώπης. Το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα :

- Αποτελεί διεθνή συνθήκη που προσδιορίζει τις αρχές και δράσεις της Ε.Ε.
- Αντικαθιστά τις παλαιότερες ευρωπαϊκές συνθήκες και απλουστεύει την λειτουργία της Ε.Ε.
- Ενισχύει την κοινωνική συνοχή και την αλληλεγγύη μεταξύ των κρατών-μελών
- Εγγυάται έναν ενιαίο χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης
- Κατοχυρώνει τις αξίες του σεβασμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, της ελευθερίας, της ισότητας και του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

---

²³ Για το θέμα αυτό :

Β. Πανάγου –Κ. Τσούντας, «Διακρατική και Υπερεθνική Συνεργασία , Το οικουμενικό και το ευρωπαϊκό πλαίσιο», Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2002, σελ.788

Θ. Σακελλαρόπουλος, «Υπερεθνικές κοινωνικές πολιτικές την εποχή της παγκοσμιοποίησης», Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα, 2001,σελ.130

2.3 Τα προνοιακά καθεστώτα στις χώρες-μέλη

Η επίδραση της ευρωπαϊκής σύγκλισης και οι ευρύτερες επιδράσεις της παγκοσμιοποίησης από την μία πλευρά αλλά και οι ιστορικές, πολιτικές και πολιτισμικές ιδιαιτερότητες της κάθε χώρας από την άλλη, δημιουργούν ένα πολύμορφο σκηνικό²⁴. Ο Kleinman, διακρίνει τέσσερις τύπους κρατών πρόνοιας²⁵.

Τα συντηρητικά-κορπορατίστικα στα οποία εντάσσει την Γερμανία, την Γαλλία, την Ιταλία, Το Βέλγιο και την Ολλανδία. Στις χώρες αυτές επικρατεί η παράδοση του συστήματος Βίσμαρκ, όπως εκφράζεται στην κοινωνική ασφάλιση, ενώ η παροχή υπηρεσιών έχει πλουραλιστικό χαρακτήρα. Η σχέση κράτους οικογένειας και κοινωνίας των πολιτών δεν έχει την μορφή της υποκατάστασης, αλλά ακολουθεί την αρχή της επικουρικότητας, ιδίως στις χώρες με ισχυρή καθολική παράδοση. Επικρατεί η οριζόντια αναδιανομή και το όλο σύστημα αναπαράγει μια ιεραρχημένη δομή ανισότητας που ενισχύει την δημιουργία της «κοινωνίας των 2/3» (όπου το 1/3 βρίσκεται σε κατάσταση κοινωνικού αποκλεισμού). Οι νεοφιλελεύθερες ιδέες κερδίζουν έδαφος, χωρίς ωστόσο να υπερσκελίζουν την συντηρητική παράδοση στις χώρες αυτές δίνοντας έμφαση στον ρόλο της παραδοσιακής οικογένειας αλλά και την ισχυρή πίστη στο κράτος πρόνοιας. Κάθε μία από τις χώρες αυτές, εκτός από τις κοινές τάσεις, έχει σημαντικές ιδιαιτερότητες, οι οποίες οφείλονται στην ιστορική, πολιτική και πολιτισμική τους συγκρότηση, ενώ η Ιταλία ιδίως στον νότο, συχνά εντάσσεται και στο μεσογειακό μοντέλο.

Τα κοινωνικό-δημοκρατικά, στα οποία εντάσσονται οι Σκανδιναβικές χώρες, χωρίς όμως και σε αυτήν την περίπτωση να σημαίνει ότι δεν υπάρχουν διαφοροποιήσεις μεταξύ τους. Κύριο χαρακτηριστικό αυτού του καθεστώτος είναι η επικράτηση της καθολικής κάλυψης και η εκτεταμένη από-εμπορευματοποίηση απαραίτητων αγαθών και υπηρεσιών, σε επίπεδο ποιότητας ζωής του μέσου αστού.

Το μεσογειακό μοντέλο, το οποίο αναφέρεται στις χώρες του μεσογειακού νότου- Ισπανία, Πορτογαλία, Ελλάδα και κυρίως νότια Ιταλία. Οι χώρες αυτές δεν

²⁴ Σχετικά με το θέμα αυτό:

Ο. Στασινοπούλου, Σημειώσεις για το μάθημα «Κοινωνική Πολιτική, Βασικές Έννοιες, Ιστορική Εξέλιξη, Φορείς και Πρότυπα», Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, Τμήμα Κοινωνικής Πολιτικής, Αθήνα 2006, σελ.73-75

Θ. Σακελλαρόπουλος, Υπερεθνικές κοινωνικές πολιτικές την εποχή της Παγκοσμιοποίησης, Κριτική, Αθήνα 2001, σελ. 19

Χ. Σκαμνάκης, Ο ρόλος των φορέων της αυτοδιοίκησης στην άσκηση κοινωνικής πολιτικής, Gutenberg, Αθήνα 2006, σελ.55-57

²⁵ M Kleinman, A European Welfare State? Palgrave, Basingstoke 2002, σελ. 73

αποτελούν ξεχωριστό μοντέλο, αλλά χαρακτηρίζονται από ένα υποτυπώδες κράτος πρόνοιας²⁶. Τα συστήματα διατήρησης εισοδήματος είναι αποσπασματικά και καλλιεργούν μεγάλες ανισότητες. Π.χ. στην Ελλάδα ενώ δεν έχει καθιερωθεί το ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα, υπάρχουν ομάδες του πληθυσμού που παίρνουν μεγάλες συντάξεις και απολαμβάνουν ευρύ φάσμα παροχών. Επίσης η οικογένεια παίζει τόσο σημαντικό ρόλο στην παροχή κοινωνικής προστασίας και φροντίδας έτσι ώστε να διαμορφώνει το ρόλο του κράτους πρόνοιας.

Τις τελευταίες δεκαετίες τα κράτη που αναφέρονται στο μεσογειακό μοντέλο εισήγαγαν στοιχεία καθολικής κάλυψης κυρίως με την δημιουργία εθνικών συστημάτων υγείας. Ειδικότερα στην Ισπανία και Ελλάδα είχαμε επέκταση σε ορισμένους τομείς και αύξηση των δαπανών.

Το Αγγλοσαξονικό μοντέλο ουσιαστικά αναφέρεται στην Μ. Βρετανία, καθώς η Ιρλανδία παρουσιάζει μεγάλες διαφορές. Στην αρχική της διαμόρφωση το σύστημα κοινωνικής πολιτικής της Αγγλίας είχε καθολικό χαρακτήρα, στηριζόμενο στο σύστημα Beveridge. Αν και υποστήριξε τις ιδιωτικοποιήσεις σε ορισμένους τομείς (υγεία, κοινωνική κατοικία), το αποτέλεσμα δεν ήταν μία εκτεταμένη υποχώρηση του κράτους, αλλά μέσα από την εσωτερική αναδιάρθρωση των σχέσεων ιδιωτικού – δημοσίου- η δημιουργία «οιονεί αγορών». Δηλαδή η λειτουργία μορφών ιδιωτικής παροχής υπηρεσιών (κερδοσκοπικής ή μη) εντός του κρατικού τομέα, παρά η μεταβίβαση υπηρεσιών από το κράτος στην αγορά.

Τέλος, θα πρέπει να προσθέσουμε ένα νέο μοντέλο, στο οποίο εντάσσονται οι χώρες της πρόσφατης διεύρυνσης, όπως η Τσεχία και η Σλοβενία. Οι χώρες αυτές έχουν βιώσει την κοινωνική πολιτική μέσα από ένα διαφορετικό οικονομικό και πολιτικό καθεστώς και την μετάβαση σε συνθήκες μικτής οικονομίας.

Σύμφωνα με την παραπάνω παρουσίαση των “Καθεστώτων Πρόνοιας” στην Ευρωπαϊκή Ένωση, είναι φανερό ότι δεν έχουμε ένα ενιαίο ευρωπαϊκό κοινωνικό μοντέλο, αλλά πολλά, αλλά ούτε βέβαια ένα ευρωπαϊκό κράτος πρόνοιας.

---

²⁶ S. Leibfried, Welfare State Future, United Kingdom, 1996, σελ. 277-279

2.4 Μοντέλα Ευρωπαϊκής Κοινωνικής Πολιτικής

Η διαδικασία της οικονομικής ενοποίησης είναι όπως εύκολα μπορεί να διαπιστώσει κανείς αποτέλεσμα διεργασιών στις οποίες μετέχουν διαφορετικές κοινωνικές, πολιτικές και οικονομικές δυνάμεις, κάθε μια από τις οποίες χαρακτηρίζεται από διαφορετικότητα στον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζει τον ευρωπαϊκό κοινωνικό χώρο. Στις διαπραγματεύσεις για την οικοδόμηση του τελευταίου, τρία είναι τα βασικά μοντέλα που καταγράφονται :

Το αποκεντρωτικό μοντέλο²⁷: κύριος εκφραστής του είναι ο επιχειρηματικός κόσμος της Ευρώπης. Σύμφωνα με αυτό το μοντέλο, η κυριαρχία της αγοράς και η απουσία οποιασδήποτε κρατικής παρέμβασης είναι αυτές που θα αναδείξουν το προσφορότερο σύστημα κοινωνικής προστασίας, καθώς υποστηρίζει ότι τα κοινωνικά προβλήματα λύνονται μέσα από τους μηχανισμούς της αγοράς. Αποδέχεται μόνο μια ελάχιστη κοινωνική πολιτική, στηρίζοντας τα πολύ φτωχά στρώματα με ένα δίκτυο κοινωνικής ασφάλειας κατά της φτώχειας και του αποκλεισμού.

Στην περίπτωση της Ευρωπαϊκής Ενοποίησης, το μοντέλο αυτό υποστηρίζει τη μη παρέμβαση και την απρόσκοπτη λειτουργία της διαδικασίας της οικονομικής ενοποίησης, υπερασπίζει την προτεραιότητα των οικονομικών στόχων και τη δημιουργία «μη πληθωριστικών» θέσεων εργασίας, και θεωρεί δίκαιο να ωφεληθούν οι φτωχές χώρες. Τέλος θα μπορούσαμε να πούμε πως ελάχιστο πλαίσιο συγκρότησης του αποκεντρωτικού μοντέλου είναι οι: εθνικές ιδιαιτερότητες, το συγκριτικό πλεονέκτημα και η ελευθερία διαπραγματεύσεων εργοδοτών-συνδικάτων.

Το συγκεντρωτικό – θεσμικό μοντέλο : κύριος εκφραστής του είναι τα ευρωπαϊκά συνδικάτα. Σύμφωνα με το μοντέλο αυτό η ευρωπαϊκή κοινωνική πολιτική πρέπει να είναι συγκεντρωτική και να αντλεί τον αναδιανεμητικό ρόλο και την αλληλεγγύη, τις κορπορατιστικές δομές και το συντηρητικό προσανατολισμό στη διατήρηση της κοινωνικής συνοχής και ειρήνης. Επιπλέον υπερασπίζει την ανάγκη ίσης κατανομής των ωφελειών που θα προκύψουν από την ενοποίηση σ' όλους του Ευρωπαίους εργαζόμενους, καθώς με την εφαρμογή του αποφεύγονται όλες οι στρεβλώσεις του ανταγωνισμού. Αν δεν συμβεί αυτό, υποστηρίζουν, τα κράτη με υψηλό επίπεδο κοινωνικής προστασίας θα έχαναν θέσεις εργασίας αλλά και κεφάλαιο,

---

²⁷ Θ. Σακελλαρόπουλος, «Υπερεθνικές κοινωνικές πολιτικές την εποχή της παγκοσμιοποίησης», Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα 2001, σελ.116

δεδομένου ότι οι επιχειρήσεις θα προτιμούσαν να επενδύουν σε χώρες που το κόστος εργασίας δε θα επιβαρυνόταν από τις δαπάνες για κοινωνική προστασία.

Το μοντέλο των ελάχιστων προδιαγραφών : Το μοντέλο αυτό διατυπώθηκε ύστερα από την κριτική που ασκήθηκε στα δύο προηγούμενα μοντέλα. Και η κριτική αυτή αφορούσε :

- στη διασφάλιση ενός ελάχιστου επιπέδου κοινωνικής προστασίας και κοινωνικών δικαιωμάτων που έχει αναδείξει ο ευρωπαϊκός πολιτισμός
- νομική κατοχύρωση αυτού του επιπέδου προστασίας μέσα από τις συνθήκες και τις οδηγίες της Επιτροπής
- την επαύξηση του κινδύνου του κοινωνικού ντάμπινγκ που αφορά στην εκροή κεφαλαίων, αύξηση ανεργίας και μείωση των εισοδημάτων των εργαζομένων αφού το μειωμένο κόστος του εργατικού δυναμικού στο νότο θα προσέλκυε την παραγωγή προς τα εκεί, αφήνοντας τις χώρες του βορρά να αντιμετωπίσουν την κατάσταση.

Συνεπώς το μοντέλο αυτό περικλείει έναν διπλό κίνδυνο ²⁸: Εάν οι ελάχιστες προδιαγραφές τεθούν αρκετά ψηλά, τότε αγνοείται το επίπεδο ανταγωνιστικότητας και οικονομικής επίδοσης των φτωχότερων χωρών. Εάν τεθούν αρκετά χαμηλά, τότε οφείλουν τα ανεπτυγμένα κράτη να εισέλθουν σ' ένα οξύ ανταγωνισμό προσαρμογής των κοινωνικών πολιτικών τους.

2.5 Το θεσμικό πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Κοινωνικής Πολιτικής

Η ευρωπαϊκή κοινωνική πολιτική θεμελιώνεται και αρχίζει να υφίσταται μέσα από το ίδιο το θεσμικό πλαίσιο που θεμελιώνει την Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Η Συνθήκη της Ρώμης, η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη και η Συνθήκη του Μάαστριχτ είναι το εισαγωγικό θεσμικό πλαίσιο της ευρωπαϊκής κοινωνικής πολιτικής. Διευρύνσεις των παραπάνω αποτελούν ο Κοινωνικός Χάρτης και το Πρόγραμμα Δράσης της Επιτροπής. Τα κείμενα αυτά έχουν τη μορφή διακηρύξεων με καταγραφή προβλημάτων και υποβολή προτάσεων που έχουν σκοπό την υλοποίηση της παραπάνω πολιτικής.

---

²⁸ Θ. Σακελλαρόπουλος, «Υπερεθνικές κοινωνικές πολιτικές την εποχή της παγκοσμιοποίησης», Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα 2001, σελ. 122

Το 1972 κατά την συνάντηση των ευρωπαϊών αρχηγών κρατών και κυβερνήσεων στο Παρίσι δόθηκε σημαντική ώθηση στην ευρωπαϊκή πολιτική. Στη συνάντηση αυτή τα κοινοτικά όργανα κλήθηκαν να λάβουν δραστικά μέτρα για την υλοποίηση της κοινωνικής πολιτικής. Το 1974 ως αποτέλεσμα της συνάντησης του Παρισιού ξεκίνησε η υλοποίηση του πρώτου προγράμματος δράσης στον τομέα αυτό. Τα προγράμματα δράσης είχαν ως στόχο της λήψη μέτρων με βάση τα οποία θα ασκούνταν η κοινωνική πολιτική.

Σε ότι αφορά τις προαναφερθείσες συνθήκες δεν έχουν δεσμευτικό χαρακτήρα ως προς την κοινωνική πολιτική, αφήνοντας το περιθώριο στις εθνικές κυβερνήσεις να πάρουν πρωτοβουλίες υπέρ της λήψης και εφαρμογής κοινωνικοπολιτικών μέτρων. Η ύπαρξη των ευρωπαϊκών οργάνων και κυρίως της Επιτροπής στηρίζεται στην αρχή της επικουρικότητας²⁹ η οποία αποτελεί τον κεντρικό άξονα των ασκούμενων πολιτικών στην Ε.Ε.

i) Το νομικό πλαίσιο

α. Η Συνθήκη της Ρώμης και η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη

Από το προοίμιο κιάλας της Συνθήκης της Ρώμης διατυπώνεται ως ένας από τους βασικούς στόχους της Κοινότητας “η σταθερή βελτίωση των όρων διαβίωσης και απασχόλησης των λαών”³⁰. Ωστόσο σε αντίθεση με τα οικονομικά και νομισματικά θέματα που ρυθμίζονται λεπτομερώς τόσο στη Συνθήκη όσο και στην αναθεώρησή της- την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη- τα κοινωνικά ζητήματα αντιμετωπίστηκαν μόλις οριακά.

Οι διατάξεις που αφορούν την κοινωνική πολιτική στις προαναφερθείσες συνθήκες έχουν κυρίως χαρακτήρα συμπληρωματικό των βασικών ρυθμίσεων. Στη Συνθήκη της Ρώμης μια σειρά από άρθρα ορίζουν το πλαίσιο της κοινωνικής πολιτικής³¹

²⁹ Το άρθρο 3B της Συνθήκης της Ρώμης ορίζει τα ακόλουθα : “η κοινότητα ενεργεί μόνον εάν και στο βαθμό που οι στόχοι της προβλεπόμενης δράσης είναι αδύνατο να επιτευχθούν επαρκώς από τα κράτη-μέλη και δύναται συνεπώς, λόγω των διαστάσεων ή των αποτελεσμάτων της προβλεπόμενης δράσης να επιτευχθούν καλύτερα σε κοινοτικό επίπεδο”

³⁰ Θ. Σακελλαρόπουλος, «Ευρωπαϊκή Κοινωνική Πολιτική», Εκδόσεις Κριτική Επιστημονική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 1993, σελ.40

³¹ Ο.π., σελ. 40

- Ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων, με την αναγνώριση μεταφοράς ασφαλιστικών δικαιωμάτων σε όλες τις χώρες-μέλη (άρθρο 48-51)
- Ελεύθερη εγκατάσταση προσώπων και άσκηση μη μισθωτών υπηρεσιών (άρθρο 52-66)
- Προώθηση της συνεργασίας μεταξύ των κρατών-μελών για την βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και εργασίας καθώς και αναγνώριση της ίσης αμοιβής για όμοια εργασία μεταξύ ανδρών και γυναικών (άρθρο 117, 118, 119)
- Κοινή επαγγελματική εκπαίδευση (άρθρο 128)

Το 1986 με την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη τέθηκε ο στόχος για την της Ενιαίας Εσωτερικής Αγοράς συμπληρώνοντας έτσι την κοινοτική νομοθεσία. Ωστόσο την περίοδο πριν το 1986 συμπεριλήφθηκε μεταξύ των επιδιώξεων της Κοινότητας η δημιουργία μιας νέας στρατηγικής συνεργασίας για την προστασία της υγείας και της ασφάλειας των εργαζομένων, για την ανάπτυξη της απασχόλησης και την προώθηση του κοινωνικού διαλόγου μεταξύ των κοινοτικών εταίρων και την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής. Με τις διατάξεις 118Α και 118Β συμπληρώνονται τα άρθρα 117 και 118 χωρίς να διαφοροποιείται ο μη δεσμευτικός χαρακτήρας τους. Οι διατάξεις αυτές αφορούν ³²:

- i) την βελτίωση της προστασίας και της ασφάλισης των εργαζομένων στο χώρο εργασίας (118^A),
- ii) την ανάπτυξη του διαλόγου μεταξύ των κοινωνικών εταίρων (118B) και
- iii) την ενίσχυση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής της Κοινότητας (130A).

Εκείνο που προέκυψε από την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη δεν ήταν ωστόσο η συγκρότηση μιας νομικής βάσης πάνω στην οποία θα στηριζόταν η κοινωνική πολιτική. Είχε και αυτή δώσει προτεραιότητα στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση. Αντικατέστησε όμως την αρχή της ομοφωνίας με αυτή της ειδικής πλειοψηφίας για θέματα εγκαθίδρυσης και λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς, ρητά απέκλεισε την εφαρμογή αυτής της αρχής σε θέματα ελεύθερης κυκλοφορίας προσώπων, δικαιωμάτων

³² Θ. Σακελλαρόπουλος, «Ευρωπαϊκή Κοινωνική Πολιτική», Εκδόσεις Κριτική Επιστημονική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 1993, σελ. 40-41

και συμφερόντων των μισθωτών. Έτσι, ένα και μόνο μέλος μπορούσε να εμποδίσει την εναρμόνιση των κοινωνικών νομοθεσιών. Εξαιρέση αποτέλεσε μόνο η διάταξη 118^A για την προστασία της υγείας και ασφάλειας των εργαζομένων.

Ο επικουρικός ρόλος της Κοινότητας δε φάνηκε να ενισχύεται ή να διαφοροποιείται τουλάχιστον σύμφωνα με τα όσα προέκυπταν από την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη (1986), ενώ το αίτημα για εναρμόνιση των κοινωνικών νομοθεσιών με τη θέσπιση της αρχής της ειδικής πλειοψηφίας σε κοινωνικά θέματα, έμενε προς στιγμή ανικανοποίητο.

β. Ο Κοινοτικός Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων των Εργαζομένων

Στις 9 Δεκεμβρίου 1989 συντελέστηκε ένα σημαντικό βήμα στην προώθηση του κοινοτικού κοινωνικού προτύπου. Πρόκειται για την ψήφιση του “Κοινοτικού Χάρτη των Θεμελιωδών Κοινωνικών Δικαιωμάτων των Εργαζομένων”. Η έγκριση του πραγματοποιήθηκε από τους αρχηγούς των κρατών-μελών και κυβερνήσεων έντεκα χωρών (με εξαίρεση το Ην. Βασίλειο) κατά τη διάρκεια του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Στρασβούργου.

Η ψήφιση του Κοινοτικού Χάρτη παράλληλα με το ενδιαφέρον για την προστασία της υγείας και της ασφάλειας των εργαζομένων, την απασχόληση και επαγγελματική κατάρτιση αλλά και τη κοινωνική προστασία εν γένει, αποτέλεσαν τα βασικά θέματα των εργασιών του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου κατά το 1989. Για πρώτη φορά στην ιστορία του το Συμβούλιο αφιέρωσε πάνω από μια συνόδους σε διάστημα εξαμήνου δεδομένου ότι γινόταν πλέον επιτακτική η ανάγκη υλοποίησης της κοινωνικής διάστασης της Εσωτερικής Αγοράς. Κάτω από αυτό το πρίσμα έλαβαν χώρα πέντε συνολικά σύνοδοι εκ των οποίων τέσσερις διεξήχθησαν με σύνθεση υπουργών εργασίας και κοινωνικών υποθέσεων (5/4/89, 12/6/89, 30/10/89 & 30/11/89) και μια, με αποκλειστική σύνθεση υπουργών κοινωνικών υποθέσεων (29/9/89)³³

Περιεχόμενο του Κοινοτικού Χάρτη αποτελεί τόσο η αναφορά στα θεμελιώδη κοινωνικά δικαιώματα των εργαζομένων, όσο και η απασχόληση, οι αμοιβές, η βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και εργασίας, η κοινωνική προστασία, η ελευθερία του συνεργάζεσθαι και διαπραγματεύεσθαι συλλογικώς, η επαγγελματική εκπαίδευση, η

³³ Γενική Γραμματεία του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, 37^η Έκθεση των δραστηριοτήτων του Συμβουλίου (1989)

ισότιμη αντιμετώπιση ανδρών και γυναικών, η πληροφόρηση, η συμμετοχή των εργαζομένων, η προστασία της υγείας και της ασφάλειας στα πλαίσια της εργασίας και προστασίας των παιδιών, των εφήβων, των υπερηλίκων και αναπήρων. Συγκεκριμένα στα 26 σημεία του προγραμματικού καταλόγου, προβλέπει και κωδικοποιεί τα επόμενα θεμελιώδη δικαιώματα των εργαζομένων³⁴:

- Το δικαίωμα της ελεύθερης κυκλοφορίας και άσκησης οποιουδήποτε επαγγέλματος στις χώρες της Κοινότητας. Αυτό το δικαίωμα συνεπάγεται το δικαίωμα συγκέντρωσης της οικογένειας, την αναγνώριση των πτυχίων, την εναρμόνιση των όρων παραμονής, κλπ.
- Το δικαίωμα ελεύθερης επιλογής και άσκησης επαγγέλματος, το δικαίωμα για δίκαιη αμοιβή καθώς και δωρεάν εξυπηρέτηση για την εξεύρεση εργασίας.
- Το δικαίωμα στην ανάπαυση και τον ελεύθερο χρόνο, στη λήψη άδειας με αποδοχές και στον ακριβή καθορισμό των όρων εργασίας.
- Το δικαίωμα στην κοινωνική προστασία, την κοινωνική ασφάλιση και προστασία των ανέργων.
- Το δικαίωμα ελεύθερων συλλογικών διαπραγματεύσεων, σύναψης συλλογικών συμβάσεων, συλλογικής δράσης και απεργίας μισθωτών.
- Δικαίωμα στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση.
- Δικαίωμα για την ίση μεταχείριση ανδρών και γυναικών.
- Δικαίωμα στην πληροφόρηση, διαβούλευση και συμμετοχή των εργαζομένων στις επιχειρήσεις ιδίως σε θέματα που αφορούν την εισαγωγή νέας τεχνολογίας, την αναδιάρθρωση ή συγχώνευση επιχειρήσεων, τις ομαδικές απολύσεις κλπ.
- Δικαίωμα προστασίας της παιδικής εργασίας, δίκαιης αμοιβής, επαγγελματικής κατάρτισης και μειωμένου ωραρίου απασχόλησης για τους νέους.
- Δικαίωμα αξιοπρεπούς επιπέδου διαβίωσης των συνταξιούχων και κοινωνικής προστασίας των άπορων ηλικιωμένων που δε δικαιούνται σύνταξη.
- Δικαίωμα των μειονεκτούντων ατόμων για επαγγελματική κατάρτιση και κοινωνική ενσωμάτωση.

Στο σημείο 27 ο Χάρτης ορίζει ότι υπεύθυνα για την κατοχύρωση των θεμελιωδών κοινωνικών δικαιωμάτων που προβλέπονται στο χάρτη, και για την

---

³⁴ Θ. Σακελλαρόπουλος, «Ευρωπαϊκή Κοινωνική Πολιτική», Εκδόσεις Κριτική Επιστημονική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 1993, σελ. 44-45

εφαρμογή των κοινωνικών μέτρων τα οποία απαιτεί η καλή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς είναι ειδικότερα τα ίδια τα κράτη-μέλη και ότι τα θέματα αυτά θα ρυθμιστούν νομοθετικά και με συλλογικές συμβάσεις, ανάλογα με τις καθιερωμένες διαδικασίες των κρατών-μελών. Στο σημείο 28 καλείται η Επιτροπή να αναλάβει το ταχύτερο δυνατό τις πρωτοβουλίες που εμπίπτουν στις αρμοδιότητές της βάσει των Συνθηκών, έτσι ώστε να θεσπίσουν νομικές πράξεις για την πραγματική εφαρμογή των δικαιωμάτων που αφορούν στην αρμοδιότητα της Κοινότητας, καθώς θα πραγματοποιείται η εσωτερική αγορά. Έτσι καμία από τις απαιτήσεις που προέκυψαν από τον Κοινωνικό Χάρτη δεν ήταν δεσμευτική για τις κυβερνήσεις, καθώς δεν δημιουργούσαν αξιώσεις νομικής προστασίας. Ωστόσο εκφράστηκε η άποψη ότι θα χρησίμευαν ως βάση αναφοράς για μια καλύτερη συνεκτίμηση της κοινωνικής διάστασης στην εξέλιξη της κοινότητας³⁵. Παρ' ολαυτά δεν μπορεί να παραληφθεί ότι η ψήφιση του Κοινοτικού Χάρτη αποκάλυψε μια σειρά αντιθέσεων και συγκρουόμενων συμφερόντων που σχετίζονται με την πορεία της ευρωπαϊκής οικοδόμησης. Μόνο 11 από τα 12 κράτη-μέλη ψήφισαν την έγκρισή του, εκτός της Μεγάλης Βρετανίας που διαφοροποιήθηκε σπάζοντας την ομοφωνία. Υπέρ ενός Χάρτη, που θα εκφράζει τα δικαιώματά κάθε πολίτη και όχι μόνο των εργαζόμενων, τάχθηκε τόσο το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, η Οικονομική Επιτροπή, και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Επιπλέον το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο εξέφραξε την άποψη κατοχύρωσης αυτών των δικαιωμάτων με έννομη απαίτηση και εισάγοντας την έννοια υποχρεωτικού χαρακτήρα του Χάρτη. Οι συγκρούσεις που προέκυψαν οδήγησαν σε βαθμιαία αποδυνάμωση και αποψίλωση του αρχικού σχεδίου της Επιτροπής.³⁶

γ. Η Συνθήκη του Μάαστριχτ

Σύμφωνα με την ιδρυτική συνθήκη της ΕΕ, που εγκρίθηκε στο Μάαστριχτ στις 7.2.1992 από τους 12 αρχηγούς των κρατών-μελών της ως τότε Ευρωπαϊκής Κοινότητας και τέθηκε σε ισχύει την 1.1.1993, η προτεραιότητα των πολιτικών δινόταν στην Οικονομική και Νομισματική Ενοποίηση (ΟΝΕ). Τα κοινωνικοπολιτικά ζητήματα δεν θεωρήθηκαν άμεσης σπουδαιότητας γι' αυτό και παρέμειναν στο επίπεδο των

³⁵ Θ. Σακελλαρόπουλος, «Ευρωπαϊκή Κοινωνική Πολιτική», Εκδόσεις Κριτική, Επιστημονική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 1993, σελ. 128

³⁶ Σχέδιο Κοινωνικού Χάρτη και Θ. Σακελλαρόπουλος, «Ευρωπαϊκή Κοινωνική Πολιτική», Εκδόσεις Κριτική, Επιστημονική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 1993, σελ. 44

διακηρύξεων όσα ζητήματα αφορούσαν την κοινωνική διάσταση της εσωτερικής αγοράς. Ωστόσο συντελέστηκαν σημαντικές ρυθμίσεις οι οποίες αποτέλεσαν τον άξονα σχεδιασμού της κοινωνικής πολιτικής. Αναλυτικά: Με τη Συνθήκη αυτή άλλαξε η δομή της Συνθήκης ΕΟΚ και ήδη Ευρωπαϊκής Κοινότητας και συγκεκριμένα στα θέματα κοινωνικής πολιτικής πραγματοποιήθηκε η αντικατάσταση του τίτλου ΙΙΙ της συνθήκης της ΕΟΚ από το κείμενο: “Τίτλος VIII. Κοινωνική Πολιτική, Επαγγελματική Εκπαίδευση και Νεολαία”. Τα άρθρα 117 έως 122 αφορούσαν τις κοινωνικές διατάξεις, τα άρθρα 123 έως 125 το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο. Τα άρθρα 126 έως 128 αποτέλεσαν το νέο κεφάλαιο 3 που αφορούσε στην παιδεία, την επαγγελματική εκπαίδευση και τη νεολαία. Ειδικότερα, το νέο άρθρο 127 αντικατέστησε το παλαιό 128 αναφορικά με την επαγγελματική εκπαίδευση. Στο άρθρο αυτό διευκρινιζόταν ότι η λήψη αποφάσεων θα γινόταν με ειδική πλειοψηφία, χωρίς να αφορά την εναρμόνιση των εθνικών νομοθεσιών.

Η Συνθήκη για την ΕΕ εισήγαγε ένα νέο τίτλο Χ για τη Δημόσια Υγεία, που περιελάμβανε ένα μόνο άρθρο, το άρθρο 129 και όριζε, ότι η κοινότητα θα συνέβαλε στην εξασφάλιση υψηλού επιπέδου προστασίας της υγείας του ανθρώπου ενθαρρύνοντας τη συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών και αν αυτό ήταν απαραίτητο, υποστηρίζοντας τη δράση τους. Μέλημα της Κοινότητας θα αποτελούσε η προώθηση της πρόληψης ασθενειών, της έρευνας, της ενημέρωσης και της διαπαιδαγώγησης σε θέματα υγείας. Για την έγκριση των αποφάσεων που θα λαμβάνονταν στον τομέα αυτό το συμβούλιο θα ακολουθούσε την διαδικασία της συναπόφασης και της ειδικής πλειοψηφίας. Σε καμία περίπτωση όμως τα παραπάνω, παρά την προσπάθεια συντονισμού των δράσεων στον τομέα της υγείας, δεν αποτέλεσαν ολοκληρωμένη κοινωνική πολιτική.

Σημαντική εξέλιξη σε σχέση με την κοινωνική πολιτική αποτέλεσε η προσθήκη του Πρωτοκόλλου 14 γνωστού ως “συμφωνία για την κοινωνική πολιτική”. Το πρωτόκολλο αυτό, που δεν υπογράφηκε από το Ηνωμένο Βασίλειο, είχε σαν στόχο τη διευκόλυνση των 11 κρατών-μελών να χρησιμοποιήσουν το κοινοτικό πλαίσιο προκειμένου να εγκρίνουν σειρά μέτρων για να εφαρμόσουν τον Κοινωνικό Χάρτη, δεδομένων των αντιδράσεων της Μεγάλης Βρετανίας. Κύριο σημείο του ήταν η εξουσιοδότηση των κρατών-μελών της ΕΕ να λαμβάνουν δεσμευτικές αποφάσεις σε ορισμένους τομείς κοινωνικής πολιτικής όπως τα θέματα υγείας, ασφαλείας, συνθηκών εργασίας, ισότητας ευκαιριών για άνδρες και γυναίκες στην αγορά εργασίας καθώς και θέματα επανένταξης των ανέργων. Η ειδική πλειοψηφία θεωρήθηκε ως ικανή και αναγκαία συνθήκη για την έγκριση αυτών των αποφάσεων (άρθρο 2 παρ. 1 της Συμφωνίας).

Στη Συνθήκη για την ΕΕ είναι προσαρτημένη εκτός από το Πρωτόκολλο 14 και η Συμφωνία των 11 κρατών-μελών για την κοινωνική πολιτική, η οποία τροποποιεί σε σχέση με αυτά τα κράτη την Συνθήκη της Ρώμης. Με το άρθρο 1 της Συμφωνίας τα κράτη-μέλη συμφωνούν στην προώθηση της απασχόλησης, τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και εργασίας, την παροχή της κατάλληλης κοινωνικής προστασίας, το κοινωνικό διάλογο και την ανάπτυξη των ανθρώπινων πόρων. Για τους σκοπούς αυτούς η Κοινότητα και τα Κράτη-μέλη θα ακολουθούσαν μέτρα που θα λάμβαναν υπόψη την ποικιλομορφία των εθνικών πρακτικών, ιδιαιτέρως στον τομέα των συμβατικών σχέσεων καθώς και την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας της Κοινότητας. Σε σχέση με το άρθρο 117 της συνΘΕΟΚ, το άρθρο 1 της Συμφωνίας για την Κοινωνική Πολιτική, εξειδικεύει περισσότερο τους στόχους αυτής της πολιτικής. Τα κράτη-μέλη προβλέπονταν να έχουν σημαντικό ρόλο ως προς την εφαρμογή των μέτρων που θα αποφάσιζε η Κοινότητα. Η ανάθεση διευρυμένων αρμοδιοτήτων στα κράτη-μέλη αποτελεί εφαρμογή της αρχής της επικουρικότητας και αντισταθμίζει την ανάθεση νομοθετικών αρμοδιοτήτων στην Κοινότητα.

Στο άρθρο 2 παρ. 1 και 3 αναφέρονται τα θέματα εκείνα για τα οποία η Κοινότητα έχει συντρέχουσα αρμοδιότητα. Η εξειδίκευση των θεμάτων κάνει περιττή την προσφυγή στην αρχή της επικουρικότητας. Τα μόνα θέματα που δεν εξειδικεύονται ενώ θα μπορούσαν να αποτελέσουν αντικείμενο ενστάσεων με βάση την αρχή της επικουρικότητας είναι η κοινωνική ασφάλεια και η κοινωνική προστασία τα οποία είναι άρρηκτα δεμένα με το κράτος πρόνοιας. Σε άλλους τομείς κοινωνικής πολιτικής, όπως η προστασία των εργαζομένων μετά την λήξη των συμβάσεων εργασίας λόγω καταγγελίας, ή της συνθήκης απασχόλησης των υπηκόων τρίτων χωρών, καθώς και οι χρηματικές εισφορές με στόχο την προώθηση της απασχόλησης και τη δημιουργία θέσεων εργασίας, η κοινωνική συμφωνία απαιτούσε ομοφωνία των κυβερνητικών εκπροσώπων.³⁷ Κατά συνέπεια αν κάποιο κράτος-μέλος αρνιόταν την έγκριση του κανονισμού δε θα μπορούσε να ληφθεί η σχετική απόφαση (άρθρο 2 παρ.3).

Για θέματα όπως :

- Βελτίωση περιβάλλοντος εργασίας
- Συνθήκες εργασίας
- Ενημέρωση και διαβούλευση των εργαζομένων
- Ισότητα ανδρών και γυναικών στο χώρο εργασίας

---

³⁷ άρθρο 2 παρ.3 της Συμφωνίας

- Ένταξη αποκλεισμένων ατόμων

Η Συμφωνία προέβλεπε ότι η έκδοση οδηγιών θα γίνεται από το Συμβούλιο με ειδική πλειοψηφία κατά τη διαδικασία της συνεργασίας (νέο άρθρο 189 Γ Συνθήκη ΕΟΚ) και μετά από διαβούλευση με την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή.³⁸

Τέλος σε ότι αφορά τα θέματα αμοιβής, τον συνδικαλισμό και τις ανταπεργίες των εργοδοτών, παρέμειναν βάσει της Συμφωνίας για την κοινωνική πολιτική, στην αρμοδιότητα των κρατών-μελών (άρθρο 2 παρ. 3,4) ενώ θέματα όπως οι αμοιβές, το δικαίωμα του συνεργάζεσθαι, το δικαίωμα της απεργίας παρέμεναν εκτός αρμοδιοτήτων της Κοινότητας, δηλαδή ήταν εξ' ολοκλήρου στην αρμοδιότητα των κρατών-μελών.

Εκτός από την ενίσχυση του ρόλου των κοινωνικών εταίρων η συνθήκη του Μάαστριχτ συνοδεύτηκε από την αναβάθμιση του ρόλου του Κοινοβουλίου και του Οικονομικού και Κοινωνικού Συμβουλίου καθώς και την ενίσχυση της Επιτροπής.

Με τη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση έγιναν μερικά ακόμα δειλά βήματα για τη διαμόρφωση ενιαίας κοινωνικής πολιτικής. Ωστόσο πολλές ήταν οι ελλείψεις που είχε μια τέτοια προσέγγιση. Δεν παύει όμως τόσο η Συνθήκη όσο και το Πρωτόκολλο να θεωρείται ως αναπόσπαστο μέρος του κοινωνικού πλαισίου, διότι η ύπαρξη του Πρωτοκόλλου παρέχει τη δυνατότητα δημιουργίας Κοινοτικού Δικαίου.

δ. Η Συνθήκη του Άμστερνταμ

Η Συνθήκη του Άμστερνταμ συνάφθηκε τον Ιούνιο του 1997, και όπως προκύπτει από το άρθρο 1 Α, της Συνθήκης τα υπογράφοντα κράτη-μέλη δηλώνουν αποφασισμένα να προωθήσουν την οικονομική και κοινωνική πρόοδο των λαών τους, λαμβάνοντας υπόψη τους την αειφόρο ανάπτυξη στα πλαίσια ολοκλήρωσης της εσωτερικής αγοράς και εφαρμόζοντας τις πολιτικές που διασφαλίζουν την πρόοδο στον τομέα της οικονομικής ολοκλήρωσης παράλληλα με την πρόοδο στους άλλους τομείς. Στη Συνθήκη για την Ε.Ε. τροποποιείται το άρθρο ΣΤ και στην παράγραφο 1 αναφέρεται ότι η ΕΕ βασίζεται στις αρχές της ελευθερίας, της δημοκρατίας, του σεβασμού των δικαιωμάτων του ανθρώπου και θεμελιωδών ελευθεριών και του κράτους δικαίου, επίσης μεγάλη έμφαση δίνεται και στον τομέα της απασχόλησης.

---

³⁸ άρθρο 2 παρ.2 της Συμφωνίας

Το άρθρο 109 της Συνθήκης του Άμστερνταμ ασχολείται με το θέμα της απασχόλησης. Τα κράτη μέλη και η Κοινότητα εργάζονται σύμφωνα με τον παρόντα τίτλο για την ανάπτυξη συντονισμένης στρατηγικής για την απασχόληση και κυρίως την παραγωγή ειδικευμένου, εκπαιδευμένου και ευπροσάρμοστου εργατικού δυναμικού καθώς και τη δημιουργία σύγχρονης και ανταποκρινόμενης στις εξελίξεις της οικονομίας αγοράς εργασίας.

Το άρθρο 117 της Συνθήκης του Άμστερνταμ θέτουν οι στόχοι της πολιτικής της ΕΕ στηριζόμενοι στα θεμελιώδη κοινωνικά δικαιώματα όπως ορίζονται στον Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Χάρτη(Τορίνο 18 Οκτωβρίου 1961) και τον Κοινοτικό Χάρτη των Θεμελιωδών Κοινωνικών Δικαιωμάτων των Εργαζομένων του 1989. Τέτοιους θεωρεί την προώθηση της απασχόλησης, τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και εργασίας ώστε να υπάρχει εναρμόνιση τους με παράλληλη διατήρηση της προόδου, την κατάλληλη κοινωνική προστασία, τον κοινωνικό διάλογο και την ανάπτυξη των ανθρώπινων πόρων που θα επιτρέψουν ένα διαρκές επίπεδο απασχόλησης και την καταπολέμηση του αποκλεισμού.

Προκειμένου να υλοποιηθούν οι παραπάνω στόχοι επιδιώκεται η δράση στους ακόλουθους τομείς:

- Στην βελτίωση του περιβάλλοντος εργασίας με σκοπό την προστασία της ασφάλειας και της υγείας των εργαζομένων
- Στους όρους εργασίας
- Στην ενημέρωση και διαβούλευση των εργαζομένων
- Στην αφομοίωση των αποκλεισμένων από την αγορά εργασίας προσώπων
- Την ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών όσον αφορά τις ευκαιρίες στην αγορά εργασίας και την μεταχείριση στην εργασία

Στο άρθρο 118 Α προκύπτει η μεγάλη βαρύτητα που δίνει η ΕΕ στη διαδικασία της διαβούλευσης με τους κοινωνικούς εταίρους, ενώ στο άρθρο 118 Β τους αφήνει το περιθώριο να οδηγούν στη σύναψη συμβατικών σχέσεων και συμφωνιών .

ε. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Βιέννης

Το κείμενο των Συμπερασμάτων της Προεδρίας του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Βιέννης³⁹ (11-12 Δεκεμβρίου 1998) άφησε να διαφανεί μια ιδεολογική και πολιτική μετατόπιση των πολιτικών της ΕΕ. Από τη μία μεριά διαφαινόταν απομάκρυνση από τις μονομερείς χρηματοοικονομικές βάσεις της ευρωπαϊκής συσσωμάτωσης, ενώ από την άλλη γινόταν μια, περισσότερο κοινωνικής φύσης, προσέγγιση. Στην αρχή του κειμένου αυτού περιγράφεται η νέα ευρωπαϊκή στρατηγική που αποκαλείται “Στρατηγική της Βιέννης για την Ευρώπη” και στηρίζεται σε 4 βασικούς τομείς :

- Την προώθηση της απασχόλησης, της οικονομικής ανάπτυξης και της σταθερότητας
- Την βελτίωση της ασφάλειας και της ποιότητας ζωής
- Την μεταρρύθμιση των πολιτικών και των θεσμών της Ένωσης
- Την προώθηση της σταθερότητας και της ευημερίας σε ολόκληρη την Ευρώπη και τον κόσμο

Το πρώτο γενικό συμπέρασμα που προέκυψε είναι η τάση περιορισμού των εθνικών πολιτικών και η υπαγωγή τους σε όλο και μεγαλύτερη έκταση σε αντίστοιχες ευρωπαϊκές πολιτικές. Σύμφωνα με τις προβλέψεις που διατυπώνονται στο κείμενο γίνεται λόγος για ένα “Σύμφωνο για την απασχόληση” ως αντιπαράθεση στο “Σύμφωνο Σταθερότητας”, προσπαθώντας να εξισορροπήσει κατά αυτόν τον τρόπο τα κοινωνικά με τα καθαρά οικονομικά κριτήρια των ευρωπαϊκών πολιτικών. Πέρα όμως από αυτή τη διαπίστωση, με το “Σύμφωνο για την απασχόληση”, επιχειρείται η συνέχιση της διαδικασίας εναρμόνισης των εθνικών πολιτικών για την απασχόληση και η ταυτόχρονη αντικατάστασή τους από την κοινή ευρωπαϊκή πολιτική. Επιπλέον προβλέπεται η ενίσχυση των μηχανισμών συντονισμού των πολιτικών των επιμέρους κρατών, η ενίσχυση της διεθνούς χρηματοοικονομικής αρχιτεκτονικής με στόχο τον περιορισμό των επιμέρους παρεκκλίσεων, προώθηση των επενδύσεων στα ευρωπαϊκά έργα υποδομής και σε ανθρώπινο κεφάλαιο. Τέλος, όπως προκύπτει, η περιβαλλοντική διάσταση και η βιώσιμη ανάπτυξη ενσωματώνονται στις ευρωπαϊκές πολιτικές αποκτώντας και αυτή υπερεθνικό χαρακτήρα.

---

³⁹ Σχετικά με την έννοια αυτή : Ν. Ευστρατίου , «Η Κοινωνική Πολιτική στην Ευρωπαϊκή Ένωση», Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα 2001, σελ.74-76

Το δεύτερο συμπέρασμα που προκύπτει από το κείμενο του Συμβουλίου της Βιέννης αφορά τα στοιχεία της απασχόλησης και της προστασίας του περιβάλλοντος στην διαδικασία της οικονομικής ανάπτυξης. Καθορίζεται για πρώτη φορά η σειρά προτεραιοτήτων απασχόληση, περιβάλλον, σταθερότητα, γεγονός που δηλώνει την αλλαγή στην στάση των ευρωπαϊκών επιλογών δεδομένου ότι γίνεται πλέον σαφές, πως η ανάπτυξη είναι θεμιτή, όταν συνοδεύεται από την αύξηση θέσεων απασχόλησης και δεν πλήττει το περιβάλλον.

Ένα τρίτο συμπέρασμα αφορά την κοινωνική συνοχή και την κάλυψη του κενού που παρατηρείται σε αυτή. Με δεδομένο ότι αυτή αποτελεί έναν από τους στόχους της ΕΕ δεν πρέπει να παραληφθεί η σημαντικότητα της στην επίτευξη ισόρροπης και αρμονικής ανάπτυξης στην ΕΕ και η συμβολή της στην επιτυχία των πολιτικών για την απασχόληση.⁴⁰ Τα διαρθρωτικά ταμεία χρίστηκαν ως τα αρμόδια όργανα για την επίτευξη της κοινωνικής και οικονομικής συνοχής

στ. Η Σύνοδος Κορυφής της Νίκαιας

Στη Σύνοδο Κορυφής της Νίκαιας που πραγματοποιήθηκε στις 7,8 και 9 Δεκεμβρίου 2000 στόχος ήταν η εκ νέου ώθηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Ευρώπης. Σημαντικές πράξεις αποτέλεσαν η θεμελίωση δύο πολύ ουσιαστικών κειμένων που αφορούν την κοινωνική πολιτική : του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων των Πολιτών της ΕΕ καθώς και της Κοινωνικής Ατζέντας⁴¹ για το 2000-2005. Συγκεκριμένα η “Ευρωπαϊκή Κοινωνική Ατζέντα” θέτει προτεραιότητες σε έξι στρατηγικούς προσανατολισμούς που συμπεριλαμβάνουν όλους τους τομείς της κοινωνικής πολιτικής.

Η ώθηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Ευρώπης που όπως αναφέρθηκε ήταν ένας από τους βασικούς στόχους του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Νίκαιας, εκτός από την “Ευρωπαϊκή Κοινωνική Ατζέντα” και το “Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων”, περιέλαβε τα παρακάτω πεδία στα οποία επικεντρώθηκε το αντικείμενο συζήτησης⁴²:

- Τον καθορισμό μιας ευρωπαϊκής στρατηγικής για την απασχόληση, επιβεβαιώνοντας τη μεσοπρόθεσμη τακτική που υιοθέτησε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Λουξεμβούργου.

⁴⁰ Η. Ιωακειμόγλου,- Γ. Ρωμανιάς, «Οι Δρόμοι της ΟΝΕ και απασχόληση» ΙΣΤΑΜΕ, Αθήνα 2000, σελ. 27-30

⁴¹ “Η Κοινωνική Ατζέντα”

⁴²“ Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Νίκαιας 7,8,9 Δεκεμβρίου 2000”

- Την ευρωπαϊκή στρατηγική κατά του κοινωνικού αποκλεισμού και των κάθε μορφής διακρίσεων, και καλεί τα κράτη-μέλη να αναπτύξουν τις προτεραιότητες τους και μέχρι τον Ιούνιο του 2001 να υποβάλουν ένα διετές πρόγραμμα δράσης και να καθορίσουν δείκτες και τρόπους εποπτείας προς αξιολόγηση της προόδου που έχει επιτελεστεί, ενώ παράλληλα υπογραμμίζει την σπουδαιότητα των πρόσφατα εκδιδόμενων κειμένων, που αποσκοπούν στην καταπολέμηση πάσης φύσεως διακρίσεων.

- Τον εκσυγχρονισμό της κοινωνικής προστασίας

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Νίκαιας σε ότι αφορά την Ευρώπη των πολιτών διακήρυξε την ανάγκη εφαρμογής κατά τα προβλεπόμενα από τη Συνθήκη του Άμστερνταμ, δηλαδή εξασφάλιση υψηλού επιπέδου προστασίας της υγείας του ανθρώπου κατά τον καθορισμό και την εφαρμογή όλων των πολιτικών και δράσεων της Κοινότητας. Ωστόσο αποτελεί μειονέκτημα το γεγονός ότι τόσο η Κοινωνική Ατζέντα όσο και ο Κοινωνικός Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων των Πολιτών δεν συμπεριλήφθηκαν στο κείμενο της Συνθήκης της Νίκαιας που τροποποιεί τις Συνθήκες περί ιδρύσεως των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Όμως αξίζει να αναφερθούν τα παρακάτω στοιχεία που συμπεριέλαβε η Συνθήκη της Νίκαιας σε σχέση με την κοινωνική πολιτική: σύμφωνα με το άρθρο 137(πρώην 118) υποστηρίζεται και συμπληρώνεται η δράση των κρατών-μελών σε θέματα όπως η βελτίωση του περιβάλλοντος εργασίας, και η προστασία της υγείας και της ασφάλειας των εργαζομένων, η συλλογική υπεράσπιση συμφερόντων εργαζομένων και εργοδοτών, η καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού. Για το σκοπό αυτό η Συνθήκη θεσπίζει μέτρα ενθάρρυνσης της συνεργασίας μεταξύ των κρατών-μελών και θέτει, μέσω οδηγιών, τις ελάχιστες προδιαγραφές. Τέλος, οι πολιτικές συναποφασίζονται ύστερα από διαβουλεύσεις που γίνονται μεταξύ του Συμβουλίου και της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής, με εξαίρεση να αποτελούν τα ζητήματα για την κοινωνική ασφάλιση και κοινωνική προστασία και άλλων ειδικών ζητημάτων όπου απαιτείται η ομόφωνη γνώμη του Συμβουλίου, προτάσει της Επιτροπής και μετά από διαβούλευση με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και τις προαναφερθείσες επιτροπές.

ii) Ο Κοινωνικός Διάλογος

Στη διαδικασία οικοδόμησης ενός μοντέλου ευρωπαϊκών εργασιακών σχέσεων εμφανίστηκαν δυσχέρειες στη διαμόρφωση μιας ενιαίας κοινοτικής νομοθεσίας. Μέσα στα πλαίσια διαμόρφωσης του ενιαίου κοινωνικού χώρου οι παραπάνω δυσχέρειες έπρεπε να αντιμετωπιστούν. Οι άμεσες σχέσεις και διαπραγματεύσεις μεταξύ των κοινωνικών εταίρων, οι συμφωνίες, οι συμβάσεις μεταξύ εργοδοτών και εργατικών σωματείων προβάλλονταν ως η εναλλακτική προσέγγιση στις προαναφερθείσες αδυναμίες. Ο θεσμοθετημένος μηχανισμός διαβουλεύσεων και συζητήσεων των κοινωνικών εταίρων ονομάστηκε Κοινωνικός Διάλογος και αποτέλεσε αναπόσπαστο τμήμα του ευρωπαϊκού κοινωνικού θεσμικού πλαισίου.

Ο κοινωνικός διάλογος έχει σαν αφετηρία τις συζητήσεις στην πόλη Val Duchesse που ξεκίνησαν το 1985, και ασχολήθηκαν με θέματα απασχόλησης, μακροοικονομικής πολιτικής, νέων τεχνολογιών και οργάνωσης της εργασίας. Ωστόσο δεν επιτεύχθηκε η δημιουργία μιας θεσμικής ή νομικής μορφής που θα διασφάλιζε τις τελικές συμφωνίες. Ο κοινωνικός διάλογος θεωρούταν ως απλές «κοινές γνώμες» από την πλευρά των εργοδοτών ενώ από την πλευρά τους τα Συνδικάτα ζητούσαν να αντιμετωπιστούν ως δεσμευτικές συμφωνίες. Ωστόσο, η Επιτροπή, θεωρούσε τα συμφωνηθέντα σημεία ως υποδείξεις για μελλοντική κοινοτική δράση.

Ο κοινωνικός διάλογος φάνηκε ότι ήταν δύσκολο να προωθηθεί. Σοβαρό πλήγμα για τον Κοινωνικό Διάλογο αποτέλεσαν οι ενστάσεις και οι πιέσεις των εργοδοτών προς την Επιτροπή ώστε οι «κοινές γνώμες» να μην αποτελέσουν κείμενα για νομοθετικές ρυθμίσεις. Μόνο τα συνδικάτα δήλωσαν την ετοιμότητα τους να δεσμευτούν μέσω ευρωπαϊκών συλλογικών συμβάσεων εργασίας. Το 1989 συστάθηκε η Συντονιστική Επιτροπή με σκοπό την προώθηση των ενεργειών της Κοινότητας σε θέματα εκπαίδευσης, κατάρτισης και κινητικότητας (γεωγραφικής και επαγγελματικής) δίνοντας νέα ώθηση στην προοπτική του κοινωνικού διαλόγου.

Τα επίπεδα διεξαγωγής του κοινωνικού διαλόγου είναι τα εξής :

- Το κεντρικό, διατομεακό πεδίο, όπου οι κοινωνικοί εταίροι αντιπροσωπεύονται από τις κεντρικές τους οργανώσεις,
- Το τομεακό ή κλαδικό πεδίο, όπου αντιπροσωπεύονται οι Ευρωπαϊκές Συνδικαλιστικές Επιτροπές και οι Ομοσπονδίες βιομηχανικών κλάδων,
- Το επίπεδο των πολυεθνικών επιχειρήσεων,

- Το περιφερειακό-διασυνοριακό πεδίο.

Στο πρώτο επίπεδο αποφασίζονται οι σημαντικότεροι προσανατολισμοί της ευρωπαϊκής κοινωνικής πολιτικής. Στο δεύτερο τίθενται οι προτεραιότητες και οι στόχοι υλοποίησης της εσωτερικής αγοράς με σκοπό την πρόληψη αρνητικών συνεπειών στην απασχόληση. Στο επίπεδο των πολυεθνικών επιχειρήσεων μπαίνουν οι βάσεις διαπραγμάτευσης των εργαζομένων με τις πολυεθνικές επιχειρήσεις με στόχο τη διασφάλιση της ενημέρωσης, της διαβούλευσης και της συζήτησης των πολύπλοκων θεμάτων διεθνικού χαρακτήρα που αφορούν τις σχέσεις εργασίας. Στο τελευταίο επίπεδο αναφερόμαστε σε ένα διάλογο μεταξύ διασυνοριακών περιφερειών που εκπροσωπεί πολύμορφες αντιπροσωπευτικές δομές.

Η θεσμοθέτηση του κοινωνικού διαλόγου επιτυγχάνεται με τη Συνθήκη του Μάαστριχτ. Στη νέα αυτή μορφή του ο κοινωνικός διάλογος διασφαλίζει την πρακτική εφαρμογή των συμφωνιών που επιτυγχάνονται μεταξύ των εταιρών. Το 1992 με πρωτοβουλία του προέδρου της Επιτροπής Delor, πραγματοποιήθηκε συνάντηση κορυφής των κοινωνικών εταιρών στις Βρυξέλλες, όπου συστάθηκε η Επιτροπή Κοινωνικού Διαλόγου, ενώ διατυπώθηκαν δύο διακηρύξεις που προήλθαν με τρόπο συμβιβαστικό χωρίς να δεσμεύουν τα μέρη.

Παρ' όλο που με τη Συνθήκη του Μάαστριχτ ευνοήθηκε η αποκεντρωτική εκδοχή της κοινωνικής πολιτικής, η εργοδοσία ήταν απρόθυμη και αυτό καθυστέρησε την επίτευξη κεντρικών συμφωνιών και συμβάσεων εργασίας. Ωστόσο πρόοδος, αν και μικρή υπάρχει και κυρίως γιατί η επιμονή των Συνδικάτων στο Διάλογο εγκαθιδρύει ένα θεσμοθετημένο πεδίο δράσης όπου στο μέλλον μπορεί να αναπτυχθούν πρωτοβουλίες και να πραγματοποιηθούν κινητοποιήσεις ευρωπαϊκής εμβέλειας.

2.6 Τα Ευρωπαϊκά Όργανα άσκησης Κοινωνικής Πολιτικής στα πλαίσια της ΕΕ

Η αρμοδιότητα της κοινότητας για την κοινωνική πολιτική εκτυλίσσεται παράλληλα με την αρμοδιότητα των κρατών-μελών. Η αρχή της επικουρικότητας είναι η βασική σχέση που συνδέει τον ρόλο της Κοινότητας και των κρατών-μελών στην άσκηση της κοινωνικής πολιτικής. Σύμφωνα με το άρθρο 4 Συνθήκης της ΕΚ η δράση της

Κοινότητας εξασφαλίζεται από τα θεσμικά ή κύρια όργανά της. Εκτός από αυτά, στην ολοκλήρωση του έργου της, συνδράμουν τα επικουρικά όργανα της Κοινότητας καθώς επίσης τα Ταμεία, τα οποία έχουν ως αποστολή την επιδίωξη συγκεκριμένων στόχων. Από τα παραπάνω αναφερθέντα όργανα εμπλεκόμενα στην άσκηση κοινωνικής πολιτικής από τα κύρια όργανα, είναι το Συμβούλιο και η Επιτροπή, από τα επικουρικά η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, και το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο.

α. Κύρια ή Θεσμικά Όργανα της ΕΕ εμπλεκόμενα με την Κοινωνική Πολιτική

ι) Το Συμβούλιο

Το Συμβούλιο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων είναι κύριο όργανο λήψεως αποφάσεων. Συστήθηκε από τις ιδρυτικές συνθήκες τη δεκαετία του 1950 (άρθρο 203 της ΣΕΚ). Αποτελείται από έναν υπουργό κάθε κράτους-μέλους, ο οποίος έχει εξουσιοδοτηθεί από την κυβέρνηση να λαμβάνει δεσμεύσεις εξ ονόματος του κράτους-μέλους που αντιπροσωπεύει. Η προεδρία ασκείται διαδοχικά από κάθε κράτος-μέλος του Συμβουλίου για 6 μήνες σύμφωνα με τη σειρά που αποφασίζει το Συμβούλιο ομόφωνα. Η Συνθήκη της Ρώμης αναγνωρίζει στο Συμβούλιο κυρίαρχη θέση στη διοίκηση της Κοινότητας αλλά και στη λήψη αποφάσεων συγκριτικά με άλλα κοινοτικά όργανα. Οι αρμοδιότητες του είναι συντονιστικές όσον αφορά τη γενική οικονομική πολιτική των κρατών-μελών αλλά έχει και την εξουσία λήψης αποφάσεων εκτελεστικού ή νομοθετικού χαρακτήρα. Οι κύριες αρμοδιότητες του Συμβουλίου είναι :

- Να θεσπίζει ευρωπαϊκούς νόμους από κοινού με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο σε πολλούς τομείς πολιτικής.
- Να συντονίζει τη γενική οικονομική πολιτική των κρατών-μελών
- Να συνάπτει τις διεθνείς συμφωνίες της Κοινότητας
- Να αναπτύσσει κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας της Ένωσης
- Να εγκρίνει τον προϋπολογισμό της Ένωσης από κοινού με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο
- Να συντονίζει τις δράσεις των κρατών –μελών και να εγκρίνει μέτρα στο πλαίσιο της αστυνομικής και δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις.

Ο τρόπος λήψης αποφάσεων του Συμβούλιου είναι κυρίως η πλειοψηφία, αλλά υπάρχουν περιπτώσεις όπου αποφασίζει είτε με ειδική πλειοψηφία των μελών του είτε με ομοφωνία.

Στο κεφάλαιο της ιδρυτικής συνθήκης για την κοινωνική πολιτική δεν υπήρχε ρητή εξουσιοδότηση προς το Συμβούλιο για τη θέσπιση κανόνων, έτσι ήταν αναγκαία η προσφυγή στις διατάξεις των άρθρων 100 ή 235 της Συνθήκης ΕΟΚ, οι οποίες προέβλεπαν την λήψη αποφάσεων από το Συμβούλιο με ομοφωνία. Όμως η θεσμική αυτή ανεπάρκεια περιόριζε την δικαιοθετική δραστηριότητα της Κοινότητας.

Στις αποφάσεις που να λαμβάνει το Συμβούλιο με ειδική πλειοψηφία συγκαταλέγονται και αυτές που αφορούν την υγιεινή και την ασφάλεια στους χώρους εργασίας βάσει του άρθρου 118B της ΣΕΚ που εισήχθη με την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη. Στην Συνθήκη του Άμστερνταμ η ειδική πλειοψηφία προβλέφθηκε στις αποφάσεις για τους όρους εργασίας, την ενημέρωση και διαβούλευση με τους εργαζόμενους, την αφομοίωση των αποκλεισμένων από την αγορά εργασίας προσώπων και την ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών. Σε θέματα κοινωνικής προστασίας και ασφάλειας στο χώρο εργασίας το Συμβούλιο λαμβάνει αποφάσεις με τη μέθοδο της ομοφωνίας όπως αναφέρεται στο άρθρο 137 παρ. 3 της Συνθήκης για την Ε.Κ. Τέλος, το Συμβούλιο εξουσιοδοτείται να λαμβάνει αποφάσεις ομόφωνα για θέματα σχετικά με την προστασία των εργαζομένων, για καταγγελίες συμβάσεων εργασίας, όσον αφορά την εκπροσώπηση και συλλογική υπεράσπιση των συμφερόντων εργαζομένων και εργοδοτών, και τις συνθήκες μεταναστών τρίτων χωρών.

ii) Η Επιτροπή

Η Επιτροπή είναι ένα θεσμικό όργανο της Ε.Ε. που συστήθηκε τη δεκαετία του 1950 με τις ιδρυτικές συνθήκες της Ένωσης, και σκοπό έχει την εκπροσώπηση, την προστασία και την προαγωγή των κοινοτικών συμφερόντων των κρατών-μελών της Ένωσης. Διορίζεται κάθε πέντε χρόνια. Η Επιτροπή ασκεί τις αρμοδιότητες της υπό την πολιτική καθοδήγηση του προέδρου της. Διαθέτει μια γενική γραμματεία η οποία περιλαμβάνει 40 γενικές διευθύνσεις και ειδικές υπηρεσίες. Ο ρόλος της είναι να εκπροσωπεί και να υποστηρίζει τα συμφέροντα του συνόλου της Ένωσης, να συντάσσει προτάσεις για νέες ευρωπαϊκές νομοθετικές πράξεις, τις οποίες υποβάλλει στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και

στο Συμβούλιο. Επίσης είναι αρμόδια για την εφαρμογή κοινών πολιτικών (π.χ. Κ.Γ.Π., Στρατηγική για την ανάπτυξη και την απασχόληση) και παράλληλα διαχειρίζεται τον προϋπολογισμό και τα προγράμματα της Ένωσης. Η Επιτροπή αποτελεί εκτελεστικό όργανο της Ένωσης, οπότε ο ρόλος της είναι και εκτελεστικός, δηλαδή είναι υπεύθυνη για την εφαρμογή των αποφάσεων του Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου. Αυτό σημαίνει ότι η Επιτροπή διαχειρίζεται σε καθημερινή βάση τις υποθέσεις της Ε.Ε. εφαρμόζοντας τις πολιτικές της, εκτελώντας τα προγράμματά της και διαθέτοντας τα κονδύλιά της.

Ειδικότερα η Επιτροπή έχει τις εξής αρμοδιότητες :

- να μεριμνά για την εφαρμογή της Συνθήκης
- να διατυπώνει συστάσεις ή γνώμες
- να ασκεί νομοθετική εξουσία μέσω της έκδοσης οδηγιών ή κανονισμών
- να εκδίδει μη κανονιστικές αποφάσεις απευθυνόμενες στα κράτη-μέλη
- να συμπράττει με το Συμβούλιο και το Κοινοβούλιο
- να δημοσιεύει κατ' έτος γενική έκθεση των δραστηριοτήτων της Κοινότητας
- να συνάπτει συμφωνίες εκπροσωπώντας την Κοινότητα, με τα κράτη-μέλη ή διεθνείς οργανισμούς

Σύμφωνα με το άρθρο 140 της Συνθήκης της ΕΚ η Επιτροπή αναλαμβάνει να προωθήσει τη συνεργασία μεταξύ των κρατών-μελών σε θέματα πολιτικής της Κοινότητας, επομένως και σε θέματα κοινωνικής πολιτικής. Η Επιτροπή επικεντρώνει τη δράση της στην εκπόνηση μελετών, τη διατύπωση γνώμων και την διοργάνωση διαβουλεύσεων. Επιπλέον η Επιτροπή μπορεί να ασκεί το ρόλο της σε θέματα που σχετίζονται με τα συνδικαλιστικά δικαιώματα και τις συλλογικές διαπραγματεύσεις μεταξύ εργαζομένων και εργοδοτών.

β. Επικουρικά Όργανα της ΕΕ εμπλεκόμενα με την Κοινωνική Πολιτική

ι) Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή

Η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή συστήθηκε το 1957 με την ιδρυτική συνθήκη της Ρώμης και είναι το συμβουλευτικό όργανο που εκπροσωπεί οργανωμένες οικονομικές και κοινωνικές ομάδες, καθώς και την κοινή γνώμη των κρατών-μελών. Ως

αποστολή έχει να γνωμοδοτεί πάνω σε συγκεκριμένα θέματα κατά τη διαδικασία λήψης αποφάσεων από το Συμβούλιο και την Επιτροπή. Η γνώμη της ζητείται πριν ληφθεί οποιαδήποτε απόφαση σχετική με την κοινωνική πολιτική. Επίσης μπορεί να γνωμοδοτήσει για άλλα θέματα είτε με δική της πρωτοβουλία, όταν κρίνει σκόπιμο, είτε μετά από αίτημα άλλου θεσμικού οργάνου της Ένωσης.

Η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποτελείται από αντιπροσώπους τα μέλη των οποίων ανήκουν σε τρεις ομάδες: α) εργοδότες, β) εργαζόμενοι και γ) λοιπές ομάδες όπως: αγρότες, γεωργοί, μεταφορείς, έμποροι, βιοτέχνες, καταναλωτές. Αποτελείται από 344 μέλη, διορισμένα με ομόφωνη απόφαση του Συμβουλίου, και έχουν τετραετή θητεία. Το Συμβούλιο μπορεί να ζητήσει τη γνώμη τόσο της Επιτροπής όσο και των ευρωπαϊκών οργανώσεων που αντιπροσωπεύουν τους διάφορους κλάδους της οικονομικής και κοινωνικής ζωής της Κοινότητας.

Η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή προκειμένου τα καθήκοντα της να εκτελούνται με τον καλύτερο τρόπο, περιλαμβάνει έξι ειδικευμένα τμήματα για τους κύριους τομείς της κοινοτικής δράσης. Τα τμήματα αυτά καθήκον έχουν την επεξεργασία γνωμοδοτήσεων ή ενημερωτικών εκθέσεων σχετικά με τα θέματα που ασχολούνται. Επιπλέον προβλέπεται η συγκρότηση υποεπιτροπών για την επεξεργασία ειδικών θεμάτων και γνώμων σε συγκεκριμένα ζητήματα ή τομείς και τα οποία υποβάλλονται κατευθείαν στην Επιτροπή.

Τα καθήκοντα της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής είναι συμβουλευτικά και δε δεσμεύουν το Συμβούλιο ή την Επιτροπή. Συγκεκριμένα :

- Η Επιτροπή και το Συμβούλιο μπορούν, εφόσον κρίνουν απαραίτητο, να ζητήσουν την γνώμη της επιτροπής σε συναφή θέματα ακόμα και όταν η Συνθήκη δεν το προβλέπει.
- Η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή έχει την δυνατότητα βάσει της προσθήκης της Συνθήκης του Μάαστριχτ στο άρθρο 198 ΣυνθΕΚ, να διατυπώνει με πρωτοβουλία της γνώμες επί θεμάτων οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής όταν η ίδια το θεωρεί σκόπιμο και χωρίς να της έχει ζητηθεί.
- Η Συνθήκη συχνά προβλέπει και επιβάλλει την έκφραση γνώμης από την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή προς το Συμβούλιο ή την Επιτροπή πριν την έκδοση οδηγίας ή κανονισμού. Η γνώμη της επιτροπής προκύπτει με βάση την απόλυτη πλειοψηφία των μελών της.

γ. Ταμεία

ι) Το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο ιδρύθηκε από τη Συνθήκη της Ρώμης το 1957 με το άρθρο 123 με σκοπό τη βελτίωση των δυνατοτήτων απασχόλησης των εργαζομένων στην εσωτερική αγορά και την ανύψωση του βιοτικού επιπέδου. Επιπλέον στόχος του είναι η διευκόλυνση των προσαρμογών στις μεταλλαγές της βιομηχανίας και των συστημάτων παραγωγής, μέσω της γεωγραφικής και επαγγελματικής κινητικότητας των εργαζομένων, ιδίως μέσω της επαγγελματικής κατάρτισης και του επαγγελματικού αναπροσανατολισμού.

Το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο ήταν το πρώτο διαρθρωτικό ταμείο. Με τρεις διαδοχικές μεταρρυθμίσεις το 1971, 1977 και το 1983 το Ταμείο απέκτησε τη δυνατότητα χρηματοδότησης του ιδιωτικού τομέα.⁴³ Πιο συγκεκριμένα οι τροποποιήσεις του Συμβουλίου, του έδιναν τη δυνατότητα να χρηματοδοτεί προγράμματα για την πρόληψη και καταπολέμηση της ανεργίας, την προώθηση της απασχόλησης των νέων, αλλά και των γυναικών και των ατόμων με ειδικές ανάγκες, την ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών, τη βιώσιμη και την οικονομική συνοχή. Η σημασία του έργου του είναι ιδιαίτερα σημαντική δεδομένων των κοινωνικών προβλημάτων που υπάρχουν (εισροή προσφύγων από τρίτες χώρες, αύξηση της ανεργίας)⁴⁴. Με την αναγνώριση της ανάγκης επίτευξης ενός υψηλού επιπέδου απασχόλησης και κοινωνικής προστασίας μεταβιβάστηκε στο Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο το βάρος της επίτευξης αυτού του στόχου. Σύμφωνα με την έκδοση του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 2084/93 που τροποποιούσε τον προϋπάρχοντα (ΕΟΚ) αριθ. 4255/88 στα πλαίσια της αναδιάρθρωσης των κοινοτικών ταμείων και συγκεκριμένα το άρθρο 1 του κανονισμού καθώς και τις υπαγορεύσεις του άρθρου 123 της Συνθήκης της Ρώμης και με το άρθρο 3 παρ. 2 του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 2052/88 το ταμείο υποστηρίζει⁴⁵ :

- ❖ Κάθε ενέργεια που αποσκοπεί στη διευκόλυνση της επαγγελματικής ένταξης των ανέργων που απειλούνται από μακροχρόνια ανεργία, ιδίως μέσω της

⁴³ Κ. Α. Στεφάνου, «Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση», 4^η αναθεωρημένη έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα, 1999, σελ. 110

⁴⁴ Ν. Ευστρατίου, «Η κοινωνική Πολιτική στην Ευρωπαϊκή Ένωση», Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα 2001, σελ. 84

⁴⁵ Π. Ι. Κανελλόπουλος, «Εισαγωγή στο Δίκαιο της ΕΕ και της Ευρωπαϊκής Κοινότητας», Εκδόσεις Σάκκουλα, Κομοτηνή 1993, σελ. 145-148

επαγγελματικής κατάρτισης, των ενισχύσεων για την απασχόληση και της ανάπτυξης κατάλληλων δομών κατάρτισης, απασχόλησης και στήριξης. Επιπλέον διευκολύνει την επαγγελματική ένταξη των νέων που ζητούν εργασία καθώς και ατόμων που απειλούνται από αποκλεισμό. Τέλος προωθεί την ισότητα ευκαιριών μεταξύ ανδρών και γυναικών στην αγορά εργασίας.

- ❖ Κάθε ενέργεια που έχει σκοπό να διευκολύνει την προσαρμογή των εργαζομένων και ιδίως όσων απειλούνται με ανεργία, στις βιομηχανικές μεταβολές και στην εξέλιξη των συστημάτων παραγωγής. Η παροχή διευκόλυνσης επιδιώκεται κυρίως μέσω της έγκαιρης πρόγνωσης των τάσεων της αγοράς εργασίας και των αναγκών σε επαγγελματικά προσόντα, επανειδίκευσης, του προσανατολισμού και της παροχής συμβουλών και τέλος μέσω της συνδρομής που επιτρέπει τη βελτίωση και την ανάπτυξη αποτελεσματικών συστημάτων κατάρτισης.
- ❖ Κάθε ενέργεια που έχει σκοπό την ενίσχυση της απασχόλησης ιδιαίτερα μέσω της συνεχούς κατάρτισης και της παροχής συμβουλών προς τους εργαζόμενους κυρίως σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις και όσους απειλούνται από την ανεργία ή έχουν ήδη χάσει τη δουλειά τους. Επιπλέον υποστηρίζει την ενίσχυση του ανθρώπινου δυναμικού στον τομέα της έρευνας, της επιστήμης και της τεχνολογίας.
- ❖ Κάθε ενέργεια που αφορά την ενίσχυση και βελτίωση των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης μέσω της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών και προαγωγής της συνεργασίας των κέντρων κατάρτισης ή ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και των επιχειρήσεων καθώς και μέσω της χρηματοδότησης της κατάρτισης που υπάγεται στα εθνικά συστήματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που συνδέονται με την αγορά εργασίας, τις νέες τεχνολογίες και την οικονομική ανάπτυξη. Επιπλέον υποστηρίζει ενέργειες επιμόρφωσης δημοσίων υπαλλήλων με σκοπό την εφαρμογή πολιτικών προώθησης της ανάπτυξης και της διαρθρωτικής προσαρμογής.

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι οι ενέργειες του Κοινωνικού Ταμείου επικεντρώνονται κυρίως σε θέματα κατάρτισης και επανένταξης. Ιδιαίτερη έμφαση αποδίδεται στην επανεκπαίδευση και επανενσωμάτωση κατηγοριών όπως πρόσωπα που εγκαταλείπουν τη γεωργία, εργαζόμενοι στον υφαντουργικό τομέα και στον τομέα της ένδυσης που αναγκάζονται να αλλάξουν οικονομική δραστηριότητα, των διακινούμενων εργαζομένων, των μειονεκτούντων, των ανέργων και νέων κάτω των 25 ετών που

αναζητούν εργασία και τέλος των γυναικών. Είναι χαρακτηριστικό ότι μετά την μεταρρύθμιση του 1983 τουλάχιστον το 75% των πιστώσεων του Ταμείου έπρεπε να χορηγούνται για τη διευκόλυνση της απασχόλησης νέων κάτω από 25 ετών. Αξίζει να σημειωθεί ότι στον προϋπολογισμό του 1983 οι πιστώσεις πληρωμής του Ταμείου έφταναν τα 1350 εκατομμύρια ECU και αντιπροσώπευαν το 6.3 % του προϋπολογισμού.

46

Συνοψίζοντας, οι τομείς στους οποίους απευθύνονται οι ενέργειες του Κοινοτικού Ταμείου είναι οι εξής :

- ❖ Σε επιχειρήσεις που αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην προσαρμογή τους στην τεχνολογική πρόοδο
- ❖ Σε περιοχές με καθυστέρηση στην ανάπτυξη ή περιοχές όπου η οικονομική δραστηριότητα αρχίζει να μειώνεται
- ❖ Στα μειονεκτούντα άτομα

---

⁴⁶ Κ. Α. Στεφάνου, «Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση», 4^η αναθεωρημένη έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα 1999, σελ. 111

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο : Κοινωνική Πολιτική και Τοπική Αυτοδιοίκηση

Στο τρίτο κεφάλαιο της παρούσης εργασίας γίνεται αναφορά στην πορεία που ακολούθησε ο θεσμός της τοπικής αυτοδιοίκησης στην Ελλάδα. Η ιστορία του θεσμού της τοπικής αυτοδιοίκησης είναι μακρά και ανατρέχει στην εποχή του Κλεισθένη. Αλλά από το 1827 έως και σήμερα η τοπική αυτοδιοίκηση έλαβε διάφορες μορφές και εξυπηρέτησε διαφορετικούς στόχους. Όλη αυτή η πορεία συνέβαλε στη δημιουργία των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης που σήμερα γνωρίζουμε. Η πορεία του συστήματος τοπικής αυτοδιοίκησης και φυσικά της κοινωνικής πολιτικής που κατά τόπους ασκούνταν, χωρίζεται σε τρεις περιόδους, για στις οποίες θα αναφερθούμε συνοπτικά. Αναφερόμαστε επίσης και στην εξέλιξη που η κοινωνική πολιτική είχε στην Ελλάδα, ενώ στις τελευταίες παραγράφους η κοινωνική πολιτική συσχετίζεται με την τοπική αυτοδιοίκηση, με αναφορές στις σύγχρονες εξελίξεις, στο θεσμικό πλαίσιο και στις δομές που έχουν δημιουργηθεί.

3.1 Ιστορική εξέλιξη του θεσμού της τοπικής αυτοδιοίκησης

Στην Ελλάδα ο θεσμός της Τοπικής Αυτοδιοίκησης έχει μακρά ιστορία και ανατρέχει στην εποχή του Αθηναίου πολιτικού Κλεισθένη. Αυτός διαίρεσε την Αθηναϊκή πολιτεία σε εκατό δήμους, αυτόνομους ως προς την ονομασία και τα αιρετά διοικητικά όργανα τους. Ιδιαίτερα όμως, ο θεσμός αναπτύχθηκε κατά τη διάρκεια της τουρκοκρατίας, όταν πολλές ελληνικές κοινότητες ανέπτυξαν υψηλό βαθμό αυτοδιοίκησης και έγιναν κέντρα τοπικού πολιτισμού (όπως π.χ. τα Αμπελάκια και η Δημητσάνα). Την τοπική διοίκηση ασκούσαν περιφερειακά προεστοί αιρετοί, οι οποίοι όμως είχαν κάποια εξάρτηση από την τουρκική αρχή. Η Α΄ Εθνική Συνέλευση της Επιδαύρου (20/12/1821) κατήργησε τις παλιές κοινότητες με απώτερο σκοπό την ενοποίηση της διοίκησης και την καταπολέμηση του τοπικιστικού πνεύματος που είχε αναπτυχθεί σε πολλές απ' αυτές. Στο Σύνταγμα της 1/1/1822 δεν περιλαμβάνονταν διατάξεις για την τοπική αυτοδιοίκηση και ακολούθησε ο νόμος 12 της 30^{ης} Απριλίου 1822 για τον «Οργανισμό των Ελληνικών Επαρχιών». Αυτό είναι το πρώτο θεσμικό

πλαίσιο για την τοπική αυτοδιοίκηση μετά την Επανάσταση του 1821, το οποίο επικυρώνεται και από τη Β΄ Εθνική Συνέλευση η οποία ψήφισε τον «Οργανισμό των Ελληνικών Επαρχιών» στον οποίο όριζε ότι οι επαρχίες υποδιαιρούνται σε πόλεις, κωμοπόλεις και χωριά.

Οι βάσεις όμως για ένα αποκεντρωμένο σύστημα διοίκησης μπήκαν το 1828 με τον ερχομό του Ιωάννη Καποδίστρια, ο οποίος σηματοδότησε πολλές αλλαγές στην οργάνωση του Ελληνικού Κράτους. Ο Ιωάννης Καποδίστριας διαίρεσε την επικράτεια σε τμήματα: την Πελοπόννησο σε επτά, τα νησιά σε έξι και τη Στερεά Ελλάδα-όταν απελευθερώθηκε-σε δύο. Κάθε τμήμα διαιρέθηκε σε επαρχίες και κάθε επαρχία σε πόλεις, κωμοπόλεις και χωριά που διοικούσαν από αιρετούς που εξέλεγαν οι ίδιες.

Διαφορετική διάρθρωση της τοπικής αυτοδιοίκησης καθιερώθηκε την εποχή της βαυαρικής αντιβασιλείας όπου με το νόμο της 27 Δεκεμβρίου 1833 «Περί συστάσεως των Δήμων», δημιουργήθηκε ένα σύγχρονο σύστημα τοπικής εξουσίας που αφορούσε το σχηματισμό των δήμων, τη θεσμική τους οργάνωση, τη διάκριση των δημοτών σε ενεργούς και μη και το σύστημα εκλογής των δημοτικών αρχών. Έτσι η Ελλάδα διατέθηκε σε δήμους, οι οποίοι θεωρήθηκαν η μικρότερη μονάδα του κράτους. Κάθε δήμος για να συσταθεί έπρεπε να έχει τουλάχιστον 300 κατοίκους, ενώ όσα χωριά είχαν λιγότερους έπρεπε να συνενωθούν μεταξύ τους ή με άλλα γειτονικά χωριά. Έτσι στη διάρκεια του 1834 συστάθηκαν περίπου 457 δήμοι. Με το νόμο όμως αυτό οι Δήμοι χάνουν την αυτονομία τους αφού βρίσκονταν υπό την επιτήρηση της ανώτερης αρχής δηλαδή του έπαρχου ή του νομάρχη, χωρίς όμως να χάνουν τις αρμοδιότητες στην άσκηση κοινωνικής πολιτικής όπως η ενίσχυση ιδρυμάτων κοινοτικής περίθαλψης και περίθαλψη ενδεών δημοτών.

Ο θεσμός της τοπικής αυτοδιοίκησης αναγνωρίστηκε συνταγματικά για πρώτη φορά στην Ελλάδα από το Σύνταγμα του 1844 με το οποίο ο δήμος αναγνωρίστηκε ως μονάδα τοπικής αυτοδιοίκησης και περιέλαβε εγγυήσεις ορθότερης λειτουργίας της διαδικασίας εκλογής των οργάνων αυτών. Σταθμός στην εξέλιξη της τοπικής αυτοδιοίκησης στην Ελλάδα αποτελεί η νομοθετική ρύθμιση που έγινε με το νόμο ΔΝΖ΄ του 1912 «Περί συστάσεως δήμων και κοινοτήτων», που ορίζει τη διατήρηση των δήμων αλλά επαναφέρει και το θεσμό της κοινότητας. Με την εφαρμογή του νόμου αυτού δημιουργήθηκαν περίπου 6000 δήμοι και κοινότητες.

Ο θεσμός της τοπικής αυτοδιοίκησης κατοχυρώθηκε για πρώτη φορά πλήρως από τις διατάξεις του άρθρου 104 του Συντάγματος της Τριακονταμελούς Συνταγματικής Επιτροπής του 1925, που περιλήφθηκαν με ορισμένες τροποποιήσεις στο άρθρο 107 του

Συντάγματος του 1927. Σύμφωνα με αυτό το άρθρο το κράτος έπρεπε να διαιρεθεί σε περιφέρειες στις οποίες οι πολίτες θα διαχειρίζονταν απ' ευθείας τις τοπικές υποθέσεις, σύμφωνα με το νόμο (άρθρο 107 παρ.1). Οι ΟΤΑ θα έπρεπε να είναι δύο βαθμών όπου την πρώτη βαθμίδα θ' αποτελούσε ο δήμος ή η κοινότητα (άρθρο 107 παρ.2). Το Σύνταγμα του 1927 καταργήθηκε με το Θ' Ψήφισμα της 16 Οκτωβρίου 1935 της Ε' Εθνικής Συνέλευσης και επαναφέρθηκε σε προσωρινή ισχύ το Σύνταγμα του 1911, έτσι οι διατάξεις του άρθρου 107 του Συντάγματος έπαψαν να ισχύουν σε ότι αφορούσε την τοπική αυτοδιοίκηση. Από το 1937 ως το 1951 η τοπική αυτοδιοίκηση στη χώρα παρέμεινε χωρίς συνταγματική κατοχύρωση.

Επόμενος σταθμός ήταν το Σύνταγμα του 1952 όπου εφαρμόζεται νέος καταστατικός χάρτης, χωρίς όμως να περιλαμβάνει ειδικές αναφορές στην τοπική αυτοδιοίκηση. Μόνο στο άρθρο 107 ρυθμίζοντας τη διοικητική διαίρεση της χώρας σε περιφέρειες αναφέρει ότι οι Έλληνες πολίτες έχουν το δικαίωμα να ρυθμίζουν τοπικές υποθέσεις. Με το νόμο 3200/54 η ελληνική πολιτεία επιλέγει το νόμο για τη διοικητική διαίρεση της επικράτειας δηλ. το νομαρχιακό σύστημα που έχει ιστορία ήδη από το 1833.⁴⁷

Σύμφωνα με το Σύνταγμα του 1975 ο θεσμός της τοπικής αυτοδιοίκησης περιλαμβάνει λεπτομερείς διατάξεις και πιο συγκεκριμένα στο άρθρο 102 του Συντάγματος ορίζεται πλήρως ότι η διοίκηση των τοπικών υποθέσεων ανήκει στους ΟΤΑ όπου την πρώτη βαθμίδα αποτελούν οι Δήμοι και οι Κοινότητες, ενώ οι λοιπές βαθμίδες καθορίζονται από τον κοινό νομοθέτη. Στο ίδιο άρθρο αναφέρεται ρητά ότι το κράτος έχει την ευθύνη για την εποπτεία των δήμων, οι οποίοι δρουν με αυτοτέλεια προωθώντας τα τοπικά συμφέροντα αλλά και τη χρηματοδότηση τους.

Το 1980 κυρώθηκε ο νέος Δημοτικός και Κοινοτικός Κώδικας, ο οποίος επιδίωξε να διευρύνει της αρμοδιότητες των ΟΤΑ με στόχο την αποκέντρωση και την ενίσχυση των αποφάσεων σε τοπικό επίπεδο ενώ παράλληλα προσπάθησε να τονώσει την αυτονομία των τοπικών εξουσιών επί των ζητημάτων που ορίζονταν ως τοπικές υποθέσεις.⁴⁸ Δύο χρόνια αργότερα, ένας νέος κώδικας έρχεται να συμπληρώσει τον προηγούμενο. Δημιουργούνται λαϊκά συμβούλια ως ένα μέσο για την ενίσχυση της συμμετοχής των πολιτών, ενώ παράλληλα αρχίζει να λειτουργεί ο δεύτερος βαθμός τοπικής αυτοδιοίκησης, οι νομαρχίες. Η δευτεροβάθμια αυτοδιοίκηση θεσμοθετήθηκε το 1986 με

⁴⁷ Ε. Μπέσιλα-Βήκα , «Τοπική Αυτοδιοίκηση Ίνας σύγχρονος διοικητικός θεσμός», Π.Ν.Σάκουλας, Αθήνα 2001, σελ. 156

Χ. Σκαμνάκης , «Ο ρόλος των φορέων της αυτοδιοίκησης στην άσκηση κοινωνικής πολιτικής», Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα 2006, σελ. 166

⁴⁸ Γ. Σιούτη-Γεωργίου , «Το Νομικό Καθεστώς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης», Εκδόσεις Σάκουλα, Αθήνα 1980, σελ. 8

το νόμο 1622 σε μια προσπάθεια αλλαγής ολόκληρου του συστήματος της τοπικής αυτοδιοίκησης. Οι στόχοι του μεταξύ άλλων ήταν η εθελοντική συνένωση δήμων και κοινοτήτων έτσι ώστε να ισχυροποιηθούν και να ασκήσουν διοίκηση με αποτελεσματικότερο τρόπο.

Η ταραχώδης πολιτική περίοδος που επικρατούσε εκείνη την εποχή στάθηκε εμπόδιο στην εξέλιξη της τοπικής αυτοδιοίκησης αφού ο νόμος του 1986 τελικά δεν εφαρμόστηκε. Ωστόσο αποτέλεσε τη βάση πάνω στην οποία ο νόμος 2218 του 1994 εισήγαγε τελικά το δεύτερο βαθμό αυτοδιοίκησης.

Την εξέλιξη αυτή της τοπικής αυτοδιοίκησης βοήθησε αρκετά η Ευρώπη καθώς η Ελλάδα είχε ήδη από το 1989 εγκρίνει τον «Ευρωπαϊκό Χάρτη Τοπικής Αυτονομίας», ο οποίος στοχεύει στον αυτόνομο χαρακτήρα των ΟΤΑ. Η Ευρώπη προσβλέπει σ' ένα αποκεντρωμένο σύστημα και η Ελλάδα πράττει ανάλογα ώστε να ακολουθήσει την ευρωπαϊκή στρατηγική.⁴⁹

Με το νόμο 2539/97, το πρόγραμμα "Ι. Καποδίστριας" ορίζει το δήμο ως διοικητική μονάδα με μέγεθος ικανό να ανταποκριθεί σε αποκεντρωμένο διοικητικό σύστημα. Παράλληλα θέτει ως στόχο του τη δημιουργία των προϋποθέσεων που θα εξασφαλίσουν τη συμμετοχή της τοπικής αυτοδιοίκησης στην αντιμετώπιση των ζητημάτων που αφορούν στα χωρικά όρια της ευθύνης της. Από την υποχρεωτική συνένωση προέκυψαν 914 δήμοι και 120 κοινότητες.

Τέλος μια νέα διοικητική μεταρρύθμιση έρχεται να αλλάξει πάλι το σκηνικό στην τοπική αυτοδιοίκηση. Ο Νόμος 3852/10 που ονομάζεται «Πρόγραμμα Καλλικράτης» και με τον οποίο μεταρρυθμίστηκε η διοικητική διαίρεση της χώρας και επανακαθορίστηκαν τα όργανα των διοικητικών μονάδων, ο τρόπος εκλογής τους και οι αρμοδιότητες τους. Θεωρείται συνέχεια του «Καποδίστρια» και το κριτήριο του ήταν να μην υπάρχει δήμος με πληθυσμό κάτω των 25.000 κατοίκων στα πολυεδομικά συγκροτήματα της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης. Εξαιρέσεις έγιναν μόνο για τις ορεινές περιοχές, όπου το πληθυσμιακό όριο τέθηκε σε 2.000 κατοίκους και στα νησιά ένας δήμος ανά νησί, με εξαίρεση την Κρήτη και την Εύβοια. Βασικές πτυχές του προγράμματος είναι η μείωση του αριθμού των δήμων κατά 2/3, η αντικατάσταση των 57 νομαρχιών ως δευτεροβάθμιων ΟΤΑ από τις 13 περιφέρειες, οι αλλαγές στον τρόπο χρηματοδότησης, η

---

⁴⁹ Χ. Σκαμνάκης, «Ο ρόλος των φορέων της αυτοδιοίκησης στην άσκηση κοινωνικής πολιτικής», Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα 2006, σελ. 173

αύξηση της θητείας των αυτοδιοικητικών οργάνων από 4 σε 5 έτη και η ανάθεση νέων αρμοδιοτήτων σε αυτά.⁵⁰

Σήμερα η δυνατότητα των ΟΤΑ να ασκούν κοινωνική πολιτική είναι θεσμοθετημένη και αναπτύσσουν πλήθος προγραμμάτων για την κοινωνική ένταξη των ευπαθών πληθυσμιακών ομάδων. Ειδικότερα, στο άρθρο 75 του Ν. 3463/2006 του νέου κώδικα δήμων και κοινοτήτων αναφέρεται ότι « Οι δημοτικές και κοινοτικές αρχές διευθύνουν και ρυθμίζουν όλες τις τοπικές υποθέσεις, σύμφωνα με τις αρχές της επικουρικότητας και της εγγύτητας, με στόχο την προστασία, την ανάπτυξη και τη συνεχή βελτίωση των συμφερόντων και της ποιότητας ζωής της τοπικής κοινωνίας». Η τοπική αυτοδιοίκηση δείχνει να πρωταγωνιστεί στην εφαρμογή προγραμμάτων κοινωνικής πολιτικής.

3.2 Το Σύστημα Κοινωνικής Πολιτικής στην Ελλάδα

Το κοινωνικό κράτος στην Ελλάδα δεν παρουσίασε μεταπολεμικά παρόμοια εξελικτική πορεία με τα υπόλοιπα ευρωπαϊκά κράτη. Η επικράτηση διαφορετικών οικονομικών και κοινωνικών συγκυριών, συντέλεσαν στην αποσπασματική ανάπτυξη των κοινωνικών πολιτικών χωρίς τη βάση ενός ενιαίου και ολοκληρωμένου σχεδίου. Η Ελλάδα εμπίπτει στην κατηγορία των νοτίων ευρωπαϊκών κρατών πρόνοιας με υπολειμματικές παροχές, όπου η οικογένεια καλύπτει ένα μέρος των κοινωνικών αναγκών.

Έτσι, η έννοια της κοινωνικής πρόνοιας/ ασφάλειας στην Ελλάδα αντιστοιχεί στον κύριο στόχο του εθνικού μοντέλου κοινωνικής προστασίας, ο οποίος εξυπηρετείται μέσω τριών συστημάτων : του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης για την προστασία των εργαζομένων, του συστήματος κοινωνικής πρόνοιας για τη φροντίδα των ατόμων που βρίσκονται σε κατάσταση ανάγκης και του εθνικού συστήματος υγείας για την κάλυψη όλων των ατόμων που διαμένουν στην ελληνική επικράτεια.⁵¹

Η κοινωνική ασφάλιση κατοχυρώνεται στο ελληνικό Σύνταγμα, όπου διασφαλίζεται ο δημόσιος, υποχρεωτικός και καθολικός χαρακτήρας της.⁵² Το Σύστημα Κοινωνικής

⁵⁰ El.wikipedia.org και Εφημερίδα της Κυβερνήσεως

⁵¹ Γενική Γραμματεία Κοινωνικής Ασφάλισης, (2008)

⁵² Άρθρο 22 του Συντάγματος, παρ. 5 .

Ασφάλιση αποτελεί τον κύριο άξονα του ελληνικού μοντέλου κοινωνικής προστασίας. Η λειτουργία του, όπως έχει διαμορφωθεί ιστορικά από τη δεκαετία του 1950 μέχρι σήμερα, επιδιώκει την κάλυψη των κινδύνων που αντιμετωπίζουν οι εργαζόμενοι, χορηγώντας παροχές και υπηρεσίες που αναπληρώνουν τη μείωση ή την απώλεια εισοδήματος από απασχόληση ⁵³

Αρχικά, η κοινωνική ασφάλιση στην Ελλάδα πρωτοεμφανίζεται ως θεσμός με επιλεκτικότητα παροχών (ανάλογα με την εργατική και εργοδοτική προσφορά). Το πρώτο ασφαλιστικό ταμείο που δημιουργείται είναι το Ναυτικό Απομαχικό Ταμείο με διάταγμα της 18^{ης} Δεκεμβρίου 1836, άρχισε όμως να λειτουργεί από το 1861. Ο Ν. 2868/1922 « Περί υποχρεωτικής ασφαλίσεως των εργατών και ιδιωτικών υπαλλήλων» κατοχύρωσε το θεσμό της κοινωνικής ασφάλισης και αποτέλεσε τη βάση για τη ίδρυση κατά τη διάρκεια του μεσοπολέμου κλαδικών ασφαλιστικών ταμείων. Οι πρώτοι φορείς που κάνουν την εμφάνισή τους είναι το Ταμείο Νομικών το 1928, ακολούθησε το Ταμείο Συντάξεων Εκτελωνιστών κ.α. Την ίδια περίοδο προωθήθηκαν νομοθετικά μέτρα για την ίδρυση φορέων κύριας ασφάλισης, όπως του Ταμείου Ασφαλίσεως Εμπόρων (Τ.Α.Ε.) και του Ταμείου Επαγγελματιών και Βιοτεχνών (Τ.Ε.Β.Ε.), που άρχισαν να λειτουργούν το 1940. Το 1935 καθιερώθηκε η υποχρεωτική ασφάλιση όλων των μισθωτών στο Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων (Ι.Κ.Α.), το οποίο αποτέλεσε το γενικό φορέα κοινωνικής ασφάλισης και κάλυψε περίπου το 1/3 του πληθυσμού ⁵⁴. Η επέκταση της ασφαλιστικής προστασίας του πληθυσμού εξασφαλίστηκε το 1961 με την ίδρυση του Οργανισμού Γεωργικών Ασφαλίσεων (Ο.Γ.Α.), ο οποίος κάλυψε σχεδόν το σύνολο του αγροτικού πληθυσμού, ενώ νωρίτερα με το Ν.Δ. 2698/53 κατοχυρώθηκαν τα κατώτατα όρια συντάξεων.

Η κρίση του 1973 επέφερε στην Ελλάδα οικονομικά προβλήματα, παρόμοια με αυτά άλλων ευρωπαϊκών χωρών, με αποτέλεσμα να δημιουργηθεί η ανάγκη άσκησης ολοκληρωμένης κοινωνικής πολιτικής. Τη δεκαετία του '80, λειτουργεί πληθώρα ασφαλιστικών οργανισμών, με μεγαλύτερους το ΙΚΑ, το Τ.Ε.Β.Ε., τον Ο.Γ.Α. και τα Ταμεία των Τραπεζών ⁵⁵.

⁵³ Β. Ρήγα, «Συνταξιοδοτική Πολιτική. Θεωρία εμπειρίας σε τρίτες χώρες της ΕΟΚ. Ιδιαιτερότητες της Ελληνικής εμπειρίας» στο Γετίμης Π, Γράβαρης Δ, Κοινωνικό Κράτος και Κοινωνική Πολιτική» Εκδόσεις Θεμέλιο, Αθήνα 1993, σελ. 191-194

⁵⁴ Γ. Μέργου, Η θέση του ΙΚΑ στο Ελληνικό Ασφαλιστικό Σύστημα, Τάσεις και Προβλήματα της Οικονομίας, τ. Μαρτίου, 2008, σελ. 110-116

Κ. Δ. Κρεμαλής, «Δίκαιο Κοινωνικών Ασφαλίσεων», Νομικές εκδόσεις Αντ. Ν.Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή 1985, σελ. 33

⁵⁵ Γ. Προβόπουλος –Γ. Υφαντόπουλος, «Ειδικά θέματα Κοινωνικής Πολιτικής», Α. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα 1990, σελ.37, 178

Το σύστημα κοινωνικής πρόνοιας συνθέτει το τελικό δίκτυ ασφαλείας για τα άτομα ευπαθών κατηγοριών που βρίσκονται σε κατάσταση ανάγκης. Η κοινωνική πρόνοια παρέχεται μέσω προγραμμάτων προστασίας για συγκεκριμένες ομάδες του πληθυσμού (Α.Μ.Ε.Α, άτομα τρίτης ηλικίας, ανύπαντρες μητέρες, θύματα σεισμών, θεομηνιών κλπ.).⁵⁶

Στο ελληνικό Σύνταγμα η έννοια της Πρόνοιας δεν αναφέρεται ρητά. Ωστόσο στο Άρθρο 21 προβλέπεται η κρατική υποχρέωση για την προστασία συγκεκριμένων πληθυσμιακών ομάδων (ανήλικοι, πολύτεκνοι, άποροι, ηλικιωμένοι) και θεσμών (μητρότητα, οικογένεια).

Το ελληνικό σύστημα κοινωνικής πρόνοιας λειτουργεί ως ένα κεντρικά κατευθυνόμενο μοντέλο παροχής επιδομάτων σε χρήμα, παροχών σε είδος και προσωπικών κοινωνικών υπηρεσιών, το οποίο στηρίζεται στις παρεμβάσεις των φορέων του δημόσιου τομέα.⁵⁷

Τα χαρακτηριστικά του ελληνικού συστήματος κοινωνικής πρόνοιας αντανακλούν την ιδιότυπη πορεία οικοδόμησης του κοινωνικού κράτους στην Ελλάδα, όπως αυτή διαμορφώθηκε σε σχέση με την ιστορική συγκυρία. Το ελληνικό κοινωνικό κράτος, οικοδομήθηκε χωρίς συντονισμό και προέκυψε ως αποτέλεσμα συνεχών συμβιβασμών με ομάδες πίεσης ή περιστασιακής αντιμετώπισης κρίσεων. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα, το σημερινό κοινωνικό κράτος να μην αποτελεί ένα συνεκτικό σύνολο κοινωνικών πολιτικών αλλά να απαρτίζεται από αποσπασματικές ρυθμίσεις που δεν αφορούν στο σύνολο του πληθυσμού.⁵⁸

---

⁵⁶ Γ. Αμίσης και Ξ. Κοντιάδης «Διερεύνηση και αξιολόγηση των μηχανισμών εισοδηματικής πολιτικής των ΑμΕΑ, Κέντρο Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαιού», Α. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα, 2000, σελ. 230-234

⁵⁷ Π. Σταθόπουλος «Κοινωνική Πρόνοια. Ιστορική εξέλιξη, νέες κατευθύνσεις», Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2005, σελ. 223

⁵⁸ Μ. Ματσαγγάνης, «Η Κοινωνική Αλληλεγγύη και οι αντιφάσεις της. Ο ρόλος του ελάχιστα εγγυημένου εισοδήματος σε μια σύγχρονη κοινωνική πολιτική» Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα 2004, σελ. 153
Χ. Παπαθεοδώρου κ' Μ. Πετμετζίδου, «Ανισότητα, φτώχεια και αναδιανομή μέσω των κοινωνικών μεταβιβάσεων. Η Ελλάδα σε συγκριτική προοπτική», Φτώχεια και Κοινωνικός Αποκλεισμός, Εκδόσεις Εξάντας, Αθήνα 2004, σελ. 115-158

3.3 Η Ενίσχυση του Θεσμού της Αυτοδιοίκησης μέσω των Ελληνικών Προγραμμάτων Ανάπτυξης

Πέρα από το ειδικότερο νομοθετικό πλαίσιο για τη ρύθμιση και την οργάνωση των Ο.Τ.Α., το ελληνικό κράτος ήδη από το 1976, ενσωματώνει στο ευρύτερο αναπτυξιακό του πλάνο την ενίσχυση του θεσμού.⁵⁹

Συγκεκριμένα, στα Προγράμματα Οικονομικής και Κοινωνικής Ανάπτυξης 1976-1980 και 1978-1982 αντίστοιχα, για την αποκέντρωση της Δημόσιας Διοίκησης και την περιφερειακή ανάπτυξη προτείνεται η αξιοποίηση της τοπικής αυτοδιοίκησης μέσω της ενίσχυσης των πόρων των Δήμων και των Κοινοτήτων και την ανάληψη πρωτοβουλιών από αυτούς. Στο Πρόγραμμα Περιφερειακής Ανάπτυξης 1981-1985, γίνεται ολοένα εντονότερη η ενίσχυση των τοπικών αρχών, με την πρόβλεψη για ανάληψη έργων τοπικού χαρακτήρα με χρηματοδότηση από τα ταμεία των Ο.Τ.Α. Η αποκεντρωμένη διοικητική δομή και η λαϊκή συμμετοχή, αποτελούν τα δύο κύρια σημεία της χωροταξικής πολιτικής του Πενταετούς Προγράμματος Οικονομικής και Κοινωνικής Ανάπτυξης 1983-1987, σύμφωνα με το οποίο, στην εξασφάλιση του κοινωνικού ελέγχου της αναπτυξιακής διαδικασίας συμβάλλει μεταξύ άλλων και η μεταφορά πρωτοβουλιών στην Τοπική Αυτοδιοίκηση . Στο αντίστοιχο Πρόγραμμα της περιόδου 1988-1992, παράλληλα με την πολιτική του δημοκρατικού προγραμματισμού, εδραιώνεται η πολιτική για αποκέντρωση, η αναβάθμιση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και η προώθηση συμμετοχικών αναπτυξιακών διαδικασιών και κινητοποίηση των τοπικών δυνάμεων.⁶⁰

---

⁵⁹ Β. Δεληθέου , «Θεσμικό πλαίσιο περιφερειακής ανάπτυξης και Οργάνωσης της Διοίκησης του Κράτους», Μέρος Α', Αθήνα, 2007,σελ. 10

⁶⁰ Ο.π., σελ. 18

3.4 Το Ισχύον Πλαίσιο των Κοινωνικών Αρμοδιοτήτων των Ο.Τ.Α.

3.4.1 Η Πρωτοβάθμια Αυτοδιοίκηση : Δήμοι και Κοινότητες

Ο νέος Κώδικας Δήμων και Κοινοτήτων (Ν. 3463/2006) ρυθμίζει το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο και προβλέπει διευρυμένες αρμοδιότητες στον τομέα της κοινωνικής πολιτικής για τους πρωτοβάθμιους Ο.Τ.Α.

Ο ισχύον Κώδικας στο άρθρο 75 υπογραμμίζει ότι «οι δημοτικές και οι κοινοτικές αρχές διευθύνουν και ρυθμίζουν όλες τις τοπικές υποθέσεις, σύμφωνα με τις αρχές της επικουρικότητας και της εγγύτητας, με στόχο την προστασία, την ανάπτυξη και τη συνεχή βελτίωση των συμφερόντων και της ποιότητας ζωής της τοπικής κοινωνίας».⁶¹

Το περιεχόμενο του Κώδικα κατηγοριοποιεί θεματικά τις αρμοδιότητες στους εξής επτά τομείς : α) ανάπτυξης, β) περιβάλλοντος, γ) ποιότητας ζωής και εύρυθμης λειτουργίας των πόλεων και των οικισμών, δ) απασχόλησης, ε) κοινωνικής προστασίας και αλληλεγγύης, στ) παιδείας, πολιτισμού και αθλητισμού και ζ) πολιτικής προστασίας.

Ακόμη, οι Δήμοι και οι Κοινότητες ασκούν, κρατικού χαρακτήρα αρμοδιότητες, σε τοπικό επίπεδο, οι οποίες τους έχουν ανατεθεί για την καλύτερη εξυπηρέτηση των πολιτών, σύμφωνα με τη σχετική νομοθεσία.

Όσον αφορά στον τομέα Κοινωνικής Προστασίας και Αλληλεγγύης, περιλαμβάνονται οι εξής αρμοδιότητες :

1. Η εφαρμογή πολιτικών ή η συμμετοχή σε δράσεις που αποσκοπούν στην υποστήριξη και κοινωνική φροντίδα της βρεφικής και παιδικής ηλικίας και της τρίτης ηλικίας, με την ίδρυση και λειτουργία νομικών προσώπων και ιδρυμάτων όπως παιδικών και βρεφονηπιακών σταθμών, βρεφοκομείων, ορφανοτροφείων, κέντρων ανοικτής περίθαλψης και ημερήσιας φροντίδας, ψυχαγωγίας και αναψυχής ηλικιωμένων, γηροκομείων κλπ και τη μελέτη και εφαρμογή σχετικών κοινωνικών προγραμμάτων.
2. Η εφαρμογή πολιτικών ή η συμμετοχή σε δράσεις και προγράμματα, που στοχεύουν στη μέριμνα, υποστήριξη και φροντίδα ευπαθών κοινωνικών ομάδων με την παροχή υπηρεσιών υγείας και την προαγωγή ψυχικής υγείας, όπως δημιουργία δημοτικών και κοινοτικών ιατρείων, κέντρων αγωγής υγείας, υποστήριξης και αποκατάστασης ατόμων με αναπηρία, κέντρων ψυχικής υγείας,

⁶¹ Άρθρο 75 του Ν. 3463/06

συμβουλευτικής στήριξης των θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας και βίας κατά συννοικούντων προσώπων και κέντρων πρόληψης κατά εξαρτησιογόνων ουσιών.

3. Η μέριμνα για τη στήριξη αστέγων και οικονομικά αδύνατων δημοτών, με την παραχώρηση δημοτικών και κοινοτικών οικοπέδων σε αυτούς ή με την παροχή χρηματικών βοηθημάτων, ειδών διαβίωσης και περίθαλψης σε κατοίκους που αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα διαβίωσης κατά τις προβλέψεις αυτού του Κώδικα.
4. Η σχεδίαση, η οργάνωση, ο συντονισμός και η εφαρμογή προγραμμάτων και πρωτοβουλιών για την πρόληψη της παραβατικότητας στην περιφέρεια τους, με τη δημιουργία Τοπικών Συμβουλίων Πρόληψης Παραβατικότητας.
5. Ο σχεδιασμός και εφαρμογή προγραμμάτων ή συμμετοχή σε προγράμματα και δράσεις για την ένταξη αθίγγανων, παλιννοστούντων ομογενών, μεταναστών και προσφύγων στην κοινωνική, οικονομική και πολιτισμική ζωή της τοπικής κοινωνίας.
6. Η προώθηση και ανάπτυξη του εθελοντισμού και της κοινωνικής αλληλεγγύης με τη δημιουργία τοπικών δικτύων κοινωνικής αλληλεγγύης, εθελοντικών οργανώσεων και ομάδων εθελοντών που θα δραστηριοποιούνται για την επίτευξη των στόχων και την υποβοήθηση του έργου της κοινωνικής προστασίας και αλληλεγγύης του Δήμου και της Κοινότητας.

Η προσπάθεια ενίσχυσης του κοινωνικού ρόλου των Ο.Τ.Α. συστηματοποιείται μέσω του νέου Κώδικα, ο οποίος διευρύνει το πεδίο ανάληψης πρωτοβουλιών στον εν λόγω τομέα. Ειδικότερα :

- Για πρώτη φορά προβλέπεται η δυνατότητα των Δημοτικών και Κοινοτικών Συμβουλίων να προβούν σε μείωση δημοτικών φόρων ή τελών έως το 50% ή ακόμη και σε πλήρη απαλλαγή από αυτά, για τα άτομα με αναπηρίες, τους πολύτεκνους και τους άπορους.
- Καθιερώνεται η δυνατότητα χορήγησης ειδικών χρηματικών βοηθημάτων σε πολύτεκνους.
- Παρέχεται στους Ο.Τ.Α. η δυνατότητα επιχορήγησης συλλόγων μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα.
- Αναμορφώνεται επί το ευνοϊκότερο το καθεστώς της απευθείας εκποίησης δημοτικών και κοινοτικών οικοπέδων σε αστέγους και αδύναμους δημότες

τους με τίμημα, το οποίο δεν μπορεί να υπερβαίνει το 25% της τρέχουσας αξίας.

- Θεσμοθετείται η προστασία του καταναλωτή σε τοπικό επίπεδο με τη δημιουργία Γραφείων Ενημέρωσης του Καταναλωτή.
- Προβλέπεται η υλοποίηση ή η συμμετοχή σε ολοκληρωμένα τοπικά σχέδια και προγράμματα δράσης και πρωτοβουλίες για την εφαρμογή και ανάπτυξη πολιτικών προώθησης της απασχόλησης και της κοινωνικής ενσωμάτωσης διαφόρων κατηγοριών ανέργων στο πλαίσιο των εθνικών και ευρωπαϊκών πολιτικών.
- Δίνεται η δυνατότητα για ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και των υπηρεσιών επαγγελματικής κατάρτισης, με την ίδρυση και λειτουργία Κέντρων Επαγγελματικού Προσανατολισμού και Κέντρων Επαγγελματικής Κατάρτισης προσαρμοσμένα στις τοπικές ανάγκες και ιδιαιτερότητες και κυρίως των πληθυσμών των ορεινών, αγροτικών και νησιωτικών περιοχών, στο πλαίσιο του εθνικού και ευρωπαϊκού σχεδιασμού.
- Προβλέπεται η συμβολή στην απορρόφηση του εργατικού δυναμικού της περιοχής τους με την ανάπτυξη συμβουλευτικών δράσεων που παρέχονται δωρεάν προς τους ανέργους, με στόχο την υποστήριξη και την ενθάρρυνση τους για την εξεύρεση απασχόλησης καθώς και στην προώθηση ίσων ευκαιριών πρόσβασης στην αγορά εργασίας, με την δημιουργία Δημοτικών και Κοινοτικών Γραφείων Ενημέρωσης για την Απασχόληση σε συνεργασία με τους αρμόδιους δημόσιους φορείς και τις επιχειρήσεις της περιοχής τους.
- Κατοχυρώνεται η εφαρμογή πολιτικών για την ανάδειξη και προστασία του τοπικού πολιτισμού, η προβολή των πολιτιστικών αγαθών και των σύγχρονων πολιτιστικών έργων που παράγονται σε τοπικό επίπεδο, με τη δημιουργία πολιτιστικών και πνευματικών κέντρων, μουσείων, πινακοθηκών, κινηματογράφων και θεάτρων, φιλαρμονικών και σχολών διδασκαλίας μουσικής, σχολών χορού, ζωγραφικής, γλυπτικής κλπ., καθώς και η μελέτη και εφαρμογή πολιτιστικών προγραμμάτων⁶².

---

⁶² Γ. Μ. Καραναστάσης, «Ο νέος δημοτικός και κοινοτικός κώδικας Ν.3463/06», Αθήνα 2006,σελ. 935, 974-975, 1047

Ακόμα, μέσω του νέου κώδικα και με τα άρθρα 203-207 υιοθετείται για πρώτη φορά, η υποχρέωση εκπόνησης Επιχειρησιακών Προγραμμάτων (ΕΠ) από τους πρωτοβάθμιους Ο.Τ.Α. με πληθυσμό άνω των 10.000 κατοίκων ⁶³.

Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα των Ο.Τ.Α. αποτελεί ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα τοπικής και οργανωτικής-λειτουργικής ανάπτυξης με τετραετή βάση. Είναι εργαλείο σχεδιασμού προκειμένου οι Ο.Τ.Α. να μπορέσουν να ανταπεξέλθουν στις σύγχρονες απαιτήσεις τόσο της ευρωπαϊκής διάστασης της αυτοδιοίκησης, όσο της βιώσιμης ανάπτυξης και ευημερίας του τοπικού πληθυσμού.

Μέσω του Επιχειρησιακού Προγράμματος, κατά κύριο λόγο, προσδιορίζονται οι νέες δραστηριότητες που θα πρέπει να εκτελέσει ο Δήμος στο πλαίσιο των θεσμοθετημένων αρμοδιοτήτων του, με απώτερους σκοπούς την προστασία και αναβάθμιση του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος της περιοχής και την βελτίωση της κοινωνικής και οικονομικής ευημερίας των δημοτών. Η κοινωνική πολιτική των Δήμων συνιστά βασικό άξονα ανάπτυξης του επιχειρησιακού προγράμματος.

Η αναγκαιότητα σχεδιασμού των επιχειρησιακών προγραμμάτων έγινε έντονη μετά την προβληματική εφαρμογή των Τοπικών Αναπτυξιακών Προγραμμάτων (Τ.Α.Π.), τα οποία εφαρμόστηκαν με το Ν.1622/86. Πολλά από τα Τ.Α.Π. δεν κατάφεραν να υλοποιηθούν και παρέμειναν στη φάση της σχεδίασης. Οι κυριότερες αδυναμίες των Τ.Α.Π. μπορούν να αποδοθούν στην ελλιπή συνεργασία με τους φορείς και κατοίκους της περιοχής για το σχεδιασμό και την υλοποίηση του προγράμματος καθώς και στην ανεπάρκεια των οικονομικών πόρων οι οποίοι ήταν δυσανάλογοι σε σχέση με αυτούς που απαιτούσε το Τ.Α.Π.

Αντίθετα, στο Ε.Π. οι αναλαμβανόμενες δράσεις αναφέρονται σε υφιστάμενες πηγές μιας σύνθετης διαδικασίας που εκτός του πολιτικού οράματος και της επιστημονικής προσέγγισης περιλαμβάνει το αποτέλεσμα των συμμετοχικών διαδικασιών.

Με την εκπόνηση των Ε.Π., ο ρόλος των Δήμων δεν περιορίζεται πλέον στον εκτελεστικό χαρακτήρα που επιτελούσε μέχρι πρόσφατα, αλλά επεκτείνεται και σε επιτελικές διαδικασίες σχεδιασμού ⁶⁴.

---

⁶³ Άρθρα 203-207 του Ν. 3463/2006

⁶⁴ Ε.Ε.Τ.Α.Α., Οδηγός Κατάρτισης Επιχειρησιακών Προγραμμάτων των Ο.Τ.Α., ΕΕΤΑΑ, Αθήνα 2007, σελ. 9-11

3.4.2 Η Δευτεροβάθμια Αυτοδιοίκηση : Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις

Το πλαίσιο των κοινωνικών αρμοδιοτήτων των Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων κατοχυρώνεται με τον προαναφερθέντα Ν. 2240/94 και το Π.Δ. 30/96.

Με τη θέσπιση του δεύτερου βαθμού αυτοδιοίκησης η παρουσία του κράτους στους νομούς της χώρας αντικαθίσταται από τις Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις, οι οποίες πλέον έχουν την υποχρέωση της κατάρτισης Οργανισμού Εσωτερικής Υπηρεσίας (Ο.Ε.Υ.). Το Νομαρχιακό Συμβούλιο και η Νομαρχιακή Επιτροπή φέρουν την ευθύνη για το σχεδιασμό και την παροχή υπηρεσιών στο νομαρχιακό επίπεδο⁶⁵.

Σύμφωνα με τον Ο.Ε.Υ., συγκροτούνται στις Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις, Διευθύνσεις που είναι υπεύθυνες για την παροχή κοινωνικών υπηρεσιών. Οι γενικές αρμοδιότητες τους, αφορούν στην προστασία της οικογένειας και του παιδιού, των ηλικιωμένων και των ατόμων με αναπηρίες. Ακόμη, στην αρμοδιότητα τους εντάσσεται η άσκηση εποπτείας και ελέγχου στην άσκηση επιτηδευμάτων στον χώρο της πρόνοιας καθώς και στη λειτουργία φορέων (σωματεία, ιδρύματα, κλπ).

Οι Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις συμμετέχουν από κοινού στις κατά τόπους Περιφέρειες για την οργάνωση δομών κλειστής φροντίδας, γεγονός που δημιουργεί επικαλύψεις.

Η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση δεν έχει, ακόμη σαφώς οροθετημένο ρόλο στην άσκηση κοινωνικής πολιτικής στη χωρική μονάδα ευθύνης της. Το φάσμα των υπηρεσιών κοινωνικής προστασίας περιορίζεται, σε μεγάλο βαθμό, στην επιδοματική πολιτική του κεντρικού κράτους. Πρόκειται ουσιαστικά για την ανάληψη της λειτουργίας που ασκούσε η Νομαρχία και οι Διευθύνσεις Πρόνοιας (αποκεντρωμένη δομή του Υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας). Η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση παραμένει, κατά μια έννοια, εγκλωβισμένη στο προηγούμενο νομαρχιακό σύστημα και στη λειτουργία του στο τοπικό επίπεδο, γεγονός που επηρεάζει και τον ευρύτερο ρόλο της στο σύστημα κοινωνικής πολιτικής⁶⁶.

Στο πλαίσιο του Ν.2646/98, κρίνεται σημαντικός ο ρόλος της Ν. Α. στη συμμετοχή των εθελοντικών οργανώσεων και ευρύτερα των μη κερδοσκοπικών οργανώσεων, μέσω

⁶⁵ Με το Π.Δ. 30/96 ορίζονται ως αρμοδιότητες της Ν.Α. όλες οι τοπικές υποθέσεις νομαρχιακού επιπέδου, χωρίς όμως να οριοθετείται απόλυτα το πλαίσιο λειτουργίας του γενικού αυτού όρου. (Μακρυδημήτρης, 1999).

⁶⁶ Ν. Χλέπας και Γ. Τασόπουλος, « Η κατανομή των διοικητικών αρμοδιοτήτων μεταξύ Περιφερειακής Διοίκησης και Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης. Σε αναζήτηση της κατάλληλης τομής», Α. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα-Κομοτηνή, 2000,σελ. 99-102

της παροχής πιστοποίησης και αναγνώρισης της δράσης τους⁶⁷. Ωστόσο, η αρμοδιότητα αυτή δεν αρκεί για την κατοχύρωση ιδιαίτερου και διακριτού ρόλου στην άσκηση κοινωνικής πολιτικής.

Συνεπώς, η κοινωνική δράση της τοπικής αυτοδιοίκησης, τουλάχιστον σε επίπεδο πρωτοβουλιών και νομοθετικής ευελιξίας, επικεντρώνεται ως επί το πλείστον στους Δήμους και στις Κοινότητες.

Μέχρι τις 31/12/2010 ίσχυαν οι παραπάνω νόμοι και Π.Δ. για το δεύτερο βαθμό τοπικής αυτοδιοίκησης που ήταν οι Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις. Από την 1^η Ιανουαρίου 2011, τέθηκε σε εφαρμογή ο νέος νόμος 3852/10 “Πρόγραμμα Καλλικράτης”, με τον οποίο μεταρρυθμίστηκε η διοικητική διαίρεση της χώρας και επανακαθορίστηκαν τα όργανα των διοικητικών μονάδων, ο τρόπος εκλογής τους και οι αρμοδιότητες τους, έτσι με το νόμο αυτό δεύτερος βαθμός τοπικής αυτοδιοίκησης ορίζονται οι Περιφέρειες. Από τις καταργηθείσες Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις άλλες αρμοδιότητες μεταφέρθηκαν στην τοπική αυτοδιοίκηση και άλλες στις Περιφέρειες. Από τις βασικές πτυχές του προγράμματος αυτού ήταν η αντικατάσταση των 57 νομαρχιών –ως δευτεροβάθμιων Ο.Τ.Α.- από τις 13 Περιφέρειες, η αύξηση της θητείας των αυτοδιοικητικών οργάνων από 4 σε 5 έτη, η αλλαγές στον τρόπο χρηματοδότησης και η ανάθεση νέων αρμοδιοτήτων.

Όσον αφορά την κοινωνική πολιτική οι Περιφέρειες ασκούν τις αρμοδιότητες των Υγειονομικών Περιφερειών (Δ.Υ.Π.Ε.) της χώρας. Μερικές ακόμα από τις αρμοδιότητες των Περιφερειών είναι να επιχορηγούν αστικές εταιρείες μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα οι οποίες είχαν ιδρυθεί από την Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση, με σκοπό την αντιμετώπιση προβλημάτων που απορρέουν από τη χρήση εξαρτησιογόνων ουσιών, να χορηγούν άδειες ίδρυσης και λειτουργίας Μονάδων Ψυχικής Υγείας, να διενεργούν κοινωνικές έρευνες για την εφαρμογή προγραμμάτων πρόνοιας και να εφαρμόζουν προγράμματα για την προστασία της μητέρας και των παιδιών προσχολικής ηλικίας.

Το πλήρες πλαίσιο των αρμοδιοτήτων των Περιφερειών δεν μπορεί ακόμα να προσδιοριστεί πλήρως καθώς ο νέος νόμος βρίσκεται σε μεταβατικό στάδιο.

---

⁶⁷ Άρθρο 3 του Ν. 2646/98

3.5 Οργάνωση δομών, Υπηρεσιών και Προγραμμάτων Κοινωνικής Προστασίας από τους Ο.Τ.Α.

Κατόπιν σειράς νομοθετικών ρυθμίσεων, οι Ο.Τ.Α. έχουν θεσμικά τη δυνατότητα να διαχειρίζονται οργανωτικά και λειτουργικά το ευρύτατο, πλέον πλαίσιο κοινωνικών δράσεων. Οι τρόποι με βάση τους οποίους οργανώνεται η παροχή κοινωνικών υπηρεσιών, είναι οι εξής :

1. Είτε με τη σύσταση αυτοτελών νομικών προσώπων (Ν.Π.Δ.Δ., ή Ν.Π.Ι.Δ., δηλαδή Δημοτικών Επιχειρήσεων ή Αστικών Μη Κερδοσκοπικών Εταιριών), που παρέχουν υπηρεσίες ανοιχτής ή κλειστής περιθαλψης σε διάφορες ομάδες του πληθυσμού, μέσω καταστατικών στόχων για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των δημοτών.
2. Είτε με την τροποποίηση του Οργανισμού Εσωτερικής Υπηρεσίας, για την πρόβλεψη Διευθύνσεων, Τμημάτων ή Γραφείων παροχής κοινωνικών υπηρεσιών, ως ενσωματωμένες οργανικές μονάδες του Ο.Τ.Α. Στη δεύτερη αυτή περίπτωση η οργανική μονάδα αναπτύσσει δραστηριότητες ειδικών σκοπών που δεν καλύπτονται από τα Νομικά Πρόσωπα (π.χ. συμβουλευτικές υπηρεσίες, πληροφόρηση, εκτέλεση προγραμμάτων κλπ), ενώ οι δαπάνες της καλύπτονται από τον προϋπολογισμό του Δήμου⁶⁸.

Το 2006, λειτουργούν συνολικά 124 επιχειρήσεις και Ν.Π.Ι.Δ. των Ο.Τ.Α. στον τομέα της υγείας και της κοινωνικής πρόνοιας και 239 που δραστηριοποιούνται υπέρ του κοινωνικού συνόλου και παρέχουν προσωπικές κοινωνικές υπηρεσίες. Οι επιχειρήσεις αυτές αντανακλούν το 12,4 % και το 33,54 % αντίστοιχα, του συνόλου των επιχειρήσεων των Ο.Τ.Α.⁶⁹

Οι Ο.Τ.Α. έχουν ακόμη τη δυνατότητα σύστασης διαδημοτικών επιχειρήσεων για την από κοινού παροχή κοινωνικών υπηρεσιών και την αντιμετώπιση κοινωνικών προβλημάτων που απαιτούν συνεργασία και συντονισμένες δράσεις.

Σήμερα, παρέχεται από τους περισσότερους Δήμους της χώρας ένα ευρύτατο φάσμα υπηρεσιών κοινωνικού χαρακτήρα. Οι υπηρεσίες αυτές μπορούν να ταξινομηθούν στις ακόλουθες κατηγορίες :

⁶⁸ Γ. Αμίτσης, «Αρχές Οργάνωσης και Λειτουργίας του Συστήματος Κοινωνικής Πρόνοιας. Το ελληνικό μοντέλο των κοινωνικών υπηρεσιών και η ευρωπαϊκή εμπειρία», Εκδόσεις Παλαζήσης, Αθήνα 2001, σελ.136-137

⁶⁹ Β. Δεληθέου, « Τοπική Ανάπτυξη και Αυτοδιοίκηση. Θεσμικό πλαίσιο. Αναπτυξιακά Προγράμματα και Παγκοσμιοποίηση», Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα 2006, σελ. 35

1. Προγράμματα ανοικτής προστασίας ηλικιωμένων, στα πλαίσια των οποίων παρέχονται σε ηλικιωμένα άτομα υπηρεσίες πρωτοβάθμιας υγείας, κατ' οίκον εξυπηρέτησης, αναψυχής και κοινωνικής ενεργοποίησης. Παράδειγμα αποτελούν τα Κέντρα Ανοικτής Προστασίας Ηλικιωμένων (Κ.Α.Π.Η.), ΤΑ Κέντρα Ημερήσιας Φροντίδας Ηλικιωμένων (Κ.Η.Φ.Η.), αλλά και το πρόγραμμα « Βοήθεια στο Σπίτι».
2. Προγράμματα υποστήριξης της οικογένειας και των νέων, κυρίως μέσω της λειτουργίας βρεφονηπιακών και παιδικών σταθμών, των Κέντρων Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών (Κ.Δ.Α.Π.), των Κέντρων Φροντίδας Οικογένειας (Κε.Φ.Ο.)⁷⁰, των συμβουλευτικών σταθμών, των πολιτιστικών και αθλητικών δράσεων για νέους κ.ά.
3. Προνοιακά προγράμματα, τα οποία απευθύνονται σε Α.Μ.Ε.Α. (τόσο ενήλικες όσο και παιδιά), με στόχο την ανάπτυξη δεξιοτήτων, τη δημιουργική τους απασχόληση και τη συμβολή στην κοινωνική τους ένταξη. Ακόμα, προγράμματα που απευθύνονται σε απόρους με στόχο την κοινωνική και οικονομική τους στήριξη, καθώς και προγράμματα ειδικών κατηγοριών πληθυσμού, όπως μετανάστες και παλιννοστούντες.
4. Προγράμματα πρόληψης, που παρέχονται μέσω των δημοτικών ιατρείων και των συμβουλευτικών σταθμών και εστιάζουν κυρίως, στο χώρο της ψυχικής υγείας, της εξάρτησης από τα ναρκωτικά αλλά και της αγωγής υγείας και συχνά παρέχονται σε συνεργασία με νοσοκομεία, γενικά και ψυχιατρικά, τον Ο.Κ.Α.Ν.Α., το ΚΕ.ΘΕ.Α. κλπ.
5. Προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης, που παρέχονται κυρίως μέσω δημοτικών Κέντρων Επαγγελματικής Κατάρτισης, με στόχο την ένταξη στην αγορά εργασίας κυρίως ανέργων και γυναικών⁷¹.

---

⁷⁰ Είναι μονάδες που εδρεύουν σε σχετικά υποβαθμισμένες αστικές, ημιαστικές και αγροτικές περιοχές της χώρας και αναπτύσσουν δραστηριότητες προληπτικού και συμβουλευτικού κυρίως χαρακτήρα, με στόχο τη βελτίωση της ποιότητας ζωής της οικογένειας. Κάθε ΚΕΦΟ προσαρμόζει τις δραστηριότητες του στις εκάστοτε διαμορφούμενες ανάγκες της κοινότητας και μπορεί να είναι προγράμματα προληπτικής στήριξης της οικογένειας, προγράμματα ανάδοχων οικογενειών, επιμόρφωσης, ενισχυτικής διδασκαλίας, απασχόλησης παιδιών, γυναικών, τρίτης ηλικίας κλπ.

⁷¹ ΕΕΤΑΑ, « Κοινωνική Πολιτική και Τοπική Αυτοδιοίκηση, Παρούσα κατάσταση και προοπτικές», ΕΕΤΑΑ, Αθήνα, 1995, σελ. 82-83

3.6 Οι Πόροι Παροχής Κοινωνικών Υπηρεσιών των Ο.Τ.Α.

Σύμφωνα με το Άρθρο 25 του Ν. 1828/89, οι οικονομικοί πόροι των Ο.Τ.Α. αποτελούνται από τα τακτικά έσοδα, τα έκτακτα έσοδα και τους Κεντρικούς Αυτοτελείς Πόρους (Κ.Α.Π.).

Στα τακτικά έσοδα περιλαμβάνονται : α) οι θεσμοθετημένοι υπέρ αυτών πόροι, β) τα εισοδήματα της κινητής και ακίνητης περιουσίας των Ο.Τ.Α., γ) τα ανταποδοτικά τέλη και δικαιώματα και δ) φόροι, τέλη, δικαιώματα και εισφορές.

Στα έκτακτα έσοδα περιλαμβάνονται τα έσοδα που προέρχονται από : α) δάνεια, δωρεές, κληροδοτήματα, κληρονομίες, β) διάθεση, εκποίηση και γενικά εκμετάλλευση περιουσιακών στοιχείων και γ) κάθε άλλη πηγή.

Οι Κεντρικοί Αυτοτελής Πόροι αποτελούν πηγές εσόδων από : α) ποσοστό 20% των συνολικών ετήσιων καθαρών εισπράξεων από φόρους εισοδημάτων φυσικών και νομικών προσώπων, β) ποσοστό 50% από ετήσια τέλη κυκλοφορίας αυτοκινήτων, γ) ποσοστό 3% από συνολικές εισπράξεις του φόρου ακίνητης περιουσίας (Φ.Α.Π.), και δ) φόροι που έχουν θεσπιστεί υπέρ της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

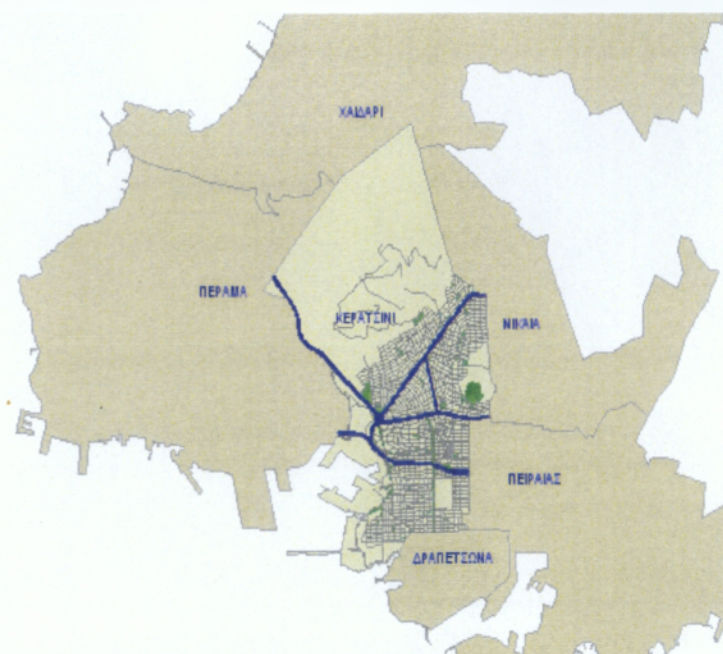
Επίσης βασική πηγή εσόδων των Ο.Τ.Α. αποτελεί η Συλλογική Απόφαση Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Σ.Α.Τ.Α.), δηλαδή το μερίδιο της τοπικής αυτοδιοίκησης από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων. Τέλος άλλες πηγές εσόδων των Ο.Τ.Α. αποτελούν το πρόγραμμα του ΥΠ.ΕΣ.Δ.Δ.Α. «Θησέας» και τα Διαρθρωτικά Ταμεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Τα τακτικά έσοδα υπερτερούν έναντι των έκτακτων, και σε αυτό το σημείο θα πρέπει να υπογραμμίσουμε ότι η Σ.Α.Τ.Α. καταγράφεται ως έκτακτο έσοδο, γεγονός που μειώνει κατά κάποιο ποσοστό την απόκλιση μεταξύ τακτικών και έκτακτων εσόδων.

Τα έσοδα των ελληνικών Ο.Τ.Α. εξαρτώνται στην απόλυτη πλειοψηφία τους από τις κρατικές επιχορηγήσεις. Οι μικροί πληθυσμιακά Ο.Τ.Α. παρουσιάζουν εντονότερη εξάρτηση σε σχέση με τους μεγαλύτερους, καθώς οι τελευταίοι έχουν περισσότερες δημοσιονομικές δυνατότητες, αλλά και λειτουργικές ικανότητες να αντλήσουν πόρους από την τοπική κοινωνία. Η γενική εικόνα αποδίδεται με την παρατήρηση, ότι οι ίδιοι πόροι των Ο.Τ.Α. δεν μπορούν σε καμία περίπτωση να καλύψουν τη δυναμικότητα των δαπανών⁷²

⁷² Κ.Ε.Δ.Κ.Ε., «Οι Ο.Τ.Α. σε αριθμούς», Αθήνα 2007,σελ. 30, 32-34

Γ. Κουγιανός, « Το οικονομικό, Διοικητικό και Νομικό Πλαίσιο των Ο.Τ.Α.»σελ. 4-6

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο : Ο Δήμος Κερατσινίου

Το τέταρτο κεφάλαιο αποτελεί ένα είδος εισαγωγής για τα πορίσματα της εμπειρικής μελέτης που θα παρουσιαστούν στη συνέχεια. Στην πρώτη παράγραφο γίνεται μια αναφορά στο ιστορικό της δημιουργίας του δήμου Κερατσινίου και στην εξέλιξη που έχει γνωρίσει κατά την πάροδο των ετών. Στην συνέχεια παρουσιάζεται η πληθυσμιακή σύνθεση των δημοτών, ενώ στο τέλος γίνεται μια συνοπτική αναφορά στις υπηρεσίες και τα νομικά πρόσωπα που εφαρμόζουν την οικονομική, διοικητική και περιβαλλοντική πολιτική του Δήμου. Σ' αυτό το κεφάλαιο σκόπιμα δεν αναφέρεται η κοινωνική πολιτική του δήμου για το λόγο ότι αναλύεται διεξοδικά στο επόμενο κεφάλαιο.

4.1 Η ιστορική πορεία και η ίδρυση του Δήμου Κερατσινίου

Ο Δήμος Κερατσινίου είναι ένα σύγχρονο αστικό κέντρο, το οποίο, μαζί με τους δήμους Δραπετσώνας, Νίκαιας, Κορυδαλλού και Περάματος, ανήκει στην ευρύτερη δυτική περιφέρεια της Νομαρχίας Πειραιά⁷³.

Ο οικιστικός ιστός του Κερατσινίου καλύπτει το μεγαλύτερο τμήμα της έκτασης που περιλαμβάνεται στα διοικητικά όρια της πόλης, με εξαίρεση τις βορειοδυτικές παρυφές της, οι οποίες δεν έχουν ακόμη ενταχθεί στο σχέδιο πόλεως. Ο δήμος έχει συνολική έκταση 8.000 τ.μ. περίπου και συνορεύει με τους Δήμους Πειραιά, Νίκαιας, Χαϊδαρίου, Περάματος και Δραπετσώνας. Συγκεκριμένα, αρχίζοντας από τις νοτιοανατολικές παρυφές, με κατεύθυνση προς Βορρά, η οριογραμμή του δήμου συναντά τους δήμους Πειραιά και Δραπετσώνας. Από την άλλη πλευρά η οριογραμμή φτάνει αρχικά στο ύψωμα του Σελεπίτσαρι και εκεί συναντά τα όρια του Δήμου Νίκαιας, με τον οποίο το Κερατσίνι συνορεύει στην ανατολική πλευρά του, μέχρι τον Βορρά, όπου τελειώνουν τα σύνορα με τη Νίκαια. Ένα μικρό μόνο τμήμα της οριογραμμής αποτελεί τα σύνορα του Κερατσινίου με τον Δήμο Χαϊδαρίου, στη συνέχεια η οριογραμμή στρέφεται νότια, καλύπτοντας όλη τη δυτική πλευρά, όπου εκτείνονται τα σύνορα με το Δήμο Περάματος, σε μια καμπύλη που προχωρά ως και την παραλία του Σαρωνικού. Στα νότια, φυσικό και διοικητικό όριο του δήμου αποτελεί η ακτή του Σαρωνικού, η οποία αρχίζοντας από τον όρμο του Κερατσινίου (λιμάνι Ηρακλέους) και ακολουθώντας αρχικά ανατολική και στη συνέχεια νότια πορεία, φτάνει στα όρια με τον Δήμο Δραπετσώνας.

Από την πλευρά του Σαρωνικού που απλώνεται στα νοτιοδυτικά, τον κοντινό ορίζοντα κλείνουν τα νησιά της Ψυτάλλειας και της Σαλαμίνας, καθώς και το νησάκι του Αγίου Γεωργίου.

Στα νεότερα χρόνια, και σύμφωνα με τα στοιχεία των επίσημων απογραφών, φαίνεται ότι ο πληθυσμός του Δήμου Κερατσινίου γνώρισε ραγδαία αύξηση μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή, με την υποδοχή σημαντικού αριθμού προσφύγων. Σύμφωνα με την πρώτη επίσημη απογραφή, που πραγματοποιήθηκε το 1928, όταν ακόμη το Κερατσίνι άνηκε διοικητικά στον Πειραιά ως συνοικισμός του, ο πληθυσμός του ήταν

---

⁷³ Από την 1^η Ιανουαρίου 2011 ο δήμος Κερατσινίου συνενώθηκε με το δήμο Δραπετσώνας και μετονομάστηκε σε δήμο Κερατσινίου-Δραπετσώνας ύστερα από την εφαρμογή του νόμου 3852/10 "Πρόγραμμα Καλλικράτης" με το οποίο μεταρρυθμίστηκε η διοικητική διαίρεση της χώρας, και ανήκει στην Περιφέρεια Αττικής.

27.256 άτομα (συμπεριλαμβανομένων και των κατοίκων των συνοικισμών Αμφιάλης, Αναλήψεως, Αναστάσεως, Ευγένειας και Ταμπουρίων)⁷⁴

Ο πρώτος οικισμός του Δήμου κτίστηκε στην πλαγιά του λόφου του Αγίου Γεωργίου σε σημείο ευνοϊκό για απόκρουση ενδεχόμενων επιδρομών και με ορατότητα στη θάλασσα. Οι θεμελιώσεις δίπλα στον Ναό του Αγίου Γεωργίου και τα διάφορα ευρήματα δίνουν ενδείξεις ότι ο πρώτος οικισμός στην περιοχή κατασκευάστηκε περί το 3000 π.Χ. Το όνομα της περιοχής ήταν *Θυμαϊτάδαι* και γειτόνευε με τον πειραϊκό συνοικισμό του Ηρακλέους. Ο οικισμός βρισκόταν πάνω στη σημερινή Λεωφόρο Δημοκρατίας, που ενώνει την Αθήνα, τον Πειραιά, το Κερατσίνι και το Πέραμα. Εικάζεται ότι εκεί ο Θησέας ναυπήγησε τα πλοία του, βάσει αναφοράς του Πλουτάρχου στους *Βίους Παράλληλους*. Η περιοχή εγκαταλείφθηκε προσωρινά όταν εγκαταστάθηκε εκεί ο Ξέρξης.

Είναι άγνωστη η ιστορία του Δήμου κατά την Ρωμαϊκή, Βυζαντινή και Μεταβυζαντινή περίοδο. Το 17^ο αιώνα η περιοχή κατοικείται από λίγους ξωμάχους που ασχολούνται με αγροτικές εργασίες, εκτρέφουν χοίρους που τους ταΐζουν με ξυλοκέρατα και φροντίζουν τα μελίσσια τους. Αυτοί αποφάσισαν και έχτισαν στο Λόφο του Αγίου Γεωργίου την πρώτη εκκλησία αφιερωμένη στον **Άγιο Νικόλαο**. Μόλις ο ήλιος βασιλέυε και το πρώτο σκοτάδι απλωνόταν η σιωπή και η ερημιά προκαλούσε φόβο και αγριεύσουν, έτσι οι παλιοί ξωτάρηδες και οι καλόγεροι της μονής του Αγ. Σπυρίδωνα αποκαλούσαν την περιοχή από τον Άγιο Διονύσιο ως το Λόφο του Αγ. Γεωργίου, «*Αγριμειό*». Πάντως αυτή η ονομασία δεν επικράτησε. Η περιοχή ήταν ήδη γνωστή από τον 17^ο αιώνα ως **Κερατσίνι ή Τσερατσίνι** και έτσι καταγράφεται σε τουρκικά και ελληνικά έγγραφα.

Το όνομα Κερατσίνι είναι σύνθετο από δύο λέξεις, η μία φανερώνει το είδος ενός δέντρου την **Κερατιά** το οποίο πλεόναζε στην περιοχή εκείνη την εποχή και η άλλη το όνομα του ιδιοκτήτη όλης αυτής της περιοχής, που οριζόταν από το Λόφο του Αγίου Γεωργίου ως τα Μανιάτικα και από το σημερινό νεκροταφείο της Αναστάσεως ως τη Δραπετσώνα, ο οποίος ονομαζόταν Γκίνης⁷⁵.

Στα τέλη του 18^{ου} αιώνα το παλαιό χωριό Κερατσίνι, κάτω από άγνωστες αιτίες αλλά πιθανόν από αφιερώσεις, είχε περιέλθει στην κυριότητα της μονής Φανερωμένης

⁷⁴ Δ. Λούκας, Μ. Κλαδιά, Δ. Μπελέζος. Εποπτεία: Β Αιγυπτίας. «ΚΕΡΑΤΣΙΝΙ: Όψεις της Πολιτικής και Δημοτικής Ιστορίας του Δήμου Κερατσινίου», Εκδόσεις Αλέξανδρος, Αθήνα 2004, σελ. 18-19

⁷⁵ Δρ. Χ. Κουτελάκης, «Λεύκωμα Δήμου Κερατσινίου», 60χρόνια (1934-1994), Αθήνα, 1994, σελ.10

Σαλαμίνας, η οποία αναγκάστηκε το 1822 να το εκχωρήσει σε Τούρκους κτηματίες εξαιτίας των κακών οικονομικών της.

Κατά την Ελληνική Επανάσταση εγκαταστάθηκε στο Κερατσίνι ο Γεώργιος Καραϊσκάκης, ο οποίος κατασκεύασε πρόχειρες οχυρώσεις (ταμπούρια) [από τα οποία ένα τμήμα της πόλης ονομάζεται Ταμπούρια], μέσα από τα οποία και πολεμούσε και τα οποία υπήρχαν μέχρι πρόσφατα. Το 1827 η πόλη καταστράφηκε από τον Κιουταχί Πασά και παρέμεινε έρημη ως το 1830. Το 1836 όπου στον Πειραιά εγκαθίσταται οι πρώτοι κάτοικοι, κάποιοι αγόρασαν εκτάσεις στις έρημες περιοχές του Κερατσινίου και άρχισαν να εγκαθίσταται οι πρώτοι κάτοικοι, ενώ το 1840 το Κερατσίνι περιήλθε στο Δήμο Αθηναίων. Το 1870 έγινε αυτόνομη κοινότητα με όνομα «*Νέο χωριό Κερατσινίου*» και άρχισε πάλι η μόνιμη εγκατάσταση.

Οι Πειραιώτες έχτισαν προς τιμήν του Γεωργίου Καραϊσκάκη ένα ναό δίπλα στο εκκλησάκι του Αγίου Νικολάου στον ομώνυμο λόφο. Το 1879 ο χώρος ανακαινίσθηκε και μετατράπηκε σε μοναστήρι. Το 1902 ο ναός καταστράφηκε από πυρκαγιά, αλλά αμέσως άρχισαν οι εργασίες για την ανακατασκευή του. Το 1963 ο ναός καταστράφηκε και στην θέση του χτίστηκε νέος ο οποίος ολοκληρώθηκε το 2000.

Μετά την Μικρασιατική Καταστροφή η αύξηση του πληθυσμού της Ελλάδας αυξήθηκε ραγδαία, έτσι και στο Κερατσίνι εγκαταστάθηκε μεγάλος αριθμός προσφύγων από τη Μικρά Ασία, τον Πόντο αλλά και την Κωνσταντινούπολη. Έτσι με το Π.Δ. 18 της 18^{ης} Ιανουαρίου 1934 "*περί αναγνώρισεως Δήμων και Κοινοτήτων εν τω νομώ Αττικοβοιωτίας*" η περιοχή μετατράπηκε σε δήμο με την ονομασία *Δήμος Ταμπουρίων* που περιελάμβανε και τους συνοικισμούς Ανάληψης, Αμφιάλης και Ευγένειας. Αργότερα στις 29 Ιανουαρίου 1934 με νεότερο διάταγμα ο δήμος ενώνεται με την κοινότητα Αγ. Γεωργίου Κερατσινίου και έτσι δημιουργήθηκε ο *Δήμος Αγίου Γεωργίου Κερατσινίου* όπου διατηρήθηκε ως την 27^η Μαΐου 1936. Στις 27/5/1936 ο τότε δήμαρχος Κ. Φίλανδρος, πρότεινε και έγινε αποδεκτή η νέα ονομασία του δήμου σε *Δήμο Αμφιάλης* και παρέμεινε με αυτό το όνομα ως το 18/1/1947 όπου ο τότε δήμαρχος Χρήστος Μπουγάς εισηγήθηκε την αλλαγή του ονόματος σε *Δήμο Κερατσινίου* όπως καθιερώθηκε μέχρι σήμερα⁷⁶.

Ο Δήμος στεγάζεται επί της οδού Ελ. Βενιζέλου 200 στο Κερατσίνι σε ένα πλήρως ανακαινισμένο κτίριο.

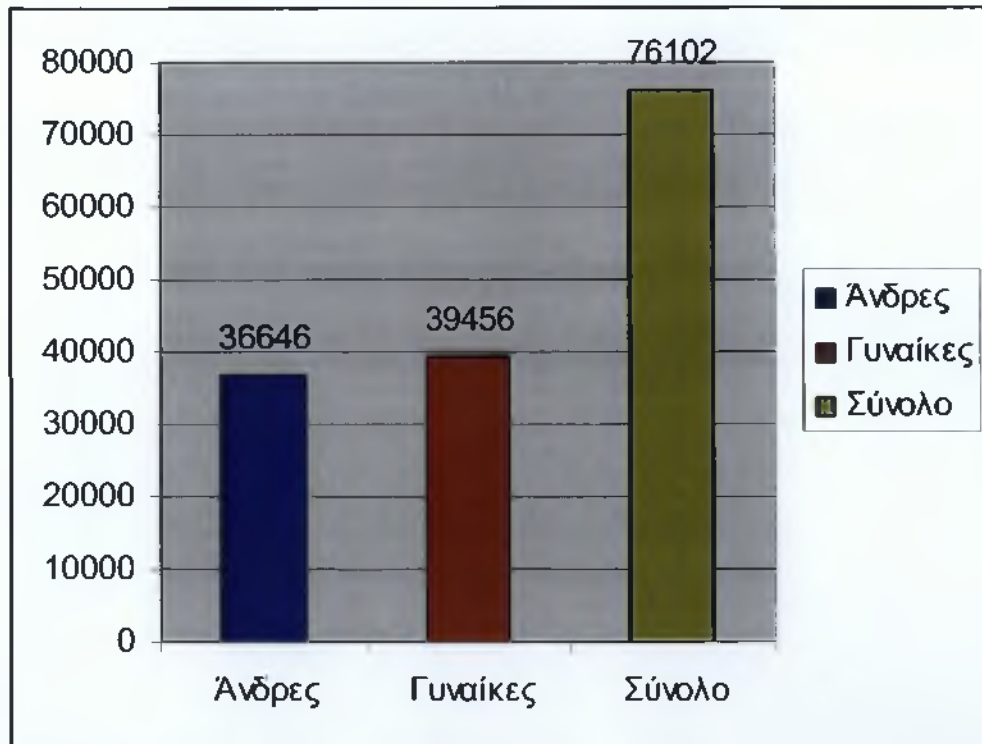
⁷⁶ Δρ. Χ. Κουτελάκης, «Λεύκωμα Δήμου Κερατσινίου», 60 χρόνια (1934-1994), Αθήνα, 1994, σελ. 11, 18.

4.2 Ο πληθυσμός του δήμου

Σύμφωνα με την τελευταία απογραφή που πραγματοποίησε η Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος το 2001 οι μόνιμοι κάτοικοι του Δήμου Κερατσινίου ανέρχονται σε 76.102 άτομα ⁷⁷.

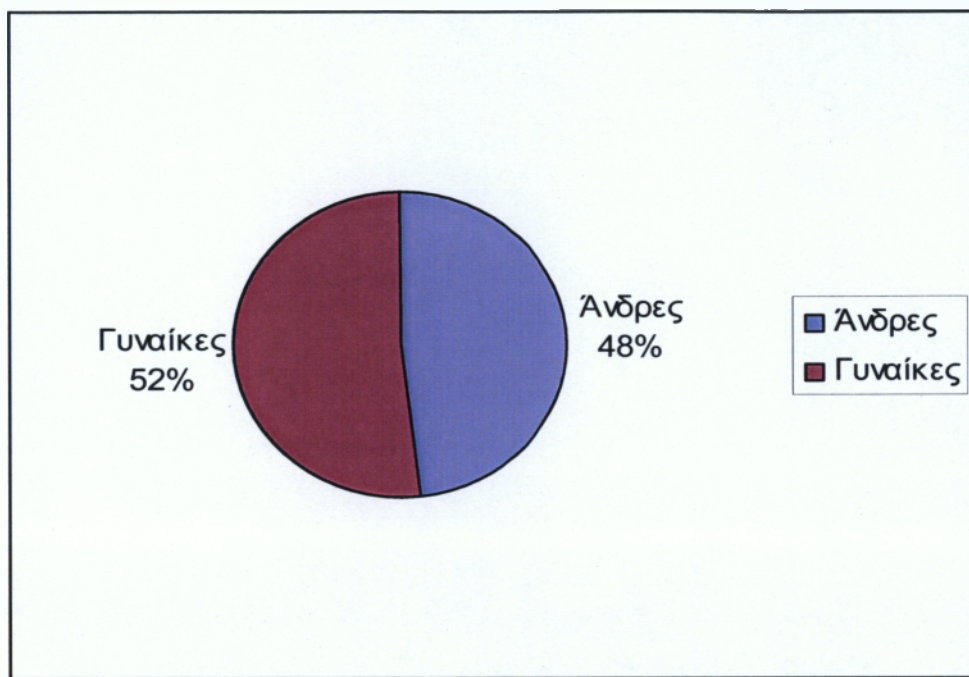
Το 2001, ο Δήμος Κερατσινίου είναι ο τρίτος μεγαλύτερος δήμος, μετά το Δήμο Πειραιά με πληθυσμό 175.697 και το Δήμο Νίκαιας με πληθυσμό 93.086.

Η σύνθεση του Δήμου Κερατσινίου, όσον αφορά το φύλλο δείχνει να υπερτερούν οι γυναίκες έναντι των ανδρών με ποσοστά 52% και 48% αντίστοιχα.

Διάγραμμα 1^ο : Πληθυσμός του Δήμου Κερατσινίου 2001
(Επεξεργασία των στοιχείων απογραφής 2001)

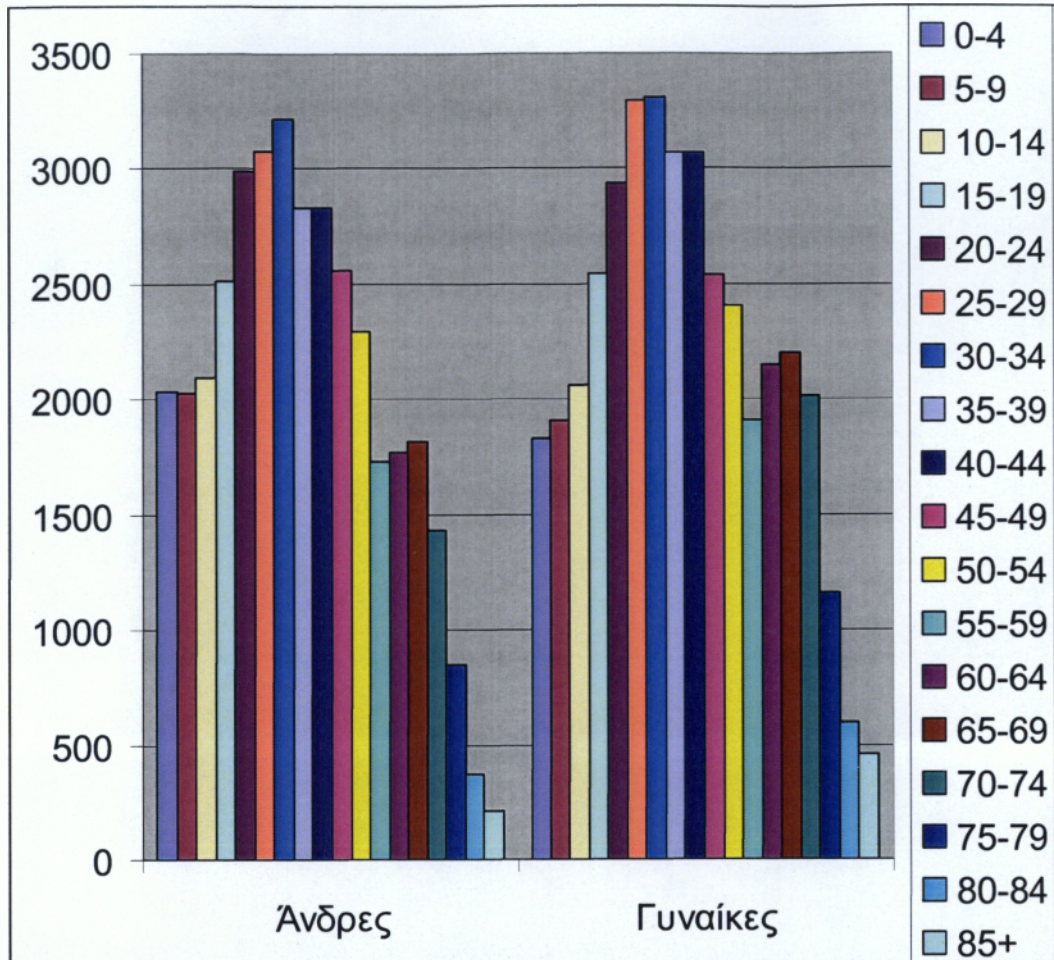
⁷⁷ Ελληνική Στατιστική Υπηρεσία, Απογραφή πληθυσμού έτους 2001

Διάγραμμα 2° :Πληθυσμός του Δήμου Κερατσινίου 2001 ανά φύλο
(Επεξεργασία των στοιχείων απογραφής 2001)

Η ηλικιακή και κατά φύλο κατανομή του πληθυσμού όπως φαίνεται στο διάγραμμα 3°, αποδεικνύει ότι η πλειονότητα του πληθυσμού αφορά στις ηλικίες 15-44 ετών, ενώ η μειονότητα αφορά στους ηλικιωμένους..

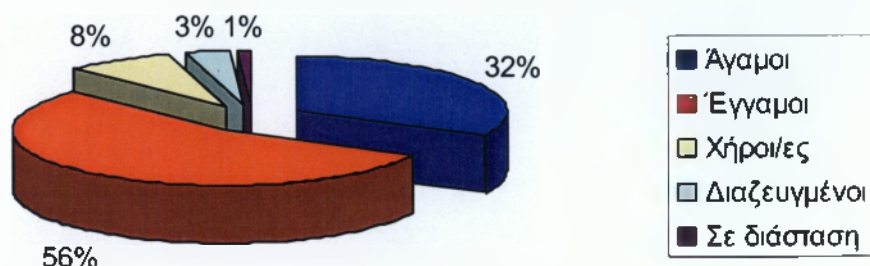

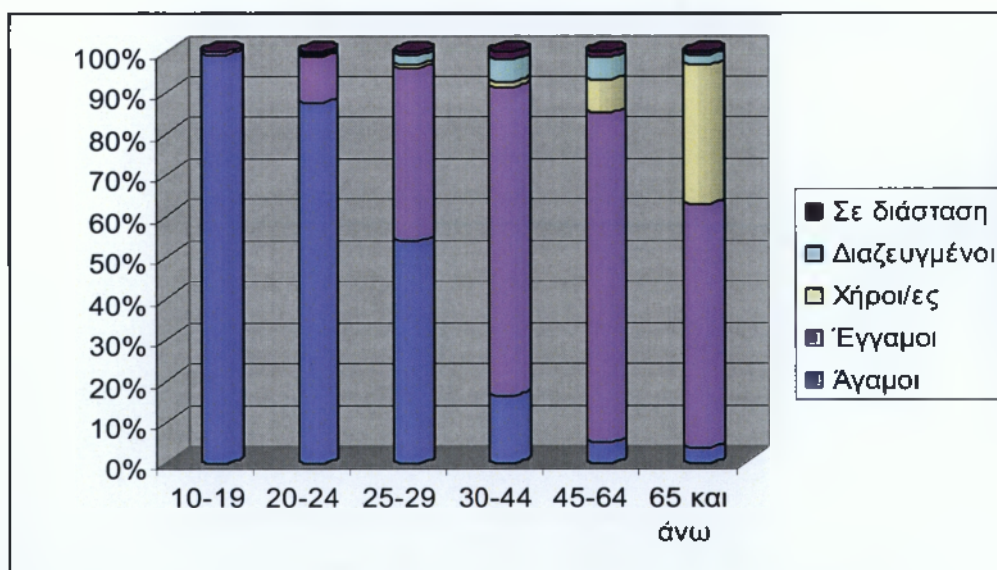
Διάγραμμα 3^ο : Ο πληθυσμός του 2001 κατά φύλο και ομάδες ηλικιών (Επεξεργασία των στοιχείων απογραφής 2001)

Όσον αφορά την οικογενειακή κατάσταση του πληθυσμού του Δήμου Κερατσινίου οι έγγαμοι αποτελούν το μεγαλύτερο ποσοστό με 56%, ακολουθούν οι άγαμοι με ποσοστό 32%, οι χήροι/ες με ποσοστό 8%, οι διαζευγμένοι με ποσοστό 3% και τέλος αυτοί που καταλαμβάνουν το μικρότερο ποσοστό είναι οι σε διάσταση με ποσοστό 1%. Σε απόλυτες τιμές τα παραπάνω ποσοστά αντιστοιχούν σε 37.613 έγγαμα άτομα, σε 29.831 άγαμα άτομα, 5.545 χήρους/χήρες, 2.339 διαζευγμένους και 774 άτομα σε διάσταση. Επίσης είναι ενδιαφέροντα τα στοιχεία που εμφανίζονται στο διάγραμμα 4^ο και καταγράφουν το μέγιστο ποσοστό του έγγαμου πληθυσμού στην ηλικιακή ομάδα των 30-44, και το μέγιστο αριθμό των χηρών στην ηλικιακή ομάδα 65 και άνω.

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΚΕΡΑΤΣΙΝΙΟΥ ΣΕ ΠΟΣΟΣΤΑ

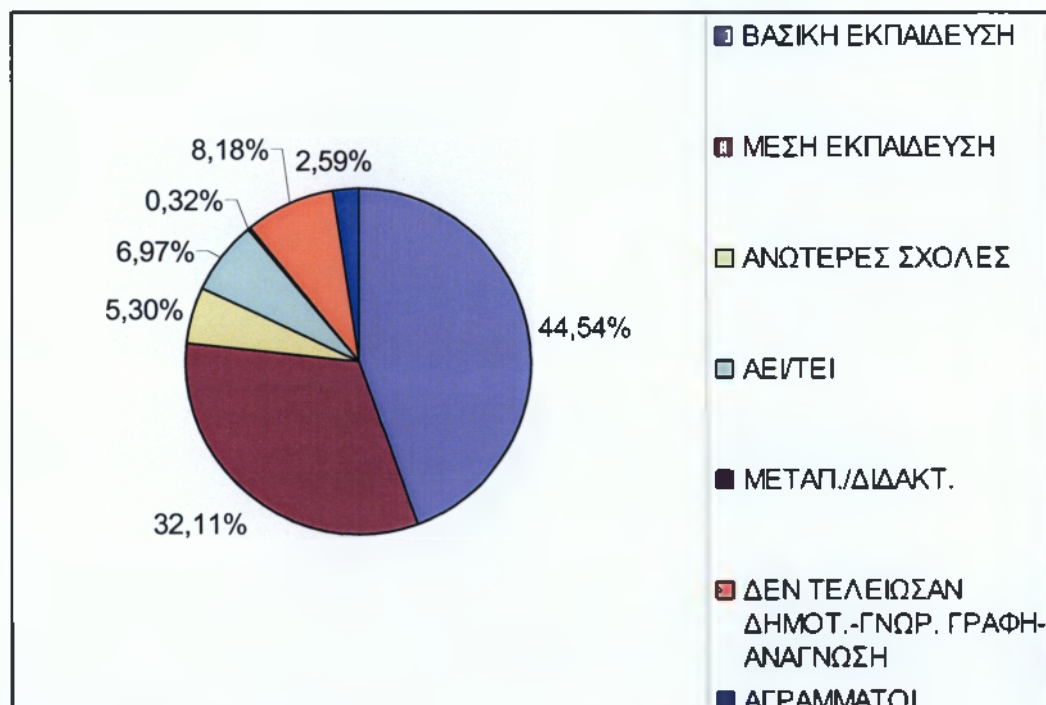
Διάγραμμα 4^ο : Οικογενειακή κατάσταση του Δήμου Κερατσινίου σε ποσοστά (Επεξεργασία των στοιχείων απογραφής 2001)

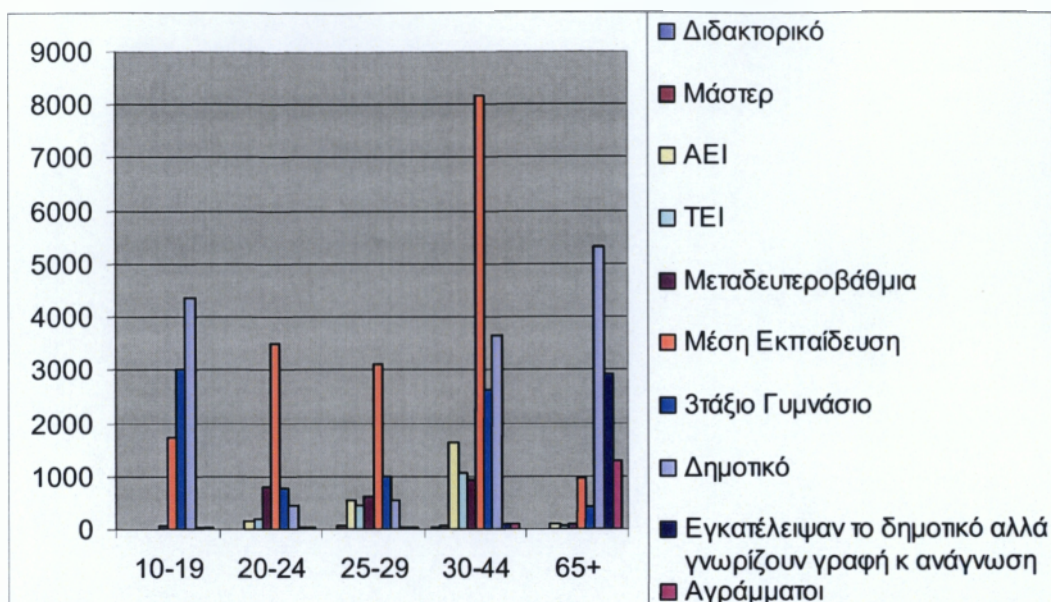
Διάγραμμα 5^ο : Η οικογενειακή κατάσταση του πληθυσμού το 2001 του Δήμου Κερατσινίου (Επεξεργασία των στοιχείων απογραφής 2001)

Το Εκπαιδευτικό Επίπεδο του πληθυσμού του Δήμου Κερατσινίου απεικονίζεται στο διάγραμμα 5^ο και 6^ο .

Αναφορικά με τη Βασική Εκπαίδευση το ποσοστό ανέρχεται σε 44,54%, στη Μέση Εκπαίδευση το ποσοστό των δημοτών ανέρχεται σε 32,11%, οι Πτυχιούχοι των Ανώτερων Σχολών καταλαμβάνουν ποσοστό 5,3%, οι Απόφοιτοι ΑΕΙ/ΤΕΙ ποσοστό 6,97%, οι κάτοχοι μεταπτυχιακών και διδακτορικών διπλωμάτων κατέχουν το ποσοστό των 0,32%. Τέλος το ποσοστό εκείνων που δεν τελείωσαν το δημοτικό αλλά γνωρίζουν γραφή και ανάγνωση είναι 8,18% και των αγράμματων βρίσκεται στο 2,59%.

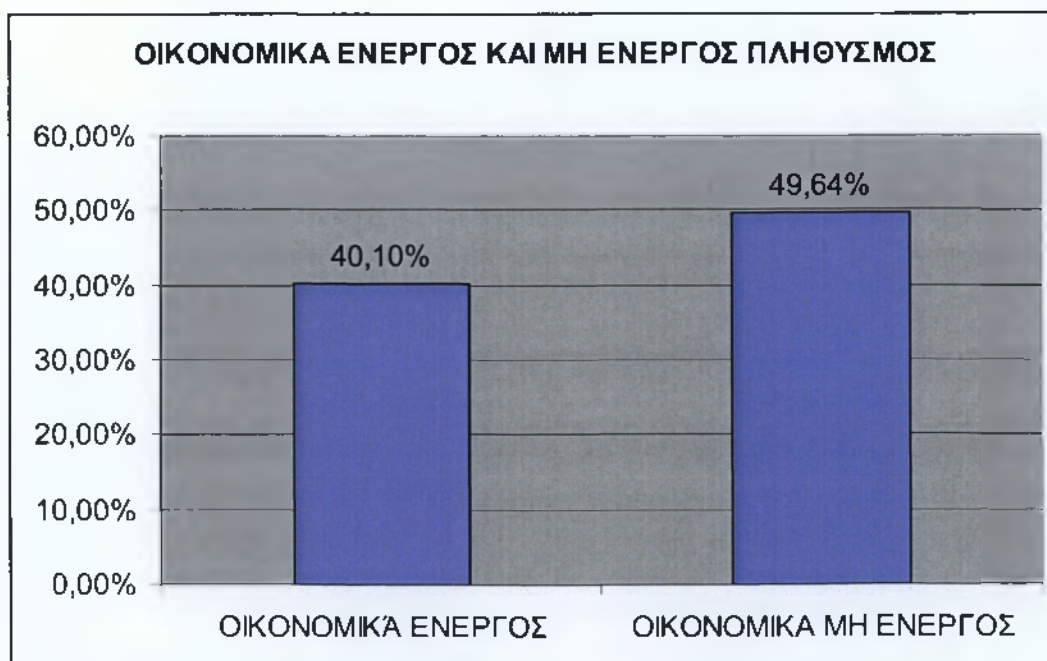

Διάγραμμα 6^ο : Ποσοστιαία σύνθεση πληθυσμού ανά εκπαιδευτικό επίπεδο

Διάγραμμα 7^ο : Εκπαιδευτικό επίπεδο του πληθυσμού ανά ηλικιακή ομάδα.
(Επεξεργασία των στοιχείων της απογραφής 2001)

Ο Οικονομικά ενεργός πληθυσμός του Δήμου Κερατσινίου ανέρχεται σε 30.515 άτομα που αποτελούν το 40,10% του πληθυσμού, ενώ ο οικονομικά μη ενεργός πληθυσμός ανέρχεται στα 37.785 άτομα δηλαδή στο 49,64% του πληθυσμού.

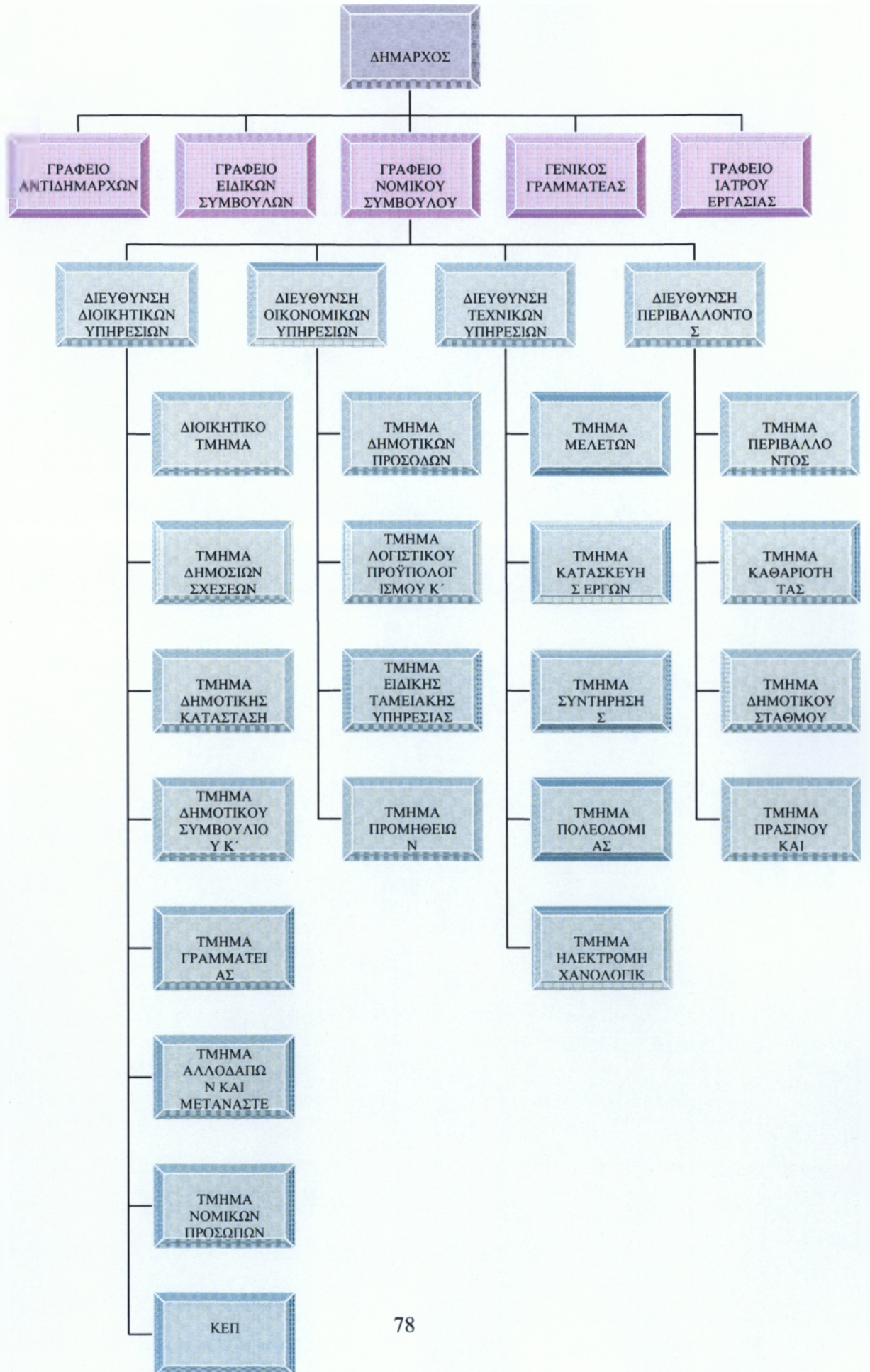

Διάγραμμα 8^ο : Οικονομικά ενεργός και μη ενεργός πληθυσμός
(Επεξεργασία των στοιχείων απογραφής 2001)

4.3 Η διοικητική δομή του δήμου Κερατσινίου

Ο δήμος Κερατσινίου διοικητικά διαιρείται σε τέσσερις Διευθύνσεις, οι οποίες καλύπτουν τον κύριο όγκο των κρίσιμων πολιτικών αναγκών. Κάθε Διεύθυνση διαιρείται σε Τμήματα, τα οποία με τη σειρά τους εξειδικεύουν τις εργασίες και τις παρεμβάσεις ανά Γραφείο.

Οργανόγραμμα Δήμου Κερατσινίου, 2010.

4.3.1 Νομικά πρόσωπα που προσφέρουν υπηρεσίες στους δημότες

Δημοτική Κοινωφελής Επιχείρηση Πολιτισμού και Αναψυχής Κερατσινίου (ΔΗ.Κ.Ε.ΠΟ.Κ.)

Η Δημοτική Επιχείρηση Πολιτισμού και Αναψυχής Κερατσινίου⁷⁸ (ΔΕΠΑΚ) ιδρύθηκε το 1992 και μετονομάστηκε σε Δημοτική Κοινωφελής Επιχείρηση Πολιτισμού και Αναψυχής Κερατσινίου (ΔΗ.Κ.Ε.ΠΟ.Κ) το 2008. Διοικείται από επταμελές διοικητικό συμβούλιο, και σκοπός της είναι η πολιτιστική ανάπτυξη και αναζωογόνηση της πόλης. Στους σκοπούς της περιλαμβάνεται επίσης η δημιουργία και η απόκτηση της αναγκαίας υποδομής, οργάνωσης και λειτουργίας των δραστηριοτήτων που απαιτούνται για την πολιτιστική, κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη της περιοχής, η κατασκευή, διαχείριση και λειτουργία πολιτιστικών κέντρων και κέντρων νεότητας, καθώς και χώρων κοινωνικών και πολιτιστικών λειτουργιών και αθλητικών δραστηριοτήτων και τέλος η ίδρυση και λειτουργία καλλιτεχνικών σχολών και εργαστηρίων εικαστικών τεχνών.

Στα 15 χρόνια λειτουργίας της η επιχείρηση έχει να επιδείξει πολλές δραστηριότητες όπως: τη δημιουργία νέων πολιτιστικών κέντρων με ενεργό ρόλο στη ζωή της πόλης, όπου λειτουργούν εργαστήρια ζωγραφικής και θεάτρου, σχολές εκμάθησης χορού (παραδοσιακών, μοντέρνων και κλασικού μπαλέτου), τμήματα μουσικής και χορωδίας, καθώς και τμήματα εκμάθησης πληροφορικής. Την ίδρυση Μικτής Χορωδίας Ενηλίκων και Φιλαρμονικής. Την καθιέρωση Πολιτιστικών Θεσμών όπως Καρναβάλι, Καλλιτεχνικός Σεπτέμβρης, Παιδική Καλλιτεχνούπολη, αλλά και τη σταθερή λειτουργία Θερινού Κινηματογράφου “Σινέ-Κατερίνα”.

Στις δραστηριότητες της επιχείρησης περιλαμβάνεται επίσης ο σχεδιασμός και η υλοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων, η οργάνωση, διαχείριση και εκμετάλλευση πολιτιστικών εκδηλώσεων, η διοργάνωση επιμορφωτικών σεμιναρίων, προγραμμάτων κατάρτισης και επαγγελματικού προσανατολισμού σε διάφορους τομείς, καθώς και η δημιουργία, οργάνωση και διαχείριση βιβλιοθηκών, της Πινακοθήκης, του θεάτρου, του μουσείου, του ωδείου, του Ινστιτούτου Έρευνας, των μουσικών ομίλων, των πολιτιστικών οργανισμών και των σχολών γραμμάτων και τεχνών .

---

⁷⁸ Σχετικά με αυτό :

www.keratsini.gr/keratsini/resource/section/dimotikiEniheirisiPolitismouAnapsvhisKeratsiniou
(17/11/2010)

Δημοτική Κοινωφελής Επιχείρηση Αθλητισμού Κερατσινίου (ΔΗ.Κ.ΕΠ.Α.Κ.)

Η Δημοτική Κοινωφελής Επιχείρηση Αθλητισμού Κερατσινίου⁷⁹ ιδρύθηκε το Μάιο του 2004 (αρχικά με την ονομασία ΔΕ.Α.ΔΗ.Κ.) με σκοπό την αθλητική ανάπτυξη της περιοχής και την προσφορά στους δημότες διεξόδων μέσω του αθλητισμού. Προς αυτή την κατεύθυνση, σχεδιάζει και υλοποιεί προγράμματα άθλησης για όλες τις ηλικίες, αξιοποιώντας στο έπακρο τις αθλητικές εγκαταστάσεις του δήμου.

Ο Δήμος Κερατσινίου αναγνωρίζοντας τον αθλητισμό ως βασικό στοιχείο της κοινωνικής πολιτικής και θεωρώντας τον αναφαίρετο δικαίωμα κάθε πολίτη που επιδιώκει έναν ισορροπημένο τρόπο ζωής, αναπτύσσει ένα ολοκληρωμένο και συστηματικό πρόγραμμα άθλησης.

Κύριες επιδιώξεις αποτελούν :

- Αύξηση αριθμού των παιδιών που χρησιμοποιούν τις αθλητικές εγκαταστάσεις της περιοχής
- Δημιουργία αξιόλογων και λειτουργικών υποδομών
- Καθιέρωση αθλητικών θεσμών και την ενδυνάμωση των αθλητικών γεγονότων
- Παροχή κινήτρων στους αθλητές της πόλης

Τέλος στο Κερατσίνι υπάρχουν αρκετοί αθλητικοί σύλλογοι και αθλητικά σωματεία τα οποία συμβάλουν ώστε να πραγματοποιηθούν οι επιδιώξεις του Δήμου.

Δημοτική Βιβλιοθήκη

Η Δημοτική Βιβλιοθήκη⁸⁰ ιδρύθηκε το 1962 και λειτουργεί ως Ν.Π.Δ.Δ. Μέχρι σήμερα διοικείται από 5μελές Διοικητικό Συμβούλιο. Τα πρώτα χρόνια ύπαρξης της βιβλιοθήκης, υπήρχε μόνο η Κεντρική στην περιοχή των Ταμπουρίων, όμως η μεγάλη έκταση του Δήμου επέβαλε τη δημιουργία 2 παραρτημάτων, ενός στην Αμφιάλη και ενός

---

⁷⁹ Σχετικά με αυτό :

www.keratsini.gr/keratsini/resource/section/DhmotikhKoinwfelhsAthlitismouDhmouKeratsinioy (17/11/2010)

⁸⁰ Σχετικά με αυτό : www.keratsini.gr/keratsini/resource/section/DhmotikhBibliothkh (17/11/2010)

στην Ευγένεια. Απασχολεί 7 άτομα ως μόνιμο προσωπικό, όλοι πτυχιούχοι βιβλιοθηκονομίας. Λειτουργεί καθημερινά από τις 8:30 έως 13:30 και από τις 17:00 έως 20:00.

Η Δημοτική Βιβλιοθήκη περιλαμβάνει μια πλούσια συλλογή από 35.000 τόμους βιβλίων, και τα μέλη της ανέρχονται σε 13.000. Όλες οι λειτουργίες της βιβλιοθήκης είναι αυτοματοποιημένες χάρη στο ειδικό βιβλιοθηκονομικό πρόγραμμα “ΑΒΕΚΤ” 5.5 που χρησιμοποιεί. Η βιβλιοθήκη λειτουργεί ως δανειστική, ενώ και στους τρεις χώρους της διαθέτει αναγνώστηριο και φωτοτυπικό μηχάνημα για την εξυπηρέτηση των αναγνωστών.

Στις δραστηριότητές της περιλαμβάνεται η συνεργασία με τους συγγραφείς της πόλης, και η διοργάνωση εκδηλώσεων με σκοπό την προώθηση του βιβλίου.

4.4 Άλλες δομές- υπηρεσίες στο Δήμο

Όσον αφορά τις μονάδες εκπαίδευσης, στο Δήμο λειτουργούν 22 νηπιαγωγεία εκ των οποίων 5 ολοήμερα, 24 δημόσια δημοτικά εκ των οποίων 12 ολοήμερα, 1 ειδικό και 2 ιδιωτικά, 7 δημόσια γυμνάσια και 2 ιδιωτικά, 4 λύκεια και 1 Ι.Ε.Κ.

Επίσης στο Δήμο Κερατσινίου έχουν συσπειρωθεί αρκετοί πολιτιστικοί, εξωραϊστικοί και καλλιτεχνικοί σύλλογοι, οι οποίοι επιχορηγούνται από το δήμο και προσφέρουν πολύπλευρο έργο σε όλους τους τομείς του πολιτισμού.

Πολιτιστικοί και εξωραϊστικοί σύλλογοι του Κερατσινίου είναι οι εξής :

- Εταιρεία Τεχνών Επιστήμης και Πολιτισμού Κερατσινίου
- Εξωραϊστικός Σύλλογος Χαραυγής «Ο Άγιος Νικόλαος»
- Σύλλογος Ερασιτεχνών Αλιέων «Ο Άγιος Νικόλαος»
- «Ποιμενικός Αυλός»
- Σωματείο « Ο Άγιος Νικόλαος των Νικητών « Αμφιάλης
- Γυναικείος Σύλλογος Κερατσινίου «Η Στοργή του Παιδιού»
- Σωματείο Γονέων, Κηδεμόνων και Φίλων Ατόμων με Ειδικές Ανάγκες « Η Νίκη»
- Τοπική Ένωση Κερατσινίου
- Εταιρεία Μελέτης Προβλημάτων Κερατσινίου

- Μορφωτικός – Εκδρομικός Σύλλογος Αναστάσεως Κερατσινίου
- Πολιτιστική Πρωτοβουλία
- Σύλλογος Αγωνιστικών Περιστεριών (09)
- Πολιτιστικός – Συλλεκτικός Σύλλογος Κερατσινίου
- Ωδείο «Ρωμανός ο Μελωδός»
- Σύλλογος Γυναικών Κερατσινίου « Η Αθηνά»
- Καλλιτεχνικός Μουσικός Σύλλογος « Η Επτάχορδη Λύρα»

Παράλληλα, στο Κερατσίνι υπάρχουν τα παρακάτω σωματεία που σκοπό έχουν τη διάσωση της πολιτιστικής κληρονομιάς, των παραδόσεων , των ηθών και των εθίμων των περιοχών τους⁸¹.

- ❖ Ένωση Κριτών
- ❖ Δαφνουσίων Χίου
- ❖ Καρπαθίων
- ❖ Αρμενίων
- ❖ Ζακυνθινών
- ❖ Μανιατών

Τέλος, στο Κερατσίνι υπάρχει σημαντικός αριθμός γυμναστικών σωματείων, όπως ⁸²:

- Γυμναστικός Σύλλογος Κερατσινίου (Στίβος)
- Αθλητικός Ποδοσφαιρικός Ψυχαγωγικός Όμιλος (Νέοι Ευγένειας)
- ΑΠΟ Κερατσίνι (Ποδόσφαιρο 5×5)
- Α.Ο. Θεμιστοκλής Κερατσινίου (Μπάσκετ)
- Α.Π.Σ. Μαύρος Αετός (Ποδόσφαιρο)
- Α.Π.Σ. ΑΣΤΗΡ Κερατσινίου (Ποδόσφαιρο)
- Αθλητική Ένωση Ταμπουριών (Ποδόσφαιρο)
- Α.Π.Σ. ΑΡΗΣ Αμφιάλης (Ποδόσφαιρο)
- Αθλητική Ένωση Χαραυγής (Ποδόσφαιρο, γυναικείο ποδόσφαιρο)
- Ο.Φ.Α. Απολλώνιος (Βόλεϊ)

⁸¹ Δ. Λουκάς , Μ. Κλαδιά, Δ. Μπελέζος , Εποπτεία : Β. Αγτζίδης , «ΚΕΡΑΤΣΙΝΙ : ΟΨΕΙΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ»,., Εκδόσεις Αλέξανδρος, Αθήνα 2004, σελ.359-362

⁸² www.keratsini.gr/keratsini/resource/section/DhmotikhKoinwfwlhsAthlitismoyDhmoyKeratsinioy (17/11/2010)

- Αθλητικό Σωματείο «Φάρος» (Βόλεϊ, Μπάσκετ)
- Αθλητικός Όμιλος Πανιώνιος Κερατσινίου (Ποδόσφαιρο)
- Α.Π.Ο. Ατρόμητος Κερατσινίου (Ποδόσφαιρο, γυναικείο τμήμα)
- Γυμναστικός Σύλλογος Αμφιάλης (πρώην Φειδιππίδης) (Μπάσκετ)
- Α.Ε. Ολυμπιάδα (Ποδόσφαιρο)
- Ολυμπιακός Κερατσινίου (Χάντμπολ)
- Α.Σ. Ιάσων Κερατσινίου (Χόκεϊ επί χόρτου, Σοφτμπολ, μπέιζμπολ, τρίαθλο)
- Πρωτέας Ποδηλατικός Σύλλογος

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο : Η Κοινωνική Πολιτική του Δήμου Κερατσινίου

Η κοινωνική πολιτική του Δήμου Κερατσινίου ασκείται κυρίως μέσω των επιμέρους δομών του Γραφείου Κοινωνικής Μέριμνας που υπάγεται στο τμήμα Δημοσίων Σχέσεων και Πολιτισμού και της ΔΗ.ΚΕ.ΠΡΟ.Κ., καθώς επίσης και από τους θεσμούς κοινωνικής στήριξης τους οποίους αποτελούν οι Δημοτικοί Παιδικοί και Βρεφονηπιακοί Σταθμοί όπου είναι ένα σημαντικό κομμάτι παροχών προς τις εργαζόμενες μητέρες και τα Κ.Α.Π.Η. που εξυπηρετούν τον ηλικιωμένο πληθυσμό της περιοχής.

5.1 Το Γραφείο Κοινωνικής Μέριμνας

Το Γραφείο Κοινωνική Μέριμνας⁸³ αποτελεί οργανική μονάδα του Δήμου Κερατσινίου, ενσωματωμένη στη διοικητική του δομή και ανήκει στο Τμήμα Δημοσίων Σχέσεων. Αποτελεί φορέα κοινωνικής πρόνοιας και δραστηριοποιείται ενεργά ώστε να προσφέρει κοινωνικό έργο σε τοπικό επίπεδο, τόσο μέσω της πρόληψης όσο και μέσω της συμβουλευτικής, της κοινωνικής και της ψυχολογικής υποστήριξης των δημοτών και κατοίκων του Κερατσινίου.

Σκοπός του είναι η κοινωνική ενσωμάτωση ευπαθών κοινωνικών ομάδων και η δωρεάν υποστήριξη σε ατομικό ή ομαδικό επίπεδο των δημοτών και των κατοίκων της πόλης του Κερατσινίου.

Απασχολεί με μόνιμη εργασιακή σχέση 3 Κοινωνικούς Λειτουργούς, 3 Ψυχολόγους, 1 Λογοπεδικό και 1 Συμβασιούχο Διοικητικό Υπάλληλο με το πρόγραμμα ΑΜΕΑ. Λειτουργεί καθημερινά από τις 8:30π.μ. έως τις 15:00μ.μ στο κτίριο του Δημαρχείου και όλες οι υπηρεσίες που παρέχονται είναι δωρεάν.

Η εξυπηρέτηση των δημοτών γίνεται κατόπιν προγραμματισμένων συναντήσεων που κανονίζονται είτε τηλεφωνικά είτε με επίσκεψη στο γραφείο. Στη συνέχεια η κοινωνική λειτουργός λαμβάνει το ιστορικό του εξυπηρετούμενου και το αντιμετωπίζει είτε μέσω

---

⁸³ Σχετικά με αυτό :

www.keratsini.gr/keratsini/resource/section/KoinwnikhMerimna (17/11/2010),
Ενημερωτικό φυλλάδιο του γραφείου για τις δράσεις του,
Κατ' ιδίαν συζήτηση με το προσωπικό του γραφείου

της συμβουλευτικής και κοινωνικής υποστήριξης, είτε μέσω παραπομπής σε άλλους αρμόδιους φορείς.

Το κύριο έργο του Γραφείου Κοινωνικής Μέριμνας είναι η παροχή ψυχολογικής υποστήριξης, η ατομική συμβουλευτική, ψυχολογικές θεραπείες, λογοθεραπεία αλλά και οικονομική στήριξη σε ειδικές περιπτώσεις. Επίσης το Γραφείο αναλαμβάνει να συγκεντρώσει δικαιολογητικά για την έκδοση επιδομάτων που μπορεί να δικαιούνται από άλλες κεντρικές υπηρεσίες, όπως για παράδειγμα τα δάνεια των αθίγγανων.

Στην προσπάθεια καταγραφής των κοινωνικών αναγκών της τοπικής κοινωνίας, τηρείται αρχείο σε ηλεκτρονική μορφή των εξυπηρετούμενων δημοτών για την αποτίμηση της εικόνας των κοινωνικά ευπαθών και αποκλεισμένων ομάδων του Δήμου Κερατσινίου (άνεργοι, μονογονεϊκές οικογένειες, άποροι κλπ) και για την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση των προβλημάτων τους.

Το φάσμα των παροχών και η λειτουργία του Γραφείου Κοινωνικής Μέριμνας παρέχει ακόμη και τις εξής υπηρεσίες :

- Οργανώνει ομάδες γονέων όπου παρέχει συμβουλευτική στήριξη σε προβλήματα που τους απασχολούν σχετικά με τα παιδιά και την οικογένεια.
- Οργανώνει ομάδες εφήβων όπου τους παρέχει συμβουλευτική στήριξη σε διάφορα θέματα που τους απασχολούν προσωπικά και κοινωνικά.
- Οργανώνει Σεμινάρια και Διαλέξεις, Ομιλίες και Κοινωνικές Παρεμβάσεις με κοινωνικό και ιατρικό προσανατολισμό.
- Παιγνιοθήκη : Το 1990, με πρωτοβουλία του Γραφείου Κοινωνικής Μέριμνας και σε συνεργασία με την Ελληνική Εταιρεία Παιγνιοθήκης, ιδρύθηκε η Παιγνιοθήκη για παιδιά με ειδικές ικανότητες. Παιδιά ηλικίας 5-20 ετών με νοητική υστέρηση παρακολουθούν προγράμματα χορού, κατασκευής παιχνιδιών και θεάτρου. Παράλληλα, χρησιμοποιούν και δανείζονται αντικείμενα από τη μεγάλη συλλογή παιχνιδιών που έχουν κατασκευαστεί και επιλεγεί ειδικά για αυτά. Σκοπός της Παιγνιοθήκης είναι η κοινωνική ένταξη και η δημιουργική τους απασχόληση. Η μεταφορά από και προς την Παιγνιοθήκη γίνεται με ειδικά διαμορφωμένα οχήματα του Δήμου. Η Παιγνιοθήκη λειτουργεί τρεις φορές την εβδομάδα από τις 16:30μ.μ.- 18:30μ.μ. και σε αυτή απασχολούνται 22 παιδιά. Η λειτουργία της στηρίζεται στις εθελοντικές υπηρεσίες ειδικής δραματοθεραπεύτριας και θεατρολόγου από την Ελληνική Εταιρεία Παιγνιοθήκης και πέντε ακόμη δημοτών του Κερατσινίου.

- Εθελοντική Αιμοδοσία : Το Γραφείο Κοινωνικής Μέριμνας οργανώνει 2 φορές το χρόνο εθελοντική αιμοδοσία σε συνεργασία με το Κέντρο Αιμοδοσίας του Τζάνειου Νοσοκομείου. Επίσης σε συνεργασία με το Κέντρο Αιμοδοσίας του Νοσοκομείου λειτουργεί τράπεζα αίματος ώστε να καλυφθούν οι ανάγκες των δημοτών σε αίμα. Η Τράπεζα Αίματος αποτελεί παράδειγμα κοινωνικού εθελοντισμού και πράξη κοινωνικής αλληλεγγύης με ύψιστη σημασία. Το αίμα που συγκεντρώνεται, προσφέρεται στις ευπαθείς ομάδες δημοτών (άτομα με μεσογειακή αναιμία, νεφροπαθείς κλπ) καθώς και σε επείγοντα περιστατικά, όποτε προκύψει ανάγκη.
- Εξυπηρέτηση δημοτών με αναπηρία : Το Γραφείο έχει στην υπηρεσία του 1 αυτοκίνητο κα 1 λεωφορείο για να μεταφέρει περιστατικά που χρειάζονται βοήθεια είτε για λόγους υγείας ή αναπηρίας, ανεξαρτήτου ηλικίας κατόπιν έγκαιρου προγραμματισμού.
- Συνεργασία με άλλους φορείς κοινωνικής πολιτικής : Το Γραφείο συνεργάζεται άμεσα με τη Δημοτική Κοινοφελή Επιχείρηση Πρόνοιας για την από κοινού οργάνωση και υλοποίηση προγραμμάτων μέριμνας, υγείας και συμβουλευτικής υποστήριξης κοινωνικών ομάδων. Οι δημότες μπορούν να ενημερώνονται και να παραπέμπονται στις διάφορες κοινωνικές υπηρεσίες του Δήμου (Κ.Α.Π.Η., Βοήθεια στο Σπίτι, Κ.Δ.Α.Π., Μονάδες Κοινωνικής Μέριμνας κλπ.).

Ο ετήσιος αριθμός των εξυπηρετούμενων δημοτών από το Γραφείο Κοινωνικής Μέριμνας είναι 500 άτομα. Αλλά οι επωφελούμενοι είναι πολλοί περισσότεροι αν υπολογίσουμε τις διαλέξεις, τα σεμινάρια κλπ.

Οι οικονομικοί πόροι του Γραφείου Κοινωνικής Μέριμνας προέρχονται εξ ολοκλήρου από τον προϋπολογισμό του Δήμου.

5.2 Η Δημοτική Κοινωφελής Επιχείρηση Πρόνοιας Κερατσινίου (ΔΗ.Κ.Ε.ΠΡΟ.Κ)

Η Δημοτική Κοινωφελής Επιχείρηση Πρόνοιας του Δήμου Κερατσινίου⁸⁴ είναι μια αμιγής δημοτική επιχείρηση που ιδρύθηκε το 1997, αρχικά με την ονομασία Κέντρο Κοινωνικής Πρόνοιας και Προληπτικής Ιατρικής και διοικείται από επταμελές διοικητικό συμβούλιο. Το 2008 μετονομάστηκε σε Δημοτική Κοινωφελής Επιχείρηση Πρόνοιας Κερατσινίου.

Σκοπός της Δημοτικής Κοινωφελούς αυτής επιχείρησης είναι να παρέχει υπηρεσίες υγείας, μέριμνας και κοινωνικής φροντίδας στους κατοίκους και δημότες του Κερατσινίου. Απευθύνεται σε ένα μεγάλο ηλικιακό φάσμα που περιλαμβάνει παιδιά, εφήβους, ενήλικες και άτομα τρίτης ηλικίας.

Το προσωπικό της αποτελείται από Κοινωνικούς Λειτουργούς, Ψυχολόγους, Εργοθεραπευτές, Λογοθεραπευτές, Καθηγητή Φυσικής Αγωγής, Διοικητικό και Βοηθητικό Προσωπικό. Κατά την διάρκεια της παρούσας εργασίας το προσωπικό που στελεγχώνει τις διάφορες υπηρεσίες του Κέντρου είναι όλοι συμβασιούχοι και 1 εθελοντής.

Η Δημοτική Κοινωφελής Επιχείρηση Πρόνοιας στις δομές της περιλαμβάνει τις εξής υπηρεσίες : Συμβουλευτικό Σταθμό, Απογευματινό Παιδικό Σταθμό, το Α΄ και Β΄ Κέντρο Δημιουργικής Απασχόλησης, Δημοτικά Ιατρεία, τα προγράμματα «Βοήθεια στο Σπίτι» Α΄ και Β΄ και τις Μονάδες Κοινωνικής Μέριμνας.

Οι Πόροι της Επιχείρησης προέρχονται από τον ετήσιο προϋπολογισμό του Δήμου και από προγράμματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ακολουθεί μια πιο αναλυτική αναφορά του φάσματος των παροχών αλλά και του τρόπου λειτουργίας της κάθε μιας ξεχωριστά.

---

⁸⁴Σχετικά με το θέμα αυτό: Ενημερωτικό φυλλάδιο της επιχείρησης για τις δράσεις της και τις προσφερόμενες υπηρεσίες της

Α. ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ

Ο Συμβουλευτικός Σταθμός⁸⁵ του Δήμου Κερατσινίου άρχισε να λειτουργεί το Μάιο του 1994 και η ανάπτυξη του συντελέστηκε σε δύο φάσεις, καθώς αρχικά απασχολούσε μόνο εξωτερικούς συνεργάτες, ενώ του Ιουλίου του 1997 εντάσσεται στο νεοσύστατο τότε Κέντρο Πρόνοιας και Προληπτικής Ιατρικής, αναβαθμίζοντας τη λειτουργία του κυρίως με την απασχόληση νέων ειδικοτήτων αλλά και την αυτόνομη διοικητική του δομή.

Σκοπός του Συμβουλευτικού Σταθμού είναι η προαγωγή της ψυχοκοινωνικής υγείας των δημοτών, με βασικούς στόχους την πρόληψη, την ευαισθητοποίηση της κοινότητας, την έγκαιρη παρέμβαση και ,όταν είναι εφικτό, την θεραπευτική αντιμετώπιση.

Ο Συμβουλευτικός Σταθμός λειτουργεί καθημερινά από τις 8:00π.μ. έως τις 20:00μ.μ., στελεγχωμένος με διεπιστημονική ομάδα και όλες οι υπηρεσίες παρέχονται δωρεάν στους προσερχόμενους δημότες.

Οι δραστηριότητες του Συμβουλευτικού Σταθμού σχεδιάζονται και υλοποιούνται από την διεπιστημονική ομάδα και αφορούν σε:

- **Ενημέρωση-ευαισθητοποίηση δημοτών σε θέματα ψυχικής υγείας**
- **Υλοποίηση προγραμμάτων σε συνεργασία με τα σχολεία της περιοχής**
- **Υποδοχή περιστατικών**
- **Διαγνωστική εκτίμηση**
- **Βραχεία, στην πλειοψηφία των περιπτώσεων, θεραπευτική αντιμετώπιση.**

Ο Συμβουλευτικός Σταθμός λειτουργεί κυρίως σαν διαγνωστική μονάδα, προσεγγίζοντας τα περιστατικά υπό το πρίσμα της διεπιστημονικής συνεργασίας, ενώ κατά τον ίδιο τρόπο σχεδιάζονται και οι θεραπευτικές παρεμβάσεις λαμβάνοντας υπόψη τόσο την προσωπικότητα και την οικογένεια των εξυπηρετούμενων, όσο και τις δεξιότητες και τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν.

Στις υπηρεσίες του Συμβουλευτικού Σταθμού ανήκουν :

---

⁸⁵ Σχετικά με το θέμα αυτό: Ενημερωτικό φυλλάδιο της επιχείρησης για τις δράσεις του σταθμού

1. Κοινωνική Υπηρεσία

Η Κοινωνική Υπηρεσία αποτελεί τον συνδετικό κρίκο των δημοτών με τον Συμβουλευτικό Σταθμό αλλά και του Συμβουλευτικού Σταθμού με την ευρύτερη κοινότητα.

Συγκεκριμένα οργανώνει και στελεχώνει μαζί με την Ψυχολογική Υπηρεσία το πρόγραμμα της τηλεφωνικής εφημερίας. Στόχος του προγράμματος είναι η άμεση και αποτελεσματική εξυπηρέτηση του δημότη, όπου ο Κοινωνικός Λειτουργός μέσω της ακρόασης των αιτημάτων δίνει τις πρώτες κατευθύνσεις και ανάλογα με την περίπτωση συνδέει τον εξυπηρετούμενο με τις υπηρεσίες του Συμβουλευτικού Σταθμού ή παραπέμπει σε άλλους εξειδικευμένους φορείς. Στη συνέχεια η κοινωνική Υπηρεσία υποδέχεται τους εξυπηρετούμενους για την λήψη του κοινωνικού ιστορικού, συγκεντρώνει τις απαραίτητες πληροφορίες γύρω από το αναφερόμενο πρόβλημα, αξιολογεί τις πληροφορίες και προγραμματίζει ένα σχέδιο δράσης και ενεργειών σε συνεργασία με τον εξυπηρετούμενο και την υπόλοιπη διεπιστημονική ομάδα με στόχο την θεραπεία και αποκατάσταση.

Παρέχει συμβουλευτική και υποστηρικτική θεραπεία, όταν κρίνεται απαραίτητο σε ατομικές περιπτώσεις ενηλίκων, ζευγαριών ή και οικογενειών που αντιμετωπίζουν κοινωνικοοικονομικές δυσχέρειες, προβλήματα σχέσεων κλπ.

Η Κοινωνική Υπηρεσία διατυπώνει προτάσεις παραπομπής προς τους ενδιαφερόμενους και αναλαμβάνει την διυπηρεσιακή συνεργασία με άλλους φορείς, οι οποίοι παρέχουν προγράμματα κοινωνικής πρόνοιας. Συμμετέχει στην οργάνωση δραστηριοτήτων αγωγής της κοινότητας με στόχο την ευαισθητοποίηση των δημοτών σε σύγχρονα κοινωνικά θέματα (χρήση ουσιών, AIDS κλπ). Επίσης, οργανώνει και υλοποιεί προγράμματα κοινωνικής στήριξης για ευάλωτες ομάδες σε συνεργασία με άλλους φορείς (π.χ. Φαρμακοποιοί του Κόσμου, Γιατροί του Κόσμου κ.α.)

Ένα τέτοιο καινοτόμο πρόγραμμα στήριξης που αφορά όλους τους κατοίκους του Κερατσινίου, οι οποίοι είναι ανασφάλιστοι και έχουν πολύ χαμηλό εισόδημα είναι η Κάρτα Κοινωνικής Στήριξης. Η Κάρτα χορηγείται με βάση συγκεκριμένα κοινωνικό-οικονομικά κριτήρια και εξασφαλίζει στους δικαιούχους δωρεάν ιατρική παρακολούθηση από εθελοντές ιδιώτες γιατρούς και ελεύθερη πρόσβαση σε όλες τις υπηρεσίες της ΔΗ.ΚΕ.ΠΡΟ.Κ. (λογοθεραπεία, εργοθεραπεία, ψυχολογική υποστήριξη κλπ) για μακροχρόνιες θεραπείες.

Στόχος του προγράμματος είναι η ανάπτυξη ενός δικτύου πρωτοβάθμιας φροντίδας στον τομέα της υγείας και της πρόνοιας για ευάλωτες κοινωνικές ομάδες.

2. ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ

Οι δραστηριότητες της ψυχολογικής υπηρεσίας πραγματοποιούνται από ψυχολόγους και συνίσταται στα ακόλουθα :

- Ψυχοδιαγνωστική εκτίμηση παιδιών προσχολικής και σχολικής ηλικίας σε σχέση με το αναπτυξιακό τους ιστορικό, την κοινωνική προσαρμογή τους στην οικογένεια και το σχολείο καθώς και την πιθανή ύπαρξη μαθησιακών δυσκολιών ή και συναισθηματικών διαταραχών.
- Ψυχομετρική αξιολόγηση παιδιών και εφήβων με τη χρήση ψυχομετρικών εργαλείων
- Ψυχοδιαγνωστική εκτίμηση ενηλίκων σε σχέση με την δομή της οικογένειάς τους, τις διαπροσωπικές τους σχέσεις, τα σοβαρά γεγονότα της ζωής τους και την πιθανή ύπαρξη ψυχοπαθολογίας.
- Ψυχολογική υποστήριξη παιδιών και ενηλίκων σε ατομικό επίπεδο, όταν κρίνεται απαραίτητο.
- Ψυχολογική υποστήριξη ζευγαριών και οικογενειών, όταν κρίνεται απαραίτητο.
- Παροχή συμβουλευτικής υποστήριξης σε γονείς των οποίων τα παιδιά παρακολουθούν θεραπευτικά προγράμματα στον Συμβουλευτικό Σταθμό.
- Λειτουργία ομάδων ευαισθητοποίησης γονέων σε θέματα ανάπτυξης και διαπαιδαγώγησης παιδιών καθώς και ενδοοικογενειακών σχέσεων.
- Λειτουργία ομάδων ενηλίκων με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά (ύπαρξη μέλους με ψυχική ασθένεια κλπ).

3. ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑ

Το πρόγραμμα εργοθεραπείας, το οποίο πραγματοποιείται από τον εργοθεραπευτή αποσκοπεί στον έλεγχο και στην αντιμετώπιση προβλημάτων μάθησης γνωστικών και κινητικών διαταραχών, καθώς και διαταραχών συμπεριφοράς σε παιδιά προσχολικής και σχολικής ηλικίας. Προτεραιότητα δίνεται σε παιδιά που φοιτούν στα νηπιαγωγεία και

πρόκειται να ενταχθούν στην πρώτη σχολική βαθμίδα καθώς και σε εκείνα που φοιτούν στην Α΄ Δημοτικού, στο πλαίσιο προγράμματος πρόληψης και πρώιμης παρέμβασης.

Το πρόγραμμα στοχεύει στην :

- Έγκαιρη αναγνώριση μαθησιακών δυσκολιών και στην πρώιμη αντιμετώπισή τους
- Ομαλή ένταξη του παιδιού στο σχολικό πλαίσιο όταν αυτό είναι ώριμο.
- Συμβουλευτική γονέων για την απαραίτητη συνέχιση της αγωγής στο σπίτι
- Παρέμβαση στο σχολικό χώρο.

Για την διαδικασία της αξιολόγησης χρησιμοποιούνται ειδικές διαγνωστικές δοκιμασίες.

4. ΛΟΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑ

Η Λογοθεραπεία είναι η επιστήμη του λόγου και της επικοινωνίας και στοχεύει στην πρόληψη, διάγνωση και αντιμετώπιση όλων των διαταραχών του λόγου – ομιλίας σε παιδιά, εφήβους και ενήλικες. Τα αίτια των προβλημάτων μπορεί να είναι νευρολογικά, εξελικτικά, λειτουργικά.

Για λογοθεραπευτική εκτίμηση, η οποία πραγματοποιείται από την λογοπεδικό, προσέρχονται τόσο παιδιά, όσο και ενήλικες που παρουσιάζουν ένα ευρύ φάσμα δυσκολιών του λόγου, φωνής και ομιλίας. Η αξιολόγησή τους απαιτεί μια πλήρη εκτίμηση όλων των λειτουργιών και παραμέτρων των ικανοτήτων της επικοινωνίας.

Η θεραπευτική αγωγή ξεκινά με βάση τη διερεύνηση της συγκεκριμένης διαταραχής, η οποία γίνεται σε πολλούς τομείς και επίπεδα (έκφραση, κατανόηση λόγου, φωνολογία, κατάλληλη χρήση λόγου κλπ.) και με τη χρήση διάφορων διαγνωστικών μέσων.

5. ΕΙΔΙΚΗ ΦΥΣΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

Ο γενικός στόχος της Ειδικής Φυσικής Αγωγής είναι να προωθήσει τη φυσιολογική ψυχοσωματική ανάπτυξη του παιδιού και να αναπτύξει το ομαδικό πνεύμα συνεργασίας μέσα από επιλεγμένες αθλητικές δραστηριότητες.

Στα πλαίσια της Ειδικής Φυσικής Αγωγής πραγματοποιούνται προγράμματα κινητικής αποκατάστασης, τα οποία συμβάλλουν στην ανάπτυξη βασικών κινητικών δεξιοτήτων, στην συναισθηματική ωρίμανση, στην αυτοαντίληψη, στην θετική κοινωνικοποίηση, στη φυσική κατάσταση, στη γνώση σώματος-χώρου-κατεύθυνσης, στη σύνθεση σώματος, στη μυϊκή δύναμη, στη μυϊκή αντοχή, στην ευκαμψία αρθρώσεων, στην ισορροπία- συναρμογή-ταχύτητα των ασκούμενων.

Τα χαρακτηριστικά των ατόμων που ενδιαφέρονται για τα προγράμματα κινητικής αποκατάστασης είναι οι συναισθηματικές διαταραχές (π.χ. διαταραχές συμπεριφοράς, άγχος και στρες, διατροφικές διαταραχές, κοινωνική απομόνωση, κατάθλιψη, επιθετικότητα, στερεοτυπίες), η νοητική καθυστέρηση(π.χ. περιβαλλοντικοί λόγοι, χρωμοσωμικές ανωμαλίες κ.α.), οι μαθησιακές δυσκολίες (π.χ. διάσπαση προσοχής, υπερκινητικότητα κ.α.), οι κινητικές αναπηρίες (π.χ. μυοσκελετικές, νευρομυικές παθήσεις κ.α.).

6. ΑΓΩΓΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ

Συμμετέχουν ανάλογα όλοι οι ειδικοί.

Οι δραστηριότητες που πραγματοποιούνται εκτείνονται σ' ένα ευρύ φάσμα που περιλαμβάνει τόσο την ενημέρωση, όσο και την ευαισθητοποίηση των δημοτών σε θέματα ψυχικής υγείας.

Οι δραστηριότητες αγωγής κοινότητας περιλαμβάνουν :

- Ενημέρωση εκπαιδευτικών, παιδαγωγών, συλλόγων γονέων, γυναικείων συλλόγων, αθλητικών σωματείων σχετικά με την ύπαρξη και λειτουργία του Συμβουλευτικού Σταθμού.
- Ευαισθητοποίηση των δημοτών με την πραγματοποίηση ομιλιών και συζητήσεων για θέματα ψυχικής υγείας.
- Λειτουργία ομάδων γονέων για συζήτηση θεμάτων σχετικών με τη διαπαιδαγώγηση των παιδιών και το γονεϊκό τους ρόλο.
- Δημιουργία και λειτουργία ομάδων εφήβων.
- Επισκέψεις στα εκπαιδευτικά πλαίσια του δήμου για την αντιμετώπιση επειγόντων δυσλειτουργικών καταστάσεων και παροχή συμβουλευτικής στους εκπαιδευτικούς τόσο για την αντιμετώπιση μέσα στο πλαίσιο, όσο και για την

πιθανή ανάγκη μετάβασης του παιδιού και της οικογένειας στον Συμβουλευτικό Σταθμό.

7. ΛΕΣΧΗ ΦΙΛΙΑΣ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΨΥΧΙΚΗ ΝΟΣΟ

Η Λέσχη Φιλίας είναι μια προσπάθεια αποασυλοποίησης και επανένταξης στην κοινότητα ανθρώπων που πάσχουν από Ψυχική Νόσο. Η Λέσχη Φιλίας λειτουργεί ήδη επτά χρόνια (2011) και απαρτίζεται από εξειδικευμένο-στο χώρο της ψύχωσης-επιστημονικό προσωπικό. Λειτουργεί δύο φορές την εβδομάδα από δύο ώρες με ομάδες δραστηριοτήτων όπως : ομάδα καφέ, διαβάσματος, επιτραπέζιων παιχνιδιών και μέχρι πρόσφατα ομάδα μουσικής, καθώς επίσης πραγματοποιούνται και έξοδοι στην κοινότητα (εκδρομές, σινεμά, καφετέρια).

Η Φιλοσοφία για την ίδρυση της Λέσχης Φιλίας ήταν η άρση της απομόνωσης και η αντιμετώπιση της μοναξιάς που δημιουργεί η Ψυχική Νόσος τόσο στους ασθενείς όσο και στις οικογένειες τους. Η ανακούφιση από τον ψυχικό πόνο και τον στιγματισμό ανθρώπων που νοσούν ψυχικά είναι το κύριο μέλημα των επιστημόνων που στελεχώνουν τη “Λέσχη Φιλίας”.

Η ταυτόχρονη δε συμβουλευτική εργασία με τις οικογένειες των ψυχικά νοσούντων, έχει ως αποτέλεσμα τη μείωση των υποτροπών των ασθενών, τη δημιουργία σχέσεων με άλλους ανθρώπους και τελικά τη βάση για μια λιγότερο βασανιστική και εν τέλει πιο ευχάριστη καθημερινή ζωή.

B. Α΄ ΚΑΙ Β΄ ΚΕΝΤΡΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΠΑΙΔΙΩΝ

Ο θεσμός των ΚΔΑΠ⁸⁶ λειτουργεί πολλά χρόνια στις Ευρωπαϊκές χώρες και καλύπτει ένα ευρύ φάσμα αναγκών τόσο του κοινωνικού όσο και του πολιτιστικού τομέα καθώς διαδραματίζει ένα πολυδιάστατο ρόλο στο επίπεδο της τοπικής κοινωνίας.

Οι ομάδες- στόχοι που απευθύνονται τα ΚΔΑΠ είναι :

A) Τα παιδιά

---

⁸⁶ Σχετικά με το θέμα αυτό: Ενημερωτικό φυλλάδιο της επιχείρησης για τις υπηρεσίες των ΚΔΑΠ

B) Οι γονείς

Τα ΚΔΑΠ Κερατσινίου λειτουργούν μέχρι σήμερα με βασικούς στόχους :

1) Την εξασφάλιση ελεύθερου χρόνου στους γονείς της περιοχής του Δήμου μας, ώστε να μπορούν να ανταποκριθούν στις εργασιακές τους υποχρεώσεις ή να ικανοποιήσουν άλλες προσωπικές-οικογενειακές τους ανάγκες.

Με την ευελιξία των προγραμμάτων τους, τα ΚΔΑΠ Κερατσινίου καλύπτουν τις ανάγκες των γονέων τις απογευματινές ώρες καθώς δεν λειτουργεί το σχολείο και δεν υπάρχουν αντίστοιχα προγράμματα που να καλύπτουν δημιουργικά τις απογευματινές ώρες των παιδιών ηλικίας 5-12 ετών.

2) Την δημιουργικά αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου των παιδιών, ώστε να υιοθετήσουν θετική στάση για τη ζωή.

Ο ημερήσιος προγραμματισμός των ΚΔΑΠ καθώς και το περιεχόμενο των δραστηριοτήτων που οργανώνονται και πραγματοποιούνται ετησίως οδηγούν τα παιδιά του Κερατσινίου στην διαμόρφωση μιας ολόπλευρης και ισόρροπης προσωπικότητας.

3) Την προώθηση της συμμετοχής των παιδιών στο πολιτιστικό γίγνεσθαι του Κερατσινίου και της ευρύτερης κοινωνίας.

Τα ΚΔΑΠ κατά την διάρκεια της λειτουργίας τους έχουν οργανώσει πολλές εκδηλώσεις που αποσκοπούν να φέρουν σε επαφή τα συμμετέχοντα παιδιά με διάφορες ομάδες της τοπικής κοινωνίας.

Μερικές από αυτές είναι :

- Χριστουγεννιάτικες εκδηλώσεις στο πολιτιστικό κέντρο «Μελίνα Μερκούρη» με παρουσίαση των εργασιών των παιδιών και θεατρικών παραστάσεων.
- Καλοκαιρινές εκδηλώσεις στο αθλητικό πάρκο «Πρεσσόφ» με παιχνίδια και υπαίθριες κατασκευές γονέων και παιδιών
- Επισκέψεις σε γειτονικά ΚΑΠΗ, Θέατρα και άλλα ΚΔΑΠ. Ανταλλαγή απόψεων.
- Κοινές εκδηλώσεις με σχολεία ειδικής αγωγής

4) Την εφαρμογή καινοτόμων μεθόδων διαπαιδαγώγησης έξω από το σχολικό πλαίσιο με εξειδικευμένους εκπαιδευτικούς στα αντικείμενα διδασκαλίας.

Στα ΚΔΑΠ εργάζονται πτυχιούχοι Νηπιαγωγοί με ειδικές σεμιναριακές γνώσεις στα γνωστικά αντικείμενα που διδάσκονται.

Τα ΚΔΑΠ λειτουργούν τις απογευματινές ώρες και τα προγράμματά τους είναι δίωρης διάρκειας, τα παιδιά έχουν δυνατότητα συμμετοχής μέχρι και τρεις φορές την εβδομάδα.

Τα οργανωμένα εργαστήρια που λειτουργούν στα ΚΔΑΠ είναι τα εξής :

❖ **Τμήμα διαθεματικών δραστηριοτήτων (Ηλικία :5 ετών)**

Στόχος του συγκεκριμένου τμήματος είναι η ανάπτυξη της προσωπικότητας του παιδιού με δραστηριότητες που καλύπτουν τους εξής τομείς :

- Ψυχοκινητικός : Κινητικά, ομαδικά και παραδοσιακά παιχνίδια
- Κοινωνικοσυναισθηματικός : Συζήτηση, συλλογικές δραστηριότητες κ.α.
- Νοητικός : Γνωριμία με το περιβάλλον, προβληματισμός, διερεύνηση, παρατήρηση.
- Αισθητικός : Ζωγραφική, χειροτεχνία, θεατρικό παιχνίδι, κουκλοθέατρο, θέατρο σκιών
- Γλώσσα : Εισαγωγή στην γραφή και στην ανάγνωση
- Μαθηματικά: Εισαγωγή στις πρώτες μαθηματικές έννοιες

❖ **Τμήμα Εικαστικών (Ηλικία :6-9 ετών)**

Σ' αυτό το τμήμα διδάσκονται:

- Ζωγραφική : Σχέδιο, διδακτική του χρώματος, τεχνικές, κλπ.
- Χειροτεχνία : Τύπωμα, κολάζ, κλπ.

❖ **Θεατρικό παιχνίδι (Ηλικία 7-9 ετών)**

Σ' αυτό το τμήμα διδάσκονται αυτοσχεδιασμός, παντομίμα, δραματοποίηση, ιστορίες με ήχους, μουσική, χορός, θεατρική παράσταση

❖ **Περιβαλλοντική εκπαίδευση (Ηλικία 6-7 ετών)**

Στόχος του είναι:

- η ευαισθητοποίηση για τα σύγχρονα περιβαλλοντικά προβλήματα (ρύπανση, ζώα υπό εξαφάνιση, εξάντληση φυσικών πόρων)
- Οι τρόποι αντιμετώπισης : ανακύκλωση, αναδάσωση
- Θετική στάση απέναντι στο περιβάλλον και απόκτηση οικολογικής συνείδησης

❖ **Εκπαιδευτικό πρόγραμμα (Ηλικία 6-8 ετών)**

Επιλογή θεματολογίας από τα παιδιά

Επεξεργασία με τη χρήση πολλαπλών μέσων (οπτικοακουστικό υλικό κ.α.)

Αναδυόμενες δραστηριότητες (θέατρο, εικαστικά)

❖ **Καλλιτεχνικό εργαστήρι (Ηλικία 9-12 ετών)**

Οι δραστηριότητες του συγκεκριμένου εργαστηρίου είναι προσαρμοσμένες στο επίπεδο και τα ενδιαφέροντα των παιδιών της ηλικίας αυτής, όπως ζωγραφική, χειροτεχνία, θεατρικό παιχνίδι, κουκλοθέατρο, θέατρο σκιών.

❖ Ο φίλος μας το computer

Επαφή και γνωριμία με τον ηλεκτρονικό υπολογιστή και εκπαιδευτικά παιχνίδια

Τα ΚΔΑΠ στεγάζονται σε ιδιόκτητα κτίρια του Δήμου και μέχρι σήμερα έχουν παρακολουθήσει τις δραστηριότητες τους περίπου 500 παιδιά.

Γ. ΑΠΟΓΕΥΜΑΤΙΝΟΣ ΠΑΙΔΙΚΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ “ΛΙΛΙΠΟΥΠΟΛΗ”

Ο Απογευματινός Παιδικός Σταθμός⁸⁷ είναι ο μοναδικός παιδικός σταθμός που λειτουργεί απόγευμα για να εξυπηρετεί τις ανάγκες των δημοτών του Κερατσινίου.

Μερικοί από τους στόχους του προγράμματος είναι η εξασφάλιση ελεύθερου χρόνου για τους γονείς ώστε να καλύψουν τις καθημερινές υποχρεώσεις, η προώθηση ίσων ευκαιριών, η αναγνώριση της εργαζόμενης μητέρας και η βελτίωση της ποιότητας ζωής και το ενδιαφέρον για το παιδί και την ανάπτυξή του στα πρώτα χρόνια της ζωής του.

Ο Απογευματινός Παιδικός Σταθμός του Δήμου Κερατσινίου προσφέρει ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα για παιδιά ηλικίας 2,6 έως 6 ετών από ειδικά καταρτισμένους Νηπιαγωγούς που αξιοποιούν όλα τα παιδαγωγικά μέσα.

Λειτουργούν τέσσερα τμήματα που αντιστοιχούν στις ηλικίες :

Α' τμήμα : 2,6 -3 ετών

Β' τμήμα : 3-4 ετών

Γ' τμήμα : 4-5 ετών

Δ' τμήμα : 5-6 ετών

Τα τμήματα είναι ολιγομελή, λειτουργούν απογευματινές ώρες 4:00μ.μ έως 8:00μ.μ και τα παιδιά έχουν την ευκαιρία να αξιοποιήσουν τον ελεύθερο χρόνο τους, να προσεγγίσουν μέσα από το παιχνίδι τη γνώση, να ανακαλύψουν και να καλλιεργήσουν τις κλίσεις τους, τη φαντασία τους και τη δημιουργικότητά τους. Στον Απογευματινό Παιδικό Σταθμό σχεδιάζονται και υλοποιούνται προγράμματα διδασκαλίας σύμφωνα με το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών για το Νηπιαγωγείο και προσδιορίζει τις κατευθύνσεις προγραμμάτων σχεδιασμού και ανάπτυξης δραστηριοτήτων όπως:

---

⁸⁷Σχετικά με το θέμα αυτό: Ενημερωτικό φυλλάδιο της επιχείρησης για τη λειτουργία του σταθμού

- Γλώσσας :Προφορικός λόγος, ομιλία και ακρόαση, παραμύθια, ποιήματα, κλπ
- Μαθηματικών :Ασκήσεις παρατηρητικότητας χρώματα, σχήματα ,μεγέθη
- Μελέτης περιβάλλοντος : Παιδιά και περιβάλλον, γνωριμία με το περιβάλλον, ζώα και φυτά, κλπ
- Εικαστικών: Ζωγραφική, τέχνες,
- Δραματικής τέχνης :Εκφραστική κίνηση, χορός, θεατρικό παιχνίδι
- Μουσικής : Μουσικοκινητικά παιχνίδια δεξιοτήτων, ρυθμικά παιχνίδια
- Φυσικής Αγωγής : Κινητικά παιχνίδια δεξιοτήτων
- Πληροφορικής : Επαφή και γνωριμία με τον υπολογιστή

Τα παιδιά κοινωνικοποιούνται σε μικρές ομάδες και μαθαίνουν να συνεργάζονται και να αναπτύσσουν το λεξιλόγιό τους και να συμμετέχουν σε κοινωνικά δράματα. Στο πρόγραμμα περιλαμβάνονται επετειακές γιορτές, θεατρικές παραστάσεις από τα παιδιά, πολιτιστικές εκδηλώσεις, αφιερώματα με αφορμή τον εορτασμό θεμάτων που ενδιαφέρουν τα παιδιά, επισκέψεις σε παιδικά θέατρα, εκθέσεις με κατασκευές, προβολή εκπαιδευτικών και ψυχαγωγικών ταινιών.

Το Κέντρο Πρόνοιας και Προληπτικής Ιατρικής παρέχει ιατρική παρακολούθηση στα παιδιά του σταθμού από παιδίατρο μια φορά την εβδομάδα και συμβουλευτική υποστήριξη από επιστημονικό προσωπικό στους γονείς για να αντιμετωπίσουν τυχόν προβλήματα στην ανάπτυξη των παιδιών τους.

4. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ « ΒΟΗΘΕΙΑ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ»

Η Δημοτική Κοινωφελής Επιχείρηση Πρόνοιας Κερατσινίου υλοποιεί δύο προγράμματα στο «Βοήθεια στο Σπίτι»⁸⁸. Στα προγράμματα αυτά εξυπηρετούνται άτομα ηλικιωμένα με ευρύ φάσμα αναγκών, κυρίως σωματικών, κοινωνικών, ψυχικών και οικονομικών. Σκοπός των προγραμμάτων είναι η κατ' οίκον παροχή εξειδικευμένων υπηρεσιών σε μοναχικά – προβλήματα υγείας- ηλικιωμένα άτομα, ώστε να διατηρήσουν την αυτονομία τους και να παραμείνουν στην κοινότητα. Επίσης, σκοπός είναι και η υποστήριξη της οικογένειας που φροντίζει τα ηλικιωμένα άτομα. Η ομάδα των

⁸⁸ Σχετικά με το θέμα αυτό: Ενημερωτικό φυλλάδιο της επιχείρησης για το πρόγραμμα «βοήθεια στο σπίτι»

προγραμμάτων αυτών αποτελείται από κοινωνικούς λειτουργούς, νοσηλεύτριες και οικογενειακούς βοηθούς.

Συγκεκριμένα, η κοινωνική λειτουργός εκτός από την ευθύνη που έχει για τον συντονισμό των προγραμμάτων, παρέχει μέσα από τις μεθόδους της κοινωνικής εργασίας με τα άτομα, την οικογένεια και την κοινότητα, τα εξής : ψυχολογική υποστήριξη, ενίσχυση της ατομικής και κοινωνικής λειτουργικότητας των ηλικιωμένων, συμβουλευτική στους ίδιους και στις οικογένειες τους, διασυνδεδετική κοινωνικής εργασίας με διάφορους φορείς, συνεργασία για έκδοση επιδομάτων και συντάξεων από διάφορα ασφαλιστικά ταμεία, συνοδεία σε διάφορες υπηρεσίες για τακτοποίηση υποθέσεων των περιστατικών, συνεργασία με άλλες ειδικότητες εκτός προγραμμάτων για κάλυψη των εξυπηρετούμενων (π.χ. δικηγόρους). Στόχος της είναι η καταπολέμηση της μοναξιάς και κατ' επέκταση της μελαγχολίας που νιώθουν τα άτομα της τρίτης ηλικίας, η ενίσχυση της αυτοεκτίμησης τους και η εξάλειψη του αισθήματος αυτολύπησης. Επίσης στόχος αποτελεί η ευαισθητοποίηση τόσο της οικογένειας όσο και της κοινότητας (γειτονία, Κ.Α.Π.Η., συλλόγους) μέσω ενημέρωσης για τις ανάγκες και τα προβλήματα των ηλικιωμένων.

Η νοσηλευτική φροντίδα είναι απαραίτητη σε όλα τα άτομα που καλύπτει το πρόγραμμα και οι νοσηλευτικές παρεμβάσεις που συνίσταται κυρίως είναι: η λήψη νοσηλευτικού ιστορικού, αξιολόγηση κατάστασης υγείας, μέτρηση ζωτικών σημείων, προσδιορισμός επιπέδων σακχάρου στο αίμα, διδασκαλία- παράδοση ενημερωτικού υλικού για προβλήματα υγείας, καθορισμός διαιτολογίου σε συνεργασία με διαιτολόγο νοσοκομείου, λήψη μέτρων για πρόληψη δημιουργίας κατακλίσεων και φροντίδας αυτών, διεκπεραίωση διαδικασιών για συνταγή φαρμάκων, ενεσοθεραπεία, εκτέλεση αντιγριπικού εμβολιασμού καθώς και συνοδεία μοναχικών ασθενών σε Ι.Κ.Α., νοσοκομεία, δημοτικά ιατρεία, ανάλογα με τα προβλήματα υγείας των ατόμων που έχουν ενταχθεί στο πρόγραμμα.

Η οικογενειακή βοηθός φροντίζει για την ατομική καθαριότητα των ατόμων που αδυνατούν να εξυπηρετηθούν μόνοι τους και διεκπεραιώνει τις οικιακές εργασίες (καθαριότητα χώρων, πλύσιμο ρούχων, ψώνια, μαγείρεμα, εξόφληση λογαριασμών).

E. ΜΟΝΑΔΕΣ ΜΕΡΙΜΝΑΣ

Η Δημοτική Κοινωφελής Επιχείρηση Πρόνοιας Κερατσινίου υλοποιεί το πρόγραμμα «Μονάδες Κοινωνικής Μέριμνας», το οποίο στελεγχώνεται από Κοινωνικούς Λειτουργούς, Νοσηλεύτριες και Οικογενειακούς Βοηθούς.

Στόχος του προγράμματος είναι η παροχή οργανωμένης και συστηματικής πρωτοβάθμιας κοινωνικής φροντίδας σε μη αυτοεξυπηρετούμενους πολίτες, ηλικιωμένους, άτομα με αναπηρίες, δίνοντας προτεραιότητα σε αυτούς που διαβιούν μόνοι τους και το εισόδημά τους δεν τους επιτρέπει να εξασφαλίσουν τις απαιτούμενες υπηρεσίες εξυπηρέτησης, ώστε να διευκολυνθεί η καθημερινή ζωή τους και μέσω της ενδυνάμωσης να αποκτήσουν τη μέγιστη δυνατή αυτονομία και κοινωνική ευημερία.

Το πρόγραμμα ακόμη περιλαμβάνει τη ρύθμιση νοσηλευτικών και υγειονομικών αναγκών τους που είναι εφικτό να καλύπτονται στο σπίτι. Επίσης περιλαμβάνει οικογενειακή – οικιακή βοήθεια, βοηθητική φροντίδα και ικανοποίηση πρακτικών αναγκών διαβίωσης⁸⁹.

Z. ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΙΑΤΡΕΙΑ

Τα Δημοτικά Ιατρεία⁹⁰ έχουν στόχο να παρέχουν ιατρική παρακολούθηση σε δημότες οι οποίοι είναι ανασφάλιστοι και έχουν πολύ χαμηλό εισόδημα.

Τα Δημοτικά Ιατρεία στελεγχώνονται από τις παρακάτω ειδικότητες :

A) Ειδικός Παθολόγος

- ❖ Εξετάζονται και παρακολουθούνται ασθενείς με οξεία και χρόνια παθολογικά νοσήματα. Υπάρχει μέριμνα ειδικώς για απόρους.
- ❖ Αναπτύσσονται προγράμματα προληπτικής ιατρικής για μείζονα νοσήματα με διαλέξεις διαφωτιστικού, ενημερωτικού χαρακτήρα.
- ❖ Εφαρμόζονται προγράμματα ελέγχου πληθυσμού για νοσήματα με εξαιρετικό επιδημιολογικό ενδιαφέρον.
- ❖ Διεξάγονται ερευνητικές εργασίες για την δημιουργία του επιδημιολογικού profile του πληθυσμού του Δήμου μας.

⁸⁹ Ενημερωτικό φυλλάδιο της ΔΗΚΕΠΡΟΚ

⁹⁰ Σχετικά με το θέμα αυτό: Ενημερωτικό φυλλάδιο της ΔΗΚΕΠΡΟΚ

B) Παιδίατρος

Παρέχονται τα ακόλουθα :

- ❖ Προληπτική παιδιατρική εξέταση σε παιδιά-δημότες Κερατσινίου διαμέσου της συνεργασίας με σχολεία της περιοχής.
- ❖ Παρακολούθηση παιδιών που ανήκουν σε ευαίσθητες ομάδες πληθυσμού (άποροι, ανασφάλιστοι).
- ❖ Παρέχονται δωρεάν εμβολιασμοί όπως εμβόλια ιλαράς-ερυθράς-παρωτίτιδας, σε παιδιά ανασφάλιστα που παρουσιάζουν ελλείψεις σε συνεργασία με τους “Φαρμακοποιούς του Κόσμου”.

Γ) Ψυχιατρική Ομάδα

Ο όρος Επαγγελματικής Ψυχικής Υγείας συνοδεύει ιστορικά την κοινωνικοποίηση της ψυχικής μέριμνας, τη διεύρυνση του αντικειμένου της ψυχιατρικής και την αναγκαιότητα μιας πολυμερούς αντιμετώπισης της ψυχικής διαταραχής.

Η ψυχιατρική ομάδα αποτελείται από τον ψυχίατρο, τον κοινωνικό λειτουργό, τον εργοθεραπευτή, τον λογοθεραπευτή, τον ψυχοπαιδαγωγό κ.α. Φυσικά όλες αυτές οι ειδικότητες δρουν πάντοτε υπό τον άμεσο έλεγχο και την ευθύνη του ιατρού.

Η Επιστημονική Ομάδα του Κέντρου μπορεί να αντιμετωπίζει τα εξής :

- ❖ Γενικευμένο Άγχος
- ❖ Διαταραχή Πανικού
- ❖ Ιδεοψυχαναγκασμός
- ❖ Φοβίες
- ❖ Καταθλίψεις
- ❖ Άνοιες (Alzheimer, Rick, Αγγειακές άνοιες)
- ❖ Κεφαλαλγίες
- ❖ Πρόβλημα Μνήμης
- ❖ Διαταραχές Προσωπικότητας και Συμπεριφοράς
- ❖ Ψυχογενή Ανορεξία, Βουλμία
- ❖ Ψυχολογικές Διαταραχές μετά την Λοχεία
- ❖ Σχιζοφρένεια
- ❖ Διαταραχές ύπνου
- ❖ Μανία
- ❖ Νοητικές Καθυστερήσεις (Αυτισμός, Σύνδρομο Down, Πάρκινσον)

- ❖ Επιληψία- Συμβουλευτική Υποστήριξη Σκλήρυνσης κατά Πλάκας, Αγγειακά Εγκεφαλικά Επεισόδια)
- ❖ Γηριατρική (Προβλήματα της Γεροντικής Ηλικίας, Οργανικές Διαταραχές, Λειτουργικές Διαταραχές)
- ❖ Ψυχοθεραπείες (Οικογένειας, Ζεύγους, Συμπεριφοράς)
- ❖ Προβλήματα Αντίληψης, Σκέψης, Προσοχής, Συγκέντρωσης
- ❖ Αλκοολισμός

5.3 Οι Παιδικοί-Βρεφονηπιακοί Σταθμοί

Στο Δήμο Κερατσινίου λειτουργούν έξι Σταθμοί. Το 2003 τα Ν.Π.Δ.Δ. Α΄, Β΄, Γ΄, Δ΄, Ε΄, Δημοτικοί Παιδικοί Σταθμοί και Βρεφονηπιακός Δημοτικός Σταθμός Κερατσινίου συγχωνεύτηκαν στο πλαίσιο ενιαίου Ν.Π.Δ.Δ., με την επωνυμία «Δημοτικοί Παιδικοί Σταθμοί»⁹¹. Βρεφικό τμήμα υπάρχει σε ένα παράρτημα.

Οι Παιδικοί Σταθμοί διοικούνται από 11 μελές Διοικητικό Συμβούλιο και η διοικητική του υποστήριξη γίνεται μέσω του Τμήματος Νομικών Προσώπων. Επίσης κάθε Σταθμός έχει αυτόνομη Διεύθυνση. Στους έξι Σταθμούς απασχολούνται συνολικά 50 άτομα με τις ακόλουθες ειδικότητες : 18 βρεφονηπιοκόμοι, 9 νηπιαγωγοί, 6 βοηθοί βρεφονηπιοκόμων, 11 καθαρίστριες, 7 μαγείρισσες και 1 ιατρός. Από αυτούς οι 15 απασχολούνται με μόνιμη εργασιακή σχέση, οι 15 είναι αορίστου χρόνου, 15 είναι συμβασιούχοι που απασχολούνται με μερική απασχόληση, 4 ορισμένου χρόνου και 1 με σύμβαση έργου. Οι υπόλοιποι ανήκουν στο Δήμο.

Η εγγραφή των παιδιών στο Σταθμό γίνεται ύστερα από έλεγχο των υποβληθέντων δικαιολογητικών που πραγματοποιείται από το Διοικητικό Συμβούλιο. Η επιλογή των δικαιούχων στηρίζεται σε κοινωνικά και οικονομικά κριτήρια για την οικογενειακή κατάσταση του παιδιού. Προηγούνται τα παιδιά εργαζόμενων γονέων, παιδιά άγαμων ή διαζευγμένων μητέρων, παιδιά με ειδικές ανάγκες (σωματική ή πνευματική αναπηρία), ορφανά από δύο ή ένα γονέα, παιδιά πολύτεκνων οικογενειών και παιδιά οικονομικά αδυνάτων οικογενειών. Τα παιδιά, τα βρέφη αλλά και τα νήπια που εγγράφονται στους Σταθμούς δεν καταβάλουν χρηματικό ποσό κατά την περίοδο από τον Ιανουάριο του 2010.

⁹¹ Φ.Ε.Κ. 1828/τ.Β΄/8-12-2003

Οι Παιδικόι Σταθμοί λειτουργούν καθημερινά από τις 7:00π.μ. έως τις 15:45μ.μ. και παρέχουν φύλαξη, φροντίδα, ημερήσια διατροφή, διαπαιδαγώγηση και ψυχαγωγία μέσω του ημερήσιου ψυχοπαιδαγωγικού προγράμματος, καθώς και ιατρική παρακολούθηση, όπου Παιδίατρος παρακολουθεί κάθε μήνα τα παιδιά που φιλοξενούνται στις δομές των Παιδικών Σταθμών. Μέσω των Παιδικών Σταθμών επιχειρείται η πολύπλευρη νοητική, συναισθηματική, κοινωνική και ψυχοσωματική ανάπτυξη των παιδιών σύμφωνα με τις επιστημονικές και παιδαγωγικές αντιλήψεις και μεθόδους, καθώς και η ετοιμασία για τη μετάβαση από την οικογενειακή ζωή στο σχολικό περιβάλλον.

Τα τρία παραρτήματα των Παιδικών Σταθμών λειτουργούν σε ιδιόκτητα κτίρια του Δήμου ενώ τα υπόλοιπα τρία σε ενοικιαζόμενα κτίρια πολύ καλής κατάστασης.

Συνολικά και οι έξι Σταθμοί εξυπηρετούν περίπου 300 παιδιά και βρέφη.

Τέλος να αναφέρουμε ότι οι οικονομικοί πόροι των Σταθμών προέρχονται από τις επιχορηγήσεις από το Υπουργείο Εσωτερικών⁹².

5.4 ΚΕΝΤΡΑ ΑΝΟΙΧΤΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΩΝ (Κ.Α.Π.Η.)

Στο Δήμο Κερατσινίου λειτουργούν έξι Κ.Α.Π.Η. Το Α΄ ιδρύθηκε το 1980 και μέχρι το 2002 είχαν ιδρυθεί ακόμα τρία, τα οποία μέχρι το 2003 αποτελούσαν ξεχωριστά νομικά πρόσωπα οπότε και συγχωνεύτηκαν σε ενιαίο Ν.Π.Δ.Δ.⁹³. Ο Δήμος προχώρησε σε επέκταση του Νομικού Προσώπου και το 2005 ίδρυσε το Ε΄ Κ.Α.Π.Η. και στη συνέχεια το 2008 το ΣΤ΄ παράρτημα, θέλοντας έτσι να καλύψει χωροταξικά όλο το εύρος του Κερατσινίου.

Το Κ.Α.Π.Η. διοικείται από 11 μελές Διοικητικό Συμβούλιο, και η διοικητική του υποστήριξη γίνεται μέσω του Τμήματος Νομικών Προσώπων . Συνολικά και στα έξι παραρτήματα απασχολούνται 45 άτομα από τα οποία οι 5 είναι άντρες και οι 40 γυναίκες και οι οποίοι έχουν τις εξής ειδικότητες :Κοινωνικοί Λειτουργοί, Φυσιοθεραπευτές, Νοσηλεύτριες και Καθαρίστριες.

⁹² Σχετικά με το θέμα :

www.keratsini.gr/keratsini/resource/section/PaidikoiBrefonhriakiStathmoiPaidikoiStathmoi (17/11/2010) και από το αρμόδιο γραφείο του δήμου.

⁹³ Φ.Ε.Κ. 1625/τ.Β΄/ 5-11-2003

Σκοπός των Κ.Α.Π.Η. είναι να παραμένουν οι ηλικιωμένοι ισότιμα μέλη στην κοινωνία μέσω των διαφόρων προγραμμάτων όπως : α) παροχή ιατρικής φροντίδας, φαρμακευτικής περίθαλψης, φυσιοθεραπείας και εργοαπασχόλησης, β) βελτίωση της ποιότητας ζωής μέσα από τη συντροφικότητα, την ενασχόληση σε ομάδες με ποικίλες δραστηριότητες, γ) της προσφοράς οργανωμένης ψυχαγωγίας και δ) της παροχής κατ' οίκον βοήθειας κατά περίπτωση, έτσι ώστε να αποφεύγεται το ίδρυμα⁹⁴.

Στα Κ.Α.Π.Η. μπορούν να εγγράφονται άτομα άνω των 60 ετών, ανεξαρτήτως προσωπικών, οικονομικών, κοινωνικών και λοιπών κριτηρίων. Τα μέλη του Κ.Α.Π.Η. πληρώνουν το ποσό των 2 ευρώ ετησίως.

Οι υπηρεσίες που παρέχονται στα μέλη των Κ.Α.Π.Η. είναι κοινωνική υπηρεσία, νοσηλευτική βοήθεια και φυσιοθεραπεία.

Τα Κ.Α.Π.Η. στεγάζονται σε μισθωμένα από το Δήμο ακίνητα. Ο αριθμός των μελών που είναι εγγεγραμμένοι είναι 3000 και από αυτά ενεργά είναι το 1/3.

Τέλος στα Κ.Α.Π.Η. έχουν ενταχθεί κάποια προγράμματα όπως το «Βοήθεια στο Σπίτι» και το «Μονάδες Κοινωνικής Μέριμνας» τα οποία βοηθούν τους ηλικιωμένους που χρήζουν βοήθειας λόγω προβλημάτων υγείας, παρέχοντας τους ιατρική βοήθεια αλλά και βοήθεια όσον αφορά την καθημερινότητά τους στο σπίτι.

Τα έσοδα των Κ.Α.Π.Η. προέρχονται αποκλειστικά από επιχορήγηση του Δήμου⁹⁵.

---

⁹⁴ Γ. Αμίτσης , « Αρχές Οργάνωσης και Λειτουργίας του Συστήματος Κοινωνικής Πρόνοιας. Το Ελληνικό Μοντέλο των Κοινωνικών Υπηρεσιών και η Ευρωπαϊκή Εμπειρία», Παπαζήσης, Αθήνα, 2001, Σελ. 45-46

⁹⁵ www.keratsini.gr/keratsini/resource/section/KAPH (17/11/2010)

και από το αρμόδιο γραφείο του δήμου

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο : Δειγματοληπτική Έρευνα για την ικανοποίηση των εξυπηρετούμενων από τις υπηρεσίες Κοινωνικής Πολιτικής του Δήμου

Το έκτο και τελευταίο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας ασχολείται με τα αποτελέσματα της δειγματοληπτικής έρευνας που πραγματοποιήθηκε, και σκοπό είχε να ερευνηθεί την κοινωνική πολιτική του Δήμου Κερατσινίου, αλλά περισσότερο να διατυπώσει και να αξιολογήσει το επίπεδο των εξυπηρετούμενων πολιτών.

6.1 Μεθοδολογία Δειγματοληπτικής Έρευνας

Η Κοινωνική Πολιτική που ασκείτε στο Δήμο Κερατσινίου είναι το πλήθος των κοινωνικών παροχών προς τους δημότες. Θέλοντας λοιπόν να ερευνηθεί και να αξιολογηθεί το επίπεδο ικανοποίησης των εξυπηρετούμενων πολιτών από τις κοινωνικές υπηρεσίες του Δήμου πραγματοποιήθηκε δειγματοληπτική έρευνα.

Εργαλείο της έρευνας αυτής αποτέλεσαν ερωτηματολόγια που μοιράστηκαν προς τους εξυπηρετούμενους των κοινωνικών υπηρεσιών του Δήμου, και πιο συγκεκριμένα ζητήθηκε η γνώμη των μελών των Κ.Α.Π.Η., των εξυπηρετούμενων από το Γραφείο Κοινωνικής Μέριμνας, και της Δημοτικής Κοινοφελούς Επιχείρησης Πρόνοιας Κερατσινίου, αλλά και των γονέων που τα παιδιά τους είναι εγγεγραμμένα στους παιδικούς σταθμούς και στα ΚΔΑΠ.

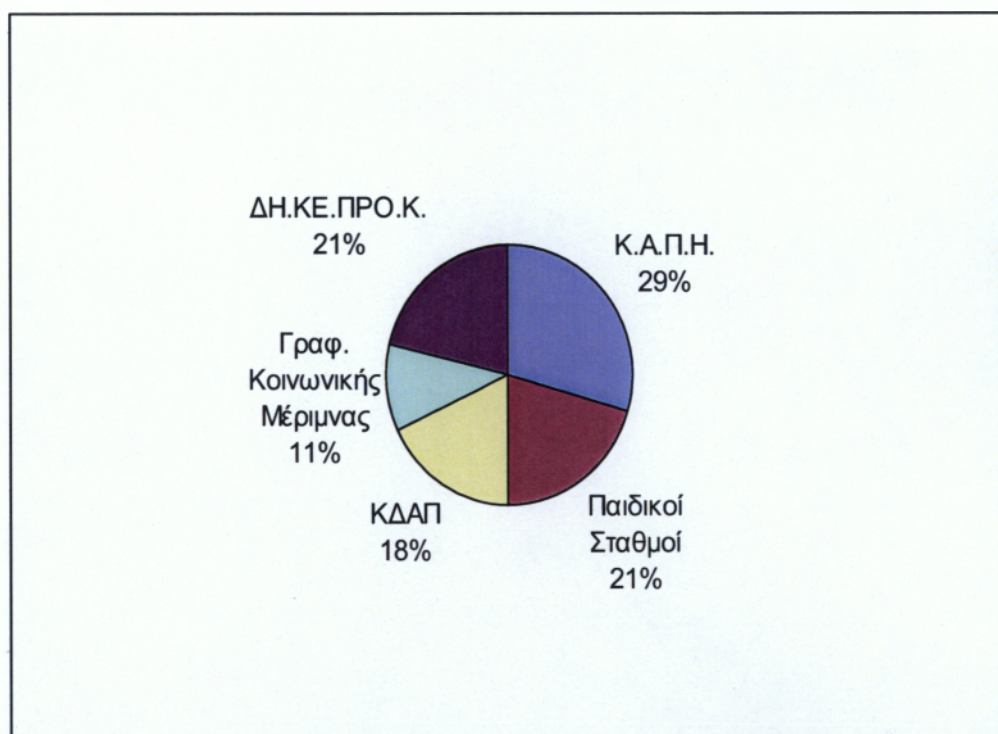
Το ερωτηματολόγιο ήταν ενιαίο για όλες τις υπηρεσίες που προσφέρουν κοινωνική πολιτική και περιελάμβανε 21 ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής και 1 ανοιχτή.

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε στο διάστημα από 10 Ιανουαρίου 2011 έως τις 17 Μαρτίου 2011 και συνολικά μοιράστηκαν 200 ερωτηματολόγια. Η συμπλήρωση των ερωτηματολογίων πραγματοποιήθηκε στις κατά τόπους κοινωνικές υπηρεσίες. Εδώ πρέπει να σημειωθεί ότι ήταν πολύ σημαντική η συνεργασία και η συνεισφορά του προσωπικού των υπηρεσιών όσον αφορά τη συμπλήρωση των ερωτηματολογίων.

Παρακάτω γίνεται διαχωρισμός των ερωτηματολογίων ανά υπηρεσία, και μετά τον απαραίτητο έλεγχο, επεξεργάζονται στατιστικά, με το στατιστικό λογιστικό πρόγραμμα S.P.S.S. v16.0.

ΥΠΗΡΕΣΙΑ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΠΙ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ
Κ.Α.Π.Η.	59	29,5%
Παιδικοί-Βρεφονηπιακοί Σταθμοί	41	20,5%
Α' και Β' ΚΔΑΠ	36	18,0%
Γραφείο Κοινωνικής Μέριμνας	22	11,0%
ΔΗ.ΚΕ.ΠΡΟ.Κ.	42	21,0%
ΣΥΝΟΛΟ	200	100%

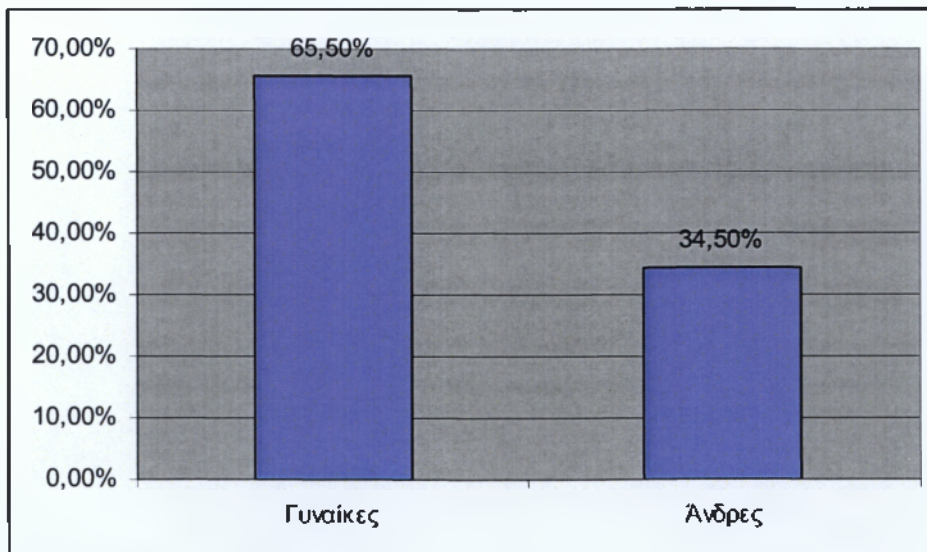
Διάγραμμα Α: Ποσοστό δείγματος ανά υπηρεσία.

6.2 Αποτελέσματα Περιγραφικής Στατιστικής

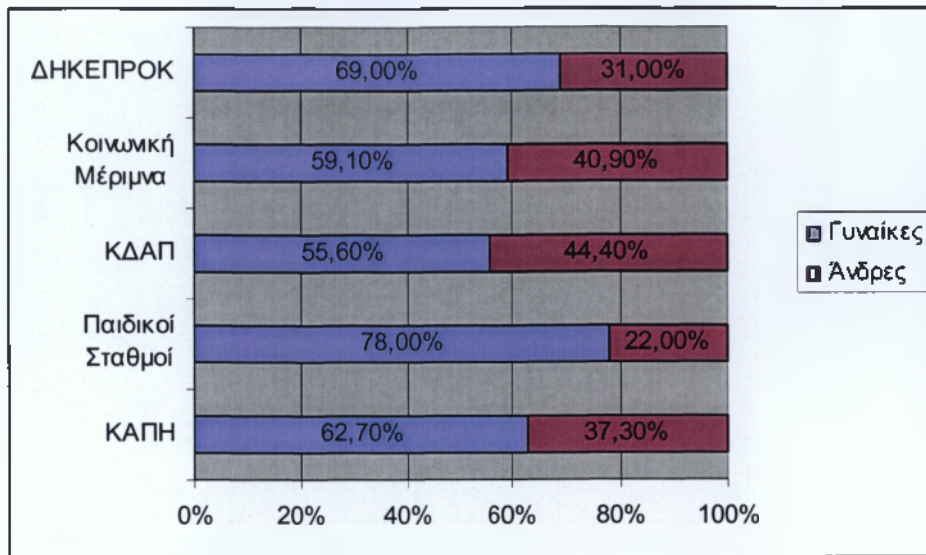
Η ανάλυση γίνεται σύμφωνα με τη σειρά των ερωτήσεων όπως βρίσκονται στο ερωτηματολόγιο και παρουσιάζονται δύο διαγράμματα για κάθε ερώτηση. Στο πρώτο καταγράφεται το αποτέλεσμα στο 100% του συνολικού δείγματος, ενώ στο δεύτερο καταγράφεται το αποτέλεσμα στο 100% της κάθε υπηρεσίας.

ΦΥΛΟ

Από το δείγμα προκύπτει ότι από το σύνολο των ερωτηθέντων-χρηστών των κοινωνικών υπηρεσιών, το 65,5% αποτελούν οι γυναίκες και το 34,5% οι άνδρες. Από την επεξεργασία αυτού του δείγματος προκύπτει ότι οι γυναίκες σε σχέση με τους άνδρες χρησιμοποιούν όλες τις υπηρεσίες. Ακόμη και στα Κ.Α.Π.Η. οι γυναίκες υπερτερούν των ανδρών.

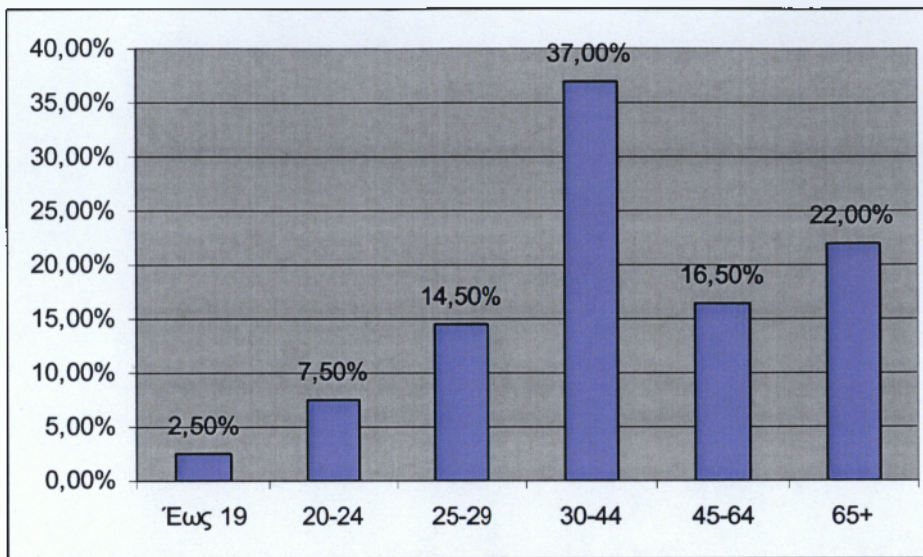
Διάγραμμα 1^ο : Σύνθεση του δείγματος ανά φύλο

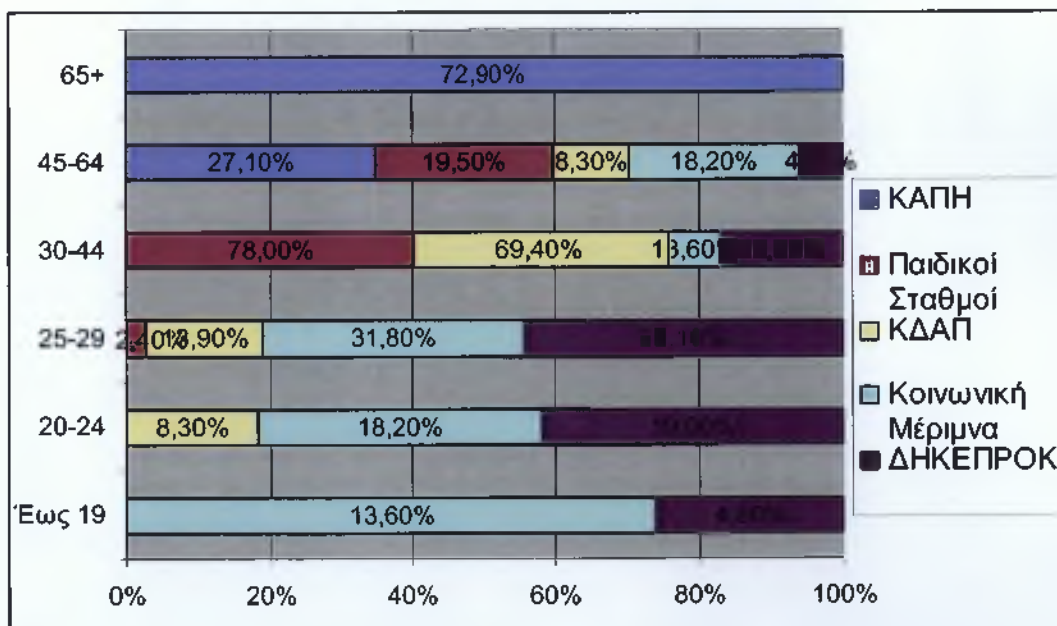
Διάγραμμα 2^ο : Σύνθεση δείγματος ανά φύλο και υπηρεσία

ΗΛΙΚΙΑ

Όσον αφορά την ηλικία από τους 200 χρήστες-εξυπηρετούμενους που ρωτήθηκαν το μεγαλύτερο ποσοστό με 37,00% είναι της κατηγορίας 30-44 και ακολουθούν οι ηλικιακές κατηγορίες 65+ με ποσοστό 22,00% και 45-64 με ποσοστό 16,50%. Μικρότερο ποσοστό καταλαμβάνουν οι πιο νέες ηλικίες με τα ποσοστά να διαμορφώνονται στην ηλικιακή κατηγορία 25-29 στο 14,50%, στην ηλικιακή κατηγορία 20-24 στο 7,50% και τα άτομα ηλικίας έως 19 το ποσοστό 2,5%. Συνεπώς η ηλικιακή κατηγορία 30-44 είναι αυτή που χρησιμοποιεί περισσότερο τις προσφερόμενες υπηρεσίες, αφού αυτή την κατηγορία καταλαμβάνουν οι γονείς που τα παιδιά τους είναι εγγεγραμμένα στους παιδικούς σταθμούς και στα ΚΔΑΠ. Επίσης είναι απόλυτα φυσιολογικό τα ΚΑΠΗ να καταλαμβάνουν στην πλειοψηφία τους την ηλικιακή κατηγορία +65 και ένα μικρότερο μέρος του την ηλικιακή κατηγορία 45-64. Το Γραφείο Κοινωνικής Μέριμνας αλλά και τη ΔΗΚΕΠΡΟΚ όπως φαίνεται και από την ανάλυση χρησιμοποιούν κυρίως νεαρές ηλικίες από τις ηλικιακές κατηγορίες 25-29 με ποσοστό 38,10%, 20-24 με ποσοστό 19,00% και έως 19 με το μικρότερο ποσοστό 4,8%.

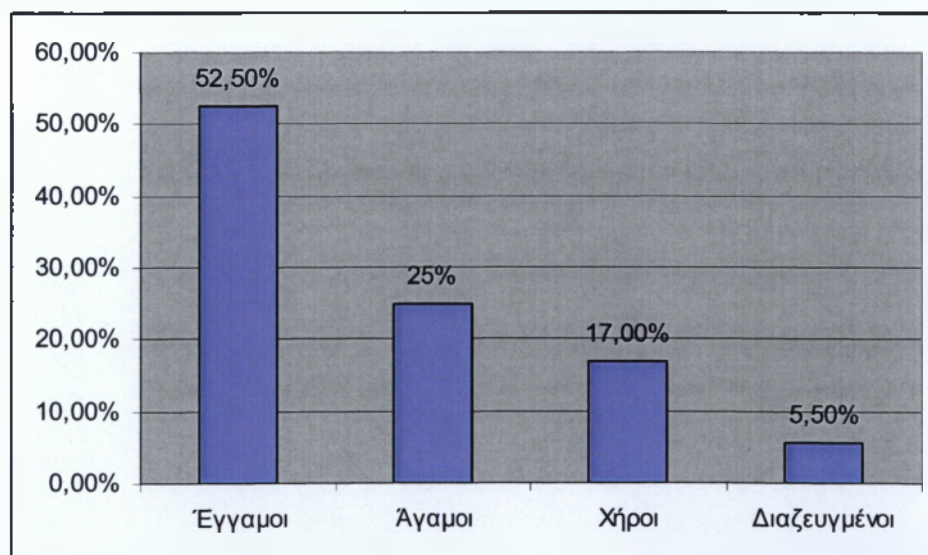
Διάγραμμα 3^ο : Ηλικιακές κατηγορίες χρηστών-εξυπηρετούμενων

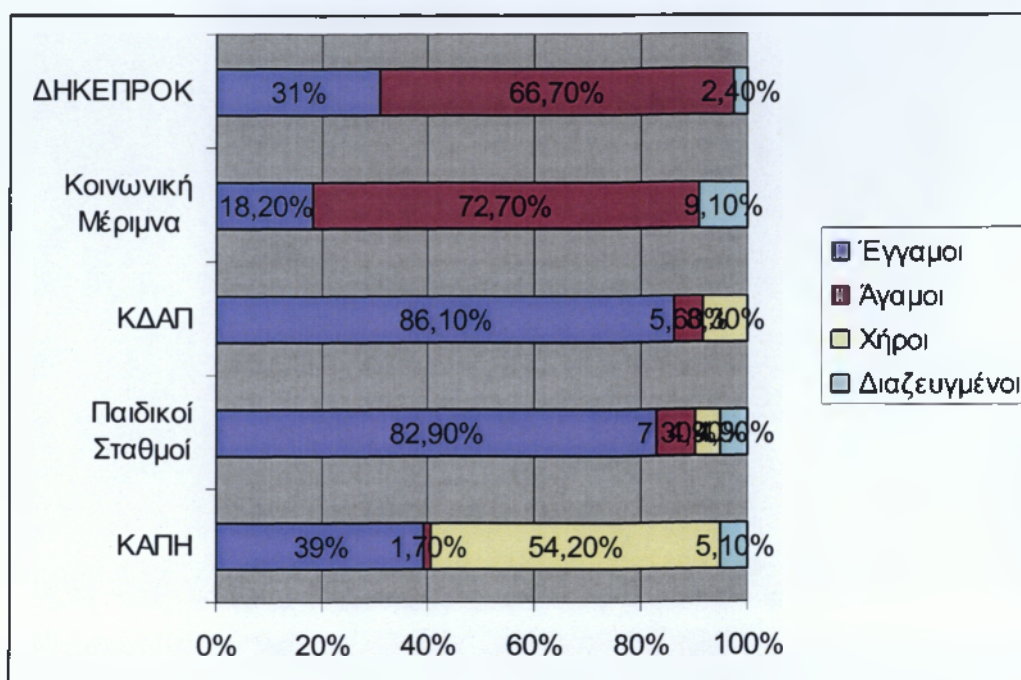
Διάγραμμα 4^ο : Ηλικιακές κατηγορίες χρηστών-εξυπηρετούμενων ανά υπηρεσία

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Στην ερώτηση που αφορά την οικογενειακή κατάσταση το μεγαλύτερο ποσοστό των χρηστών – εξυπηρετούμενων είναι έγγαμοι και ανέρχονται στο 52,5% των ερωτηθέντων, ακολουθούν οι άγαμοι με ποσοστό 25%, οι χήροι με ποσοστό 17,0% και οι διαζευγμένοι με 5,5%. Σύμφωνα με τα ερωτηματολόγια που απαντήθηκαν, ανά υπηρεσία, προέκυψε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό καταλαμβάνουν οι έγγαμοι που έχουν τα παιδιά τους στους παιδικούς σταθμούς με ποσοστό 82,9% και στα ΚΔΑΠ με 86,1%. Ενώ οι έγγαμοι που εξυπηρετούνται από τη ΔΗ.ΚΕ.ΠΡΟ.Κ. με 31,0% είναι σαφώς λιγότεροι από τους άγαμους με 66,7%. Στο Γραφείο Κοινωνικής Μέριμνας το 72,7% των χρηστών-εξυπηρετούμενων είναι άγαμοι, το 18,2% αφορά έγγαμα άτομα και το 9,1 αφορά διαζευγμένους. Το μεγαλύτερο ποσοστό των χηρών παρουσιάζεται στα Κ.Α.Π.Η. με ποσοστό 54,2%.

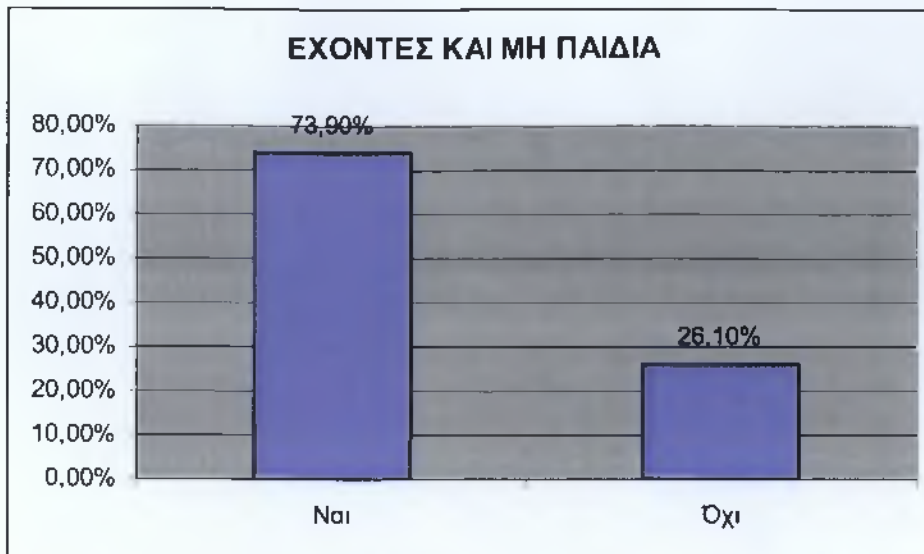
Διάγραμμα 5^ο : Οικογενειακή κατάσταση των χρηστών-εξυπηρετούμενων

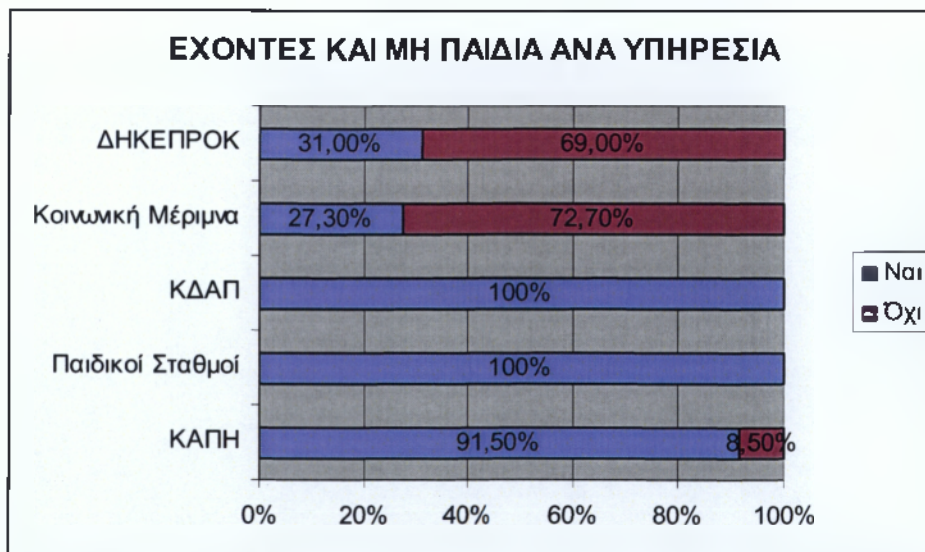
Διάγραμμα 6^ο : Οικογενειακή κατάσταση χρηστών-εξυπηρετούμενων ανά υπηρεσία

ΠΑΙΔΙΑ

Από τους ερωτηθέντες, το 73,90% είναι γονείς, ενώ το 26,10% δεν έχει ακόμα. Από την επεξεργασία προέκυψε ότι το 100% των ερωτηθέντων στους Παιδικούς Σταθμούς αλλά και στα ΚΔΑΠ όπως είναι φυσικό είναι γονείς, στη συνέχεια το μεγαλύτερο ποσοστό γονέων καταλαμβάνει το ΚΑΠΗ με ποσοστό 91,50%, ενώ μόνο το 8,5% δεν έχει παιδιά. Από τους ερωτηθέντες στην ΔΗΚΕΠΡΟΚ μόνο το 31,00% έχει παιδιά, ενώ το 69,00% είτε δεν έχει , είτε δεν έχει αποκτήσει ακόμα. Και τέλος στην Κοινωνική Μέριμνα μόνο το 27,3% έχει παιδιά και 72,7% δεν έχει αποκτήσει ακόμα.

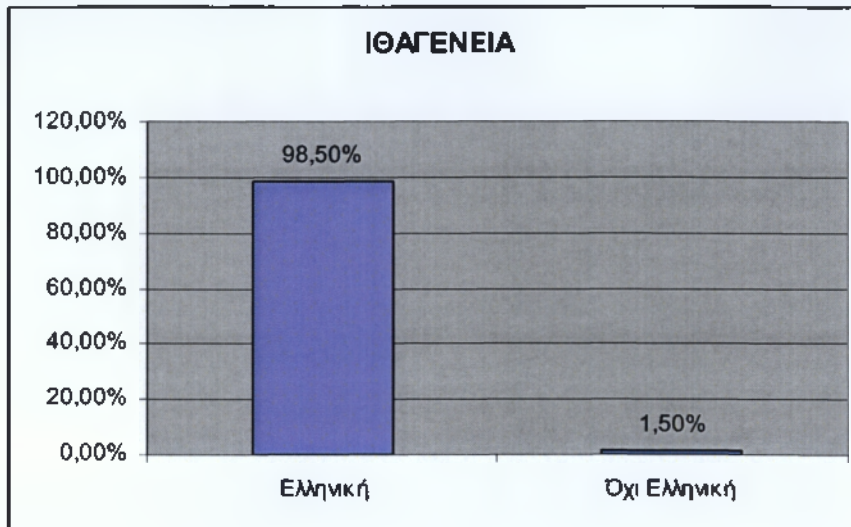
Διάγραμμα 7^ο : Έχοντες και μη Παιδιά χρήστες-εξυπηρετούμενοι

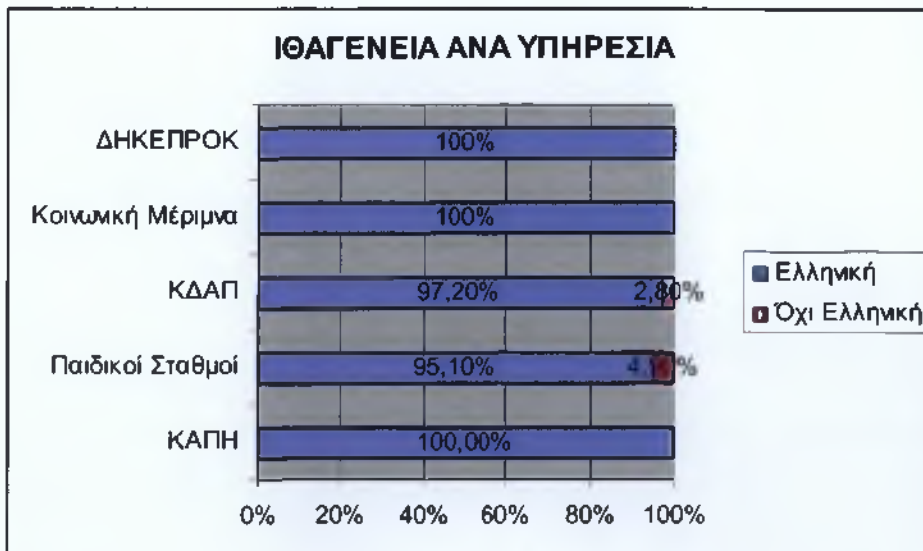
Διάγραμμα 8^ο : Έχοντες και μη παιδιά χρήστες-εξυπηρετούμενοι ανά υπηρεσία

ΙΘΑΓΕΝΕΙΑ

Από την επεξεργασία του δείγματος προέκυψε ότι το μεγαλύτερο μέρος των χρηστών-εξυπηρετούμενων με ποσοστό 98,5% έχουν Ελληνική ιθαγένεια, ενώ το 1,5% έχει Όχι Ελληνική ιθαγένεια.

Διάγραμμα 9^ο : Ιθαγένεια των χρηστών-εξυπηρετούμενων

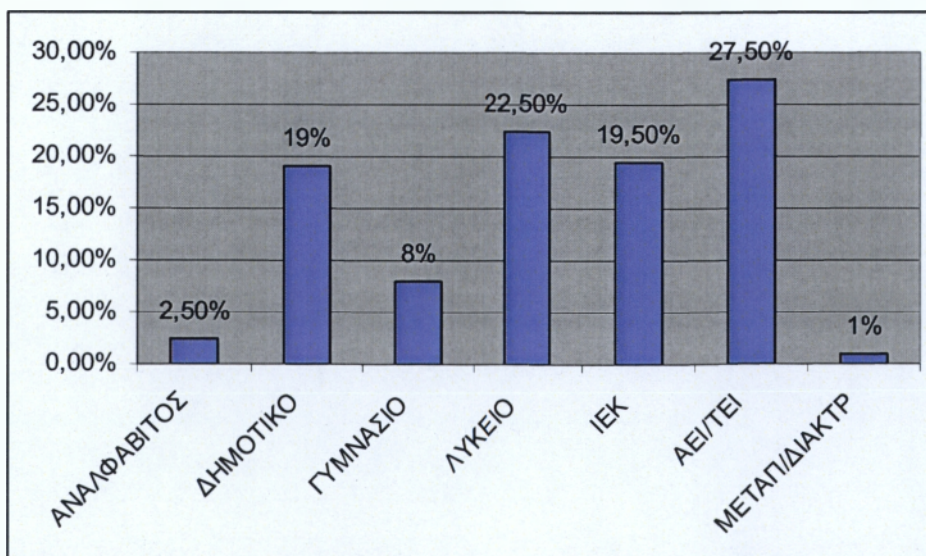

Διάγραμμα 10^ο : Ιθαγένεια των χρηστών-εξυπηρετούμενων ανά υπηρεσία

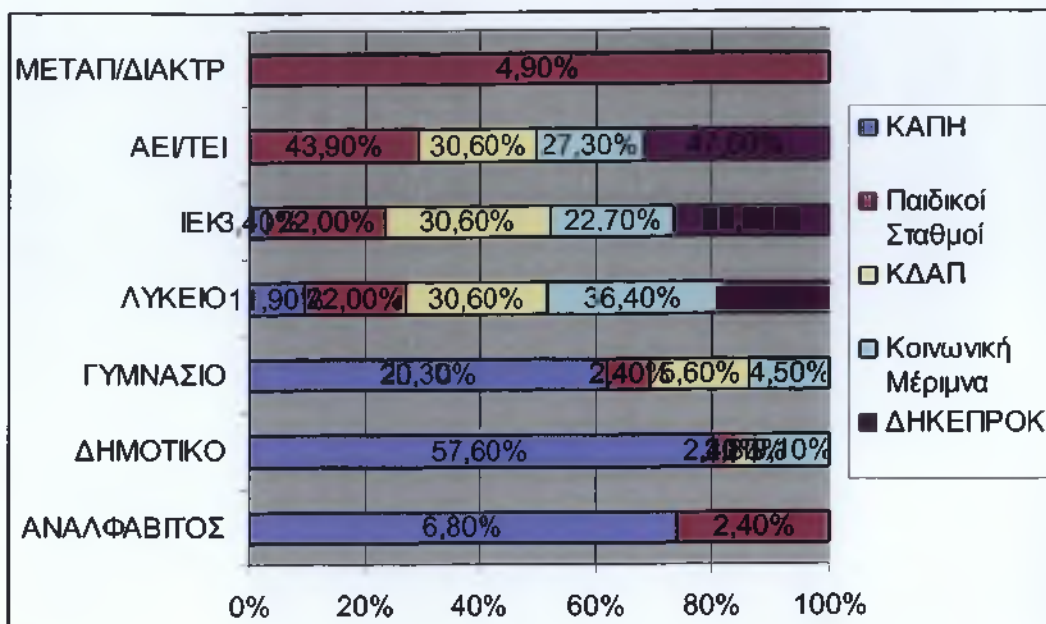

ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Το επίπεδο εκπαίδευσης των χρηστών-εξυπηρετούμενων από τις κοινωνικές υπηρεσίες σύμφωνα με το δείγμα διαμορφώνεται : το 27,5% είναι πτυχιούχοι ΑΕΙ/ΤΕΙ, το 22,5% είναι απόφοιτοι λυκείου, το 19,5% απόφοιτοι ΙΕΚ (ή ανώτερων τεχνικών σχολών), το 19% απόφοιτοι δημοτικού, το 8% απόφοιτοι γυμνασίου, το 2,5% αναλφάβητοι και μόλις το 1% κάτοχοι μεταπτυχιακών /διδακτορικών τίτλων. Παρακάτω στο διάγραμμα 12 καταγράφεται το επίπεδο εκπαίδευσης ανά υπηρεσία, όπου μπορούμε να δούμε ότι ο μεγαλύτερος αριθμός χρηστών των ΚΑΠΗ είναι απόφοιτοι δημοτικού με ποσοστό 57,6%,ενώ το 20,3% έχει τελειώσει το γυμνάσιο και ακόμα λιγότεροι 11,9% το λύκειο. Στους παιδικούς σταθμούς παρατηρούμε το ίδιο ποσοστό εκπαίδευσης στους απόφοιτους λυκείου και ΙΕΚ, αλλά το μεγαλύτερο ποσοστό εκπαίδευσης 43,9% καταλαμβάνουν οι πτυχιούχοι ΑΕΙ/ΤΕΙ. Ενώ μόλις το 4,9% κατέχει μεταπτυχιακό/διδακτορικό τίτλο σπονδών και μόνο 2,4% δηλώνει αναλφάβητο. Παρόμοια εικόνα παρουσιάζεται και στα ΚΔΑΠ όπου οι απόφοιτοι λυκείου και ΙΕΚ, καθώς και οι πτυχιούχοι ΑΕΙ/ΤΕΙ έχουν ποσοστό 30,6%, ενώ οι απόφοιτοι δημοτικού και γυμνασίου έχουν 2,8% και 5,6% αντίστοιχα. Όσον αφορά την Κοινωνική Μέριμνα οι χρήστες-εξυπηρετούμενοι το μεγαλύτερο ποσοστό τους καταγράφετε στους απόφοιτους λυκείου με ποσοστό 36,4%, ενώ στην ΔΗΚΕΠΡΟΚ το μεγαλύτερο ποσοστό εξυπηρετούμενων καταγράφετε στους απόφοιτους ΑΕΙ/ΤΕΙ με ποσοστό 47,6%.

Διάγραμμα 11^ο : Επίπεδο εκπαίδευσης των χρηστών-εξυπηρετούμενων

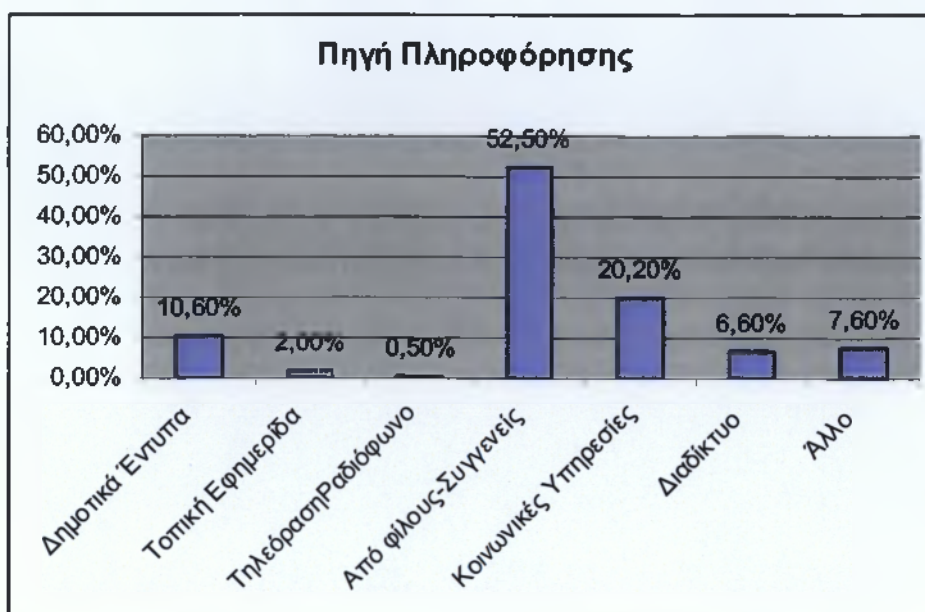

Διάγραμμα 12° : Επίπεδο εκπαίδευσης των χρηστών-εξυπηρετούμενων ανά υπηρεσία

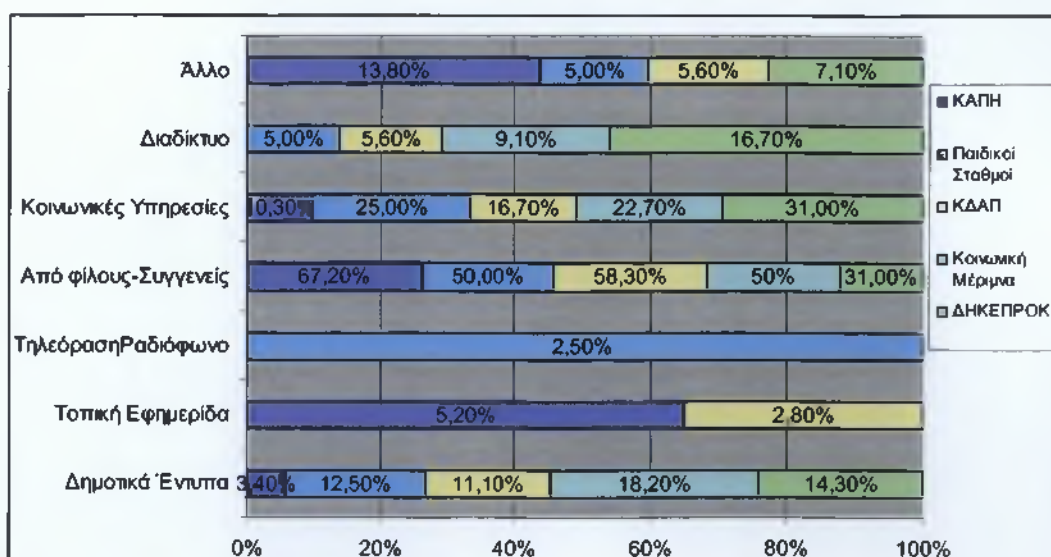
ΠΗΓΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ

Στην ερώτηση που αφορά την πηγή πληροφόρησης για την λειτουργία της υπηρεσίας που επισκέπτονται, οι ερωτηθέντες απάντησαν, το μεγαλύτερο ποσοστό 52,5% ενημερώθηκε από φίλους ή συγγενείς, το 20,2% από προσωπική επαφή με τις κοινωνικές υπηρεσίες, το 10,6% από δημοτικά έντυπα, το 7,6% απάντησε ότι δεν ενημερώθηκε από καμία από τις πιθανές απαντήσεις αλλά είτε έμενε στην γειτονία, είτε ενημερώθηκε τυχαία ή από άλλους φορείς. Το 6,6% ενημερώθηκε μέσω διαδικτύου, το 2% από την τοπική εφημερίδα και μόλις το 0,5% από κάποιο τηλεοπτικό ή ραδιοφωνικό μήνυμα. Σύμφωνα με τα παραπάνω προκύπτει ότι οι περισσότεροι από τους μισούς δημότες ενημερώθηκαν για τις κοινωνικές υπηρεσίες από φίλους ή συγγενείς. Αυτό φαίνεται και από το ποσοστό των ερωτηθέντων ανά υπηρεσία, έτσι στα Κ.Α.Π.Η. το 67,2% των ερωτηθέντων, στους Παιδικούς Σταθμούς το 50%, στα ΚΔΑΠ το 58,3% και στο Γραφείο Κοινωνικής Μέριμνας το 50% ενημερώθηκαν από φίλους ή συγγενείς. Μόνο οι

ερωτηθέντες στη ΔΗΚΕΠΡΟΚ δήλωσαν ότι ενημερώθηκαν σε ποσοστό 31% από φίλους ή συγγενείς και 31% από προσωπική επαφή με τις κοινωνικές υπηρεσίες του Δήμου.

Διάγραμμα 13^ο : Πηγή πληροφόρησης των χρηστών-εξυπηρετούμενων για τις κοινωνικές υπηρεσίες

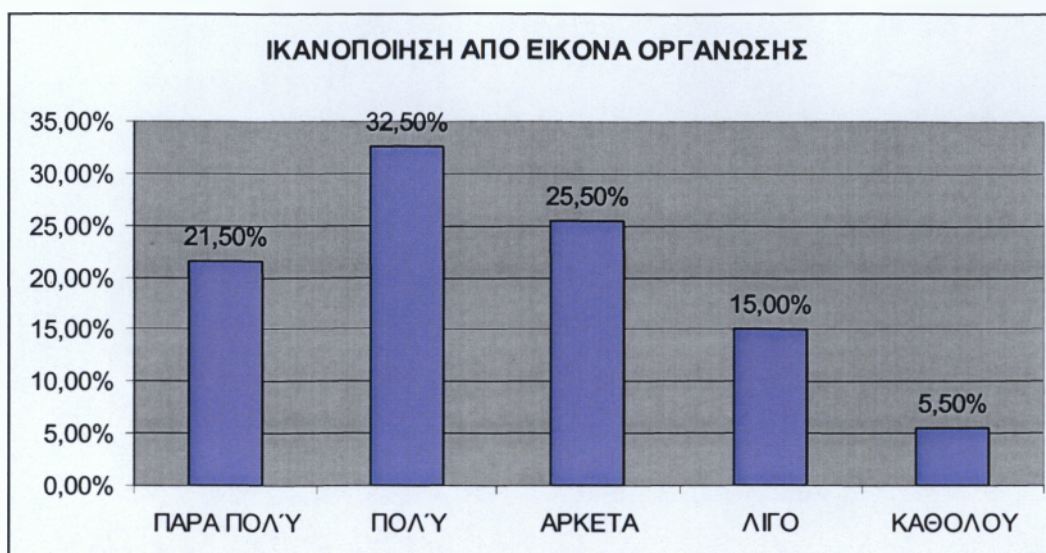

Διάγραμμα 14^ο : Πηγή πληροφόρησης των χρηστών-εξυπηρετούμενων των κοινωνικών υπηρεσιών ανά υπηρεσία

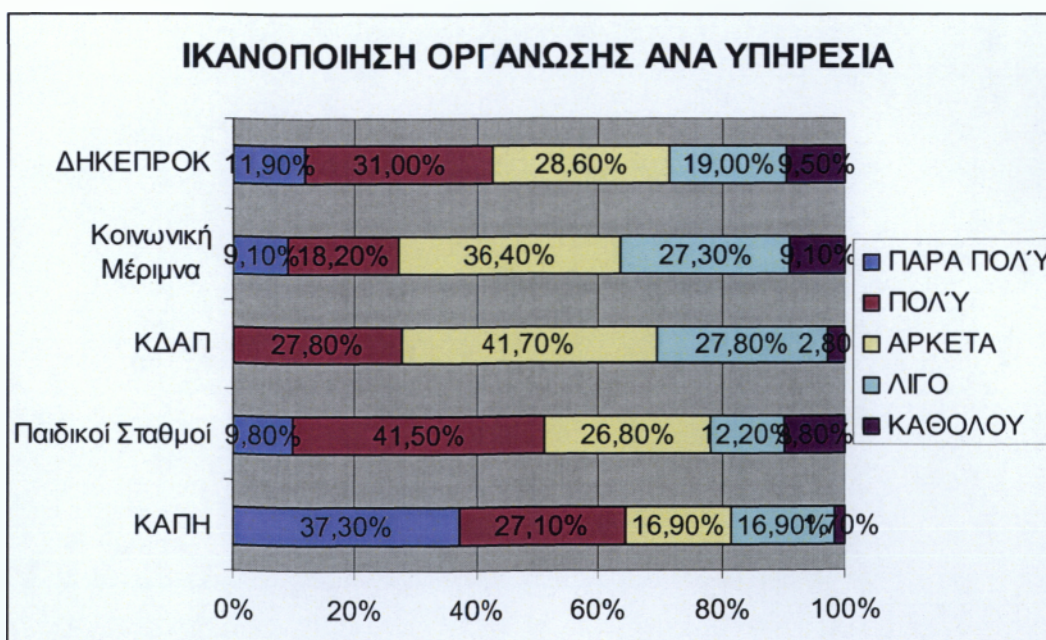
ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΙΚΟΝΑ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ

Από τους ερωτηθέντες χρήστες-εξυπηρετούμενους των υπηρεσιών απάντησαν ότι το 32,5% είναι πολύ ικανοποιημένοι, το 25,5% είναι αρκετά ικανοποιημένοι, το 21,5% είναι πάρα πολύ ικανοποιημένοι και το 15% λίγο ικανοποιημένοι. Ενώ μόλις το 5,5% απάντησε ότι δεν είναι καθόλου ικανοποιημένοι από τη συνολική οργάνωση και λειτουργία της υπηρεσίας. Για κάθε υπηρεσία ξεχωριστά, οι απαντήσεις που δόθηκαν διαφέρουν αρκετά μεταξύ τους. Πάρα πολύ ικανοποιημένοι απάντησαν το 37,3% των εγγεγραμμένων στα Κ.Α.Π.Η., πολύ 27,1%,αρκετά ή λίγο το 16,9% και καθόλου μόλις το 1,7%. Οι γονείς που έχουν εγγεγραμμένα τα παιδιά τους στους παιδικούς σταθμούς δηλώνουν το 41,5% πολύ ικανοποιημένοι και το 26,8% αρκετά ικανοποιημένοι. Ενώ στα ΚΔΑΠ οι γονείς απάντησαν το 41,7% πολύ ικανοποιημένοι και το 27,8% απάντησε πάρα πολύ ή λίγο αντίστοιχα όπως αυτό φαίνεται και από το διάγραμμα 16°. Οι εξυπηρετούμενοι-χρήστες του Γραφείου Κοινωνικής Μέριμνας παρατηρώντας το διάγραμμα απάντησαν ότι το 36,4% είναι αρκετά ικανοποιημένοι, το 27,3% λίγο, το 18,2% πολύ ικανοποιημένοι ενώ το 9,1% είναι πάρα πολύ ή καθόλου αντίστοιχα. Τέλος, οι εξυπηρετούμενοι-χρήστες από τη ΔΗΚΕΠΡΟΚ απάντησαν ότι το 31% είναι πολύ ικανοποιημένοι και το 28,6% αρκετά, πάρα πολύ μόλις το 11,9%, ενώ λίγο το 19% και καθόλου το 9,5%.

Από τα παραπάνω συμπεραίνουμε ότι οι περισσότεροι χρήστες-εξυπηρετούμενοι είναι σε μεγαλύτερο ποσοστό πολύ ή αρκετά ικανοποιημένοι από τη συνολική εικόνα οργάνωσης και λειτουργίας της υπηρεσίας.

Διάγραμμα 15^ο : Ικανοποίηση των χρηστών-εξυπηρετούμενων από την εικόνα οργάνωσης και λειτουργίας της υπηρεσίας.

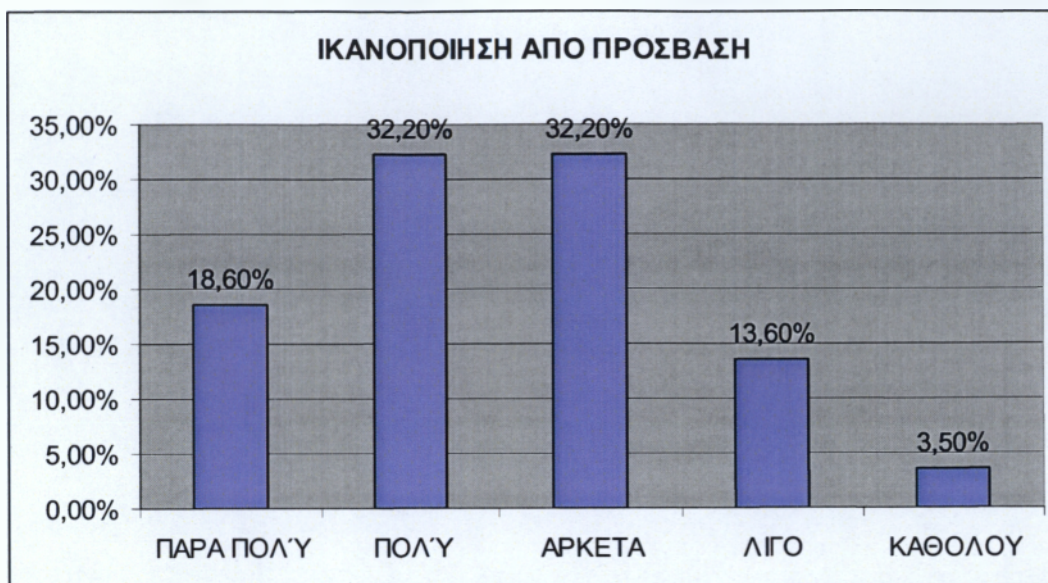
Διάγραμμα 16^ο : Ικανοποίηση χρηστών-εξυπηρετούμενων από την εικόνα οργάνωσης και λειτουργίας ανά υπηρεσία

ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΙΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΤΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ

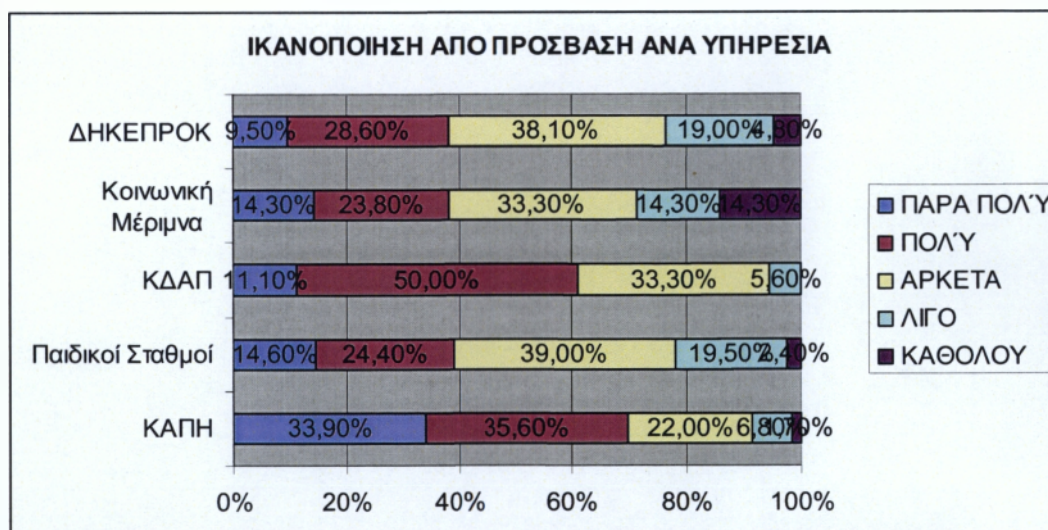
Η ερώτηση για την ικανοποίηση ως προς τις υποδομές της υπηρεσίας διαιρείται σε τρεις υποερωτήσεις για την πληρέστερη κατανόηση της ερώτησης.

Α) Τοποθεσία γραφείου/υπηρεσίας-Εύκολη πρόσβαση

Από την επεξεργασία του δείγματος προέκυψε ότι στην ερώτηση για τις υποδομές της υπηρεσίας για την τοποθεσία, το 32,2% απάντησε ότι είναι πολύ ή αρκετά ικανοποιημένοι. Το 18,6% πάρα πολύ, το 13,6% λίγο και το 3,5% καθόλου ικανοποιημένοι. Όσον αφορά την ικανοποίηση ως προς τις υποδομές ανά υπηρεσία, βλέπουμε ότι από τα μέλη των ΚΑΠΗ είναι πολύ ικανοποιημένοι το 35,6%, πάρα πολύ το 33,9%,αρκετά το 22%,ενώ λίγο ή καθόλου το 6,8% και το 1,7% αντίστοιχα. Οι γονείς που είναι τα παιδιά τους εγγεγραμμένα στους παιδικούς σταθμούς απάντησαν το 39% αρκετά, το 24,4% πολύ, το 19,5% λίγο, το 14,6% πάρα πολύ και το 2,4% καθόλου. Από την άλλη πλευρά οι γονείς που έχουν τα παιδιά τους εγγεγραμμένα στα ΚΔΑΠ απάντησαν ότι πολύ ικανοποιημένοι είναι το 50,5, αρκετά το 33,35, πάρα πολύ το 11,1%, ενώ λίγο το 5,6%. Οι εξυπηρετούμενοι από το Γραφείο Κοινωνικής Μέριμνας απάντησαν ότι το 33,3% είναι αρκετά ικανοποιημένοι, το 23,8% πολύ, ενώ πάρα πολύ, λίγο ή καθόλου απάντησε το 14,3%. Τέλος, οι εξυπηρετούμενοι από τη ΔΗΚΕΠΡΟΚ απάντησαν ότι το 38,1% είναι αρκετά ικανοποιημένοι, το 28,6% πολύ, το 19% λίγο, το 9,5% πάρα πολύ και καθόλου το 4,8%. Συνεπώς από τα παραπάνω προκύπτει ότι το μεγαλύτερο ποσοστό ικανοποιείται από την πρόσβαση στις υπηρεσίες αρκετά.

Διάγραμμα 17^ο : *Ικανοποίηση ως προς τις υποδομές της υπηρεσίας (εύκολη πρόσβαση)*

Διάγραμμα 18^ο : *Ικανοποίηση ως προς τις υποδομές της υπηρεσίας (εύκολη πρόσβαση) ανά υπηρεσία*

Β) Καταλληλότητα χώρου (κτιριακή υποδομή)

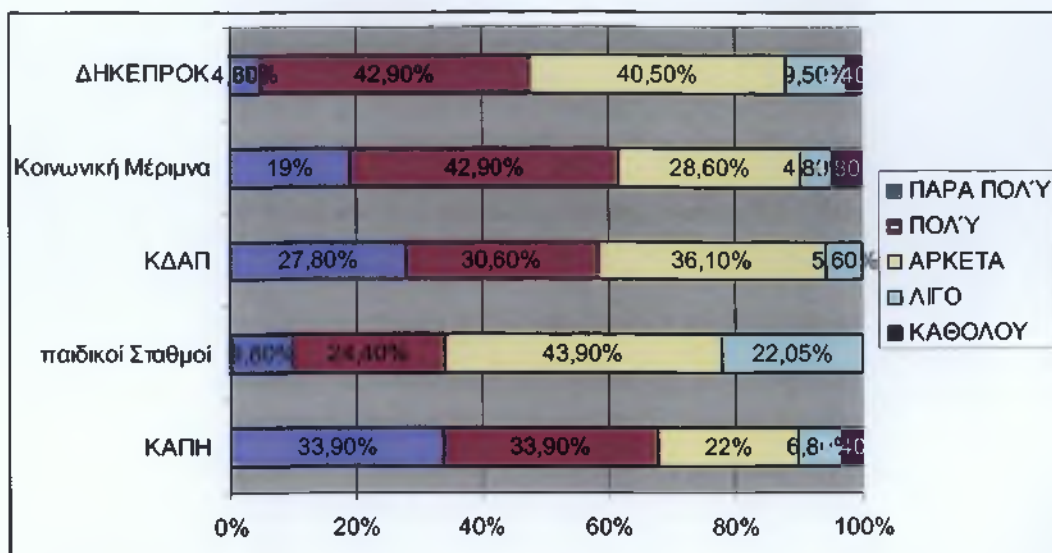
Όπως φαίνεται και από το διάγραμμα 19^ο το μεγαλύτερο ποσοστό που είναι ικανοποιημένοι από την καταλληλότητα του χώρου, είναι 33,7% αρκετά ικανοποιημένοι, λίγο 26,1%, ακολουθούν αυτοί που είναι πολύ 22,1%, πάρα πολύ 11,1% και καθόλου με

7%. Στη συνέχεια τα μέλη των ΚΑΠΗ απάντησαν ότι είναι πάρα πολύ ή πολύ αντίστοιχα με το ίδιο ποσοστό 33,9%, αρκετά 22%, λίγο 6,8% και καθόλου 3,4%. Οι γονείς που έχουν τα παιδιά τους εγγεγραμμένα στους παιδικούς σταθμούς είναι αρκετά ικανοποιημένοι με ποσοστό 43,9% από την καταλληλότητα του χώρου, πολύ με 24,4%, λίγο με 22% και πάρα πολύ μόλις το 9,8%. Οι γονείς που έχουν τα παιδιά τους στα ΚΔΑΠ είναι κατά 36,1% αρκετά ικανοποιημένοι από την καταλληλότητα του χώρου, 30,6% πολύ ικανοποιημένοι, 27,8% λίγο και το 5,6% πάρα πολύ. Από την καταλληλότητα του χώρου του Γραφείου Κοινωνικής Μέριμνας το 42,9% είναι πολύ ικανοποιημένοι, το 28,6% είναι αρκετά ικανοποιημένοι, το 19% απάντησε πάρα πολύ και λίγο ή καθόλου το 4,8% αντίστοιχα. Οι εξυπηρετούμενοι από τη ΔΗΚΕΠΡΟΚ απάντησαν το 42,9% πολύ ικανοποιημένοι από την καταλληλότητα του χώρου, το 40,5% αρκετά, το 9,5% λίγο, το 4,8% πάρα πολύ και το 2,4% καθόλου. Συνεπώς βγάζουμε το συμπέρασμα ότι οι εξυπηρετούμενοι-χρήστες ικανοποιούνται αρκετά από τις κτιριακές υποδομές των υπηρεσιών, αλλά θα ήθελαν και κάτι καλύτερο.

Διάγραμμα 19° : Ικανοποίηση από την καταλληλότητα χώρου (κτιριακή υποδομή)

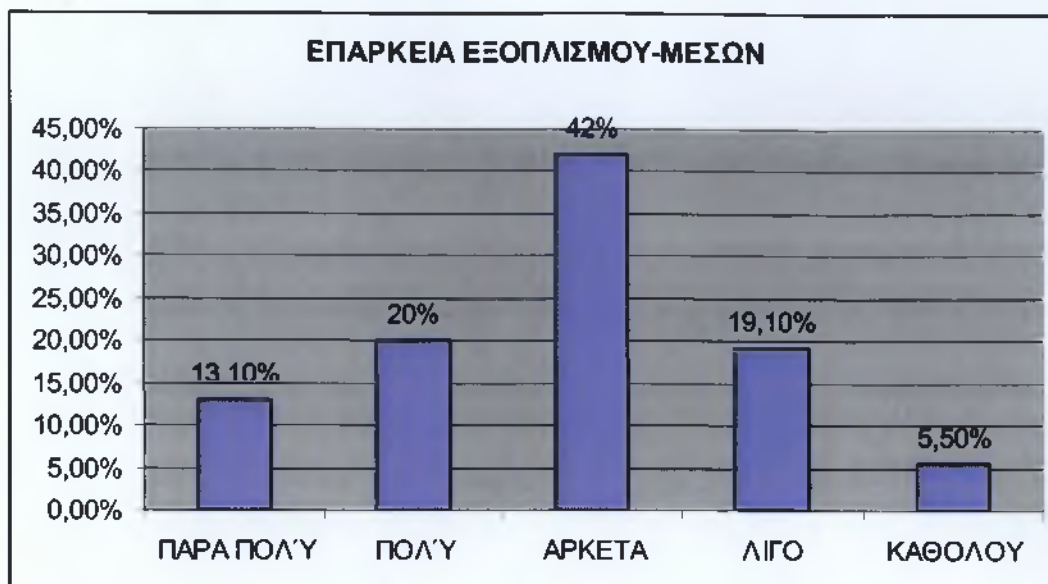

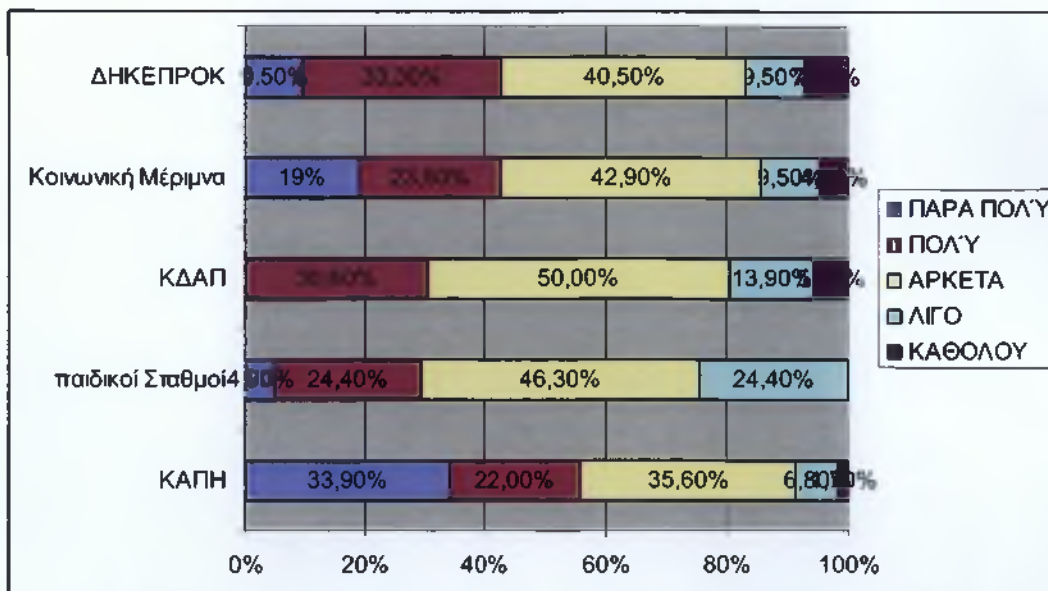
Διάγραμμα 20° : Ικανοποίηση από την καταλληλότητα χώρου (κτιριακή υποδομή) ανά υπηρεσία

Γ)Επάρκεια εξοπλισμού και μέσων (υλικοτεχνική υποδομή)

Όπως φαίνεται και στο διάγραμμα 21°, το 42% των χρηστών-εξυπηρετούμενων από τις υπηρεσίες είναι αρκετά ικανοποιημένοι από τον εξοπλισμό και τα μέσα που παρέχουν οι υπηρεσίες. Το 20% είναι πολύ ικανοποιημένοι, το 19,10% λίγο, το 13,10% πάρα πολύ και το 5,50% καθόλου. Παρακάτω στο σύνολο των υπηρεσιών βλέπουμε ότι το ήμισυ των ερωτηθέντων ή και λίγο λιγότεροι απάντησαν ότι είναι αρκετά ικανοποιημένοι από τον εξοπλισμό και τα μέσα που παρέχονται από τις υπηρεσίες. Τα μέλη των ΚΑΠΗ απάντησαν ότι το 35,6% αρκετά, 33,9% πάρα πολύ, 22% πολύ, 6,8% λίγο και 1,7% καθόλου. Οι γονείς που έχουν τα παιδιά τους στους παιδικούς σταθμούς απάντησαν αρκετά 46,3%,πολύ ή λίγο με το ίδιο ποσοστό 24,4% και 4,9% πάρα πολύ. Στα ΚΔΑΠ το 50% δήλωσε αρκετά ικανοποιημένο, το 30,6% πολύ, το 13,9% λίγο και το 5,6% καθόλου. Στο Γραφείο Κοινωνικής Μέριμνας το 42,9% αρκετά, το 23,8% πολύ, το 19% πάρα πολύ, το 9,5% λίγο και το 4,8% καθόλου. Τέλος στη ΔΗΚΕΠΡΟΚ το 40,5% δήλωσε αρκετά ικανοποιημένο, το 33,3% πολύ, το 9,5% δήλωσε πάρα πολύ και λίγο με το ίδιο ποσοστό και το 7,1% καθόλου.

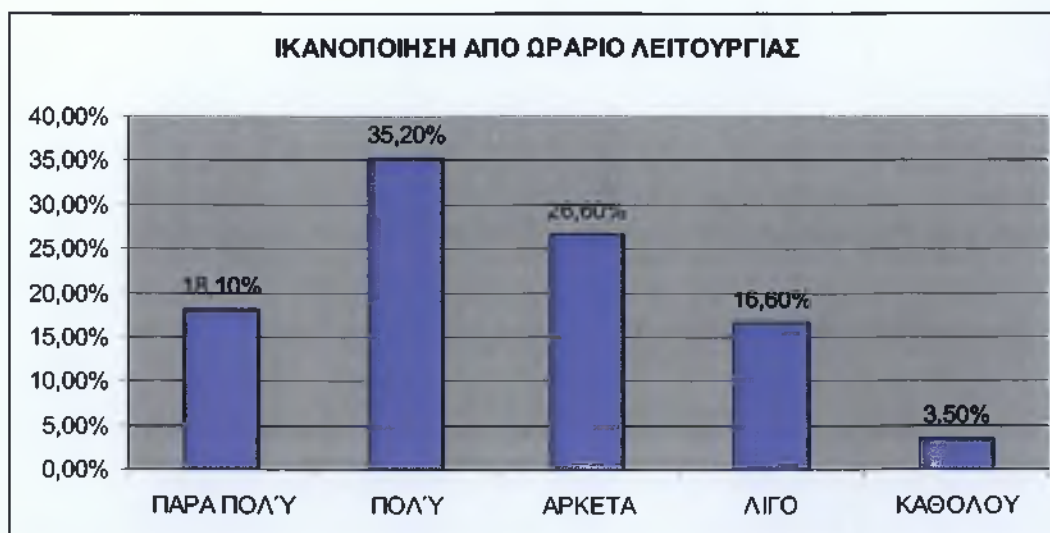
Διάγραμμα 21^ο : Ικανοποίηση από την επάρκεια εξοπλισμού και μέσων

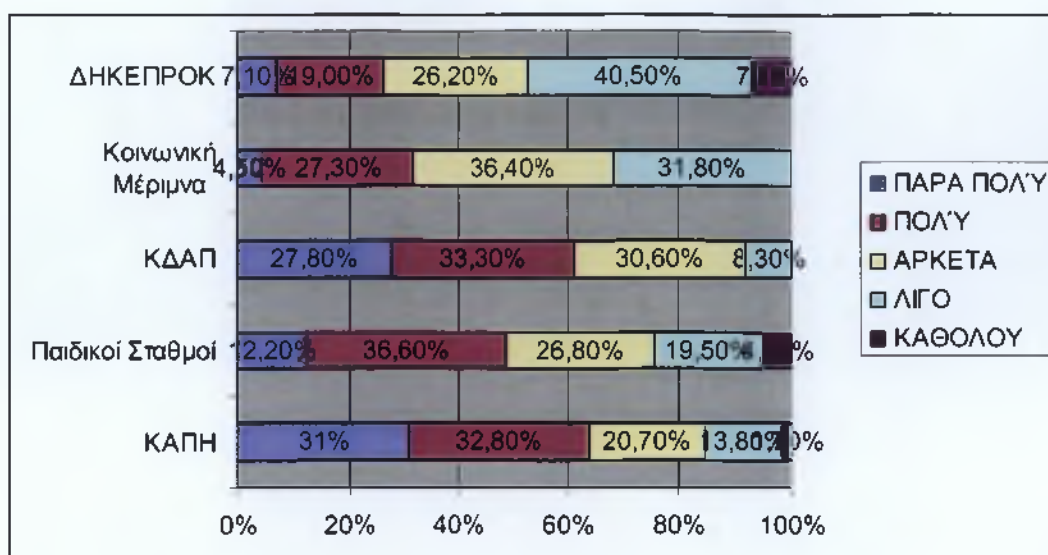
Διάγραμμα 22^ο : Ικανοποίηση από επάρκεια εξοπλισμού και μέσων ανά υπηρεσία

ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗ ΑΠΟ ΤΟ ΩΡΑΡΙΟ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ

Στην ερώτηση πόσο ικανοποιημένος είστε από το ωράριο λειτουργίας της υπηρεσίας το 35,20% απάντησε ότι είναι πολύ ικανοποιημένο, το 26,60% αρκετά, το 18,10% πάρα πολύ, το 16,60% λίγο και το 3,50% καθόλου. Στο σύνολο των υπηρεσιών βλέπουμε ότι στα ΚΑΠΗ το 32,8% είναι πολύ ικανοποιημένο, το 31% πάρα πολύ, το 20,7% αρκετά, το 13,8% λίγο και μόλις το 1,7% καθόλου. Στους παιδικούς σταθμούς βλέπουμε ότι μεγάλα ποσοστά ικανοποίησης αντιστοιχούν στο πολύ με 36,6% και στο αρκετά με 26,8%, ενώ 19,5% είναι λίγο ικανοποιημένοι, 12,2% πάρα πολύ και 4,9% καθόλου. Οι γονείς που τα παιδιά τους είναι εγγεγραμμένα στα ΚΔΑΠ απάντησαν το 33,3% πολύ ικανοποιημένοι, το 30,6% αρκετά, το 27,8% πάρα πολύ και το 8,3% λίγο. Στο Γραφείο Κοινωνικής Μέριμνας παρουσιάζεται μια ιδιομορφία το 36,4% δηλώνει αρκετά ικανοποιημένο, το 27,3% πολύ ικανοποιημένο αλλά το 31,8% δηλώνει λίγο ικανοποιημένο, και τέλος το 4,5% πάρα πολύ.

Διάγραμμα 23^ο : Ικανοποίηση από ωράριο λειτουργίας της υπηρεσίας

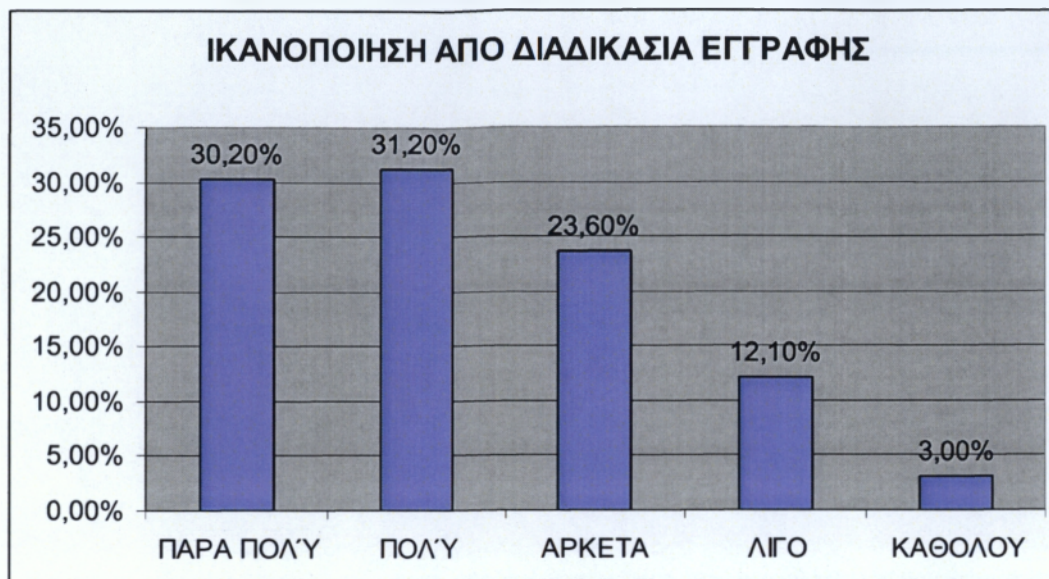

Διάγραμμα 24° : Ικανοποίηση από ωράριο λειτουργίας ανά υπηρεσία

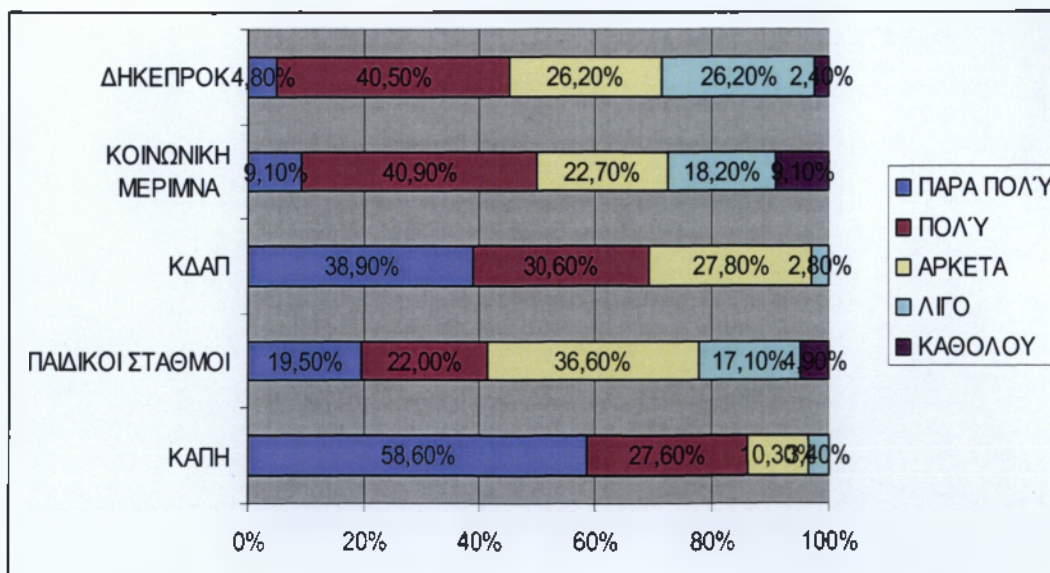
ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗ ΑΠΟ ΤΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΕΓΓΡΑΦΗΣ ΣΤΗΝ ΥΠΗΡΕΣΙΑ

Η ικανοποίηση των χρηστών-εξυπηρετούμενων από τη διαδικασία εγγραφής/συμμετοχής στις υπηρεσίες, μετά από την επεξεργασία του δείγματος, διαμορφώνεται ως εξής : το 30,2% απάντησαν ότι είναι πάρα πολύ ικανοποιημένοι, το 31,2% απάντησαν ότι είναι πολύ ικανοποιημένοι, το 23,6% απάντησαν αρκετά ικανοποιημένοι, το 12,1% απάντησε ότι είναι λίγο ικανοποιημένοι και το 3,0% καθόλου ικανοποιημένοι από τη διαδικασία. Πιο αναλυτικά τα μέλη των Κ.Α.Π.Η. απάντησαν το 58,6% πάρα πολύ ικανοποιημένοι, το 27,6% πολύ ικανοποιημένοι, το 10,3% αρκετά και το 3,4% λίγο ικανοποιημένοι. Οι γονείς που τα παιδιά τους είναι εγγεγραμμένα στους παιδικούς σταθμούς απάντησαν ότι το 19,5% είναι πάρα πολύ ικανοποιημένοι, το 22,0% είναι πολύ ικανοποιημένοι, το 36,6% αρκετά, το 17,1% λίγο και το 4,9% καθόλου ικανοποιημένοι. Στα ΚΔΑΠ οι γονείς απάντησαν το 38,9% πάρα πολύ ικανοποιημένοι, το 30,6% πολύ ικανοποιημένοι, το 27,8% αρκετά και το 2,8% λίγο ικανοποιημένοι. Στην Κοινωνική Μέριμνα παρατηρείται μια ιδιομορφία ως προς την ικανοποίηση από τη διαδικασία αυτή γιατί μόλις το 9,1% δήλωσε πάρα πολύ ικανοποιημένο αλλά και καθόλου. Το 40,9% δήλωσε πολύ ικανοποιημένο, το 22,7% αρκετά και το 18,2% λίγο.

Τέλος για τη ΔΗΚΕΠΡΟΚ δήλωσαν το 4,8% πάρα πολύ, το 40,5% πολύ, το 26,2% αρκετά και λίγο αντίστοιχα και το 2,4% καθόλου.

Διάγραμμα 25^ο : Ικανοποίηση από διαδικασία εγγραφής

Διάγραμμα 26^ο : Ικανοποίηση από διαδικασία εγγραφής ανά υπηρεσία

ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗ ΑΠΟ ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ –ΣΤΕΛΕΧΗ ΤΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ

Η ερώτηση για την ικανοποίηση από το προσωπικό και τα στελέχη της υπηρεσίας, διαιρείται σε τέσσερις υποκατηγορίες για την πληρέστερη κατανόηση της ερώτησης.

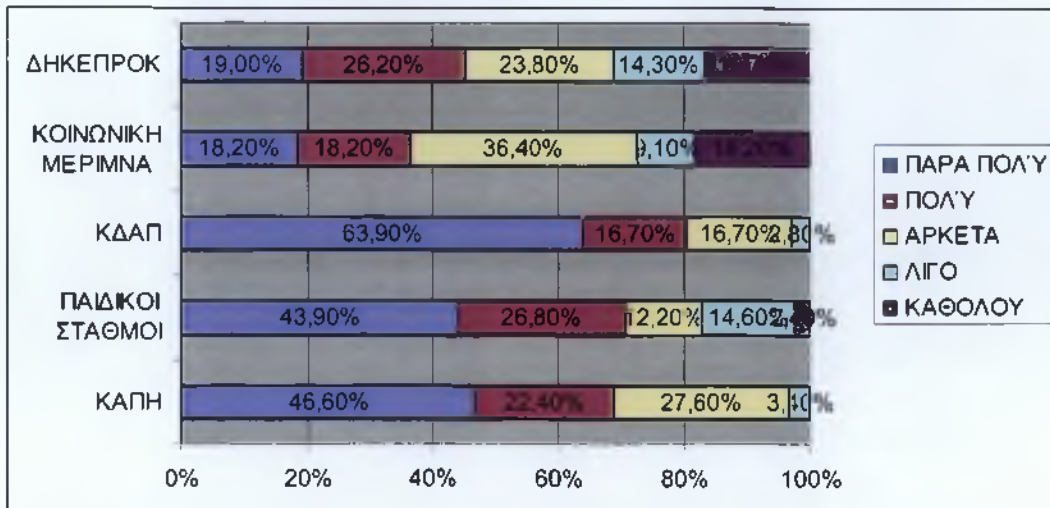
Α) Συχνή-Συνεπής παρουσία υπαλλήλων

Η ικανοποίηση των χρηστών-εξυπηρετούμενων από τη συχνή-συνεπή παρουσία υπαλλήλων διαμορφώνεται ως εξής : το 40,2% πάρα πολύ ικανοποιημένοι, το 21,6% πολύ ικανοποιημένοι, το 22,6% αρκετά ικανοποιημένοι, το 9,5% λίγο ικανοποιημένοι και το 6,0% καθόλου ικανοποιημένοι. Αναλυτικότερα, τα μέλη των Κ.Α.Π.Η. δήλωσαν το 46,6% πάρα πολύ ικανοποιημένοι, το 22,4% πολύ ικανοποιημένοι, το 27,6% αρκετά ικανοποιημένοι και 3,4% λίγο ικανοποιημένοι. Στους παιδικούς σταθμούς δήλωσαν το 43,9% πάρα πολύ ικανοποιημένοι, το 26,8% πολύ ικανοποιημένοι, το 12,2% αρκετά, το 14,6% λίγο και το 2,4% καθόλου ικανοποιημένοι . Στα ΚΔΑΠ το 63,9% είναι πάρα πολύ ικανοποιημένοι, το 16,7% δήλωσε πολύ και αρκετά ικανοποιημένο αντίστοιχα και το 2,8% λίγο. Οι ερωτηθέντες για την Κοινωνική Μέριμνα απάντησαν σε ποσοστό 18,2% πάρα πολύ, πολύ και καθόλου, το 36,4% αρκετά και το 9,1% λίγο. Για τη ΔΗΚΕΠΡΟΚ το 19% είναι πάρα πολύ ικανοποιημένο, το 26,2% πολύ, το 23,8% αρκετά, το 14,3% λίγο και το 16,7% καθόλου.

Διάγραμμα 27^ο : Ικανοποίηση από προσωπικό και στελέχη

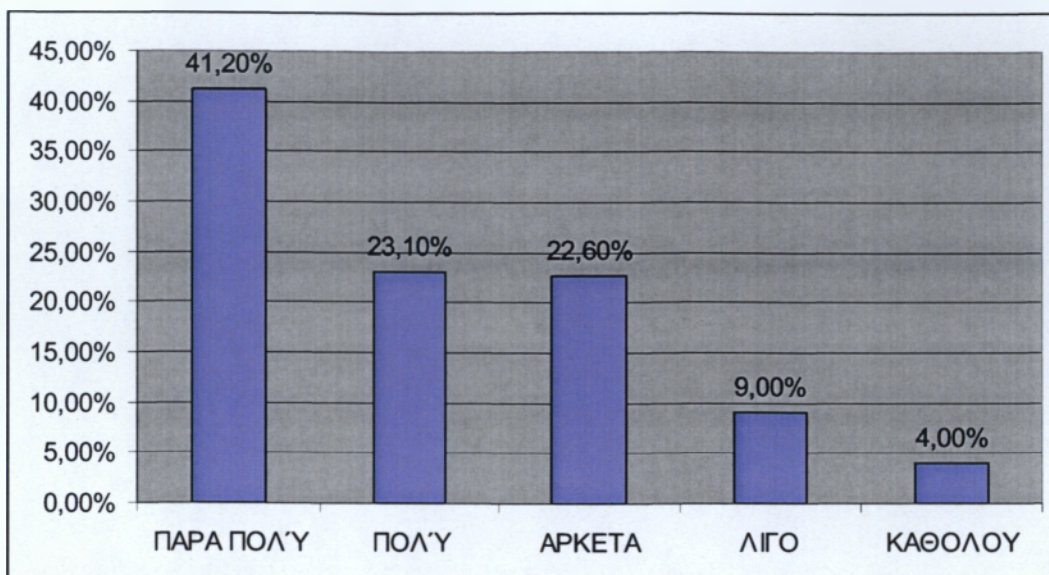
Συχνή –Συνεπής παρουσία υπαλλήλων

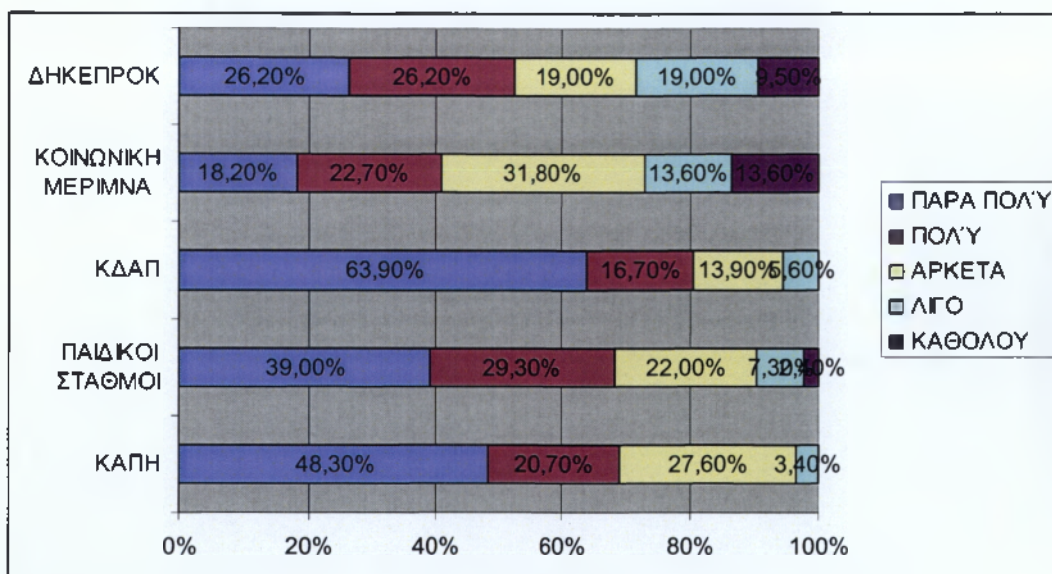
Διάγραμμα 28^ο : Ικανοποίηση από προσωπικό και στελέχη ανά υπηρεσία
Συχνή-Συνεπής παρουσία υπαλλήλων ανά υπηρεσία

Β) Ικανότητα συνεργασίας

Για την ικανοποίηση από την ικανότητα συνεργασίας οι χρήστες-εξυπηρετούμενοι απάντησαν το 41,2% πάρα πολύ ικανοποιημένοι, το 23,1% πολύ, το 22,6% αρκετά, το 9,0% λίγο και το 4,0% καθόλου. Πιο αναλυτικά το δείγμα διαμορφώνεται ως εξής τα μέλη των ΚΑΠΗ απάντησαν το 48,3% πάρα πολύ, το 20,7% πολύ, το 27,6% αρκετά, το 3,4% λίγο. Για τους παιδικούς σταθμούς το 39% πάρα πολύ, το 29,3% πολύ, το 22% αρκετά, το 7,3% λίγο και το 2,4% καθόλου. Στα ΚΔΑΠ παρατηρούμε ότι απάντησε το 63,9% πάρα πολύ, το 16,7% πολύ, το 13,9% αρκετά και το 5,6% λίγο. Στην Κοινωνική Μέριμνα το 18,2% πάρα πολύ, το 22,7% πολύ, το 31,8% αρκετά και το 13,6% λίγο ή καθόλου αντίστοιχα. Για τη ΔΗΚΕΠΡΟΚ το 26,2% απάντησε πάρα πολύ ή πολύ, το 19% αρκετά λίγο και το 9,5% καθόλου.

Διάγραμμα 29^ο : Ικανότητα συνεργασίας

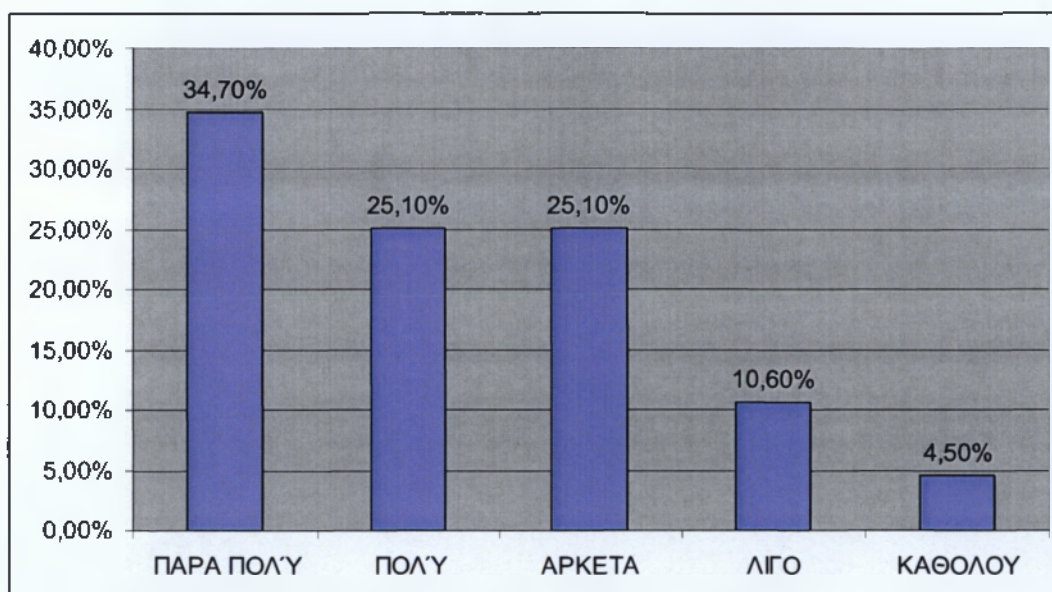
Διάγραμμα 30^ο : Ικανότητα συνεργασίας ανά υπηρεσία

Γ) Ανταπόκριση στα αιτήματα των πολιτών

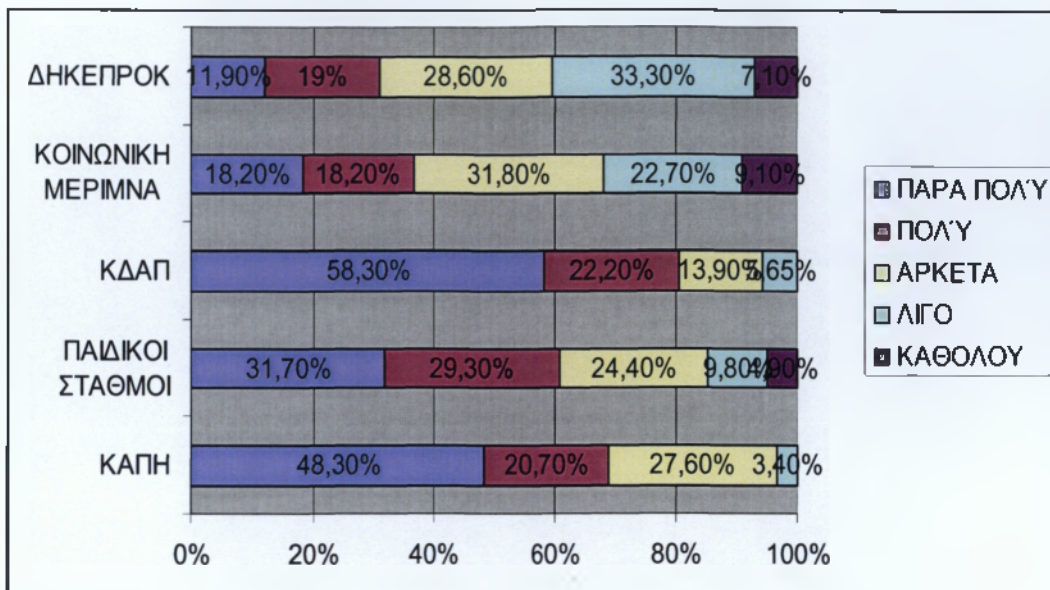
Σχετικά με την ανταπόκριση στα αιτήματα των πολιτών προκύπτει ότι στο σύνολο του δείγματος το 34,7% είναι πάρα πολύ ικανοποιημένο, το 25,1% πολύ ή αρκετά ικανοποιημένο, το 10,6% λίγο και το 4,5% καθόλου ικανοποιημένο. Ανά υπηρεσία προκύπτει ότι στα ΚΑΠΗ το 48,3% είναι πάρα πολύ ικανοποιημένο, το

20,7% πολύ ικανοποιημένο, το 27,6% αρκετά και το 3,4%λίγο. Στους Παιδικούς Σταθμούς το 31,7% πάρα πολύ ικανοποιημένο, το 29,3% πολύ, το 24,4% αρκετά, το 9,8% λίγο και το 4,9% καθόλου. Στα ΚΔΑΠ το 58,3% πάρα πολύ ικανοποιημένο, το 22,2% πολύ, το 13,9% αρκετά και το 5,6% λίγο. Στην Κοινωνική Μέριμνα το 18,2% απάντησε πάρα πολύ ή πολύ ικανοποιημένο, 31,8% αρκετά, το 22,7% λίγο και το 9,1% καθόλου. Στη ΔΗΚΕΠΡΟΚ το 11,9% πάρα πολύ ικανοποιημένο, το 19% πολύ ικανοποιημένο, το 28,6% αρκετά, το 33,3% λίγο και το 7,1% καθόλου ικανοποιημένο.

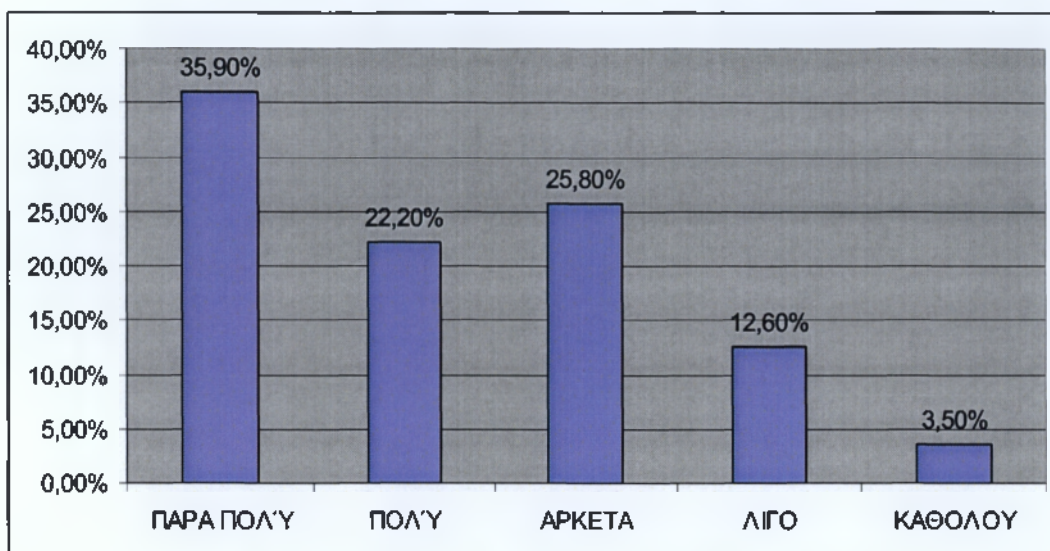
Διάγραμμα 30^ο : *Ικανοποίηση από την ανταπόκριση στα αιτήματα των πολιτών*

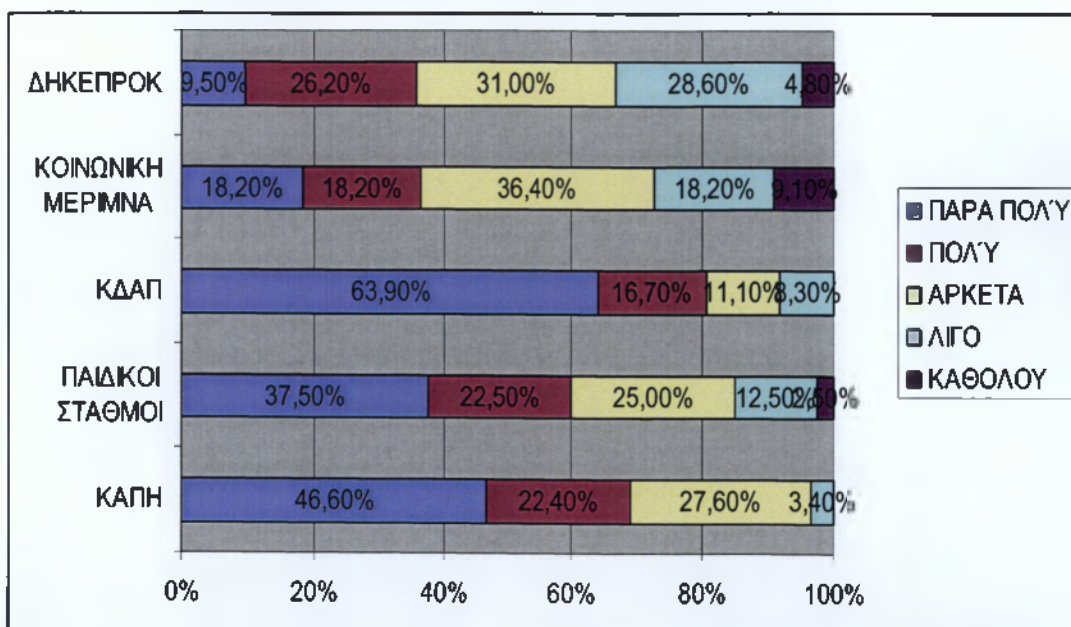
Διάγραμμα 31° : Ικανοποίηση από την ανταπόκριση στα αιτήματα των πολιτών ανά υπηρεσία

Δ) Αντικειμενικότητα-Αμεροληψία

Όσον αφορά την αντικειμενικότητα-αμεροληψία απέναντι στους πολίτες, οι χρήστες-εξυπηρετούμενοι στο σύνολο τους απάντησαν ότι το 35,9% είναι πάρα πολύ ικανοποιημένοι, το 22,2% πολύ, το 25,8% αρκετά, το 12,6% λίγο και το 3,5% καθόλου. Ανά υπηρεσία τα ποσοστά διαμορφώνονται ως εξής στα ΚΑΠΗ 46,6% πάρα πολύ ικανοποιημένοι, το 22,4% πολύ ικανοποιημένοι, το 27,6% αρκετά και το 3,4% λίγο ικανοποιημένοι. Οι γονείς για τους Παιδικούς Σταθμούς δήλωσαν το 37,5% πάρα πολύ ικανοποιημένοι, το 22,5% πολύ ικανοποιημένοι, το 25% αρκετά, το 12,5% λίγο και το 2,5% καθόλου. Στα ΚΔΑΠ το 63,9% δήλωσε πάρα πολύ ικανοποιημένο, το 16,7% πολύ ικανοποιημένο, το 11,1% αρκετά ικανοποιημένο και το 8,3% λίγο. Για την Κοινωνική Μέριμνα, το 18,2% δηλώνει πάρα πολύ ή πολύ ικανοποιημένο, το 36,4% αρκετά, το 18,2% λίγο και το 9,1% καθόλου. Στη ΔΗΚΕΠΡΟΚ το 9,5% είναι πάρα πολύ ικανοποιημένο, το 26,2% πολύ, το 31% αρκετά το 28,6% λίγο και το 4,8% καθόλου.

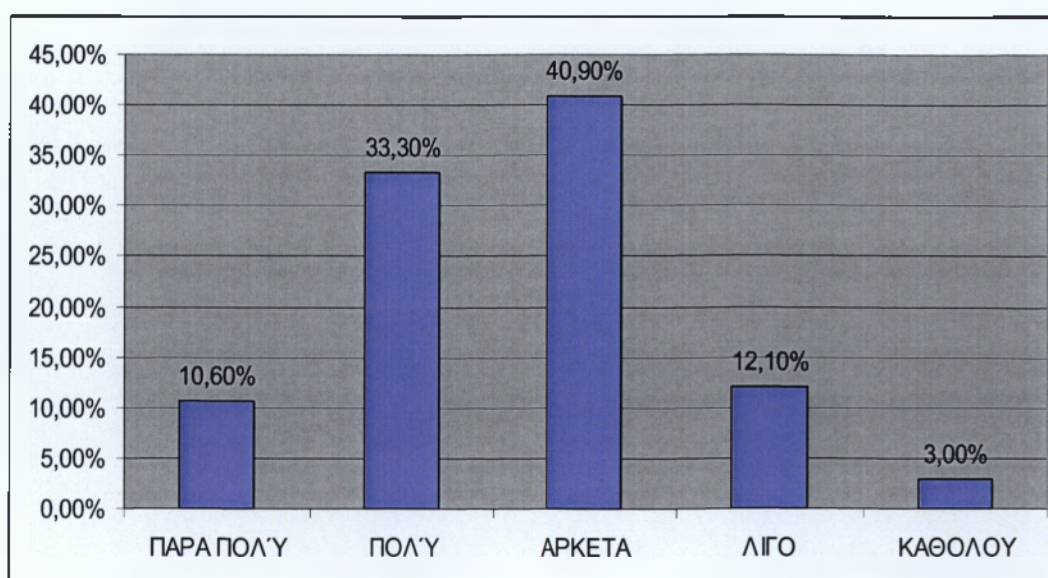
Διάγραμμα 32° : Ικανοποίηση από την αντικειμενικότητα-αμεροληψία

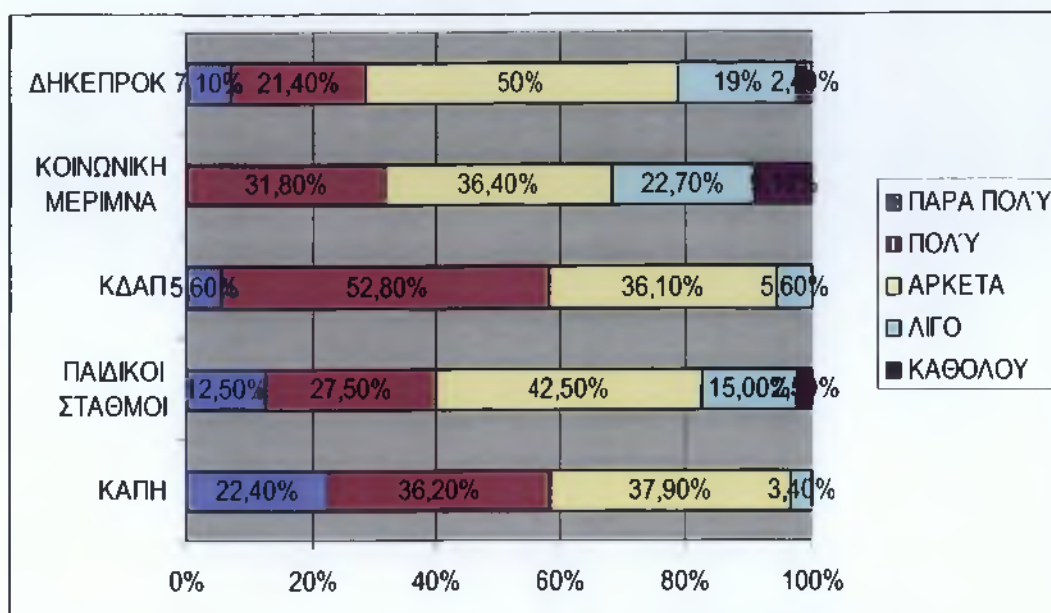
Διάγραμμα 33° : Ικανοποίηση από την Αντικειμενικότητα-Αμεροληψία ανά υπηρεσία

ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗ ΑΠΟ ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΧΡΟΝΟ ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗΣ

Από το συνολικό χρόνο εξυπηρέτησης οι χρήστες-εξυπηρετούμενοι δηλώνουν κατά το 10,6% πάρα πολύ ικανοποιημένοι, κατά το 33,3% πολύ ικανοποιημένοι, κατά το 40,9% αρκετά, ενώ το 12,1 και το 3% δηλώνουν λίγο ή καθόλου αντίστοιχα. Βέβαια τα ποσοστά διαφοροποιούνται ανά υπηρεσία και διαμορφώνονται ως εξής, στα ΚΑΠΗ το μεγαλύτερο ποσοστό 37,9% δηλώνει αρκετά ικανοποιημένο, το 36,2% πολύ ικανοποιημένο, μόλις το 22,4% πάρα πολύ ικανοποιημένο, και τέλος το 3,4% λίγο. Στους Παιδικούς Σταθμούς παρατηρούμε μεγάλη διαφορά στα ποσοστά αφού το 42,5% δηλώνει αρκετά ικανοποιημένο, το 27,5% πολύ, το 12,5% πάρα πολύ, ενώ το 15% λίγο και το 2,5% καθόλου. Στα ΚΔΑΠ τα μεγαλύτερα ποσοστά ικανοποίησης παρατηρούνται στην κατηγορία πολύ και αρκετά με 52,8% και 36,1% αντίστοιχα., ενώ με ποσοστό 5,6% απάντησαν πάρα πολύ και λίγο. Η Κοινωνική Μέριμνα φαίνεται να μην έχει ικανοποιήσει πάρα πολύ κανέναν ως τώρα, αλλά συγκεντρώνει μεγάλο ποσοστό σ' αυτούς που έχουν ικανοποιηθεί αρκετά με ποσοστό 36,4%, πολύ με ποσοστό 31,8%, λίγο με ποσοστό 22,7% και το μικρότερο ποσοστό ικανοποίησης με αυτούς που δεν ικανοποιήθηκαν καθόλου με ποσοστό 9,1%. Για την ΔΗΚΕΠΡΟΚ, φαίνεται πως τα ποσοστά ικανοποίησης της έχουν κατανεμηθεί λίγο άνισα αφού το ήμισυ των ερωτηθέντων με ποσοστό 50% είναι αρκετά ικανοποιημένο, ενώ το υπόλοιπο ήμισυ έχει μοιρασθεί σε ποσοστό 21,4% πολύ, 19% λίγο, 7,1% πάρα πολύ και 2,4% καθόλου.

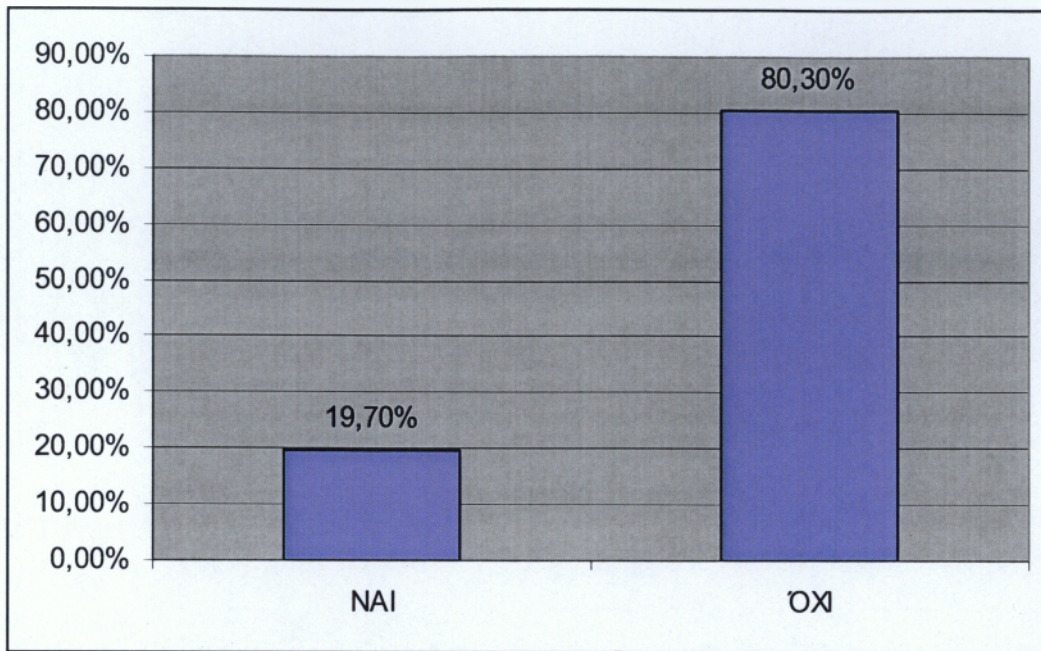
Διάγραμμα 34° : Ικανοποίηση από το συνολικό χρόνο εξυπηρέτησης

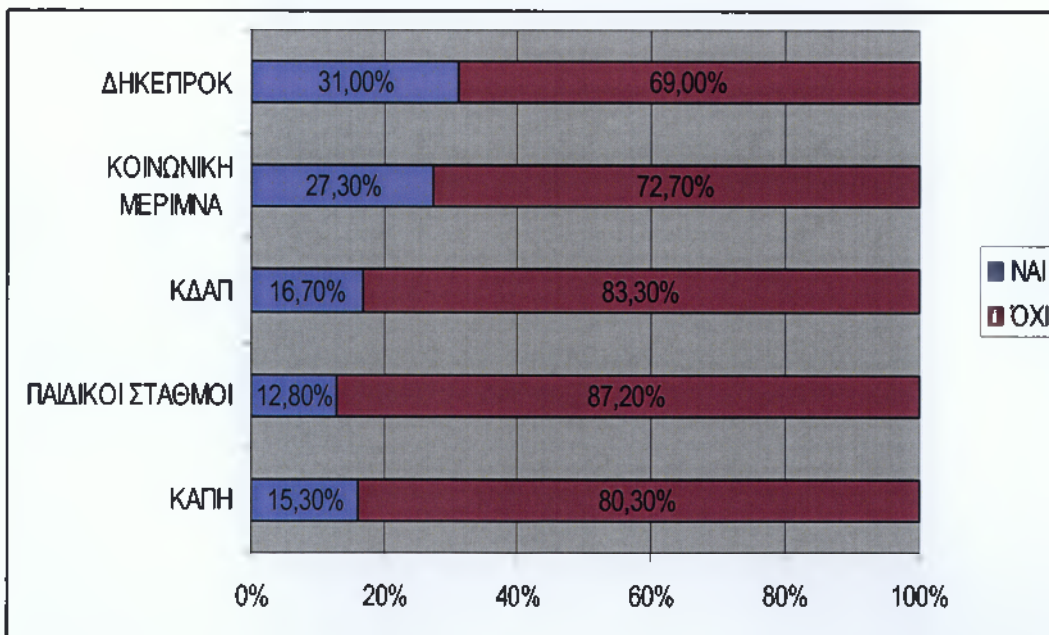
Διάγραμμα 34° : Ικανοποίηση από το συνολικό χρόνο εξυπηρέτησης ανά υπηρεσία

ΑΠΕΥΘΥΝΘΗΚΑΤΕ ΑΡΧΙΚΑ ΣΕ ΑΛΛΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ Η ΟΠΟΙΑ ΣΑΣ ΣΥΝΕΣΤΗΣΕ ΤΗΝ ΣΥΓΚΕΚΡΙΜΕΝΗ

Όπως παρατηρήθηκε από την επεξεργασία του δείγματος μόλις το 19,7% απευθύνθηκε σε άλλη δημοτική υπηρεσία (π.χ. τηλεφωνική γραμμή εξυπηρέτησης), ενώ το 80,3% των ερωτηθέντων απευθύνθηκε κατευθείαν στην υπηρεσία από την οποία εξυπηρετείται. Από τις υπηρεσίες βλέπουμε ότι μόλις το 15,3% των ΚΑΠΗ, το 12,8% των Παιδικών Σταθμών, το 16,7% των ΚΔΑΠ, το 27,3% της Κοινωνικής Μέριμνας και το 31% της ΔΗΚΕΠΡΟΚ χρειάστηκε να απευθυνθεί αρχικά σε άλλη δημοτική υπηρεσία ενώ το 84,7% των ΚΑΠΗ, το 87,2% των Παιδικών Σταθμών, το 83,3% των ΚΔΑΠ, το 72,7% της Κοινωνικής Μέριμνας και το 69% της ΔΗΚΕΠΡΟΚ απευθύνθηκε απευθείας στην υπηρεσία από την οποία εξυπηρετείται.

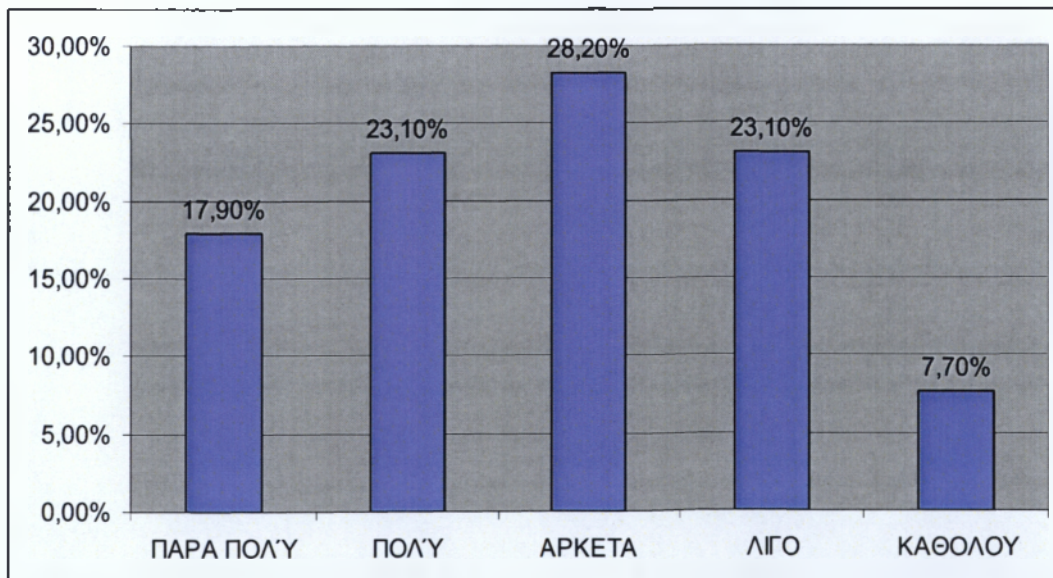
Διάγραμμα 36^ο : Απευθύνθηκαν αρχικά σε άλλη δημοτική υπηρεσία

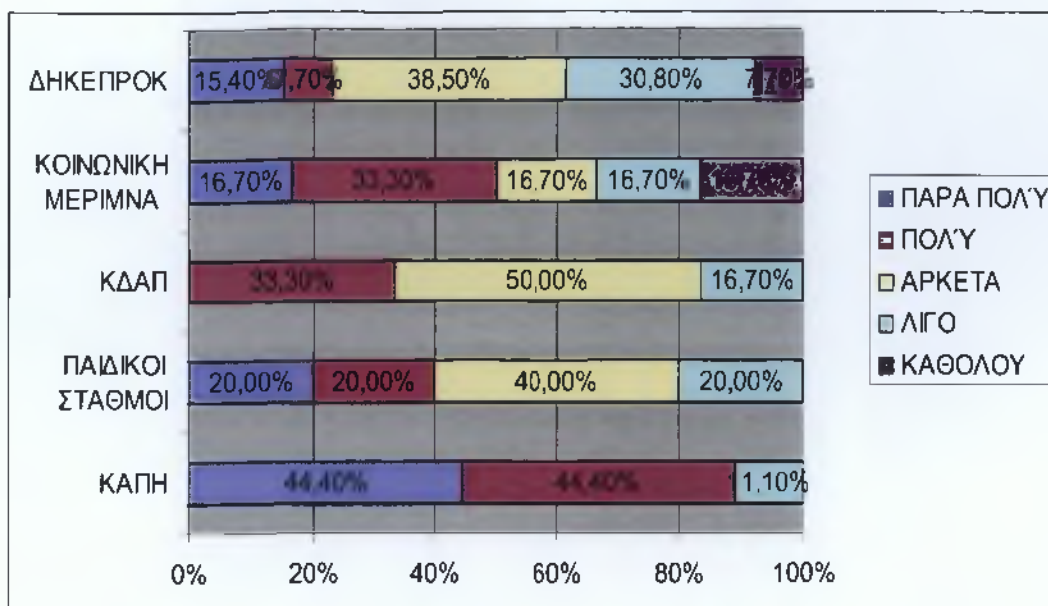
Διάγραμμα 37^ο : Απευθύνθηκαν αρχικά σε άλλη δημοτική υπηρεσία ανά υπηρεσία

ΑΝ ΝΑΙ, ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΘΗΚΑΤΕ ΑΠΟ ΤΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

Από αυτούς που αρχικά απευθύνθηκαν σε άλλη δημοτική υπηρεσία και στη συνέχεια τους συνέστησαν την κατάλληλη, ικανοποιημένοι από τη διασύνδεση αυτή δήλωσαν το 17,9% πάρα πολύ, το 23,1% πολύ, το 28,2% αρκετά, το 23,1% λίγο και το 7,7% καθόλου. Ικανοποιημένοι από τη διαδικασία διασύνδεσης ανά υπηρεσία δήλωσαν τα μέλη των ΚΑΠΗ 44,4% πάρα πολύ ή πολύ αντίστοιχα, ενώ το 11,1% λίγο. Οι γονείς για τους παιδικούς σταθμούς απάντησαν με ίδιο ποσοστό 20% πάρα πολύ, πολύ ή λίγο, ενώ με ποσοστό 40% αρκετά. Για τα ΚΔΑΠ απάντησαν κατά το ήμισυ με ποσοστό 50% αρκετά, ενώ με ποσοστό 33,3% πολύ και με 16,7% λίγο. Για την Κοινωνική Μέριμνα απάντησαν με ίδιο ποσοστό 16,7% πάρα πολύ, αρκετά, λίγο και καθόλου, ενώ το 33,3% πολύ ικανοποιημένο. Στη ΔΗΚΕΠΡΟΚ τα μεγαλύτερα ποσοστά βλέπουμε με 38,5% αρκετά ικανοποιημένοι, με 30,8% λίγο, με 15,4% πάρα πολύ, ενώ με 7,7% πολύ ή καθόλου αντίστοιχα.

Διάγραμμα 38^ο : Ικανοποίηση από τη διαδικασία διασύνδεσης

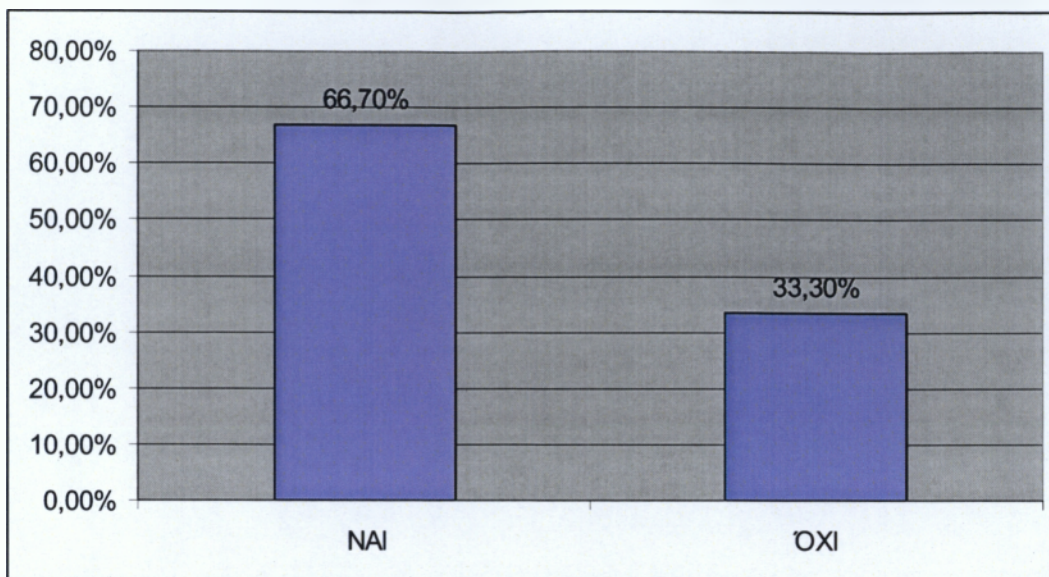

Διάγραμμα 39^ο : Ικανοποίηση από τη διαδικασία διασύνδεσης ανά υπηρεσία

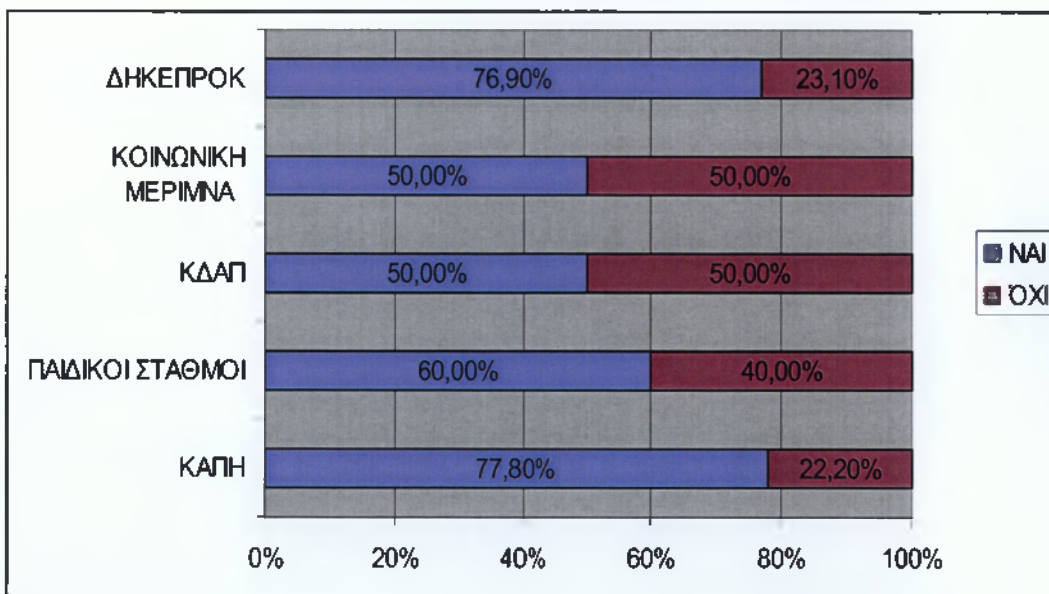
ΗΤΑΝ ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΗ Η ΠΑΡΑΠΑΝΩ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

Όσοι από τους δημότες που ρωτήθηκαν είχαν παραπεμφθεί σε άλλη υπηρεσία, δήλωσαν πως ήταν απαραίτητη η παραπομπή τους σε ποσοστό 66,7% προκειμένου να εξυπηρετηθούν. Ενώ το 33,3% θεωρεί πως η παραπάνω διαδικασία δεν ήταν απαραίτητη. Από τους ερωτηθέντες ανά υπηρεσία τα μέλη των ΚΑΠΗ με ποσοστό 77,8%, οι γονείς για τους παιδικούς σταθμούς με ποσοστό 60%, οι γονείς για τα ΚΔΑΠ με ποσοστό 50%, για την Κοινωνική Μέριμνα με ποσοστό 50% και οι εξυπηρετούμενοι από τη ΔΗΚΕΠΡΟΚ με ποσοστό 76,9% δήλωσαν ότι ήταν απαραίτητη η διαδικασία, ενώ τα μέλη των ΚΑΠΗ με 22,2%, οι γονείς για τους σταθμούς και τα ΚΔΑΠ με 40% και 50% αντίστοιχα, η Κοινωνική Μέριμνα με 50% και η ΔΗΚΕΠΡΟΚ με 23,1% δήλωσαν ότι δεν ήταν αναγκαία η παραπάνω διαδικασία.

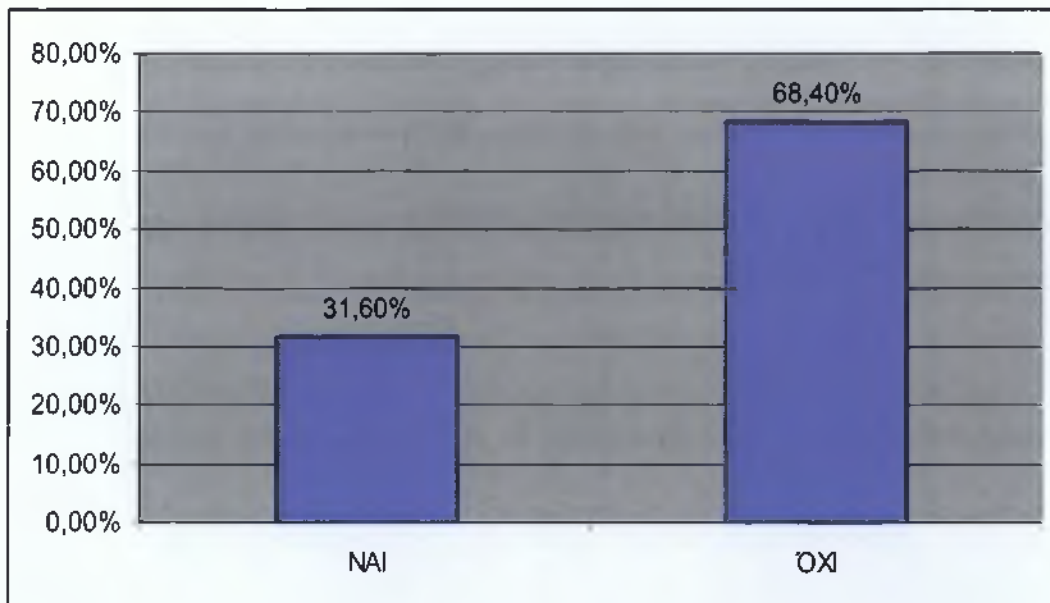
Διάγραμμα 40^ο : Απαραίτητη η παραπάνω διαδικασία

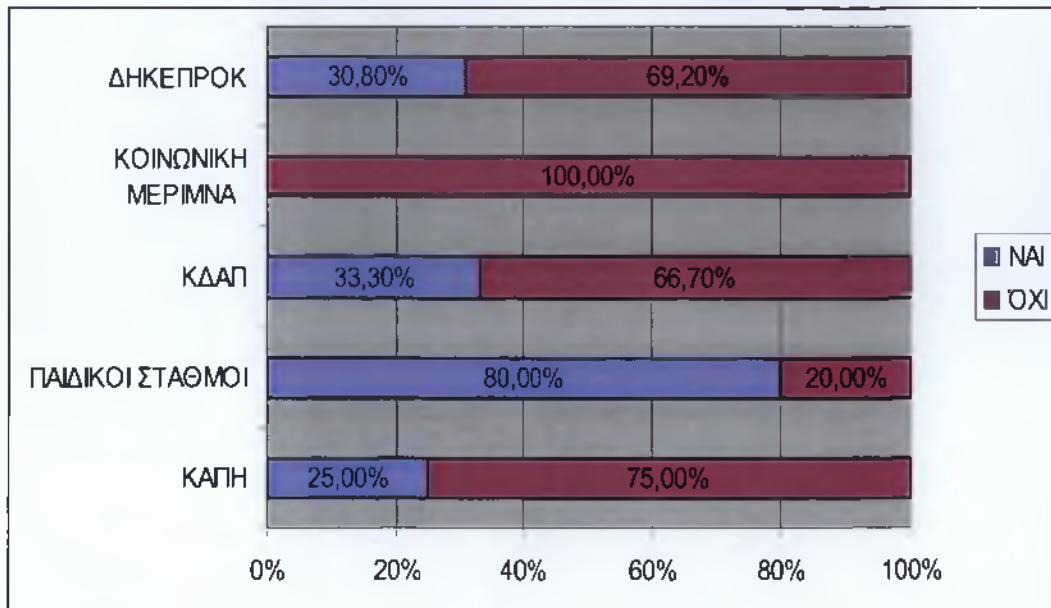
Διάγραμμα 41^ο : Απαραίτητη η παραπάνω διαδικασία ανά υπηρεσία

ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗ ΑΙΤΗΜΑΤΟΣ ΠΑΡΑΠΟΜΠΗΣ ΣΕ ΑΛΛΟ ΦΟΡΕΑ

Από το σύνολο των ερωτηθέντων στην ερώτηση αν για την εξυπηρέτηση του αιτήματος τους ήταν αναγκαία η παραπομπή σε άλλο φορέα (π.χ. νοσοκομείο κλπ), προέκυψε ότι το 31,6% παραπέμφθηκε σε άλλο φορέα ενώ το 68,4% δεν κρίθηκε απαραίτητο να παραπεμφθεί κάπου αλλού. Πιο αναλυτικά τα μέλη των ΚΑΠΗ με 25%, τα παιδιά από τους παιδικούς σταθμούς με 80%, στα ΚΔΑΠ με 33,3% και στη ΔΗΚΕΠΡΟΚ με 30,8% χρειάστηκε να παραπεμφθούν σε άλλους φορείς ενώ το 75% των ΚΑΠΗ, το 20% των παιδικών σταθμών, το 66,7% των ΚΔΑΠ, το 100% της Κοινωνικής Μέριμνας και το 69,2% της ΔΗΚΕΠΡΟΚ δεν κρίθηκε απαραίτητο να παραπεμφθούν αλλού.

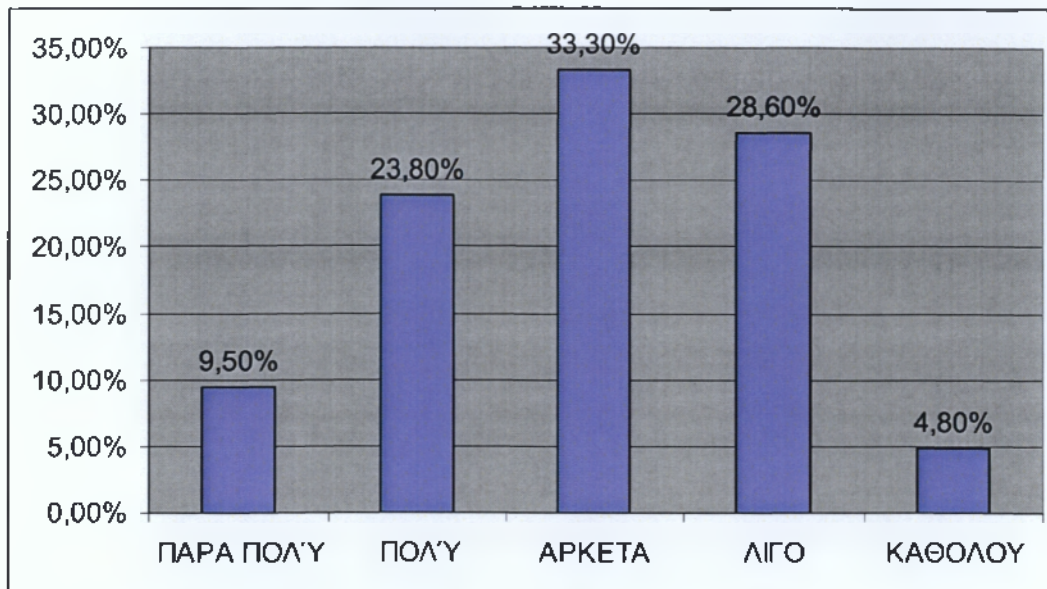
Διάγραμμα 42^ο : Ικανοποίηση παραπομπής σε άλλο φορέα

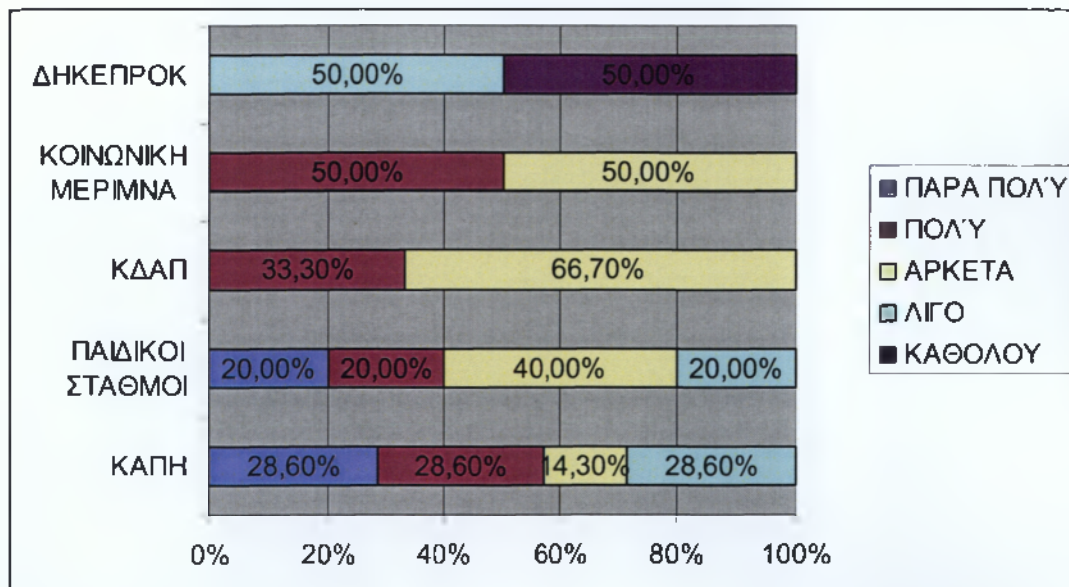
Διάγραμμα 43^ο : Ικανοποίηση παραπομπής σε άλλο φορέα ανά υπηρεσία

ΑΝ ΝΑΙ, ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗ ΑΠΟ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΥΣ ΔΙΑΣΥΝΔΕΣΗΣ ΤΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ

Από τους ερωτηθέντες που δήλωσαν ότι απευθύνθηκαν αρχικά ή παραπέμφθηκαν σε άλλη υπηρεσία, τους ζητήθηκε να απαντήσουν πόσο ικανοποιημένοι είναι από τους μηχανισμούς διασύνδεσης που διαθέτει η υπηρεσία. Από αυτούς απάντησαν το 9,5% πάρα πολύ ικανοποιημένοι, το 23,8% πολύ, το 33,3% αρκετά, το 28,6% λίγο και το 4,8% καθόλου. Ανά υπηρεσία τώρα βλέπουμε ότι στα ΚΑΠΗ το 28,6% απάντησε πάρα πολύ ή πολύ ή λίγο και το 14,3% αρκετά. Στους παιδικούς σταθμούς το 20% απάντησε πάρα πολύ ή πολύ ή λίγο και το 40% αρκετά. Στα ΚΔΑΠ το 66,7% αρκετά και το 33,3% πολύ. Στην Κοινωνική Μέριμνα βλέπουμε ότι το ποσοστό χωρίζεται στη μέση με ποσοστό 50% να δηλώνει πολύ ικανοποιημένο και ποσοστό 50% να δηλώνει αρκετά. Το ίδιο συμβαίνει και στη ΔΗΚΕΠΡΟΚ, τα ποσοστά χωρίζονται στη μέση και το 50% απάντησε αρκετά και το 50% λίγο ικανοποιημένο.

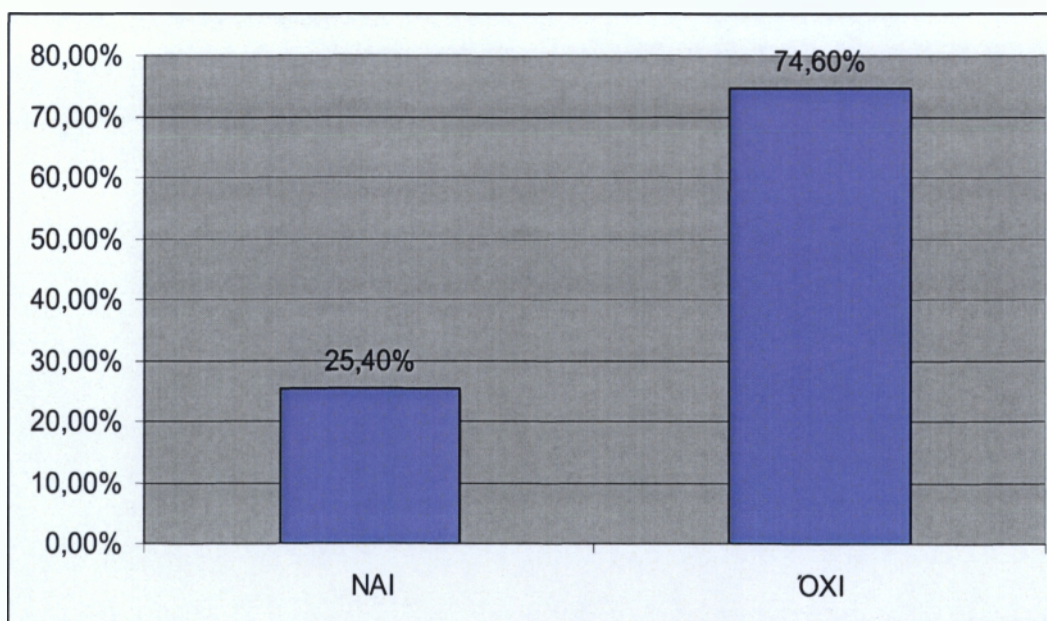
Διάγραμμα 44^ο : Ικανοποίηση από μηχανισμούς διασύνδεσης

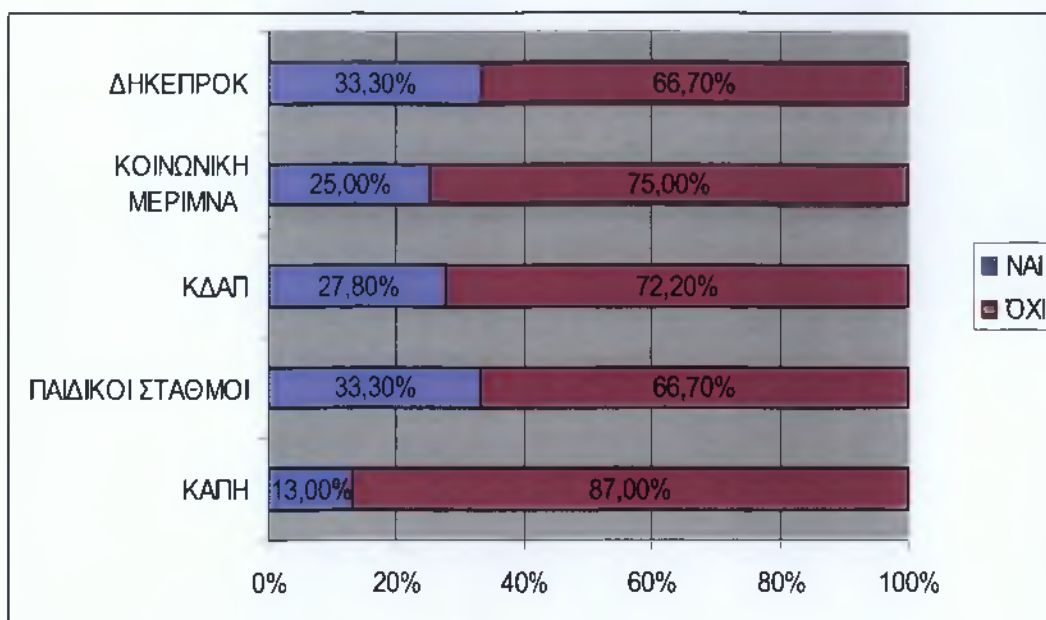
Διάγραμμα 45^ο : Ικανοποίηση από μηχανισμούς διασύνδεσης ανά υπηρεσία

ΑΝ ΟΧΙ, ΗΤΑΝ ΑΝΑΓΚΑΙΑ Η ΔΙΑΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΆΛΛΟΝ ΦΟΡΕΑ

Σ' αυτή την περίπτωση απάντησαν όσοι αρχικά δεν χρειάστηκε να απευθυνθούν σε άλλη υπηρεσία και τους ζητήθηκε ν' απαντήσουν αν πιστεύουν ότι ήταν αναγκαίο να απευθυνθούν αρχικά αλλού. Από αυτούς απάντησε το 25,4% ότι θα έπρεπε να είχαν απευθυνθεί αρχικά αλλού, ενώ το 74,6% ότι δεν ήταν αναγκαίο. Από τους ερωτηθέντες ανά υπηρεσία απάντησαν το 13% των ΚΑΠΗ, το 33,3% των παιδικών σταθμών, το 27,8% των ΚΔΑΠ, το 25% της Κοινωνικής Μέριμνας και το 33,3% της ΔΗΚΕΠΡΟΚ ότι ήταν αναγκαία η διασύνδεσή τους με άλλο φορέα, ενώ το 87% των ΚΑΠΗ, το 66,7% των παιδικών σταθμών, το 72,2% των ΚΔΑΠ, το 75% της Κοινωνικής Μέριμνας και το 66,7% της ΔΗΚΕΠΡΟΚ θεωρεί ότι δεν ήταν αναγκαία η διασύνδεση τους.

Διάγραμμα 46^ο : Αν ήταν αναγκαία η διασύνδεση με άλλον φορέα

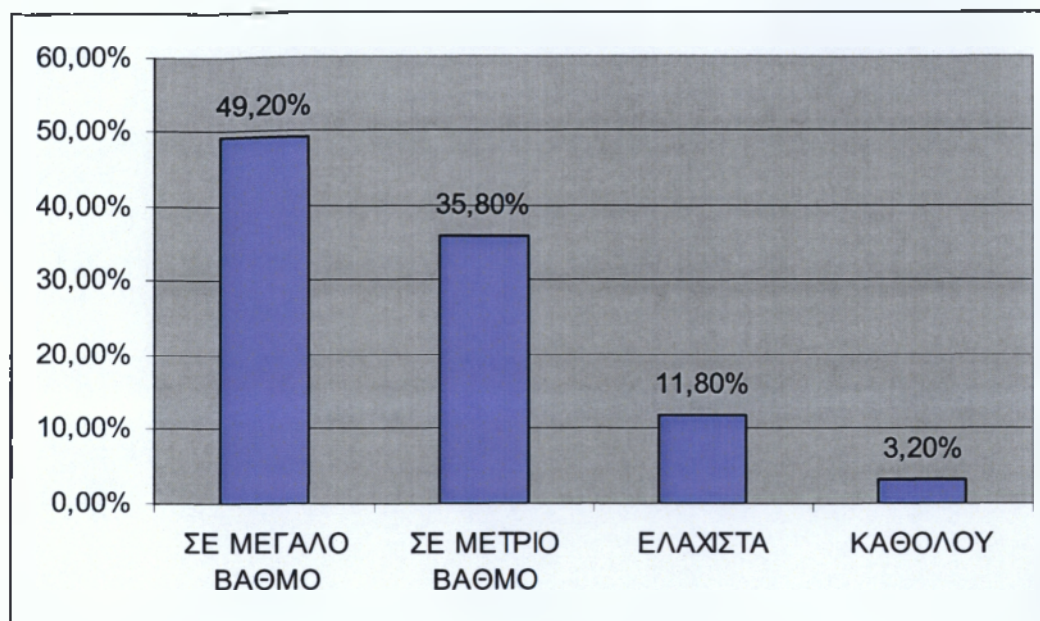

Διάγραμμα 47^ο : Αν ήταν αναγκαία η διασύνδεση με άλλον φορέα ανά υπηρεσία

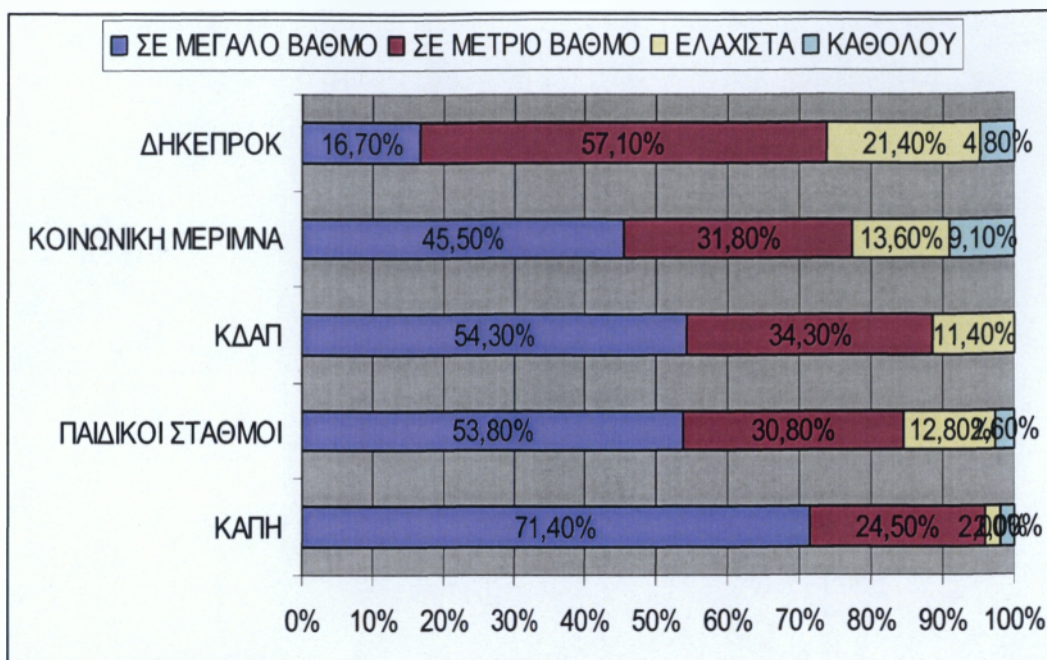
ΒΑΘΜΟΣ ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗΣ ΑΙΤΗΜΑΤΟΣ

Στην ερώτηση σε ποιο βαθμό εξυπηρετηθήκατε σε σχέση με τα αιτήματά σας παρατηρούμε ότι τα μεγαλύτερα ποσοστά διαμορφώνονται ως εξής : σε μεγάλο βαθμό απάντησε το 49,2%, σε μέτριο βαθμό το 35,8%, ενώ ελάχιστα ή καθόλου δηλώνει το 11,8% ή 3,2% αντίστοιχα. Αυτό δείχνει ότι οι εργαζόμενοι παρά τις δυσκολίες ή τα οποία προβλήματα προκύπτουν προσπαθούν να εξυπηρετούν τους πολίτες όσο καλύτερα μπορούν και αυτό φαίνεται από τις απαντήσεις που έδωσαν. Επίσης μεγάλα ποσοστά στο βαθμό εξυπηρέτησης διαμορφώνονται και ανά υπηρεσία όπως : Σε μεγάλο βαθμό εξυπηρέτησης του αιτήματος τους απάντησαν τα ΚΑΠΗ με ποσοστό 71,4%, οι γονείς για τους παιδικούς σταθμούς με ποσοστό 53,8%, τα ΚΔΑΠ με ποσοστό 54,3%, οι Κοινωνική Μέριμνα με ποσοστό 45,5% και οι εξυπηρετούμενοι από τη ΔΗΚΕΠΡΟΚ με ποσοστό 16,7%. Σε μέτριο βαθμό εξυπηρέτησης τα ΚΑΠΗ με ποσοστό 24,5%, οι γονείς για τους παιδικούς σταθμούς με ποσοστό 30,8%, τα ΚΔΑΠ με ποσοστό 34,3%, οι κοινωνική μέριμνα με ποσοστό 31,8% και οι εξυπηρετούμενοι από τη ΔΗΚΕΠΡΟΚ 57,1%. Ελάχιστα ή καθόλου δηλώνουν το 2% των ΚΑΠΗ. Οι γονείς για τους παιδικούς

σταθμούς δηλώνουν πως το 12,8% εξυπηρετήθηκαν ελάχιστα και το 2,6% καθόλου, για τα ΚΔΑΠ το 11,4% δηλώνει ελάχιστα, την κοινωνική μέριμνα το 13,6% δηλώνει ότι εξυπηρετήθηκε ελάχιστα και το 9,1% καθόλου και τέλος οι εξυπηρετούμενοι από τη ΔΗΚΕΠΡΟΚ το 21,4% ελάχιστα και το 4,8% καθόλου.

Διάγραμμα 48^ο : Βαθμός εξυπηρέτησης αιτήματος

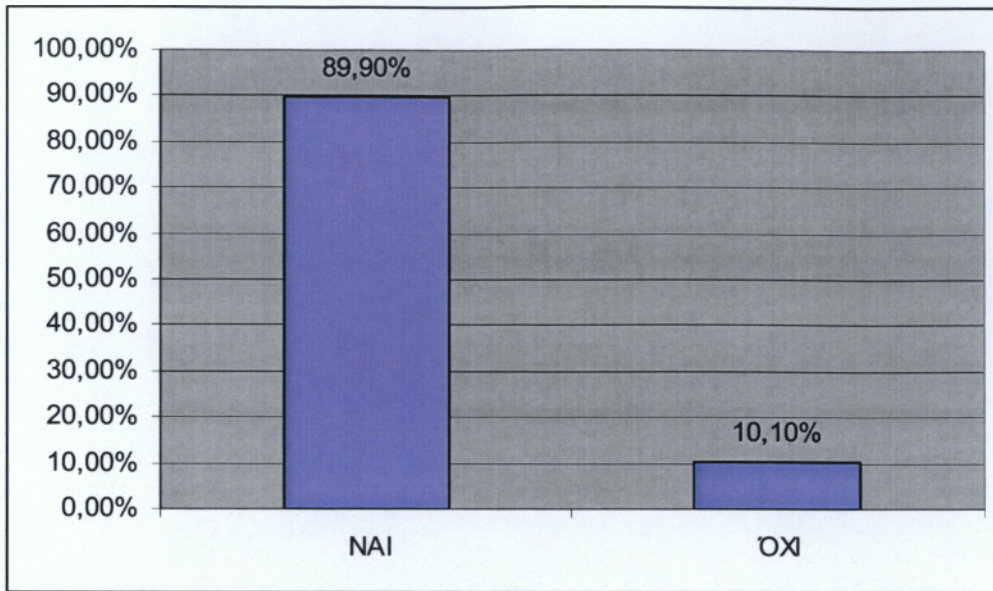

Διάγραμμα 49^ο : Βαθμός εξυπηρέτησης αιτήματος ανά υπηρεσία

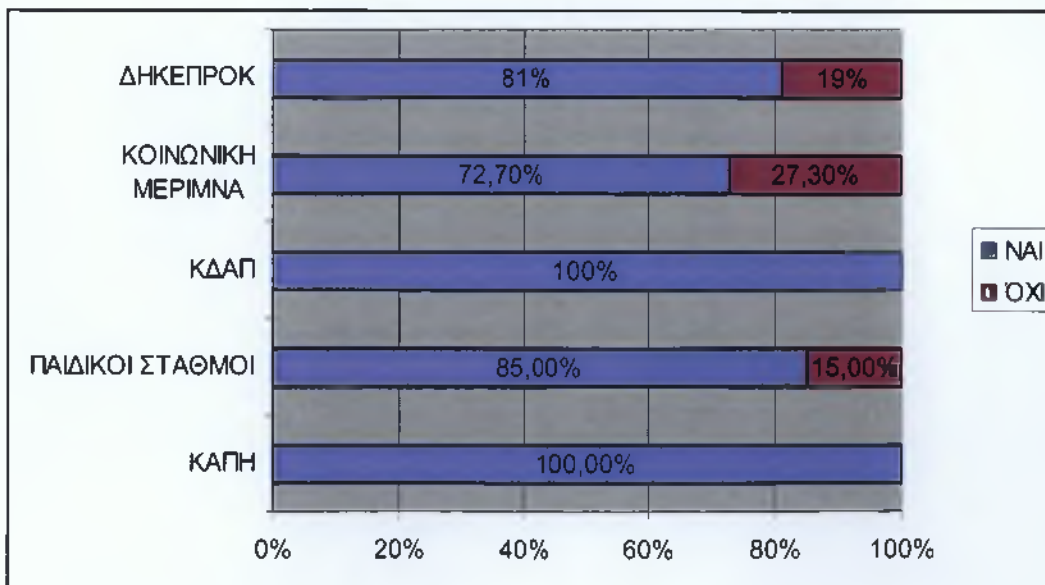
ΣΥΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΣΕ ΆΛΛΟΥΣ

Από το σύνολο των ερωτηθέντων το 89,9% απάντησαν ότι θα σύστηναν τη συγκεκριμένη υπηρεσία και σε άλλους ενώ το 10,1% απάντησε ότι δεν θα τη σύστηνε. Πιο αναλυτικά, το 100% των μελών των ΚΑΠΗ θα σύστηναν τη συγκεκριμένη υπηρεσία και σε άλλους. Το 85% των ερωτηθέντων από τους παιδικούς σταθμούς θα σύστηνε την υπηρεσία, ενώ το 18% όχι. Από τους ερωτηθέντες των ΚΔΑΠ το 100% θα σύστηνε και σε άλλους την υπηρεσία. Τέλος το 72,7% των εξυπηρετούμενων από την Κοινωνική Μέριμνα και το 81% των εξυπηρετούμενων από τη ΔΗΚΕΠΡΟΚ θα σύστηναν την υπηρεσία, ενώ το 27,3% και το 19% αντίστοιχα δηλώνουν ότι δεν θα τη σύστηναν σε άλλους.

Διάγραμμα 50^ο : Σύσταση της υπηρεσίας σε άλλους

Διάγραμμα 51^ο : Σύσταση της υπηρεσίας σε άλλους ανά υπηρεσία

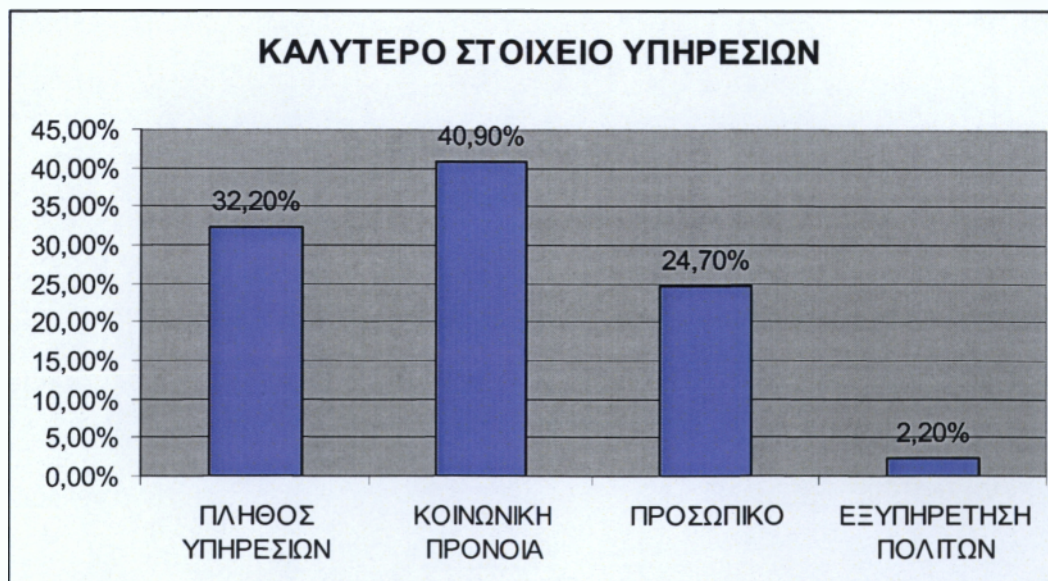
ΚΑΛΥΤΕΡΟ ΚΑΙ ΧΕΙΡΟΤΕΡΟ ΣΤΟΙΧΕΙΟ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ

Σ' αυτή την ερώτηση επιχειρήθηκε να αποτυπωθεί η γνώμη των εξυπηρετούμενων για τη λειτουργία των υπηρεσιών του δήμου γενικότερα. Για το λόγο αυτό ζητήθηκε η γνώμη τους για το ποιο είναι το καλύτερο και ποιο το χειρότερο στοιχείο λειτουργίας των υπηρεσιών του δήμου. Από την επεξεργασία του δείγματος προέκυψαν τα παρακάτω.

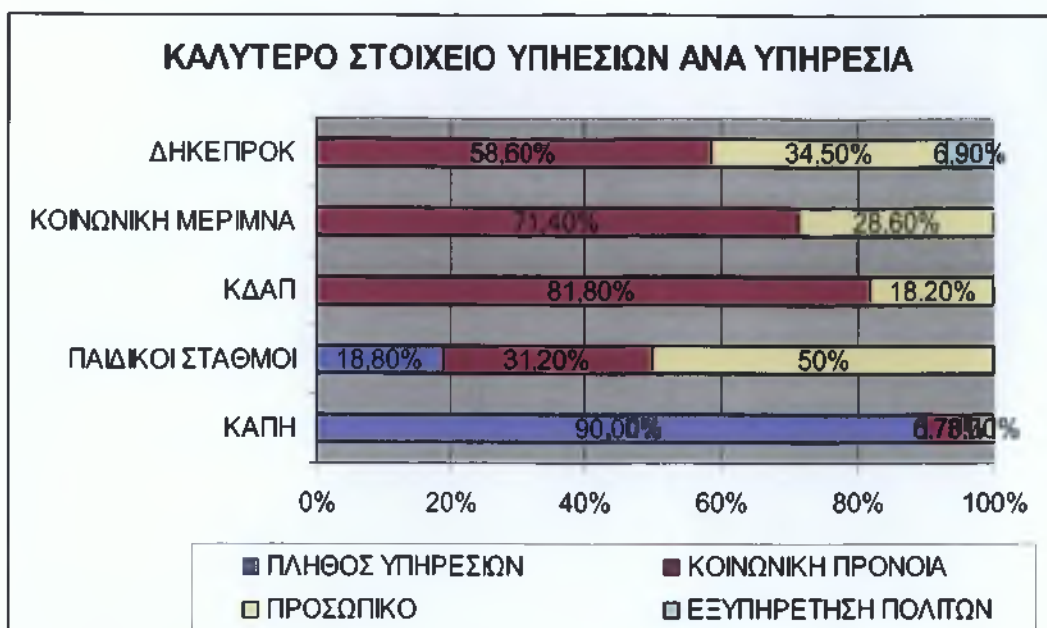
Α) Καλύτερο στοιχείο

Ως καλύτερο στοιχείο λειτουργίας το 32,3% απάντησε ότι είναι το πλήθος των υπηρεσιών που υπάρχουν, το 40,9% η κοινωνική πρόνοια, το 24,7% το προσωπικό και το 2,2% η εξυπηρέτηση των πολιτών.

Πιο αναλυτικά, ανά υπηρεσία απάντησαν τα μέλη των ΚΑΠΗ με ποσοστό 90% καλύτερο στοιχείο το πλήθος υπηρεσιών, με ποσοστό 6,7% την κοινωνική πρόνοια και το 3,3% το προσωπικό. Οι γονείς που έχουν τα παιδιά τους εγγεγραμμένα στους Παιδικούς Σταθμούς με ποσοστό 50% το προσωπικό και με ποσοστό 31,2% την κοινωνική πρόνοια. Τα ΚΔΑΠ με ποσοστό 81,8% θεωρούν καλύτερο στοιχείο την κοινωνική πρόνοια και με 18,2% το προσωπικό. Οι εξυπηρετούμενοι από την Κοινωνική Μέριμνα με ποσοστό 71,4% δηλώνει καλύτερο στοιχείο την κοινωνική πρόνοια και με ποσοστό 28,6% το προσωπικό. Τέλος οι εξυπηρετούμενοι από την ΔΗΚΕΠΡΟΚ με ποσοστό 58,6% θεωρεί καλύτερο στοιχείο την κοινωνική πρόνοια, με ποσοστό 34,5% το προσωπικό και με ποσοστό 6,9% την εξυπηρέτηση πολιτών.

Διάγραμμα 52° : Το καλύτερο στοιχείο των υπηρεσιών του Δήμου

Διάγραμμα 53^ο : Το καλύτερο στοιχείο των υπηρεσιών ανά υπηρεσία

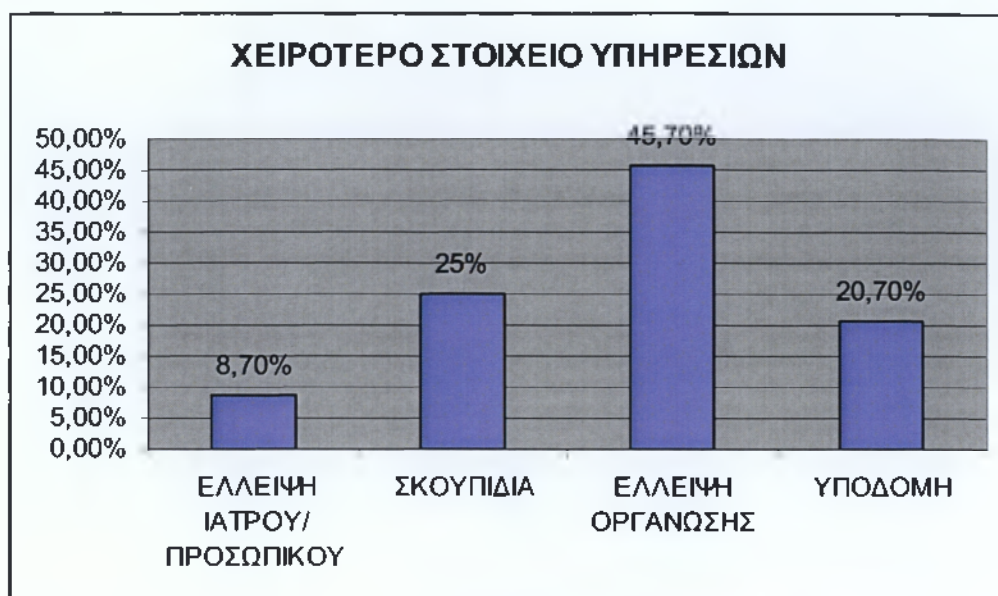
B) Χειρότερο στοιχείο

Ως χειρότερο στοιχείο των υπηρεσιών οι χρήστες-εξυπηρετούμενοι στο σύνολό τους δήλωσαν το 8,7% έλλειψη γιατρού /προσωπικού, το 25% τα σκουπίδια, το 45,7% έλλειψη οργάνωσης και το 20,7% έλλειψη υποδομής.

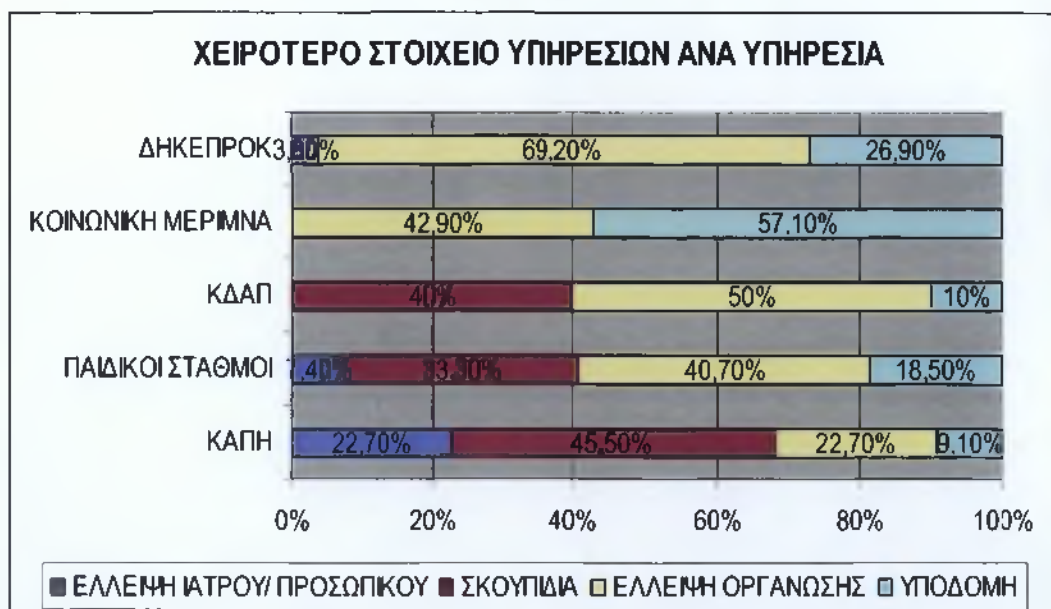
Ανά υπηρεσία τα ποσοστά διαμορφώνονται ως εξής: το 22,7% των ΚΑΠΗ, το 7,4% των παιδικών σταθμών και 3,8% της ΔΗΚΕΠΡΟΚ θεωρούν χειρότερο στοιχείο λειτουργίας την έλλειψη γιατρού/προσωπικού, το 45,5% των ΚΑΠΗ, το 33,3% των ερωτηθέντων από τους παιδικούς σταθμούς, το 40% των ερωτηθέντων από τα ΚΔΑΠ θεωρεί πως χειρότερο στοιχείο λειτουργίας των υπηρεσιών είναι τα σκουπίδια, το 22,7% των ΚΑΠΗ, το 40,7% των ερωτηθέντων από τους παιδικούς σταθμούς, το 50% των ερωτηθέντων από τα ΚΔΑΠ, το 42,9% των εξυπηρετούμενων από την κοινωνική μέριμνα και το 69,2% των εξυπηρετούμενων από την ΔΗΚΕΠΡΟΚ θεωρεί χειρότερο στοιχείο λειτουργίας την έλλειψη οργάνωσης, ενώ το 9,1% των ΚΑΠΗ, το 18,5% των ερωτηθέντων από τους παιδικούς σταθμούς, το 10% από τα ΚΔΑΠ, το 57,1% των εξυπηρετούμενων από την κοινωνική μέριμνα και το 26,9% των εξυπηρετούμενων από την ΔΗΚΕΠΡΟΚ θεωρεί χειρότερο στοιχείο την έλλειψη υποδομής.

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι οι χρήστες-εξυπηρετούμενοι είναι ευχαριστημένοι από την κοινωνική πρόνοια και τις υπηρεσίες που προσφέρονται από το Δήμο αλλά

πιστεύουν πως χρειάζεται περισσότερο οργάνωση και καλύτερη υποδομή, ώστε να εξυπηρετούνται αποτελεσματικότερα.

Διάγραμμα 54^ο : Το χειρότερο στοιχείο των υπηρεσιών του Δήμου

Διάγραμμα 55^ο : Το χειρότερο στοιχείο των υπηρεσιών ανά υπηρεσία

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Σύμφωνα με τα δεδομένα που παρουσιάστηκαν στην παραπάνω εργασία, προκύπτει ότι ο ρόλος της τοπικής αυτοδιοίκησης στη σημερινή εποχή έχει αλλάξει. Το κεντρικό κράτος προωθεί την αποκέντρωση και μεταβιβάζει πολιτικές στην τοπική αυτοδιοίκηση. Οι Δήμοι πλέον δεν περιορίζονται στην καθαριότητα και τις τεχνικές εργασίες, διευρύνουν τις δράσεις τους και σε άλλους πολύ ουσιαστικούς τομείς, επιβάλλοντας ένα άλλο επίπεδο δράσης και οργάνωσης. Οι δυνατότητες της τοπικής αυτοδιοίκησης σε πολλά επίπεδα δεν αντιστοιχούν ακόμη στις απαιτήσεις των τοπικών κοινωνιών, καθώς οι ανάγκες που προκύπτουν απαιτούν άμεση αντιμετώπιση. Η τοπική αυτοδιοίκηση κινείται προς αυτήν την κατεύθυνση παρέχοντας υπηρεσίες στους δημότες με ανθρωποκεντρικό χαρακτήρα. Η κοινωνική πολιτική που ασκείται από την τοπική αυτοδιοίκηση είναι αρκετά περίπλοκη και αυτό γιατί απαιτεί στελέγωση με προσωπικό κατάλληλα καταρτισμένο και εξειδικευμένο ώστε να αντεπεξέλθει στις ανάγκες των πολιτών. Η κοινωνική πολιτική εντούτοις είναι σημαντική καθώς η τοπική αυτοδιοίκηση βρίσκεται στην πράξη πιο κοντά στον πολίτη, γι' αυτό είναι πιο ευέλικτη και αποτελεσματικότερη. Έτσι οι παρεμβάσεις είναι περισσότερο στοχευμένες προς το όφελος των δημοτών και κυρίως προς αυτούς που απειλούνται από τον κοινωνικό αποκλεισμό.

Βέβαια, το πλαίσιο δραστηριοποίησης των Δήμων για την άσκηση κοινωνικής πολιτικής περιορίζεται στα γεωγραφικά όρια του Δήμου και στους κατοίκους που διαμένουν σε αυτά. Αυτό βέβαια μπορεί να χαρακτηριστεί και σαν μειονέκτημα αλλά και σαν πλεονέκτημα. Μειονέκτημα γιατί έχει περιορισμένη εμβέλεια σε σχέση με άλλες κεντρικές κρατικές δομές αλλά πλεονέκτημα γιατί είναι ευκολότερο για ένα δήμο να γνωρίζει τις ειδικές ανάγκες που έχει η κοινωνία του και έτσι η παρέμβαση του είναι αμεσότερη.

Από τα μέχρι τώρα δείγματα εφαρμογής κοινωνικής πολιτικής από τους Δήμους, παρατηρούμε ότι έχουν μεγάλη απήχηση στο ευρύ κοινό αποδεικνύοντας έτσι τις δυνατότητες που έχει η τοπική αυτοδιοίκηση. Επίσης, είναι πολύ σημαντικό να αναφερθεί ότι ο πολίτης θεωρεί το δήμο πιο κοντά σε αυτόν απ' ότι τις κεντρικές κρατικές δομές, και έτσι έχει απαιτήσεις από αυτόν, για κατάλληλες υπηρεσίες και παροχή έγκαιρης βοήθειας.

Επίσης η συνδιαλλαγή μεταξύ δήμου και δημότη είναι πιο άμεση, η πρόσβαση στις υπηρεσίες είναι εγγύτερη και είναι ευκολότερο για το δημότη να τις γνωρίζει και να τις χρησιμοποιεί καθώς παρέχονται στην περιοχή του.

Στα πλαίσια της εμπειρικής μελέτης που πραγματοποιήθηκε για τον Δήμο Κερατσινίου, διαπιστώθηκε ότι προσφέρεται ένα ευρύ φάσμα κοινωνικών παροχών προς τους δημότες αλλά και κατοίκους της περιοχής.

Μελετώντας τις υπηρεσίες αυτές παρατηρήθηκε ότι υπάρχει ένα κενό στον τομέα της διοίκησης τους. Η κάθε υπηρεσία που εφαρμόζει κοινωνικές δράσεις, διοικείται από διαφορετικούς προέδρους και διοικητικά συμβούλια και μοιάζει να λειτουργεί μόνη της και ανεξάρτητα από τις υπόλοιπες υπηρεσίες του δήμου. Η απουσία μιας ενιαίας Διεύθυνσης Κοινωνικών Υπηρεσιών που θα ασχολείται με την κοινωνική πολιτική και κατ' επέκταση με την κοινωνική μέριμνα του δήμου, συνετέλεσε στη δημιουργία Νομικών Προσώπων, οδηγώντας πολλές κοινωνικές δράσεις σε θεσμικά ανεξάρτητες δομές. Η ίδρυση μιας Ενιαίας Διεύθυνσης Κοινωνικών Υπηρεσιών για την κοινωνική πολιτική, στελεχωμένη με το κατάλληλο και εκπαιδευμένο προσωπικό, θεωρείται απαραίτητο βήμα για την αποφυγή διοικητικών δυσλειτουργιών. Η διεύθυνση αυτή θα πρέπει να είναι υπεύθυνη για την δημιουργία ενός ενιαίου σχεδιασμού, εφαρμογής και αξιολόγησης των δράσεων, για όλα τα στάδια λειτουργίας των κοινωνικών προγραμμάτων.

Επίσης, ένας ακόμη παράγοντας που προβληματίζει τους αρμόδιους είναι η ισχνή οικονομική κατάσταση. Παρ' όλο που η τοπική αυτοδιοίκηση ενισχύθηκε σημαντικά με περισσότερες και ουσιαστικότερες αρμοδιότητες, δεν ενισχύθηκε παραπάνω οικονομικά, ώστε να μπορούν να ενισχυθούν οι δράσεις με κοινωνικό χαρακτήρα. Οι περισσότερες κοινωνικές υπηρεσίες του δήμου, αντλούν το μεγαλύτερο μέρος των εσόδων τους από τον προϋπολογισμό του δήμου. Γι' αυτό κρίνεται απαραίτητη η ίδρυση μιας ενιαίας διεύθυνσης για όλες αυτές τις υπηρεσίες, η οποία θα αναλαμβάνει και θα καταρτίζει ενιαίο προϋπολογισμό και θα διαχειρίζεται με ενιαία χρηματοδότηση για όλες τις υπηρεσίες τα οικονομικά τους. Έτσι τα χρήματα θα κατανέμονται καλύτερα στους τομείς που έχει περισσότερο ανάγκη η κάθε υπηρεσία ώστε να εξασφαλιστεί μια περισσότερο ισότιμη οικονομική κατανομή.

Επίσης, όσον αφορά τα προγράμματα κοινωνικής πολιτικής, θα ήταν χρήσιμο να ζητηθεί και να ληφθεί υπόψιν η γνώμη και η άποψη των δημοτών, έτσι ώστε να βελτιωθεί η αποτελεσματικότητα των προγραμμάτων. Επίσης κρίνεται σκόπιμη η δικτύωση των υπηρεσιών.

Συμπερασματικά λοιπόν προκύπτει πως η τοπική αυτοδιοίκηση γενικότερα είναι φορέας κατάλληλος για άσκηση της-απαραίτητης για κάθε κράτος πρόνοιας-κοινωνικής πολιτικής. Ειδικότερα, ο Δήμος Κερασινίου εδώ και αρκετά χρόνια προσανατολίζεται προς αυτή την κατεύθυνση ενισχύοντας τις κοινωνικές του υπηρεσίες, παρέχοντας ένα ευρύ φάσμα κοινωνικών παροχών που όλο και διευρύνονται, ώστε να είναι πάντα δίπλα στον πολίτη και να βρίσκει λύση στα προβλήματά που τον απασχολούν.

Παρόλα αυτά υπάρχουν πολλά ακόμη να γίνουν σε επίπεδο οργάνωσης και διοίκησης ώστε οι υπάρχουσες δομές αλλά και όσες προκύψουν στο μέλλον να αποδώσουν τα μέγιστα για τους δημότες. Άλλωστε είναι κοινός τόπος ότι η αρτιότερη οργάνωση των δήμων θα ενισχύσει την αποτελεσματικότητα της κεντρικής διοίκησης και της κρατικής μέριμνας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνόγλωσση Βιβλιογραφία

- Giddens A. (1998), *Ο τρίτος δρόμος*, Αθήνα, Πόλις
- Αμίτσης Γ. – Κοντιάδης Ξ. (2000), *Διερεύνηση και αξιολόγηση των μηχανισμών εισοδηματικής πολιτικής των ΑμΕΑ, Κέντρο Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου*, Αθήνα, Α. Ν. Σάκκουλας
- Αμίτσης Γ. (2001), *Αρχές Οργάνωσης και Λειτουργίας του Συστήματος Κοινωνικής Πρόνοιας. Το ελληνικό μοντέλο των κοινωνικών υπηρεσιών και η ευρωπαϊκή εμπειρία*» Αθήνα, Παπαζήση
- Κουγιανός Γ., *Το Οικονομικό, Διοικητικό και Νομικό Πλαίσιο των Ο.Τ.Α.*
- Γενική Γραμματεία Κοινωνικής Ασφάλισης, Υπουργείο Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας(2008), *Κοινωνικός Προϋπολογισμός έτους 2008*, Αθήνα
- Γενική Γραμματεία του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, *37^η Έκθεση των δραστηριοτήτων του Συμβουλίου*, 1989
- Γενναδοπούλου Ε. (2009), *Η κοινωνική πολιτική των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Η περίπτωση του Δήμου Κερατσινίου*, Αθήνα, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο
- Δεληθέου Β.(2006), *Τοπική Ανάπτυξη και Αυτοδιοίκηση. Θεσμικό πλαίσιο. Αναπτυξιακά Προγράμματα και Παγκοσμιοποίηση*, Αθήνα, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο
- Δεληθέου Β.(2007), *Θεσμικό πλαίσιο περιφερειακής ανάπτυξης και οργάνωσης της Διοίκησης του Κράτους, Μέρος Α΄*, Αθήνα
- Δρ. Κουτελάκης Χ.(1994), *Λεύκωμα Δήμου Κερατσινίου, 60χρόνια (1934-1994)*, Αθήνα
- Ε.Ε.Τ.Α.Α.(1995), *Κοινωνική Πολιτική και Τοπική Αυτοδιοίκηση, Παρούσα κατάσταση και προοπτικές*, Αθήνα, ΕΕΤΑΑ
- Ε.Ε.Τ.Α.Α.(2007),*Οδηγός Κατάρτισης Επιχειρησιακών Προγραμμάτων των Ο.Τ.Α.*, Αθήνα, ΕΕΤΑΑ
- Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος, *Απογραφή πληθυσμού έτους 2001*
- Ευστρατίου Ν.(2001), *Η κοινωνική Πολιτική στην Ευρωπαϊκή Ένωση*, Αθήνα

- Εφημερίδα της Κυβερνήσεως
- Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης(2006), *Κοινωνική Πολιτική και Τοπική Αυτοδιοίκηση*, Αθήνα, Ι.Τ.Α.
- Ιωακείμωγλου Η.- Ρωμανιάς Γ.(2000), *Οι Δρόμοι της ΟΝΕ και η απασχόληση*, Αθήνα, ΙΣΤΑΜΕ
- Κ.Ε.Δ.Κ.Ε.(2007), *Οι Ο.Τ.Α. σε αριθμούς*, Αθήνα
- Κανελλόπουλος Ι. Παν.(1993), *Εισαγωγή στο Δίκαιο της Ε.Ε. και της Ευρωπαϊκής Κοινότητας*, Κομοτηνή, Σάκκουλα
- Καραναστάσης Γ. Μ.(2006), *Ο νέος δημοτικός και κοινοτικός κώδικας Ν.3463/06*, Αθήνα
- Κρεμαλής Δ. Κ. (1985), *Δίκαιο Κοινωνικών Ασφαλίσεων*, Αθήνα –Κομοτηνή, Νομικές Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα,
- Λούκας Δ., Κλαδιά Μ., Μπελέζος Δ.(2004), *ΚΕΡΑΤΣΙΝΙ : Όψεις της Πολιτικής και Δημοτικής Ιστορίας του Δήμου Κερατσινίου*, Εποπτεία : Αγτζίδης Β., Αθήνα ,Εκδόσεις Αλέξανδρος
- Μακρυδημήτρης Α.(1999), *Διοίκηση και Κοινωνία. Η Δημόσια Διοίκηση στην Ελλάδα*, Αθήνα, Θεμέλιο
- Ματσαγγάνης(2004), *Η Κοινωνική Αλληλεγγύη και οι αντιφάσεις της. Ο ρόλος του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος σε μια σύγχρονη κοινωνική πολιτική*, Αθήνα, Κριτική
- Μέργου Γ.(2008), *Η θέση του ΙΚΑ στο Ελληνικό Ασφαλιστικό Σύστημα, Τάσεις και Προβλήματα της Οικονομίας*, τ. Μαρτίου
- Μπέσιλα-Βήκα Ε.(2001), *Τοπική Αυτοδιοίκηση, Ένας σύγχρονος διοικητικός θεσμός*, Αθήνα, Π. Ν. Σάκκουλας
- Πανάγου Β.- Τσουντας Κ.(2002), *Διακρατική και Υπερεθνική Συνεργασία, Το οικογενικό και το ευρωπαϊκό πλαίσιο*, Αθήνα, Παπαζήση
- Παπαθεοδώρου κ' Πετμετζίδου(2004), *Ανισότητα, φτώχεια και αναδιανομή μέσω των κοινωνικών μεταβιβάσεων. Η Ελλάδα σε συγκριτική προοπτική, Φτώχεια και Κοινωνικός Αποκλεισμός*, Αθήνα, Εξάντας
- Προβόπουλος-Υφαντόπουλος(1990), *Ειδικά Θέματα Κοινωνικής Πολιτικής*, Αθήνα, Α. Ν. Σάκκουλας

- Ρήγα Β.(1993), *Συνταξιοδοτική Πολιτική. Θεωρία εμπειρίας σε τρίτες χώρες της ΕΟΚ. Ιδιαιτερότητες της Ελληνικής εμπειρίας*, στο Γετίμης Π., Γράβαρης Δ., *Κοινωνικό Κράτος και Κοινωνική Πολιτική*, Αθήνα, Θεμέλιο
- Σακελλαρόπουλος Θ.(1993), *Ευρωπαϊκή Κοινωνική Πολιτική*, Αθήνα, Κριτική, Επιστημονική Βιβλιοθήκη
- Σακελλαρόπουλος Θ.(2001), *Υπερεθνικές Κοινωνικές Πολιτικές την εποχή της Παγκοσμιοποίησης*, Αθήνα, Κριτική
- Σιούτη-Γεωργίου Γ.(1980), *Το Νομικό Καθεστώς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης*, Αθήνα, Σάκκουλα
- Σκαμνάκης Χ.(2006), *Ο ρόλος των φορέων της αυτοδιοίκησης στην άσκηση κοινωνικής πολιτικής*, Αθήνα, Gutenberg
- Σταθόπουλος Π.(2005), *Κοινωνική Πρόνοια. Ιστορική Εξέλιξη, νέες κατευθύνσεις*, Αθήνα, Παπαζήση
- Στασινοπούλου Ο.(1992), *Κράτος Πρόνοιας, Ιστορική Εξέλιξη – Σύγχρονες Θεωρητικές Προσεγγίσεις*, Αθήνα, Gutenberg
- Στασινοπούλου Όλγα(2006), *Σημειώσεις για το μάθημα Κοινωνική Πολιτική, Βασικές Έννοιες, Ιστορική Εξέλιξη, Φορείς και Πρότυπα*, Αθήνα, Πάντειον Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, Τμήμα Κοινωνικής Πολιτικής
- Στεφάνου Α. Κ.(1999), *Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση*, 4^η αναθεωρημένη έκδοση, Αθήνα, Σάκκουλα
- Χλέπας και Τασόπουλος(2000), *Η κατανομή των διοικητικών αρμοδιοτήτων μεταξύ Περιφερειακής Διοίκησης και Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης. Σε αναζήτηση της κατάλληλης τομής*, Αθήνα-Κομοτηνή, Α. Ν. Σάκκουλας

Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία

- Alcock P., Erskine A. and May M.(1998), *The student's Companion to Social Policy* Blackwell publishers Ltd, Oxford
- Giddens A. (1994), *Beyond left and right, The future of radical politics*, Polity
- Kleinman M.(2002), *A European Welfare State*, Palgrave, Basingstoke

- Leibfried S.(1996), *Welfare State Future* , United Kingdom
- Midgley J. (1997), *Social Welfare in Global Context*, Sage Publications
- Spicker P.(1995), *Social Policy, Themes and Approaches*, Prentice Hall/Harvester Wheatsheaf, London
- Titmuss R.(1970), *The Gift Relationship*, Allen and Unwin, London
- Titmuss R.(1974), *Social Policy*, Allen and Unwin, London

Διαδίκτυο

- www.ec.europa.eu
- www.el.wikipedia.org
- www.europa.eu
- www.europarl.europa.eu
- www.keratsini.gr
- www.statistics.gr

Ενημερωτικά φυλλάδια του Δήμου Κερατσινίου καθώς και πληροφορίες από τα επιμέρους τμήματα του Δήμου.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΕΡΕΥΝΑΣ

Το ερωτηματολόγιο αυτό συντάχθηκε στο πλαίσιο της εκπόνησης της πτυχιακής μου εργασίας “Κοινωνική Πολιτική των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Η αντίληψη των πολιτών για το είδος και τις δυνατότητες εφαρμογής στην περίπτωση του Δήμου Κερατσινίου”.

Σκοπός αυτού του ερωτηματολογίου είναι να ερευνηθεί η γνώμη των δημοτών και των κατοίκων του Κερατσινίου και πιο συγκεκριμένα των μελών του Κ.Α.Π.Η., των γονέων που τα παιδιά τους είναι εγγεγραμμένα στους Παιδικούς-Βρεφονηπιακούς Σταθμούς και στα Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών, καθώς και των εξυπηρετούμενων από το Γραφείο Κοινωνικής Μέριμνας και από τις υπηρεσίες της Δημοτικής Κοινωφελούς Επιχείρησης Πρόνοιας Κερατσινίου (Δημοτικά Ιατρεία, Συμβουλευτικός Σταθμός)

Όλες οι απαντήσεις είναι απόλυτα εμπιστευτικές και θα χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά για την εκπόνηση της παραπάνω εργασίας.

Σας ευχαριστώ εκ των προτέρων για την πολύτιμη βοήθεια σας!

Πλυτά Ευαγγελία

Ημερομηνία Συμπλήρωσης:.....
Αριθμός Ερωτηματολογίου:.....

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

1. ΦΥΛΟ

Ανδρας   Γυναίκα

2. ΗΛΙΚΙΑ

Έως 19   30-44

20-24   45-64

25-29   65+

3. ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Έγγαμος/η

Άγαμος/η

Διαζευγμένος/η

Χήρος/α

4. ΕΧΕΤΕ ΠΑΙΔΙΑ;

Ναι   Όχι

5. ΙΘΑΓΕΝΕΙΑ

Ελληνική   Όχι Ελληνική

6. ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Αναλφάβητος

Απόφοιτος Δημοτικού

Απόφοιτος Γυμνασίου

Απόφοιτος Λυκείου

Απόφοιτος ανωτέρων σχολών κατάρτισης (ΙΕΚ)

Απόφοιτος ΑΕΙ/ΤΕΙ

Μεταπτυχιακό – Διδακτορικό Δίπλωμα

7. Πως ενημερωθήκατε για την λειτουργία της υπηρεσίας;(επιλέξτε μόνο μια απάντηση, την βασική πηγή πληροφόρησης).

- Δημοτικά έντυπα (φυλλάδια, αφίσες κλπ.)
- Τοπική εφημερίδα
- Τηλεόραση, Ραδιόφωνο
- Από φίλους, συγγενής, συνδημότες
- Από προσωπική επαφή με τις κοινωνικές υπηρεσίες ή άλλες δημοτικές υπηρεσίες
- Διαδίκτυο (Ιντερνετ)
- Άλλο
- Εάν άλλο διευκρινίστε

.....

.....

.....

8. Πόσο ικανοποιημένος/η είστε από τη συνολική εικόνα οργάνωσης και λειτουργίας της υπηρεσίας;

- Πάρα πολύ ικανοποιημένος/η
- Πολύ ικανοποιημένος/η
- Αρκετά ικανοποιημένος/η
- Λίγο ικανοποιημένος/η
- Καθόλου ικανοποιημένος/η

9. Πόσο ικανοποιημένος/η είστε ως προς τις υποδομές της υπηρεσίας;

	Πάρα πολύ	Πολύ	Αρκετά	Λίγο	Καθόλου
Τοποθεσία γραφείου/υπηρεσίας/δομής (εύκολη πρόσβαση)					
Καταλληλότητα χώρου (κτιριακή υποδομή)					
Επάρκεια εξοπλισμού και μέσων (υλικοτεχνική υποδομή)					

10. Πόσο ικανοποιημένος/η είστε από το ωράριο λειτουργίας της υπηρεσίας;

- Πάρα πολύ ικανοποιημένος/η
- Πολύ ικανοποιημένος/η
- Αρκετά ικανοποιημένος/η
- Λίγο ικανοποιημένος/η
- Καθόλου ικανοποιημένος

11. Πόσο ικανοποιημένος/η είστε από τη διαδικασία εγγραφής/συμμετοχής στην υπηρεσία;(π.χ. συγκέντρωση δικαιολογητικών εγγράφων, αιτήσεις κλπ.)

- Πάρα πολύ ικανοποιημένος/η
- Πολύ ικανοποιημένος/η
- Αρκετά ικανοποιημένος/η
- Λίγο ικανοποιημένος/η
- Καθόλου ικανοποιημένος/η

12. Πόσο ικανοποιημένος/η είστε από το προσωπικό και τα στελέχη της υπηρεσίας;

	Πάρα πολύ	Πολύ	Αρκετά	Λίγο	Καθόλου
Συχνή-συνεπής παρουσία υπαλλήλων					
Ικανότητα συνεργασίας					
Ανταπόκριση στα αιτήματα των πολιτών					
Αντικειμενικότητα-Αμεροληψία (ισότιμη μεταχείριση)					

13. Πόσο ικανοποιημένος/η είστε από το συνολικό χρόνο εξυπηρέτησης;

- Πάρα πολύ ικανοποιημένος/η
- Πολύ ικανοποιημένος/η
- Αρκετά ικανοποιημένος/η
- Λίγο ικανοποιημένος/η
- Καθόλου ικανοποιημένος/η

14. Απευθυνθήκατε αρχικά σε άλλη δημοτική υπηρεσία (π.χ. τηλεφωνική γραμμή εξυπηρέτησης δημοτών, τμήμα δημοσίων σχέσεων κλπ) η οποία σας παρέπεμψε/συνέστησε τη συγκεκριμένη;

Ναι Όχι *

*αν απαντήσατε όχι, συνεχίστε με την ερώτηση 19.

15. Αν ναι, πόσο ικανοποιημένος/η είστε από την παραπάνω διαδικασία διασύνδεσης;

- Πάρα πολύ ικανοποιημένος/η
- Πολύ ικανοποιημένος/η
- Αρκετά ικανοποιημένος/η
- Λίγο ικανοποιημένος/η
- Καθόλου ικανοποιημένος/η

16. Πιστεύεται πως είναι απαραίτητη/αναγκαία η παραπάνω διαδικασία για την εξυπηρέτησή σας;

Ναι Όχι

17. Για την εξυπηρέτησή σας/ για την ικανοποίηση του αιτήματός σας κρίθηκε αναγκαία η παραπομπή σας σε άλλο φορέα κρατικό ή ιδιωτικό; (π.χ. δημόσιο νοσοκομείο, φορείς παιδικής φροντίδας κλπ)

Ναι Όχι

18. Αν ναι, πόσο ικανοποιημένος/η είστε από τους μηχανισμούς διασύνδεσης της υπηρεσίας (πληροφορίες, συστάσεις κλπ) με τους φορείς που πρέπει να επισκεφτείτε;

- Πάρα πολύ ικανοποιημένος/η
- Πολύ ικανοποιημένος/η
- Αρκετά ικανοποιημένος/η
- Λίγο ικανοποιημένος/η
- Καθόλου ικανοποιημένος/η

19. Αν όχι, πιστεύετε πως είναι αναγκαία η διασύνδεσή σας με άλλον φορέα προκειμένου να εξυπηρετηθείτε;

Ναι Όχι

20. Σε ποιο βαθμό εξυπηρετηθήκατε/ικανοποιηθήκατε ως προς το αίτημά σας;

- Σε μεγάλο βαθμό
- Σε μέτριο βαθμό
- Ελάχιστα
- Καθόλου

21.Θα συστήνατε τη συγκεκριμένη υπηρεσία του Δήμου σε φίλους ή συγγενείς;

Ναι Όχι

22. Ποιο νομίζετε πως είναι το καλύτερο στοιχείο λειτουργίας των υπηρεσιών του Δήμου και ποιο το χειρότερο;

.....
.....
.....